TATIANA TOLSTAIA

Zâtul

Cartea Veche

TATIANA TOLSTAIA

Zâtul

Traducere din limba rusă de LUANA SCHIDU

BUCUREŞTI, 2006

Nota traducătorului

Pentru că Zâtul este deja o carte care ridică multe întrebări şi pentru că nu am vrut să îngreunez lectura cu prea multe note de subsol, am simţit nevoia să dau câteva minime lămuriri, menite să faciliteze înţelegerea textului.

Titlurile capitolelor reprezintă denumirile literelor din alfabetul limbii slave vechi. În textul original sunt date numai aceste denumiri. Am adăugat, în versiunea românească, şi literele respective, pentru mai multă claritate. Unele sunt şi cuvinte în limba rusă contemporană. (De pildă, dobro - „bine“, liudi - „oameni“, on - „el“, pokoi - „linişte“, slovo - „cuvânt“, tviordo - „tare“, „dur“ etc.)

Unele cuvinte din text au fost inventate de autoare, începând cu titlul cărţii. Am încercat să formez cuvinte în limba română în acelaşi spirit în

care au fost create în rusă („zât“, „foculeandru“, „spiripin“ etc.).

În fine, deoarece nu toate poeziile citate au o traducere consacrată în limba română, am optat pentru a da toate versurile în traducere proprie.

A - *Az*

Benedikt îşi trase pâslarii, tropăi din picioare ca să şi-i potrivească, verifică ţeava de la aragaz, aruncă firimiturile de pâine pe podea, pentru şoareci, acoperi fereastra cu o cârpă, să nu tragă curentul, ieşi pe prispă şi trase în nări aerul curat, rece ca gheaţa. Ah, ce bine! Viscolul nopţii s-a potolit, zăpezile se întind albe şi viguroase, cerul se înseninează, copacii se înalţă neclintiţi. Doar iepurii negri sar din movilă în movilă. Benedikt adăstă, trăgând în sus de barba-i roşcată şi uitându-se cu ochii mijiţi după iepuri. Ar omorî măcar o pereche, de-o căciuliţă, dar n-are piatră.

Nici carnea n-ar fi fost rea. Şoareci şi iar şoareci — se cam săturase.

Dacă moi bine carnea de iepure negru, o fierbi în şapte ape, o ţii cu sare vreo săptămână-două şi o coci în cuptor, pân’ la urmă e comestibilă.

Sigur, asta dacă prinzi o iepuroaică. Fiindcă iepurele îl fierbi, îl fierbi şi tot nimic nu iese. Înainte oamenii nu ştiau asta — de foame, mâncau şi masculi. Dar acum au aflat: cine îi mănâncă, rămâne toată viaţa cu un gâlgâit şi o răguşeală în piept. Şi i se usucă picioarele. Ba îi creşte şi pâr în urechi: negru, gros şi urât mirositor.

Benedikt oftă: era timpul să se apuce de lucru. Îşi încheie zeghea, propti uşa izbei cu o bârnă de lemn şi o asigură cu încă un băţ. Nu era nimic de furat în izbă, dar aşa se obişnuise. Şi mămuca, răposata, mereu făcea aşa. Pe vremuri, înainte de Prăpăd — îi povestise ea — toţi îşi zăvorau uşile.

Şi vecinii învăţaseră asta de la mămuca şi se transmisese mai departe. Acum întreaga mahala zăvora uşile cu beţe. Bineînţeles, asta putea fi considerată gândire personală.

Orăşelul său natal, Fiodor-Kuzminsk, se întindea pe şapte coline; Benedikt mergea făcând să scârţâie zăpada proaspătă, bucurându-se de soarele de februarie, admirând ulicioarele cunoscute. Din loc în loc izbe negre aşezate în şir, după garduri înalte de nuiele şi porţi de scânduri; pe pari erau puse la uscat oale de piatră sau doniţe de lemn; cine avea firişoare mai înalte avea şi doniţe mai zdravene, iar unii atârnau în par şi câte un butoi întreg, să-ţi scoată ochii cu el: ia uitaţi-vă, guguştiucilor, în ce bogăţie trăiesc! Ăştia nu se duc la lucru pe jos, ci caută să meargă cu sania, pocnind din bici; iar la sanie e legat un Degenerat, ce goneşte, tropăind din pâslari, palid, făcând spume, cu limba atârnându-i. Aleargă până la uşa Izbei de Lucru şi se opreşte ca o stană de piatră, pe toate cele patru picioare; numai coastele păroase îi tremură: hî-hî, hî-hî.

Şi îşi tot rostogoleşte ochii în cap. Şi-şi dezveleşte dinţii. Şi priveşte în jur...

Mai dă-i naibii de Degeneraţi, mai bine te ţii departe de ei. Sunt cumpliţi, nici nu-ţi dai seama, or fi oameni, sau nu: faţa parc-ar fi de om, corpul le e acoperit cu lână şi aleargă pe patru picioare. Şi în fiecare picior poartă câte un pâslar.

Se zice că ăştia existau şi înainte de Prăpăd. Se poate.

E un pui de ger azi, de ies aburi din gură şi barba se umple de chiciură. Şi totuşi, ce binecuvântare! Izbele se înalţă solide, negre, nămeţi mari se înşiră de-a lungul gardurilor, iar în faţa fiecărei porţi a fost croită o potecuţă. Dealurile se ridică lin, apoi coboară la fel de lin, albe, vălurite; de-a lungul pârtiilor alunecă sănii, în spatele lor nişte umbre întunecate, iar zăpada scrâşneşte multicolor şi pe după dealuri răsare soarele,

aruncând lumini de curcubeu pe cerul albastru închis. Dacă-ţi mijeşti ochii, razele soarelui devin circulare, dacă-ţi înfigi pâslarii în zăpada pufoasă, ea scânteiază, ca foculeandrii când sunt copţi.

Gândindu-se la foculeandri, Benedikt îşi aminti de mama lui şi oftă: că de la foculeandrii ăştia i se trăsese şi moartea, sărăcuţa. Se dovediseră a fi falşi.

Pe şapte coline se întinde orăşelul Fiodor-Kuzminsk, înconjurat de câmpii nemărginite, de pământuri neştiute. La nord sunt păduri dese, cu arbori doborâţi de furtună, cu ramurile atât de împletite între ele, că n-ai cum să treci; tufele spinoase ţi se agaţă de haine, ramurile copacilor îţi smulg căciula de pe cap. În aceste păduri, spun bătrânii, trăieşte zâtul. El stă pe ramurile întunecate şi ţipă săbatic, jalnic: Zî-hîîîî! Zî-hî-hîîîîî! Nu-l poate vedea nimeni. Trece omul prin pădure şi el hop! în ceafa lui. Şi îl apucă de şira spinării cu dinţii — hârşti! — şi prinde cu ghearele vena cea mare şi o sfâşie, şi iese toată mintea din el. Şi când se întoarce, nu mai e acelaşi, nici ochii nu-i mai sunt la fel şi merge la întâmplare, fără să ştie încotro, de exemplu, ca somnambulii care merg în somn la lumina lunii, cu mâinile întinse, mişcându-şi degetele: dorm, dar în acelaşi timp merg. Oamenii îl iau şi-l duc în izbă şi, din când în când, ca să se distreze, îi pun în faţă un blid gol, îi vâră o lingură în mână şi îi spun: mănâncă; şi el se face că mănâncă din blidul gol, râcâie cu lingura în el şi bagă lingura în gură şi mestecă, apoi se face că şterge blidul cu o bucată de pâine, deşi n-are nicio bucată de pâine în mână; amicii, bineînţeles, se tăvălesc pe jos de râs. Ăsta nu poate face nimic singur, nici să se uşureze nu ştie, de fiecare dată trebuie să-i arăţi. Ei, şi dacă nevesti-sii ori maică-sii îi e milă de el, îl duce la latrină, dar dacă nu-i nimeni să aibă grijă de el, e pierdut: îi explodează vezica şi pur şi simplu moare.

Asta face zâtul.

Nici în vest nu e bine să te duci. Există un fel de drum într-acolo — nu se prea vede, e mai degrabă o potecă. Mergi ce mergi, până când orăşelul dispare la orizont, dinspre câmp se simte o adiere dulce, totul e bine, totul e frumos şi deodată, se zice, tresari. Şi te opreşti. Şi te întrebi: încotro mă duc? Ce-mi trebuie mie? Ce n-am văzut acolo? E ceva mai bine acolo? Şi te apucă jalea! Îţi zici: în spate e izba mea şi nevestica, probabil, plânge şi se uită în zare cu mâna streaşină la ochi; prin curte aleargă păsările, şi ele îmi duc dorul; în izbă soba-i caldă, şoriceii ies la plimbare, patul e moale... Şi parcă ţi-ar tot roade un viermoloi inima... Scuipi şi porneşti înapoi. Câteodată o iei la fugă. Şi când îţi vezi în depărtare oalele atârnate pe uluci, îţi ţâşnesc lacrimile. Zău, pân' la un kilometru ţâşnesc! Fără exagerare!

La sud nu se poate. Acolo sunt ceceni. Mai întâi numai stepă, stepă şi iar stepă, cât vezi cu ochii, iar dincolo de stepă, cecenii. În mijlocul orăşelului e un turn de veghe cu patru ferestre, şi pe toate patru privesc ostaşi de gardă. Pândesc cecenii. Sigur, nu atât se uită, cât fumează ţigări de stuf şi joacă paie. Unul ia în pumn patru paie: trei lungi, unul scurt. Cine îl trage pe cel scurt primeşte o castană în cap. Dar se întâmplă să se mai uite şi pe fereastră. Dacă văd ceceni, au poruncă să strige: „Cecenii! Cecenii!“ Şi atunci oamenii ies în fugă din toate aşezările şi încep să bată cu beţe în oale, ca să-i sperie pe ceceni. Şi cecenii se îndepărtează.

O dată, dinspre sud a apărut o pereche: un bătrân şi o bătrână. Batem noi în oale, tropăim, strigăm; cecenii nimic, ei se tot uitau în jur. Noi însă — ăia mai curajoşi — le-am ieşit înainte cu furci, cu fusuri, care cu ce puteam. Să vedem, adică, cine sunt şi ce vor.

— Noi, guguştiucilor, suntem din sud. De două săptămâni mergem, nu mai putem de oboseală. Am venit să vindem piei tăbăcite, poate aveţi şi voi ceva de dat la schimb.

De unde să avem! Noi mâncăm şoareci. „Şoarecii — sprijinul nostru“, aşa ne învaţă Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele. Dar oamenii la noi sunt milostivi, au adunat de prin case ce-au putut şi le-au dat cecenilor în schimbul pieilor, lăsându-i să plece cu Dumnezeu. După aceea s-a vorbit mult despre ei: toţi îşi aminteau cum erau, ce poveşti spuneau, cum s-a făcut că veniseră la noi.

De arătat, arătau ca noi, nimic ieşit din comun: bătrânul era cărunt, bătrâna cu basma, ochi albaştri şi corniţe pe cap.

Şi spuneau poveşti lungi şi triste: deşi pe vremea aceea Benedikt era mic şi prostuţ, asculta cu urechile ciulite.

Cică ar fi la sud o mare azurie, şi pe marea asta o insulă, şi pe insulă un turn, şi în turnul ăsta se află un cuptor de aur. Pe cuptor stă întinsă o fată cu părul lung — un fir de aur, unul de argint, unul de aur, altul de argint. Îşi împleteşte şi-şi tot împleteşte cosiţa şi, când o termina de împletit, atunci o fi sfârşitul lumii.

Ai noştri ascultă, ascultă, şi-apoi zic:

— Da’ ce-i aia „aur“ şi ce-i aia „argint“?

Şi ei:

— Aurul e un fel de foc, iar argintul e ca lumina lunii sau, de exemplu, ca foculeandrii când se aprind.

Şi ai noştri:

— A, e clar. Dar mai povestiţi.

Şi cecenii:

— E un râu mare, pe jos ajungi în trei ani. În râul ăsta trăieşte un peşte cu aripioară albastră. Vorbeşte cu glas omenesc, plânge şi râde şi tot înoată încolo şi-ncoace prin râu. Dacă vine dintr-o parte şi începe să râdă, zările dansează, pe cer apare soarele, începe o nouă zi. Dacă o ia înapoi, plânge, aduce după el întunericul şi târăşte luna de coadă, iar stelele îi sunt solzi.

Ai noştri:

— Da’ n-aţi auzit cumva de ce e ba iarnă, ba vară?

Şi bătrâna zice:

— N-am auzit, guguştiucilor, de ce să vă mint, n-am auzit. E drept, poţi să te întrebi: de ce-i nevoie de iarnă când vara-i mai dulce? Pentru păcatele noastre, pasămite.

Dar bătrânul dă din cap:

— Nu, cică în natură pentru toate există explicaţie. Mi-a lămurit mie asta odată un trecător. La nord e un copac care creşte până la nori. E negru şi noduros, dar are nişte floricele albe, mărunte-mărunţele ca nişte firicele de praf. În copacul ăsta locuieşte gerul, bătrân, bătrân, cu barba îndesată în chimir. Ei, şi cu iarna uite cum e: când păsările se adună şi o pornesc spre sud, atunci gerul se apucă de treabă: începe să sară din cracă în cracă, bătând din palme şi strigând; du-du-du, du-du-du! Şi pe urmă fluieră: fiiuuuuu! Şi atunci se ridică vântul şi ninge peste noi cu floricelele alea albe: asta-i zăpada. Şi voi mai întrebaţi de ce e iarnă.

Şi guguştiucii noştri zic:

— Da, asta-i drept. Ei, aşa trebuie să fie. Da matale, moşule, nu ţi-e teamă să umbli pe drumuri? Cum e noaptea? N-ai întâlnit vreun duh al pădurii?

— Ei, ba am întâlnit! răspunde cecenul. L-am văzut foarte de-aproape, uite, ca pe voi acuma. Ascultaţi la mine. Băbuţei mele i s-a făcut poftă să mănânce foculeandri. Nu şi nu, că să-i aduc. Şi-n anul acela foculeandrii erau copţi, dulci, moi. Şi m-am dus. Singur.

— Cum singur? întreabă ai noştri uluiţi.

— Uite-aşa! se făleşte străinul. Ei, şi ascultaţi mai departe. Merg eu de unul singur, merg şi începe să se întunece. Nu chiar de tot, aşa, un pic, se făcuse mai cenuşiu. Merg eu pe vârfuri, să nu sperii foculeandrii, şi deodată: şu-şu-şu! Ce să fie? Mă uit, nimeni. Iar merg. Şi iar: şu-şu-şu. Parcă ar fi umblat cineva cu mâinile prin frunziş. Mă uit, tot nimeni. Mai fac un pas. Şi deodată, mă trezesc cu el

în faţă. Adineauri nu era nimeni şi-acuma, uite-l. La niciun braţ distanţă. De mare, nu-i prea mare. Să-mi fi tot ajuns până la brâu, sau poate pân' la piept. Parcă ar fi fost făcut din fân şi avea nişte ochi roşii ca focul, iar la picioare avea palme. Şi bătea cu palmele alea în pământ şi cânta: tap-tap, tap-tap, tap-tap... Doamne, şi unde n-am luat-o la fugă!... Nici nu ştiu cum am ajuns acasă. Şi uite-aşa a rămas băbuţa mea fără foculeandri.

Copiii care ascultau au întrebat:

— Povesteşte-ne, moşule, ce necuraţi ai mai văzut prin pădure?

I-au turnat bătrânului nişte cvas de ouă şi el a început:

— Eram tânăr pe-atunci, cu sângele fierbinte. Nu mă temeam de nimic. Am înfăşurat de trei ori un curmei în jurul unor buşteni şi le-am dat drumul pe apă — şi la noi râul e repede, larg —, m-am aşezat pe ei şi am plutit. Adevărat vă spun! Femeile pe mal au început să alerge, să strige, să urle, cum era de aşteptat. Unde s-au mai văzut oameni plutind pe râu? În zilele noastre, aud că se scobesc buştenii şi li se da drumul pe apă. Dacă n-o fi cumva minciună, bineînţeles.

— Nu-i minciună, nu-i minciuna! Asta a inventat-o Fiodor Kuzmici al nostru, slăvit fie-i numele! strigă ai noştri şi Benedikt mai tare ca toţi.

— Fiodor Kuzmici ori ba, noi nu ştim. Nu suntem oameni cu carte. Nu despre asta-i vorba. Cum vă spuneam, nu mă temeam de nimic. Nici de rusalce, nici de bulbocii de apă, nici de creaturile care trăiesc pe sub pietre. Ba chiar am prins un peşte colţ-învârtejit într-o vadră.

— Ei, asta-i chiar..., zic ai noştri. Hai, moşule, că născoceşti.

— Zău că nu vă mint! Uite, vă spune şi baba mea!

— Aşa-i, zice bătrâna. Aşa a fost. Şi ce l-am mai certat! Mi-a stricat vadra, a trebuit s-o pun pe foc! Şi până să scobeşti una nouă, s-o dai cu

smoală, s-o usuci de trei ori, s-o afumi cu ruginţ, s-o freci cu nisip albastru, doar că nu mi-am rupt mâinile de cât m-am spetit. Şi lui îi ardea de făloşenie! După aia tot satul venea să-l vadă. Unora le era şi frică.

— Cum să nu le fie, zic ai noştri.

Bătrânul arăta mulţumit.

— Păi cred că eram singurul, se laudă el. Să vezi aşa de aproape peştele colţ-învârtejit — ca pe voi acuma, de pildă — şi să rămâi în viaţă! Nu-i puţin lucru! Eram un voinic. Puternic tare! Şi cum mai strigam! De se spărgeau geamurile. Şi ce de ruginţ puteam să beau dintr-odată! Un butoi întreg goleam.

Şi mama lui Benedikt, care şedea şi ea acolo, strânge din buze şi zice:

— Dar aţi avut şi un folos concret de la forţa dumneavoastră? Ceva folositor pentru obşte, pentru comuna dumneavoastră, aţi făcut?

Bătrânul s-a supărat.

— Eu, drăguţo, în anii tinereţii mele, puteam să sar într-un picior ca de-aci pân' la deluşorul ăla! Ce folos! Îţi spun eu, câteodată dădeam un strigăt şi cădeau paiele de pe acoperiş. La noi toţi sunt aşa. Neam de voinici. Uite, să vă spună şi baba mea: dacă fac o bătătură ori o băşică, e cât pumnul de mare. Nu glumesc. Îţi spun eu, am avut nişte coşuri uite-atâta. Uite-atâta. Şi mata vorbeşti. Dacă vrei să ştii, când se scărpina în cap tătuca, scutura mătreaţă ca la o jumătate de vadră.

— Ei, ajunge! murmură ai noştri. Ne-ai promis că ne spui de necuraţi, moşule.

Dar moşului, pasămite, nu-i ardea de glumă.

— Nu vă mai spun nimic. Ai venit să asculţi, atunci ascultă! Nu te tot vârî. Că-mi pierd şirul. Asta pesemne-i dintre Foşti, o văd după grai.

— Aşa-i, zic ai noştri, uitându-se pieziş la mama lui Benedikt. E dintre Foşti... Hai, moşule, zi.

A mai povestit cecenul despre grozăviile pădurii, despre cum să deosebeşti cărările: care sunt de-adevăratelea şi care-s doar beznă, abur verde, câlţi de iarbă, vrăjitorie şi miracol, enumerând toate semnele; despre cum cântă rusalca în zori, cum se rostogolesc cântecele ei de apă: mai întâi nişte sunete joase, adânci: î,î,î,î,î, apoi mai sus: ouaaa, ouaaa şi-atunci să te ţii, să caşti ochii, altfel te trage în râu, iar când cântecul devine ţiuit — iiiih! iiih! — atunci ia-o la fugă, băiete, şi nu te mai uita înapoi. A povestit despre curmeiul fermecat şi cum trebuie să te fereşti de el; despre Rât, care apucă oamenii de picioare; şi despre cum să găseşti cel mai bun ruginţ.

Aici s-a iţit Benedikt:

— Moşule, dar zâtul l-ai văzut?...

Toţi s-au uitat la el ca la un prost. Au tăcut. Nimeni nu i-a răspuns nimic.

L-au petrecut pe bătrânul fără de frică şi peste sat s-a lăsat din nou liniştea. Au întărit paza, dar din sud n-a mai venit nimeni la noi.

Nu, noi toţi mergem mai mult spre răsărit când ieşim din sat. Acolo sunt păduri luminoase, iarbă multă, lucioasă. În iarbă sunt floricele delicate, azurii: dacă le rupi, le speli, le baţi şi le împleteşti, poţi să torci fire şi să ţeşi pânză din ele. Mămuca, răposata, nu se pricepea deloc Ia meşteşugul ăsta, toate i se încurcau în mâini. Dacă răsucea firul, plângea, dacă ţesea pânze, le uda cu lacrimi. Se zice că înainte de Prăpăd totul era altfel. Cică te duceai la mogozin — luai ce doreai şi, dacă nu-ţi plăcea, strâmbai din nas, nu ca acum. Mogozinul ăsta al lor era cu un fel de Depozit, numai că acolo erau mai multe lucruri şi nu se dădeau doar în zilele de Depozit, ci stăteau uşile deschise în fiecare zi.

Parcă nu-ţi vine să crezi. Cum adică, fiecare venea, lua şi pleca? Şi nu tăbărau gărzile pe el? Păi dacă ne lasă înăuntru, noi facem praf totul. Şi câţi oameni călcăm în picioare? Că şi la Depozit când te

duci, îţi roteşti ochii în toate părţile: cine ce a primit, cât, şi eu de ce nu?

Da' şi de uitat ne uităm în zadar: mai mult decât ţi se cuvine nu capeţi. Şi nu te uita prea mult la norocul altuia: odată te înşfacă de ceafă Muncitorii Depozitului. Ai primit, cică, ce-i al tău, acuma şterge-o! Altfel, îţi luăm înapoi şi ce ţi se cuvine.

Şi ieşi din Depozit cu coşul, te grăbeşti să ajungi la tine în izbă şi tot pipăi prin coş: sunt toate acolo? N-or fi uitat ceva? Sau s-o fi strecurat careva prin spate, pe ulicioară, şi o fi şterpelit ceva?

Se întâmplă. O dată, a ieşit mămuca de la Depozit, îi dăduseră pene de corb. Pentru perne. Şi astea-s uşoare, le duci şi nici nu simţi. A ajuns acasă, a desfăcut pânza şi ce să vezi? Nici urmă de pene, şi-n locul lor — scârnă. Mămuca a izbucnit în lacrimi, dar tata râdea în hohote. Ce şuţ glumeţ, n-a ajuns c-a furat, i-a mai ars şi de şotii, şi încă unele cu tâlc; uite, adică, atâta preţuiesc penele tale. Poftim!

Au apărut penele, la vecin. Tata îl tot trăgea de limbă: de unde le-ai luat? De la târg. Ce-ai dat pe ele? Pâslari. De la cine le-ai luat? Vecinul a început să se încurce: ba că una, ba că alta, ba că a băut prea mult ruginţ, ce să-i mai faci! A lăsat-o baltă.

Dar ce se dă la Depozit? Obişnuitul salam din carne de şoarece, seu de şoarece, făină de neghină, pene din acelea, pâslari, bineînţeles, furci, pânză de saci, vase din piatră — tot felul de lucruri. Altă dată ţi se pun în coş foculeandri răscopţi — s-au stricat pe undeva, aşa că se dau degeaba. Dacă vrei foculeandri buni, trebuie să-ţi faci rost singur.

Chiar la marginea dinspre răsărit a orăşelului, încep nişte păduri de spiripini. Spiripinul este cel mai bun copac. Are tulpina deschisă la culoare, netedă, mustind de răşină, frunzele sunt frumos tăiate, în formă de labe, cu nervuri, şi emană un miros sănătos, într-un cuvânt — spiripin!

Are conuri mari cât un cap de om, iar seminţele se mănâncă! Dacă le moi înainte, bineînţeles. Altfel nu-s de pus în gură. În cei mai bătrâni spiripini, în adâncul pădurii, cresc foculeandrii. O delicatesă: dulci, rotunzi, moi. Foculeandrul copt e de mărimea unui ochi de om. Noaptea, foculeandrii strălucesc cu o lumină argintie, de parcă luna şi-ar strecura razele printre frunze; ziua nici nu-i observi. Oamenii se duc în pădure pe lumină, iar când se întunecă, toţi se iau de mâini şi merg în lanţ, să nu se piardă. Şi ca foculeandrul să nu-şi dea seama că sunt oameni prin preajmă. De cules, trebuie să-i culegi repede, altfel se sperie şi încep să ţipe. Şi îi avertizează şi pe ceilalţi, şi brusc se sting toţi. Sigur, poţi să-i culegi şi pe pipăite. Dar nu face nimeni aşa ceva. Şi cum să-i deosebeşti de cei falşi? Cei falşi, când se aprind, parcă ar ieşi un foc roşu din ei. Uite, cu de-ăştia falşi s-a otrăvit mămuca la vremea ei. Altfel, ar mai trăi şi-acuma.

Două sute treizeci şi trei de ani a trăit mămuca pe lumea asta. Şi n-a îmbătrânit. Când i-au închis ochii, era rumenă în obraji şi cu părul negru-negru. Aşa stau lucrurile: cine n-a crăpat la Prăpăd, pe urmă n-a mai îmbătrânit. Asta era Urmarea. Ca şi cum ar fi înţepenit ceva în ei. Dar pe ăştia îi puteai număra pe degete. Toţi sunt în pământul umed: care sfâşiaţi de zât, care otrăviţi cu iepuri, mămuca, uite, cu foculeandri...

Iar cei care s-au născut după Prăpăd au altfel de Urmări, care mai de care. Unii parcă au mâinile înmuiate în făină verde, alţii parcă s-au tăvălit în neghină, alţii au branhii; mai sunt şi unii cu creastă de cocoş şi cine ştie ce altele. Se întâmplă şi să nu fie niciun fel de Urmări, decât poate că, la bătrâneţe, le iese un coş în ochi, sau le creşte din părţile intime o barbă până la genunchi. Sau li se lungesc nările până la genunchi.

Benedikt o descosea uneori pe mămuca: pân' la urmă, de ce a fost Explozia? Ea însă nu prea

ştia. Se pare că oamenii s-au jucat şi s-au jucat cam tare cu armile.

— N-am apucat nici au! să zicem, povestea ea şi plângea. Înainte, zicea, trăiam mai bine.

Iar tata — el era născut după Prăpăd — se burzuluia la ea:

— Nu-i mai tot da cu înainte şi iar înainte! Cum trăim, trăim! Nu-i în puterea noastră să judecăm!

Şi mămuca:

— Mojicule! Primitivule! Necioplitule!

El o apuca de păr. Ea urla, chema vecinii, dar vecinii nici pâs: aşa se cuvine, îşi educă omul muierea. Nu-i treaba noastră. Bătaia e ruptă din rai. De ce se înfuria el pe ea? Păi ea tot tânără, tot tânără şi el deja o lua în jos; începea să şchioapete de un picior şi zicea că vede totul ca printr-o apă întunecată.

Zicea mămuca:

— Să nu-ndrăzneşti nici cu un deget să mă atingi! Am iducaţie universitantă!

— Îţi dau eu iducaţie! Te bat de scot untul din tine! I-ai dat băiatului nume de câine, de-l râde tot satul!

Şi o ţinea aşa cu ocările, cu sfada, până nu-i era barba plină de bale nu se potolea. Era aspru moşneagul. Obosea lătrând; golea un ulcior întreg de mied şi bea până uita de sine. Şi mămuca îşi netezea părul, îşi dregea glasul, îl lua pe Benedikt de mână şi îl ducea pe dealul cel înalt de lângă râu; acolo, după cum el ştia deja, locuise ea pe vremuri, înainte de Prăpăd. Acolo fusese izba cu cinci caturi a mămucăi şi ea povestea că erau şi palate mai înalte, de nu le puteai număra caturile pe degete; ce să faci: să-ţi dai jos pâslarii şi să numeri şi pe degetele de la picioare? Pe-atunci, Benedikt abia învăţa să numere. Era încă prea devreme pentru el să socotească folosind pietricelele. Iar acuma, cică Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, a inventat beţişoarele de numărat. Se zice că se găuresc

bucăţele de lemn, se trece un beţişor prin ele şi apoi se plimbă de la dreapta la stânga şi înapoi. Şi aşa, se zice, socoteala merge atât de repede, să te ţii! Numai să nu îndrăzneşti să faci singur o numărătoare de-asta, dar cui îi trebuie — vii la bazar în zi de târg, plăteşti cât ţi se cere, în pânză de sac sau în şoareci, şi socoteşti cât îţi pofteşte inima. Aşa se spune; o fi adevărat, n-o fi, cine ştie?

Ei, şi ajungea mămuca pe deal, se aşeza pe pietriş şi plângea de se rupea, cu lacrimi amare, ba amintindu-şi de prietenele ei, fete frumoase, ba visând la mogozinele alea. Şi povestea că toate străzile erau acoperite cu osfalt. Asta era un fel de unsoare tare, neagră, de călcai pe ea şi nu se fărâma. Iar dacă era vreme de vară, mămuca şedea şi se tânguia, iar Benedikt se juca în colb, făcând turtiţe din ţărână ori rupând galbine şi înfigându-le în pământ de parcă ar fi ridicat un gard. Şi de jur-împrejur era o vale deschisă: dealuri şi pâraie, un vânticel cald ce mişca uşor iarba, iar pe cer soarele ce se legăna ca o pâiniţă peste câmpii, peste păduri, către Munţii Albaştri.

Oraşul nostru, leagănul nostru drag se numeşte Fiodor-Kuzminsk, iar înainte, zicea mămuca, se numea Ivan-Porfirinsk şi mai înainte Serghei-Sergheinsk şi mai demult numele lui era Depozitele Sudului, iar la început de tot a fost Moscova.

Б - *Buki*

De mic, Benedikt învăţase de la tatăl lui tot felul de meşteşuguri. Să facă un topor din piatră era o glumă pentru el. Sigur că putea. De construit o izbă din bârne, îţi construia: cu îmbinare în coadă de rândunică, oblic, în toate felurile, cum voiai. Să pregătească soba ştia. Să încingă pietrele la baie, iar ştia. E drept, tatei nu-i plăcea să se spele. Ursul

trăieşte foarte bine şi fără să se spele, zicea. Dar lui Benedikt fi plăcea. Se vâra în baie, în ungherele calde, împrăştia cvas de ouă pe pietre, să iasă mirosul, aburea o rămurică de spiripin şi se bătea bine cu ea peste coaste!

Benedikt se pricepea şi să tăbăcească piei, să taie pielea de iepure tăbăcită fâşiuţe şi să coasă căciuli din ele — era îndemânatic. Dar iepurele trebuie să-l şi prinzi. Până te-ai pregătit tu să arunci cu o piatră în el, ţup! a şi zbughit-o. Aşa că noi facem haine mai mult din piei de şoareci, iar astea nu-s aşa de bune. Se ştie: decât puţin şi prost, mai bine mult şi bun.

Pe scurt, ştia să facă de toate în gospodărie. Şi cum altfel? Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, afirma: „Gospodăria e treaba fiecăruia, trebuie să te descurci singur.“ Tatăl lui Benedikt până şi-n chinurile morţii mergea la tăiat de lemne şi ar fi vrut să-l dea şi pe Benedikt la aceeaşi meserie. Dar Benedikt a vrut să-şi încerce norocul ca fochist. ÎI ispitea.

Fochistului i se arată respect, toţi îşi scot pălăria în faţa lui şi el merge ţanţoş, nu se înclină în faţa nimănui.

Nimic de zis, ce ne-am face fără foc? Focul ne astâmpără setea, focul ne astâmpără foamea, focul ne încălzeşte, focul ne cântă cântece. Dacă moare focul, putem să ne întindem şi noi pe laviţă, cu pietricele pe ochi. Era o vreme, se zice, când oamenii nu cunoşteau focul. Cum trăiau? Uite că trăiau: se târau prin întuneric ca nişte viermoloi orbi. Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, a adus oamenilor focul. Ah, slăvit fie-i numele! Că pierduţi am fi fără Fiodor Kuzmici, ai-ai, pierduţi am fi! Toate el le-a reparat ori le-a inventat, toate cu căpşorul lui luminat, care se îngrijeşte de noi, gândind gânduri! Foişorul lui Fiodor Kuzmici se înalţă sus, cupola lui acoperă soarele. Zi şi noapte Fiodor Kuzmici nu doarme, tot merge încolo şi-ncoace, mângâindu-şi barba stufoasă, făcându-şi

griji pentru noi, guguştiucii: suntem mâncaţi, suntem băuţi, avem vreun necaz, vreo durere? Avem şi mici mârzaci, dar Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, este Mârzacul Suprem, ani mulţi să ne trăiască. Cine a inventat sania? Fiodor Kuzmici. Cui i-a venit ideea să facă roţi din lemn? Lui Fiodor Kuzmici. Ne-a învăţat să facem blide din piatră, să prindem şoareci şi să fierbem supă. Ne-a dat socotitul şi scrisul, literele mari şi mici, ne-a învăţat să cojim mesteceni, să coasem cărţi, să fierbem cerneală din ruginţ de mlaştină, să cioplim beţigaşe de scris şi să le muiem în cerneala asta. Ne-a învăţat să facem lotci-pirogi din buşteni şi să le dăm drumul pe apă, ne-a învăţat să vânăm ursul cu suliţa, să-i scoatem prapurele, să întindem prapurele ăsta pe ţepuşe şi să acoperim geamurile cu el, ca să intre lumina şi iarna.

Numai să nu iei blana sau carnea ursului pentru tine: mârzacii mici veghează atent. Nu-i treaba guguştiucului simplu să poarte blană de urs. Şi trebuie să înţelegi: cum să meargă mârzacii în sanie fără şubă? Îngheaţă tun. Noi însă alergăm pe jos, nouă ne e aşa de cald, că ajungem să ne descheiem şi la zăbun, de năduşeală. Deşi se întâmplă să-ţi mai treacă prin cap vreun gând deşart: da' şi mie mi-ar trebui sanie şi şubă şi... Dar asta-i gândire personală.

Ei, şi Benedikt voia să se înscrie la fochişti. Mămuca însă nu era de-acord cu niciun chip. Nu şi nu, că mai bine la scribi. Tata îl tot îmboldea să se facă tăietor de lemne, mămuca îl bătea la cap să se facă scrib, iar el visa să hoinărească ţanţoş pe mijlocul uliţei, cu bărbia în sus, trăgând după el cu o sfoară o oală arzândă, din găurile căreia să se reverse scântei. Nu era o muncă prea grea: iei cărbunii de la Fochistul-Şef, Nikita Ivanîci, îi târăşti acasă, aprinzi soba, apoi te aşezi şi te uiţi pe fereastră: imediat apare vreun guguştiuc din vecini, ori careva de departe, de la Capătul Surd:

—Tătucă fochist, Benedikt Karpîci, dă-mi şi mie un pic de foc! Proasta mea n-a fost atentă şi mi s-a stins soba. Iar noi numai ce ne adunaserăm să facem nişte clătite, ce să facem...

Aşa că te încrunţi, icneşti un pic ca şi când doar ce te-ai sculat din somn, îţi ridici alene fundul de pe cuptor sau de pe taburet, te întinzi temeinic, cu poftă, te scarpini în cap, scuipi şi te prefaci supărat:

— Uite-aşa faceţi toţi! Capete seci! Nu sunteţi în stare să păstraţi un foc... Păi, guguştiucule, de unde să am eu atâta cărbune pentru toţi? Ştii până unde trebuie să mă duc după cărbuni? Ehe-heeee... N-am decât două picioare. Of, oameni buni, oameni buni... Altul v-ar scuipa în ochi, nici nu s-ar uita la voi... Că veniţi şi nu vă mai terminaţi. Nici voi nu ştiţi de ce veniţi... Ei, ce-ţi trebuie? Cărbuni?

Uite-aşa îl întrebi, de parcă n-ai vedea şi singur ce-i trebuie, şi îl priveşti cu un aer sever, întorcând capul într-o parte, de parcă i-ar puţi gura şi acu' ţi-ar veni să vomiţi. Asta ţi-e datoria. Asta-i datoria de slujbaş. Guguştiucul începe din nou să se tânguie:

— Benedikt Kaaarpîci, tătuuucă, înduuuură-te, draaagule. O să te pomenim... Ce-o să te mai pomenim... Uite, eu... nişte clătite calde... uite-aicea, ţi-am adus... s-au răcit un pic... nu te supăra...

Aici trebuie să mormăi un pic pe sub mustaţă: „Clătite... “, dar nu le iei tu, Doamne fereşte, guguştiucul ştie ce are de făcut, aşază singur încet tot ce trebuie într-un colţişor şi tu îi tot dai cu „clătite…“, numai aşa, fără să exagerezi prea tare. Cobori glasul treptat, până nu se mai aude decât un mormăit uşor. Şi încet, fără să te grăbeşti, iei cu făraşul nişte cărbuni şi îi spui peste umăr guguştiucului:

— Oală ţi-ai adus?

— D-apăi cum, tătucă, salvatorule drag...

Şi îi pui puţin cărbune în oală. Când ştii să abordezi lucrurile aşa, ca un adevărat slujbaş al statului, te respectă şi oamenii — sever mai e fochistul ăsta al nostru! — aşa zic, şi rămân tot felul de surprize după ei. Cum se închide uşa după guguştiuc, te uiţi pe furiş pe fereastră: a plecat? Şi te repezi la pacheţel. Interesant, ce-o fi adus? Poate că sunt, într-adevăr, clătite. Poate-i nişte seu. Un ou fiert. Altul, mai amărât, adună nişte ruginţ. Bun şi ăla.

Eh-h-h, iar l-a apucat visarea!... Totul a ieşit cum a vrut mămuca. S-a încăpăţânat: Trei generaţii de entelectuali, zice, nu-ţi dau voie să întrerupi trodiţia. Eh-h-h, mămucă!!! A dat fuga la Nikita Ivanîci să-i şuşotească la ureche şi l-a adus de mână în izbă, să-l lămurească şi pe tata, şi şi-a agitat mâinile în faţa nasului şi s-a apucat să scoată nişte ţipete ascuţite. Tata a cedat: oooff, duceţi-vă naibii toţi, ce v-a apucat... da' faceţi ce poftiţi... Numai să nu-mi veniţi să vă plângeţi pe urmă.

Aşa că a ieşit cum a vrut ea. A învăţat Benedikt alfabetul, ştiinţific, cum trebuie, literă cu literă. Iar acum merge la slujbă la Izba de Lucru. Ei, munca nu-i rea. Ajungi — acolo e deja călduţ, lumânările din seu de şoarece sunt aprinse, gunoiul e aruncat, o minune. Ţi se dau nişte caiete din scoarţă de mesteacăn, un sul de pe care să copiezi şi ţi se arată: de aici până aici, apoi stai la căldurică şi treci totul pe curat. Laşi doar loc pentru desene. Iar desenele le face după aceea Olenka-sufleţel, cu mânuţa ei albă: desenează o găinuşă sau un arbustel. Nu prea se-nţelege ce sunt, dar e o plăcere să le priveşti.

Şi copiază Benedikt ceea ce a compus Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele: poveşti, învăţături, ba chiar şi versuri. Îi ies lui Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, aşa nişte versuri frumoase, că din când în când îţi tremură mâna, ochii ţi se înceţoşează şi parcă simţi o slăbiciune, parcă pluteşti, şi parcă ţi se pune un nod în gât şi nu

mai poţi să înghiţi. Unele versuri sunt limpezi, se înţelege fiecare cuvânt, altele în schimb îţi dau ameţeală. Uite, de pildă, ce a copiat Benedikt deunăzi:

Culmile semeţe
Dorm în noapte-adâncă
Blânde văi sunt pline
De negură încă;
Pe drumeag nu-i praf,
Frunza nu şopteşte...
Aşteaptă o clipă,
Stai şi odihneşte.[1]

Astea le pricepe până şi un prost. Dar iată:

Insomnie. Homer. Pânze-ntinse spre nori.
Lista corăbiilor am citit pân' la mijloc;
Puzderia de păsări, acel tren de cocori
Ce-odat' peste Elada s-a abătut cu foc...[2]

Aici nu-ţi rămâne decât să icneşti şi să te scarpini în cap. Dar asta:

Scorţişoară, nard, aloe,
În arome sunt bogate:
Acvilonul doar ce-adie —
Curg esenţe parfumate.[3]

Poftim! Ia de pricepe ce unde curge. Da, tot felul de cuvinte ştie Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele. Că la urma urmei e poet. Treaba nu-i din cele mai uşoare. „Extragi un singur cuvânt din o mie de tone de minereu lingvistic“, spune Fiodor Kuzmici. Pentru noi trudeşte el aşa. Şi mai are o mulţime de alte treburi de care trebuie să se ocupe.

Se zice că i-a venit în minte să taie un băţ curb din lemn şi să facă din el un arc. S-a dat poruncă să-l numim cobiliţă. Nouă tot una ne e, boierule, fie şi cobiliţă, da' de ce, pentru ce, asta

nu-i treaba noastră. Şi să purtăm pe arcul ăsta cofe cu apă, să nu ne atârne mâinile. Poate până-n primăvară încep să se dea şi la depozit cobiliţe din astea. Mai întâi sanitarilor, nu le fie numele pomenit pe timp de noapte, apoi mârzacilor, şi pe urmă, cine ştie, poate ne procopsim şi noi. Şi primăvara-i aproape. Pâraiele o iau la vale, floricelele se iţesc, fetele frumoase îşi îmbracă sarafanele... Te laşi pradă visării! Şi iată ce a compus Fiodor Kuzmici:

O, primăvara fără de sfârşit!
Al meu făr' de sfârşit vis nebunesc!
Te recunosc, o, viaţă! Fericit,
Cu zvon de scuturi te primesc![4]

Dar oare de ce „cu zvon de scuturi"? Că doar scutul e pentru porunci, că e de lemn. Dacă se întâmplă să fie încălcată o poruncă anunţată, dacă cineva îşi pune în cap să-şi facă singur sanie ori nu predă suficientă carne de şoarece, de pildă, ori dacă se amână iar Ziua de Depozit, atunci scutul nu „zvoneşte", ci scoate un sunet surd. Dar legea nu e scrisă pentru el, pentru Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele. El însuşi spune: „Mândreşte-te, zice, aşa eşti tu, poete, iar pentru tine lege nu-i" Că doar n-avem noi căderea să-i poruncim lui.

În Izba de Lucru, lângă Benedikt stau şi alţi scribi. Olenka-sufleţel desenează desene. Frumoasă fată: ochi întunecaţi, cosiţe şaten-deschis, obraji precum amurgul când a doua zi o să fie vânt, aşa strălucesc. Sprâncene în formă de arc sau, cum e poruncă să spunem acum, în formă de cobiliţă; şubă de iepure, pâslari cu tălpi — pesemne-i dintr-o familie importantă; la muncă Olenka e adusă cu sania, după muncă iar o aşteaptă sania, şi nu orice sanie: o troică. Degeneraţii tropăie din picioare în ham, rotaşul e nărăvaş, dacă nu eşti atent te şi muşcă, iar lăturaşii sunt şi mai răi. Cum să te apropii de Olenka? Benedikt nu face decât să ofteze

şi s-o privească pe furiş, iar ea deja ştie, drăguţa de ea: clipeşte din gene şi întoarce capul ca din întâmplare. Fată modesta.

Aşa că merge Benedikt la muncă, se uită în jur, făcând plecăciuni fochiştilor, dându-se la o parte în faţa săniilor, trăgând în piept aerul îngheţat, admirând cerul albastru. Cum se uita el la o fată frumoasă care trecea pe acolo, buf! într-un stâlp. Ooof, fir-aţi voi să fiţi aşa şi pe dincolo! Ai naibii stâlpi sunt peste tot!

Stâlpii ăştia îi pune Nikita Ivanîci. Fochistul-Şef. Un vechi prieten de-al mămucăi, răposatei. Tot dintre Foşti. Să tot aibă vreo trei sute de ani, poate chiar mai mulţi, cine ştie. Cine mai socoteşte anii? Parcă noi ştim? Iarnă-vară, iarnă-vară, dar de câte ori? Pierzi şirul numai gândindu-te. Degete ai zece la mâini şi zece la picioare, i-adevărat, unora le cresc şi câte cincisprezece, unora câte două, iar lui Semion, de pildă, ăla din Heleşteul Gunoaielor, i-au crescut la o mână mai multe degeţele de mahon, ca nişte cotoare, iar la cealaltă absolut nimic. Asta era Urmarea lui.

Nikita Ivanîci ăsta se vedea des cu mămuca. Intra în izbă, se ştergea pe picioare — „Permiteţi? “ — se aşeza pe taburet şi începea să pălăvrăgească despre ce a fost înainte.

— Polina Mihailovna, da’ de Kuzminsk vă aduceţi aminte? Ha-ha-ha. Şi cum venea Weissman vă amintiţi? O-ho-ho. Da’ de Sudorciuk, ticălosul ăla, vă amintiţi, cum mai scria reclamaţii, ei, unde sunt reclamaţiile alea acuma? Praf şi pulbere! Şi cum făcea Lealea cafeaua! Ce n-aş da acuma pentru o cafeluţă...

Mămuca ba hohotea, ba începea să plângă, ba nu-i mai ieşeau din minte mogozinele, ba dintr-odată zicea:

— Unde a dispărut tot liliacul ăla?

Liliacul, se zice, era o floare care creştea în copaci şi al cărei miros era renumit. Tătucăi nu-i plăceau câtuşi de puţin toate discuţiile astea, dădea

fuga în curte şi începea să taie lemne: Poc! Trosc! Poc! Trosc! De înfuriat n-ai decât să te înfurii, dar cum să-i spui ceva lui Nikita Ivanîci? Doar e Fochistul-Şef.

De toate ştie Benedikt, de toate poate să facă, şi nici ceilalţi guguştiuci nu sunt tocmai neîndemânatici, numai focul nu pot să-l facă. Focul l-a adus oamenilor Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, dar cum a făcut, de unde a luat focul ăla, noi nu ştim. Trei zile dacă stai şi te gândeşti, mai mult decât să te doară capul nu reuşeşti, parcă ai fi băut prea mult cvas de ouă. Unii spun că l-a adus din cer, alţii povestesc că a bătut Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, cu piciorul în pământ şi pe locul acela pământul s-a aprins cu o flacără clară. Orice se poate.

Şi Nikita Ivanîci are grijă de foc. Toţi Fochiştii Mici merg la el după foc, adună cărbuni în oale de piatră ciuruite şi le duc în izbele lor. Ah, ce muncă frumoasă! Ah, ce muncă! Stai acasă, te uiţi pe geam şi aştepţi să vină guguştiucii cu surprize. Cât e ziua de lungă guguştiucii-s la lucru: care face gaură în scaun pe la Izbele de Lucru, care adună ruginţ în mlaştină, care sădeşte napi pe câmp, care ce poate. Soba însă cere multă grijă; ai întârziat acasă, uite că s-a şi stins. N-ai fost atent, cărbunii s-au răcit. Până adineauri, acum o clipă dansa în ei o flăcăruie albastră şi fiecare lemnişor strălucea dinăuntru de parcă ar fi fost viu, roşu, pătrunzător, de parcă ar fi avut suflare ori ar fi vrut să spună ceva — şi acuma gata. Tac întunecaţi, uscaţi, de parcă ar fi murit ceva în ei.

Şi chiar a murit. Focul. Da-a-a-a... De neînţeles. Un mister.

Şi unde e mister, e şi funcţie oficială.

B - *Vedi*

Nikita Ivanîci e plăpând la trup, nu prea înalt, cu o bărbuţă parşivă şi nişte ochişori rotunzi, ca de găină, iar părul pe cap — ceva de spaimă. În vremea Foştilor, înainte de Prăpăd, era tare bătrân, tuşea şi se pregătea de moarte. Asta-i plăcea lui să-i povestească mămucăi, de o sută de ori repeta, de parcă se mândrea cu asta. Şi apoi, zicea el, parcă trăsneşte şi iată-mă! Şi trăiesc, zicea, şi de murit, guguştiucilor, nici prin gând nu-mi trece. Şi nu puteţi să mă convingeţi. Mămuca, nici ea nu avea de gând să moară, dar foculeandrii, nemernicii, au dovedit-o. Iar după moartea mămucăi, Nikita Ivanîci nu că s-a schimbat, dar a început să fie mai tăcut şi să ocolească oamenii. Lămurit lucru: dintre Foşti aproape că nu mai rămăsese nimeni, dacă nu socotim Degeneraţii, însă ăştia nu sunt oameni, iar cu guguştiucii de acuma, cu noi adică, nu poţi vorbi la fel. Căci trebuie spus: Foştii nu înţeleg vorbirea noastră, nici noi pe-a lor.

Câteodată îndrugă la verzi şi uscate, parc-ar fi copii mici, zău. Uite, pe când mai trăiau încă mămuca şi tătuca, gospodăria era, fireşte, mai încropită. Ţineau şi păsări, pisau viermoloi şi mai era şi Kotia, care prindea şoareci. Mămuca era leneşă şi înceată. Vara trebuia să pună deoparte ouă, ca să facă iarna cvas din ele. Că doar vine toamna, se aşterne frigul, păsările se îndreaptă spre sud, nu ştii: se mai întorc? Aşa că trebuie să fii cu ochii în patru.

Iar mămuca a zis o dată: hai să le încuiem, să stea acasă, să ne dea ouă tot anul. Ei? Poftim de le ţine! Încearcă să le apuci de picioare! Te lovesc cu ciocul în frunte de nu te vezi! Altă dată zice: Păcat că nu putem să le mâncăm: cu mare plăcere aş mânca o puicuţă. Să te prăpădeşti de râs; tata a hohotit până n-a mai putut. Nătângo, zice, nătângă ce eşti! N-ai nimic în cap! Klim Danilîci a mâncat o puicuţă: unde-i el acuma? Că a dat ortu' popii n-ar fi nimic, dar s-a înnegrit tot, s-a umflat ca un buştean găunos şi a plesnit; mai mult: pe

mormântul lui pământul s-a crăpat tot şi s-a prăvălit, şi ard pe-acolo focuri necurate, reci, şi e aşa o duhoare, că de două ori au fost trimişi oameni să toarne nisip peste mormânt şi tot degeaba.

Şi Nikita Ivanîci la fel: nu pricepe nimic, dar vorbeşte. O dată zice: nu există niciun fel de zât, nu-i decât neştiinţa oamenilor. Ce părere aveţi? Şi atunci cine le sfâşie venele oamenilor? Cine le suge sângele prin ceafă? Ei?! Dacă nu ştii, nu vorbi. Ţine gura închisă.

Ei, şi Nikita Ivanîci ăsta a început să pună stâlpi prin tot orăşelul. La el acasă a săpat pe un stâlp: „Porţile lui Nikita“. De parcă n-am fi ştiut şi singuri. Acolo, ce-i drept, nu-i nicio poartă. Au putrezit toate. Ei, asta e. În alt loc a săpat: „Balciug“. Sau „Polianka“. „Bulevardul Strastnoi“. „Podul Kuzneţki“. „Volhonka“. ÎI întrebi: Nikita Ivanîci, pentru ce? Şi el: ca să păstrez vie memoria. Cât trăiesc, zice, şi după cum vedeţi, eu trăiesc mereu, zice, vreau să aduc o contribuţie importantă la renaşterea culturii. O să vedeţi, blestemate fie-vă sufletele, zice, că peste vreo mie de ani veţi porni în sfârşit pe drumul civilizaţiei şi al dezvoltării, lumina cunoaşterii va străpunge bezna impenetrabilă a neştiinţei voastre, o, popor barbar, şi balsamul luminării se va revărsa asupra năravurilor, obiceiurilor şi tradiţiilor voastre. Nădăjduiesc înainte de toate, zice, în Rinaşterea spiritului, căci fără aceasta orice rod al civilizaţiei tehnologice se va transforma în mâinile voastre spurcate într-un bumerang ucigaş, ceea ce, de fapt, s-a şi petrecut. Aşadar, zice, nu vă uitaţi la mine pe sub sprâncene, cu priviri tâmpe, ca nişte vite; când ascultaţi, nu staţi cu gurile căscate şi nu daţi din picioare.

Ei, şi guguştiucii la început s-au înfuriat. Te trezeşti dimineaţa, te freci la ochi şi drept în faţa ferestrei vezi un stâlp: „Arbat“. Şi-aşa iarna nu intră cine ştie ce lumină prin ferestruică, cu prapure nici atât, iar în faţa geamului tău se iţeşte arbatul ăsta,

ca un armăsar neruşinat grăbindu-se la nunta. Păi îl smulgi şi-l arunci în mă-sa: să faci din el lemne de foc ori scânduri pentru podele. Ce, mult îi trebuie omului să se înfurie? Arată-i un deget şi se înfurie. De Nikita Ivanîci nu poţi să te atingi, el e şef, dar de vecin, drăguţul de el — cu plăcere. Că doar cu vecinul nu-i treabă uşoară, nu-i orice terchea-berchea, să scapi de el cum vrei. Vecinul îi este dat omului ca să-i îngreuneze inima, să-i chinuie mintea, să-l scoată din sărite. De la el, de la vecin, vin numai griji şi necazuri. Şi câteodată îţi zici: de ce e el, vecinul ăsta, aşa şi nu altfel? Ce-i cu el? Te uiţi la el: iese la poartă. Cască. Se uită la cer. Scuipă. Iar se uită la cer.

Şi te întrebi: la ce se tot uită? Ce n-a mai văzut? Stă, stă, de ce-o fi stând nici el nu ştie. Strigi:

— Hei!

— Ce-i?

— Ce să fie? Uite ce-i. Ce tot ce-i şi iar ce-i?

— Da' ce-ţi pasă?

— Da' nu-mi pasă!

— Atunci taci!

— Ba tu să taci, că acu' îţi trag una!

Ei, şi câteodată ai parte de-o bătaie, uneori pe viaţă şi pe moarte, dai cu mâinile şi picioarele, umfli ochi şi aşa mai departe. Aşa-i cu vecinul.

La început au fost multe omoruri din cauza stâlpilor ăstora, dar după aceea, se pare, s-a obişnuit lumea; ştergeau pur şi simplu „arbat" şi scrijeleau dedesubt: „Aici locuieşte Pahom", sau vreo măscară. E interesant să scrijeleşti măscări. Nu te plictiseşti niciodată. Nu-s multe cuvinte, dar sunt toate cât se poate de amuzante. Vii. Dacă eşti într-o dispoziţie gravă, îţi vine să plângi, ori eşti istovit, slăbit, niciodată nu spui şi nu scrii măscări. Dar dacă te apucă furia ori te bufneşte râsul, sau dacă te miri tare, atunci parcă ies singure.

Г- *Glagol*

Ei, aşadar Nikita Ivanîci a pus stâlpii, iar Benedikt se tot dădea cu capul de ei. Îi ieşeau cucuie. Asta da năpastă! Fetele, pesemne, aveau să chicotească, să şuşotească. Poate or să scoată şi limba la el. Sau or să strige de după porţi, or să-l necăjească: „Cucuiatul! Cucuiatul!“ Ori o să-i iasă înainte una dintre ele, în mijlocul drumului, o să-şi ridice fustele şi o să-i arate fundul gol: ca să-l ruşineze. Că şi-aşa îi era ruşine până la lacrimi. Iar celelalte, care se ascund prin izbe, or să scoată nişte sunete ascuţite, ca de rusalce, de atâta hohotit. Ţiuitul o să se audă peste tot, de jur-împrejur, dar cine ţiuie nu se vede, oricât ţi-ai întoarce capul, urechile ori ce-oi mai vrea. Şi din izbele astea, de unde se aude, ţiuitul se mută şi în alte izbe, din rândul al doilea, iar de acolo în rândul al treilea, apoi în toată aşezarea, mereu se întâmplă aşa, se întinde ca o molimă, de parcă ar izbucni un incendiu şi vântul ar împrăştia flăcările din uşă în uşă, de să nu dea Dumnezeu; iar tu poţi să bagi capul în fiecare izbă, să împingi uşa cu cizma şi să răcneşti: „Ei, ce-i?! Ce-oţi fi behăind aşa, caprelor?! Ce-o fi de râs?!“ — dar nu-ţi răspunde nimeni. Nimeni nu ştie.

Aşa că naiba să te ia de fund gol cu ruşinea ta adâncă, la urma urmei, uneori e interesant să priveşti funduri goale: îţi dau tot felul de idei, îţi bate inima mai tare, nici nu simţi cum trece vremea. Da, uneori e interesant, dar în cazuri din astea nu e. Oare de ce?

Ei, pentru că fundul ăla gol e îndreptat spre tine, ca să te pună la locul tău: mai jos nici că se poate şi nu-ţi mai vin idei. Dacă râde cineva de tine se cheamă că şi-a arătat puterea, iar tu, frăţioare, ai ajuns rău.

Asta dă de gândit. Dacă totul ar fi aşa de simplu, de ce micii mârzaci, care sunt puşi să ne supravegheze, nu râd niciodată? De ce se uită aşa, de parcă ai fi scos dintr-o cămară infectă? Vorbesc fără să-şi descleşteze dinţii, ca şi cum ar ţine ceva de preţ în gură, să nu cumva să le cadă iar tu să-l înşfaci şi să fugi mâncând pământul. Şi cu ce ochi se uită: pâcloşi, de parcă nici nu s-ar mişca, dar pătrunzători ce nu s-a văzut. Şi apoi... deşi nu, nu, asta, probabil, e gândire personală. Nu, nu, nu trebuie să gândeşti. Nu.

Da, şi-aşa a pus stâlpii bătrânul ăla prost, Dumnezeu să-l ierte, iar Benedikt şi-a căpătat o poreclă pe viaţă: Cucuiatul. Cum şi altor guguştiuci li s-au dat porecle: Gură Putredă, Gâscă Zgâlţâită sau cine mai ştie ce, în funcţie de ce a meritat, de vreun năravde-al lui ori de vreo Urmare urâtă. Benedikt nu avea nicio Urmare, faţa îi era curată, cu o rumeneală sănătoasă, avea trup vânjos, numai bun de însurătoare. Degetele — le numărase — erau câte trebuia, nici mai multe, nici mai puţine, fără pieliţă între ele, fără solzi, chiar şi la picioare. Unghiile erau rozalii. Nas — unul singur. Doi ochi. Dinţi — destul de mulţi, aproape treizeci. Albi. Barbă aurie, păr ceva mai închis, ondulat. La fel şi pe burtă. Şi pe sfârcuri. Buricul — la locul lui, exact în mijloc. Ruşinea — tot în mijloc, mai jos. N-arată rău. Cam ca o ciupercă de pădure. Numai' că n-are buline. Poţi oricând s-o scoţi şi s-o arăţi.

Şi unde a pus Nikita Ivanîci stâlpul ăsta? Tocmai lângă Izba de Lucru. Păi nu-i asta gândire personală? N-ai nici unde să întorci sania! Benedikt a luat în pumn nişte zăpadă, a pus-o pe cucui şi s-a ridicat în picioare, apoi a citit inscripţia: „Primul tipograf: Ivan Fiodorov". Ca să vezi, ce mai mândreţe! Ia să vedem, ce-ar fi să-l smulgem? Benedikt s-a încordat, a apucat obiectul acela greu şi idiot, s-a încordat şi l-a smuls dintr-o mişcare. Apoi l-a aruncat, l-a dat un picior. S-a uitat în jur.

Nimeni. Păcat că Olenka sau alte fete nu au văzut ce forţos e.

Iar în Izbă era la lumeeee.... Grămezi. E şi Olenka-sufleţel aici. Stă, îmbujorată, cu ochii plecaţi. Dar la Benedikt se uită. Bun. Şi Varvara Lukinişna e aici, stă de vorbă „ca fetele" cu Olenka. Şi Xenia-Orfana. Şi Vasiuk Urecheatul.

Acuşi o să se anunţe: începeţi munca. Bine că n-a întârziat. Nu-i nimic dacă întârzii, dar oamenii încep să se uite pieziş şi să şuşotească: nu s-o fi îmbolnăvit cumva, Doamne fereşte, Doamne fereşte? Să batem în lemn. E drept, din câte îşi amintea Benedikt, nimeni din izba lor nu se îmbolnăvise vreodată, să batem în lemn. Se mai plânge câte unul că-l zgârie în gât sau că-l doare capul, dar asta nu-i boală, Doamne fereşte, Doamne fereşte. Dacă îţi rupi un deget sau te loveşti la ochi, nici asta nu-i boală, Doamne fereşte, Doamne fereşte. Uneori te apucă sughiţul, nici asta nu-i boală, Doamne fereşte, Doamne fereşte. În caz de sughiţ, spui de trei ori:

Sughiţat, sughiţat,
Du-te la Ignat.
De la Ignat la Vova,
Şi-apoi încotrova.

Şi sughiţul trece. Dacă îţi iese un urcior la ochi, de exemplu, atunci e altă treabă, ai nevoie de ceva mai puternic, să ţină. Trebuie să sufli de trei ori, apoi să scuipi de trei ori, să stai într-un picior, să-ţi apuci piciorul celălalt cu mâna şi Doamne fereşte să cazi. Şi să zici:

Urcior, urcior,
Ieşi din ochişor,
Ciucă-măciucă
Banii-s pe Duca.
Cumperi un topor
Şi scapi de urcior.[5]

Şi parcă-ţi ia urciorul cu mâna. Dar asta nu-i boală.

Ei, şi cum e boala asta, când vine şi ce se întâmplă atunci, nimeni nu ştie. Despre asta însă nici nu se vorbeşte. Iar dacă se vorbeşte, atunci numai pe şoptite. Şi chiar şi pe şoptite, numai dacă nu-i prin apropiere Vasiuk Urecheatul.

Toată lumea ştie că el trage cu urechea. Aşa e. Are atât de multe urechi, că nici nu i le poţi număra: şi pe cap, şi sub cap, şi pe genunchi, şi sub genunchi, până şi în pâslari are urechi. De toate felurile: mari, mici, rotunde, lungi, uneori ca nişte găurele, alteori ca nişte pâlnii rozalii, şi în formă de fante păroase, şi netede, de toate felurile. Îl întrebi:

— Vasiuk, de unde ai atâtea urechi?

Şi el:

— Păi astea nu-s urechi.

— Atunci ce-s?

Şi câte unul îi bagă într-o ureche un pai sau un chiştoc de ţigară, ori cine ştie ce altă mizerie. Dar urechile principale, cele cu care ascultă, îi cresc sub braţe. Când e la slujbă, desface larg coatele, ca să poată asculta mai uşor. Şi doar că nu plânge de ciudă: ce secrete sunt astea, când te vede toată lumea: ai desfăcut coatele, înseamnă că tragi cu urechea.

Şi Varvara Lukinişna are un necaz: e hidoasă, drăguţa de ea, şi dacă stai cu ochii închişi. Capul pleşuv, niciun fir de păr, şi pe tot capul nişte creste de cocoş care fâlfâie. Şi dintr-un ochi îi iese o creastă. Se cheamă „ciucure de cocoş“, dar nici asta nu-i Boală, Doamne fereşte, Doamne fereşte. Asta e Urmare. Altfel, ar fi muiere de treabă şi de scris scrie frumos şi curat. Şi dacă ţi se termină cerneala, îţi toarnă de la ea.

Ciucurele nu e Boală, Doamne fereşte, Doamne fereşte. Nu-i nevoie să vină sanitarii, nu, nu, nu.

1 Incantaţie din folclorul rus.

Au bătut în tăblie: să înceapă munca. Benedikt se aşează la masă, îşi potrivi lumânarea, scuipă în condei, ridică sprâncenele, întinse gâtul şi se uită în sulul de hârtie: ce a rămas de copiat azi? Rămăseseră Poveştile lui Fiodor Kuzmici „Au fost odată un moş şi o babă — scrijeli Benedikt — şi aveau o găinuşă pe nume Riaba. Şi o dată a făcut găinuşa un ouşor altfel decât celelalte, un ouşor de aur...“ Da, o Urmare! Toţi au Urmări! Uite, şi Anfisa Terentieva a avut anul trecut un necaz tot din cauza găinilor. Şi ce găini avea: mari, frumoase, de expoziţie, nu alta! Făceau ouă negre şi marmorate, o minune! Cvasul făcut din ouăle astea imediat ţi se urcă la cap. Goleşti o ulcică de cvas din ăsta şi deodată vvvum! Îţi vine să-ţi arăţi bărbăţia. Te uiţi în jur şi totul e dublu. Trece o fată — parcă ar fi două. Strigi:

— Fetelor! Haideţi să facem prostii împreună...

Şi ea fuge mâncând pământul. Să te prăpădeşti de râs, nu alta! Te uiţi la Anfisa Terentieva — şi ea e dublă. Mda! Dar cu ea nu-i chip să faci prostii, că acuşi vine Polikarp Matveici, şi el tot dublu, iar cu el nu-i de glumit, el şi unul singur e destul de fioros.

Şi cum mai cântau găinile astea! Uneori, vara, când se lăsa înserarea, zările dogoreau, cădea rouă şi florile aromeau... Flăcăi vajnici şi fete frumoase stăteau la portiţă, ronţăind nuci murate, mâncând foculeandri, oftând ori sporovăind şi ciupindu-se unii pe alţii. De cum apărea pe cer prima steluţă, găinile începeau să cânte. La început trosneau ca nişte vreascuri, apoi făceau trrrrr, trrrrr, pe urmă bu-bu-bu şi apoi se puneau pe cântat într-un glissando strălucitor, de ţi se încălzea inima, îţi venea să zbori, să te rostogoleşti pe un povârniş, şi-ţi aminteai versuri neînţelese de-ale lui Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele:

Pe cerul negru sunt înscrise cuvinte

Şi au orbit ochi minunaţi...
Şi nu ne temem de patul de moarte,
Nu ne e dulce patul pasiunii.
Cu sudoare să scrii, în sudoare să trudeşti!
O alta râvna cunoaştem noi:
Un foc uşor peste bucle dansându-ne,
O adiere, o inspiraţie![6]

Iar când venea toamna, cu ploi dese şi cu vânt, toate păsările din aşezare porneau spre sud. Gospodarii ieşeau să le petreacă, întristaţi. Găina principală mergea înainte, ridica un picior, bătea din aripi, apoi cântau toate în cor un ultim cântec. Cântau de despărţire, se avântau spre cer, înconjurau o dată casa, apoi se aşezau în rând, perechi-perechi, şi zburau. Fluturam batista în urma lor, iar uneori femeile începeau să plângă.

Ei, şi găinile astea au luat-o razna. N-au mai zburat, s-au lăsat de cântat, toamna a trecut, iarna era aproape, toate păsările plecaseră spre sud, numai astea, bezmeticele, n-au luat nicio cale. Anfisa Terentievna le tot gonea cu o mătură de nuiele, dar ele s-au proptit pe picioare, şi-au zburlit penele şi parcă au început să vorbească precum oamenii. „Cotim, cotim?“ întrebau ele. Şi s-au pus pe făcut nişte ouă mari, albe, cumplite la vedere. Femeia doar că n-a înnebunit de spaimă. S-a repezit să-l cheme pe Benedikt în ajutor şi împreună le-au rupt gâtul la toate găinile alea afurisite. Au lăsat un singur ou, ca o curiozitate. După aceea, Benedikt i l-a arătat lui Nikita Ivanîci. Bătrânul — ăsta nu se teme de nimic! — a spart oul de marginea unui blid şi înăuntru - Doamne păzeşte! — se afla un globuleţ galben, care parcă plutea în apă, iar malţ de cvas nici urmă... Doamne păzeşte! Bătrânul a sărit în picioare şi chiar a strigat: Unde sunt celelalte?! cu o voce cumplită. L-au liniştit, l-au aşezat pe ceva: Staţi, Nikita Ivanîci, ştim şi noi, nu suntem copii. Am scăpat de toate, am afumat coteţele, să nu mai apară duhul rău, l-am adus şi pe

Goga Prostănacul, să spună un descântec: în toate cele patru colţuri, în toate cele patru zări, sub marea cea verde, sub stejarul ars, sub piatra cea fierbinte, sub ţapul cel puturos; hai, hai, hai, la dreapta suflu, la stânga scuip, *eins, zwei, drei*. Descântecul e puternic, verificat, trebuie să ţină.

Nikita Ramei s-a aşezat la masă şi a stat aşa, cu ochii mijiţi, cu fălcile încleştate, într-o stare de prostraţie. Pe urmă a întrebat ce mâncaseră găinile acelea înainte de a o lua razna. Dar de unde să ştim noi? S-a dus şi la Anfisa Terentievna s-o întrebe şi a rămas pe gânduri. Iar globuleţul acela galben, care apăruse în ou — l-a fript şi l-a mâncat. Zău, l-a mâncat!!! Şi n-a păţit nimic.

El oricum nu mănâncă la fel ca alţi oameni. Nici nu s-ar atinge de viermoloi. E drept, şi mămucăi i se făcea greaţă de la ei. Benedikt însă de mic învăţase să-i găsească. Uneori se juca prin pâraie şi bălţi cu alţi copii — în orăşel sunt o mulţime de pâraie nămoloase — şi mereu dădea cu mâinile prin apă şi găsea viermoloi. Viermoloii sunt orbi şi proşti. Prinzi vreo două duzini. Îi înşiri pe un beţişor, îi usuci, apoi îi pisezi Sunt aşa de săraţi! Sunt cea mai bună aromă pentru supica de şoareci. Tata mereu fi lăuda pe Benedikt şi prindea şi el viermoloi, numai mămuca se strâmba şi dădea din mâini. O dată, Benedikt i-a dăruit Iui Nikita Ivanîci un şirag întreg. Au rămas acolo, atârnaţi, bătrânul nici nu i-a atins. O vecină a dat cu ochii de ei — venise să ceară nişte foc — şi nu i-a venit să creadă: se prăpădea asemenea bunătate! I i-a dat ei pe toţi, până la unul. Şi aşa de greu se pescuiesc, te bălăceşti în atâta nămol până atingi un viermoloi, şi el alunecă şi te muşcă de degete. Ia încearcă să sapi singur după ei! Nu-i mai dai la vecini.

O dată s-a dus Benedikt la bătrân, şi acesta stătea şi mânca nişte clei galben cu lingura, din acela pe care îl găseşti pe tulpinile spiripinilor.

— Ce faceţi. Nikita Ivanîci?

— Mănânc miere.

— Cum adică miere?

— Din aia de care fac albinele.

— Sunteţi întreg la minte?

— Ia gustă. Voi mâncaţi şoareci şi viermoloi şi pe urmă vă miraţi că au apărut atâţia mutanţi.

Benedikt s-a speriat, a încremenit şi apoi a ieşit cu bărbia înainte, deloc în apele lui, împleticindu-se. Ce spaima: bătrânul se vârâse singur în scorbura albinelor... Mai târziu, bineînţeles, le-a povestit şi celorlalţi. Ei doar au clătinat din cap.

— Ei, asta-i. Cum să mănânci caca de albină?

Iar O-Dată-Şi-Jumătate — el are o faţă şi jumătate, şi îi creşte şi al treilea picior — zice:

— Ce-o fi urmărind Nikita Ivanîci ăsta, de ne pune să facem asemenea lucruri? Şi cică-i Fochist... Ţineţi minte cum ducea flăcăii pe Dealul Murka şi tot voia să-i sape pământul... Cică ar fi îngropate acolo nu ştiu ce capidopere. Şi o femeie urieşească din piatra, nu ştiu ce Venus din Milo. Parcă noi n-am şti că din mila nu iese mare lucru...

Aşa-i, i-a dus. Se pare că înainte pe Dealul Murka fusese un *mozeu*, şi acolo erau îngropate în pământ nişte pietre albe, ruşinoase. Erau sculptate în formă de bărbaţi şi femei, dezbrăcaţi; până şi sfârcurile li se vedeau. Ar fi fost interesant de văzut, bineînţeles, dar cum facem cu Gândirea Personală? Iar acolo e de săpat, nu glumă. Şi ce ne trebuie nouă femei de piatră când, uite, avem destule vii? Se prosteşte bătrânul. Multă vreme după aceea copiii au tot alergat după el necăjindu-l: „.Nikita Ivanîci seara-şi scoate chiloţii./Şi dimineaţa-i pune iar, să nu-i fure hoţii!“

Până la urmă n-a ieşit nimic.

Benedikt oftă, luă un fir de praf de pe vârful condeiului şi termina repede de copiat povestea despre Riaba, găinuşa cu ouă de aur. Şi lăsă loc, ca să deseneze Olenka o găinuşă. Cărticica va fi dusă la târg şi schimbată pe şoareci. Pe o cărticică poţi să

iei o legătură de şoareci. Dar e comerţ de stat, nici vorbă să îndrăzneşti să vinzi tu cărticele, că se află şi o păţeşti.

Şi se mai spune... dar staţi să plece Vasiuk Urecheatul. Se mai spune că există undeva cărţi Arhetipărite. O fi adevărat, n-o fi, aşa merge vorba. Cică aceste cărţi ar fi existat încă înainte de Prăpăd.

Şi se mai spun şi alte minciuni: că în pădure se află un luminiş, iar în luminiş o piatră albă fierbinte, şi sub piatră e o comoară. În nopţile întunecate, fără lună, fără stele, dacă te duci în luminişul ăsta, neapărat în picioarele goale, mergând de-a-ndăratelea, şi spui: „Nu iau ce fuge de îndat', ci iau ce în pământ e îngropat", iar când ajungi acolo te învârteşti de trei ori în loc, apoi îţi sufli nasul de trei ori şi scuipi de trei ori şi zici: „Pământ despică-te, comoară arată-te", se va lăsa o ceaţă deasă şi din pădure se va auzi un scârţâit şi piatra albă fierbinte se va da la o parte şi va dezvălui comoara.

Acolo sunt păstrate cărţile acelea, şi strălucesc ca luna plină. Dar nu trebuie să iei mai mult de una, iar când o apuci — fugi fără să te uiţi în urmă, că dacă greşeşti ceva, ţi se pune o pânză pe ochi, şi când te dezmeticeşti, stai pe prispa izbei tale, cu mâinile goale.

Şi se mai spune că oamenii aveau cărţi din astea în casele lor.

Д - *Dobro*

Au bătut gongul: e ora prânzului. Până acasă e departe, aşa că Benedikt se duce în Izba-Cantină. Cu două fiţuici, puteai obţine două feluri de mâncare. Nu porţii aşa de mari ca acasă, dar las' că nici acasă nu sunt cine ştie ce. Măcar nu era departe. Olenkăi i se trimite sania, ea mănâncă acasă. Drăguţa de ea.

Varvara Lukinişna s-a lipit de Benedikt. De mult pusese ochii pe el. Mergi la Izba-Cantină? Vin şi eu cu dumneata, zice. Şi creasta de pe cap îi tremură. Ei, atunci să mergem. Ce, mult îţi trebuie să-ţi lingi degetul şi să stingi lumânarea?

În Izba-Cantină e plin de lume! Benedikt o împinge pe Varvara Lukinişna cu străchinile până la tejghea, să se aşeze la coadă — că de nu, dau buzna alţii — , iar el se repede la o masă şi ocupă două locuri. Pune şi linguri: aici e ocupat. Şi întinde şi un picior, să nu poată pătrunde nimeni. Apoi îşi desface coatele şi face o faţă ameninţătoare: ajută.

Dacă vreun străin se repezea să ocupe un loc, se uita la Benedikt şi, dacă era mai slab de înger, se îndepărta: ce să mă pun cu o mutră ca asta, Doamne fereşte; mai bine mă aşez mai încolo, într-un colţişor... Uite că există o soluţie pentru toate.

Aerul este îmbâcsit de fum. Din străchini ies aburi, se aude zgomot de linguri, flacăra lumânărilor tremură. E foarte cald. Bucătarii strigă cu glas tunător:

— Cine fumează ruginţ în sală să iasă afară! Nu mai avem aer!

Dar, fireşte, nu se mişcă nimeni.

Varvara Lukinişna vine cu străchinile. A reuşit să nu verse prea mult din ele, deşi îmbulzeala e destul de mare.

Aşa. Iar supică de şoarece. Mâncare de stat, fireşte, nu-i ca acasă. Şoarecii sunt tot ăia, dar gustul nu-i la fel. Cam apoasă. Şi înoată atâţia viermoloi în supica asta, de ţi se face gura pungă. Uite, la viermoloi nu se zgârcesc. Şi supica e prea sărată. Dai şi tot dai cu lingura prin strachină şi abia dacă găseşti o codiţă de şoarece. Ei, poate şi vreun ochişor. Ori o coastă-două.

Sigur, trebuie să-l înţelegem şi pe bucătar. Pesemne ascunde trunchiurile, să ducă bucăţelele mai bune acasă, la copii.

Oricine ar face la fel. Una e să găteşti pentru un străin, un necunoscut: cine ştie ce fel de om

este? Şi alta e să faci pentru copilul tău. Unii zic: trebuie să găteşti la fel pentru toată lumea. Dar unde s-a mai văzut aşa ceva?

Străinu-i străin. Ce are el bun? Cu excepţia cazului când e femeie, fireşte. Ce are bun? La urma urmei, poate nici nu-i este chiar aşa de foame străinului. Poate se descurcă şi fără. Adică se răzgândeşte.

Unul de-al tău însă, e cald. Şi ochii îi sunt altfel. Te uiţi şi vezi: vrea să mănânce. Simţi pur şi simplu cum îi ghiorăie stomacul. Unul de-al tău e, într-un fel, o părticică din tine.

Varvara Lukinişna oftează:

— Văd că au pus şoarecii necurăţaţi.

— Cică n-au destui oameni.

— Înţeleg, dar nici chiar aşa. Să vii pe la mine, Benedikt, îţi dau o supă bună.

— Mulţumesc, Varvara Lukinişna. O să fac cumva, neapărat.

Şi ei, sărăcuţa, îi ieşea creasta aia de cocoş din ochi, de nu prea-ţi venea să te uiţi la ea.

— Chiar voiam să te întreb, Benedikt. Uite, eu copiez nişte versuri de-ale lui Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele. Şi acolo se tot spune: cal, cal. Nu ştii cumva dumneata ce-i acela „cal"?

Benedikt se gândi. Se mai gândi. Se şi înroşi de atâta efort. Şi el scrisese de atâtea ori cuvântul ăsta, dar nu se gândise niciodată la el.

— Trebuie să însemne şoarece.

— De ce crezi asta?

— Pentru că: „Oare nu te îngrijesc, cu ovăz nu te hrănesc?" E clar, e vorba de şoarece.

— Atunci cum e cu „calul tropăie, pământul se zguduie"?

— O fi un şoarece uriaş. Când încep ăştia să alerge, nu mai poţi să dormi. Vă amintiţi, Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, mai scria: „Viaţă, şoriceasc-alergătură,/De ce mă tulburi în aşa măsură?"[7] E clar, şoarece înseamnă.

— Totuşi e ciudat. Nu, nu m-ai convins.

Varvara Lukinişna ştie multe versuri pe de rost. Şi mereu vrea să priceapă câte ceva. Iar cuvintele complicate nu-s deloc puţine! Altul ar scuipa şi gata, ea nu, că vrea să priceapă. Şi de vorbit vorbeşte ca în cărţi. Aşa vorbea mămuca. Sau Nikita Ivanîci.

Varvara Lukinişna trăieşte singură. Prinde şoareci, îi duce la târg şi îi vinde pe cărţi. Şi citeşte tot timpul.

— Ştii, Benedikt, pentru mine versurile înseamnă totul. Munca noastră e o mare bucurie. Uite, am observat ceva: Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, parcă ar fi de fiecare dată altul. Înţelegi ce vreau să spun? Parcă vorbeşte cu glasuri diferite.

— De aceea şi este el Mârzacul Suprem, mulţi ani să trăiască, zise Benedikt precaut.

— Nu, nu asta vreau să spun... Nu ştiu cum să-ţi explic, dar simt eu ceva. Uite, de pildă: „Fluierul cântă lin pe pod şi merii dau în floare. Iar îngerul pune pe cer o stea verde şi mare. Şi-i minunat ca tu pe pod să stai şi să priveşti acele-adâncuri nebuneşti şi înălţimi cereşti...“[8] Ăsta e un glas. Dar, să spunem...

— Pe pod? o întrerupse Benedikt. Probabil e vorba de Podeţul Otrăvii. Ştiu. Am pescuit viermoloi acolo şi, într-adevăr, e o adâncime incredibilă în locul ăla. Păzea! Dacă se întâmplă să cazi în apă, nici de nume n-o să ţi se mai ştie. Numai bulbocii or să se mai vadă. Şi s-a rupt şi o scândură. Când cineva mână caprele pe acolo, cel puţin una cade în râu. Ştiu locul ăsta.

Şi începu să sugă un oscior.

— Nu, nu, nu despre asta vorbesc. Ascultă: „Unde picior de om nicicând nu a călcat, ci doar de ucigaş, frunza de toamnă-i vestitor, dar ea nu are buze şi nici glas, mai albă-i ca o pânză, spectru rătăcitor"[9]. Ăsta-i cu totul, cu totul alt glas. Cu totul altul.

— Şi locul ăsta îl cunosc! strigă Benedikt. Acolo i-au crăpat ţeasta lui Pahom.

Varvara Lukinişna clătină din cap, privi lumânarea şi flăcăruia albăstruie pâlpâi în singurul ei ochi.

— Nu, nu... Uite, citesc, citesc... mă gândesc, mă tot gândesc... Şi am împărţit versurile în diferite categorii. Am cusut din nou caietele. Şi ştii ce-i interesant?

— Ei, şi pentru Vasiuk Urecheatul e la fel de interesant, zise Benedikt. Ia uite cum şi-a desfăcut coatele. Şi e îngrozitor că tot coaseţi şi descoaseţi versurile alea. Asta-i gândire personală.

— Of, Doamne... Ei, hai la treabă. Acuşi bate gongul.

Varvara Lukinişna îmbrăţişă cu privirea sala îmbâcsită.

Se fumase atâta ruginţ, încât aerul devenise irespirabil. Totul, de sus până jos, era învăluit într-un fum albăstrui. Într-un colţ, guguştiucii care-şi mâncaseră porţia jucau fripta. Doi dintre ei deja îşi făcuseră plinul de cvas şi zăceau pe podea. Vasiuk le nota conştiincios numele.

— Restaurantul ăsta e cam zgomotos, oftă Varvara Lukinişna. „Stăteam la fereastră în sala de bal aglomerată iar arcuşurile cântau despre iubire...” Ce crezi, ce-or fi alea arcuşuri?

— Nişte fătuci poznaşe oare?

— Nu... Ştii, aşa aş vrea să vorbesc despre artă... Vino pe la mine. Zău, fă-mi o vizită!

— Bine, o să trec cumva, zise Benedikt fără tragere de inimă.

Dacă n-ar fi atât de urâtă, s-ar duce, firește, cu plăcere. Ar face o baie de aburi şi s-ar duce. Aşa însă, nu-i nicio grabă.

Poate, dacă îşi mijea ochii, nu era chiar aşa de rău. Femeia era de treabă. Îi dădea şi supă. E drept, îl cam tulbura pe Benedikt cu toate discuţiile astea.

În Izba de Lucru s-au adunat toţi, numai Olenka nu e. Benedikt aşteptă, ronţăindu-şi condeiul. Nu vine. Se mai întâmplă: până la prânz

stă la locul ei, iar seara nu mai vine, Probabil aşa trebuie. Nu-i treaba noastră. Doar că-i mai plictisitor.

Se aşează să copieze o poveste nouă: Turtiţă. O istorie grozav de nostimă. Turtiţă ăsta a fugit şi de babă, şi de moş, şi de urs, şi de lup. Rătăcea de unul singur prin pădure. Cânta cântecele vesele, pline de înţeles: „Eu sunt Turtă-Turtiţă, din hambar pornit, la moară măcinat, cu smântână-amestecat, pe fereastră răcit!" Benedikt se bucura pentru Turtiţă. Râdea. I se deschisese şi gura în timp ce scria.

Dar când ajunse la ultima strofă, i se strânse inima. A pierit Turtiţă. A venit vulpea şi hap! l-a mâncat. Benedikt puse jos condeiul şi se uită în sulul după care copia. A pierit Turtiţă. Şi ce vesel era! Mereu cânta cântecele. Se bucura de viaţă. Şi uite, acum nu mai e. De ce?

Benedikt înghiţi în sec şi se uita în jur. Toţi scriau, aplecaţi. Lumânările pâlpâiau. Prapurii de urs de la ferestre lăsau să pătrundă o lumină albăstruie. Era deja seară. Parcă începea şi viscolul. O să facă troiene mari de zăpadă, o să şuiere pe uliţe, o să îngroape izbele până la ferestre. Or să geamă copacii din pădurile nordice, o să iasă zâtul din pădure, o să vină în sat şi o să urle jalnic: Zî-hîîî! Zîhîîî-Zîhîhîîîîî! Iar viscolul o să vuiască peste sat, o să se învârtejească pe deasupra foişoarelor, purtând jelania sălbatică în depărtări.

Benedikt îşi aminti o imagine din copilărie: stă pe cuptor cu picioarele atârnându-i şi aude vuietul viscolului dincolo de ferestre. Lumânarea albăstruie din seu de şoarece pâlpâie, umbrele dansează pe tavan, mămuca şade la fereastră, brodând cu aţe colorate o cuvertură ori un ştergar. De sub cuptor ţâşneşte Kotia, moale, pufos, şi sare pe genunchii lui Benedikt. Mămuca nu-l iubeşte pe Kotia: întotdeauna îl goneşte când i se agaţă de fustă. Zice că nu-i poate suferi coada golaşă şi rozalie, ori mutra cu trompă. Şi nu-i place că are

degeţele tot rozalii, ca de copil. Se pare că în tinereţea ei fiarele astea erau cu totul altfel. Ei, parcă numai asta era altfel! Şi dacă n-ar fi Kotia, cine ar mai prinde atâţia şoareci şi de unde am mai lua seu pentru lumânări? Benedikt îl iubeşte. Dacă îi întinzi un deget, te apucă de el cu lăbuţele şi toarce.

Mămuca avea chiar şi o carte arhetipărită. Dar o ţinea ascunsă. Căci, se spune, cărţile astea sunt contagioase. De aceea, Benedikt nu numai că nu o atinsese, dar nici măcar n-o văzuse şi mămuca îi interzisese cu străşnicie să vorbească despre ea, ca şi când nici n-ar fi existat.

Tata a vrut s-o pună pe foc, de frică. Să nu faci vreo Boală de la ea, Doamne fereşte. Doamne fereşte.

Că atunci vin Săniile Roşii.

Şi în sănii sanitarii, spaima nopţii! Vin cu Săniile Roşii, să batem în lemn — ptiu, ptiu, ptiu —, cu robe roşii cu glugă, cu nişte despicături în dreptul ochilor şi nu poţi să le vezi feţele, ptiu, ptiu, ptiu.

Ei, şi stă Benedikt pe cuptor şi mămuca brodează şi viscolul şuieră în spatele ferestrei, iar lumânarea abia licăreşte, ca o scânteie deasupra ruginţului de mlaştină, şi în colturi e întuneric, iar tata deja se dezbracă şi se pregăteşte de culcare.

Şi deodată strigă: a-a-a-a! Şi ochii îi ies din orbite, se holbează la propria burtă şi ţipă, şi ţipă. Pe burta lui e ca un fel de urticarie, de parcă şi-ar fi plimbat cineva mâinile murdare pe ea. Şi strigă:

— Boală! Boală!

Mămuca îşi pune pâslarii, basmaua şi se repede la uşă să-l sune pe Nikita Ivanîci.

Tata:

— O să ne denunţe! O să ne denunţe! şi o trage de poale.

Vrea să spună că Nikita Ivanîci o să ne denunţe sanitarilor. Degeaba. Ea se smuceşte şi iese în viscol.

Se întoarce în fugă cu Nikita Ivanîci. El zice:

— Ei, ce e? Ia să văd. Ei, ce să fie? Neurodermatită. Trebuie să mănânci mai puţini şoareci. O să treacă de la sine. Să nu te scarpini.

Şi, într-adevăr, a trecut. Dar cartea arhetipărită tot a găsit-o tata şi i-a dat foc. Nu se temea atât de boli, cât de sanitari, spaima nopţii.

Căci ei te iau şi te tratează şi, după tratamentul ăsta, oamenii nu se mai întorc. Nimeni nu s-a întors încă.

Ţi-e frică şi să te gândeşti la asta. Mergi pe uliţă şi deodată auzi fluierături şi chiuituri: trec Săniile Roşii, cu câte şase Degeneraţi înhămaţi. Şi aşa cum eşti, în cojoc, pufoaică ori, vara, în cămaşă, te arunci într-o parte, în troianul de zăpadă ori în noroiul de la marginea drumului, îţi acoperi capul cu mâinile şi te ghemuieşti: Doamne, du-i de-aici! Păzeşte-mă! Ai vrea să intri în pământ, să dispari în noroi, să te transformi într-un viermoloi orb: numai să nu mă ia pe mine! Nu pe mine, nu pe mine, nu pe mine, nu pe mine!

Şi ei se apropie, tropotul se aude mai tare — uite-i! Dogoare, fluierături, răsuflarea grea a Degeneraţilor, noroiul împrăştiat de copitele lor... şi au trecut. Linişte. Doar în depărtare se mai aude înăbuşit tropăitul pâslarilor.

Nu sunt bolnav, nu sunt bolnav, nu, nu, nu. Nu-i nevoie, nu-i nevoie să vină sanitarii, nu, asta nu. Doamne păzeşte, Doamne păzeşte, nu, nu, nu.

E – *Est*

Când a murit Kotia, n-a mai avut cine să prindă şoareci. Ce, parcă poţi să-i prinzi cu mâinile goale? Firește, ştiinţa nu stă pe loc, se tot fac invenţii. Benedikt făcea câteodată laţuri, capcane mortale. Răsuceşti din aţă o sfoară zdravănă, o ungi

bine cu seu de şoarece, faci un nod special la un capăt, ca să alunece, îl încerci cu degetul şi porneşti la vânătoare. Podelele noastre sunt crăpate, cu găuri, nu atât pentru că suntem săraci, cât pentru că aşa e mai uşor pentru şoareci să iasă: hai, ieşiţi, ieşiţi, frumuşeilor! Se spune că guguştiucii bogaţi, cei care au foişoare înalte, zugrăvite, cu două etaje — de pildă vreun mârzac, ori cineva care s-a îngrăşat din câştiguri necinstite —, au pus să li se astupe toate crăpăturile, ca să nu tragă curentul nici când e gerul cel mai mare. Cum fac ei rost de hrană? Păi au în pivniţe nişte robi şi robii ăştia sunt învăţaţi să se arunce după şoareci, altceva nici nu ştiu să facă. Se zice că stau în pivniţă cât e ziua de lungă, pe întuneric, şi văd ca la lumina zilei. Dar la lumină nu au voie să iasă, căci soarele i-ar orbi instantaneu şi şi-ar pierde toate puterile lor de robi prinzători de şoareci. Se poate.

Noi însă suntem oameni simpli, noi ne aşezăm pe burtă pe podea, băgăm sfoara într-o crăpătura şi o legănam un pic. Şoarecele-i prost, pe el cel mai tare îl interesează ce s-o fi legănând aşa sfoara aia. Aşa că bagă capul în laţ şi haţ! noi îl tragem în sus.

Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, a făcut o invenţie ştiinţifică pentru noi, cursa de şoareci. Oamenii au şi din astea, dar stau nefolosite. În cursa asta, ca să funcţioneze, trebuie pusă o bucăţică de mâncare, altfel şoarecele nu are niciun interes să intre în ea. Hoţii, în schimb, sunt foarte interesaţi. Cum ai ieşit din casă, hoţul află că ai lăsat mâncare la îndemână şi vine să arunce o privire. Ia tot şi nici mersi nu zice.

Aşa fac hoţii: iau tot. Iau carne, tăieţei, turte, ciupearci, dacă ai pe undeva, tot. Uite, ruginţ nu iau. De-ăsta găseşti peste tot. Ar trebui să fii leneşul leneşilor ca să nu faci rost de ruginţ! Dar, e drept, dacă ai ruginţ din ăla bun, uscat, afânat — atunci, da. Atunci iau şi din ăsta.

Trebuie să-l înţelegi şi pe hoţ. Merge prin orăşel şi vede: uşa izbei e proptită cu băţul. Stăpânii nu-s acasă. Ei nu-s acasă, dar în izbă s-ar putea să fie carne de iepure. Îm? O fi? Foarte posibil. Poate omul a reuşit să omoare un iepure cu o piatră, sau poate l-a luat de la vecini pe ouă ori barba-ursului. Poate se pricepe să prindă iepuri! Şi gândul ăsta nu-i mai dă pace. Poate ar trebui să se apropie, altfel n-o să afle niciodată! Cum să nu treci? Şi trece să arunce o privire. Dacă a ghicit şi găseşte carne, ia carnea; dacă nu, se înfurie şi ia orice găseşte, chiar şi viermoloi. Şi, odată ce a luat ceva, cine-l mai poate opri? Ei, îşi zice, izba tot e jefuită, tot una-i — şi se pune pe curăţat tot.

Dar la Benedikt n-ai ce fura. Nu ţine provizii, el mănâncă ce apucă. Tot ce are e o cămară plină de ruginţ.

De ce-i bun ruginţul? Că merge la orice. Se şi fumează, se şi bea, se face şi cerneală din el, se vopseşte şi aţa, dacă îi vine cuiva chef să brodeze vreun ştergar. Braga făcută din el e bună, mai ales când afară e ger. Se poate încălzi şi casa: se îndeasă între scânduri ca să umple crăpăturile. Unii au încercat să pună şi pe acoperiş, dar n-a mers. Smocurile sunt rotunde, rigide şi se rostogolesc. Pentru acoperiş sunt bune paiele. Cine-i mai bogat foloseşte scânduri de lemn.

Ruginţul se găseşte prin mlaştini. Cum e o zi liberă, toţi, imediat ce se luminează de ziuă, pun mâna pe coşuri şi pornesc care-ncotro. Benedikt a găsit un loc bun. Acolo, Nikita Ivanîci pusese un stâlp: „Cercul Grădinilor". Fireşte, acolo nu este niciun cerc, doar izbe înşirate în linie dreaptă. Acolo se termină şi orăşelul. Şi chiar în spatele izbelor se află o mlaştină, acoperită toată cu ruginţ. Cât vrei. Acolo nici localnicii nu te gonesc; alţii te bat dacă te apropii de locul lor, ăştia însă nu. Aşa că te duci repede în zori, când iarna aerul e tulbure, roşiatic şi suflă un vânt rece.

În zori frigul somptuos
Pătrunde-n grădină.[10]

Exact cum a scris Fiodor Kuzmici.

Noi grădini nu avem, firește, poate la câte un mârzac să mai găsești, dar de frig e frig. Şi te pătrunde. Dacă ţi se subţiază pâslarii, simţi zăpada cu picioarele. Fugi repede-repejor peste Podeţul Otrăvii, urci dealul, apoi cobori iar, pe lângă aşezarea Kohinor. Dacă vreun kohinorean scoate capul, arunci o piatră în el ca să te încălzeşti şi fugi mai departe. De aruncat, arunci piatra pentru că kohinorenii ăştia nu vorbesc pe limba noastră. Bla-bla-bla şi iar bla-bla — nimic nu pricepi. De ce vorbesc ei aşa, de ce nu vor să grăiască la fel ca noi, cine ştie? De-ai naibii, pesemne. Sau o fi doar o deprindere urâtă. Şi asta se poate.

Ce să mai vorbim, îşi dau cu dreptu'-n stângu'. Ce pot ei să spună în kohinoreasca lor? Limba noastră e mai cumsecade: te aşezi, discuţi pe îndelete: una, alta, aşa şi pe dincolo. Şi totul e clar.

Dar ăştia sunt căpoşi. Unii zic că îi deranjează propriile nasuri; cică ar fi bucuroşi să stea la taclale ca noi, dar îi împiedică nasurile. Au nasuri lungi până la podea — zău, foarte caraghios. Asta e Urmarea lor.

Ai noştri, când nu au treabă, se adună uneori seara în aşezarea Kohinor, se urcă pe garduri, privesc în jur şi se prăpădesc de râs. Hei, kohinorenilor, de ce vă atârnă nasurile aşa? Încercaţi să vă mirosiţi opincile? Uite, vă ştergem noi mucii! Ăia fug, furioşi nevoie mare, noi râdem, ei îşi trag obloanele, cheamă copiii în casă şi o ţin întruna: bla-bla-bla! Iar dacă nimereşti pe vreunul cu piatra în frunte, el urlă: auuuu! Şi se apucă de cucui nu cu mâinile, ci cu nasul, şi asta-i aşa de caraghios, că ai noştri cad de pe garduri de râs.

Iar lui Ivan Viţelîci, ăla care are o izbă la Heleşteul Gunoaielor, aşa de tare îi plac glumele astea, încât îşi face provizii de pietre — le scoate

din pământul din curtea lui şi le păstrează în butoaie. Când se pregătesc să plece către aşezare, băieţii nu pot să treacă neobservaţi pe lângă izba lui, că pândeşte pe fereastră şi-i vede imediat. Staţi, băieţi, luaţi-mă şi pe mine, singur nu nimeresc!

Ivan Viţelîci are Urmări foarte grele. Capul, mâinile, umerii — toate sunt aşa de tari, aşa de drepte şi de puternice, încât se spune că ţi-ar lua trei zile să-l imobilizezi. Dar chiar de la subraţ îi pornesc tălpile, iar la mijloc are un uger. „Uger" l-a numit Nikita Ivanîci, căci noi nu cunoaştem cuvântul ăsta, la ce ne trebuie, nici în cărţi nu există asemenea cuvânt, noi îi spunem ţâţă.

Ei, se mai creează şi confuzii, bineînţeles. O dată, ai noştri s-au dus să-i zădărească pe kohinoreni şi unul dintre ei îl ducea în spinare pe Ivan Viţelîci. Avea la el două căciuli cu pietre şi cânta — şi e maestru la cântat cântece vechi, odată vezi că se porneşte: „Hei, Dunia, Dunia, Dunia, Dunia cea bătrână, l-a pocnit pe Vania drept în căpătână" Şi îşi mişcă umerii, ochii îi joacă, dinţii îi strălucesc, albi — o mândreţe de voinic, nu altceva! —, cântă şi kohinorenii deja l-au auzit, şi-au zăvorât uşile şi ferestrele, s-au ascuns, doar un moş a rămas uitat pe-afară. Fireşte, toţi s-au repezit pe el. Şi moşul ăsta s-a înfuriat îngrozitor, a apucat o piatră cu nasul, aşa cum ar fi apucat-o cu mâna şi poc! l-a lovit pe Ivan Viţelîci în uger. Acesta buf! — şi acolo a rămas. Băieţii noştri s-au înfuriat şi ei: ce-i asta, să-l bată pe unul de-al nostru — şi praf au făcut jumătate din aşezarea kohinorească.

Chestiile astea se petrec în zilele de sărbătoare, când oamenii sunt binedispuşi, că în zilele de lucru toţi au prea multă treabă, ai noştri au slujbă la stat, când termină fac supă, ori fumează ruginţ, iar kohinorenii împletesc coşuri din cozi de şoarece, nemaipomenit de măiestrite, de complicate, iar apoi le vând la târg. Numai la asta sunt buni kohinorenii. Dacă se întâmplă să treci în

fugă pe lângă aşezarea lor, arunci cu ceva şi apoi te îndrepţi spre mlaştină.

Durează o săptămână să răsară ruginţul proaspăt, fie roşu, fie cu nuanţe verzui. Ăsta e bun de fumat. Cel vechi e mai cafeniu, ăla se foloseşte la vopsea sau pentru bragă. Îţi faci o ţigară răsucind nişte ruginţ moale într-o frunzuliţă mai veche, apoi baţi la o uşă să ceri un foc.

Dacă nu-ţi dau una în cap, atunci, cine ştie, poate bombăne un pic, li se face milă şi îţi dau un foc. Pleci pufăind şi parcă s-a făcut mai cald, parcă nu mai eşti singur, parcă mutrele guguştiucilor care trec pe lângă tine nu mai sunt aşa de fioroase.

Ж - *Jivete*

Benedikt îşi schimbă des dispoziţia, ştie şi singur asta. Nu seamănă o zi cu alta. În câte o dimineaţă e atât de plin de energie, că îi vine să-şi întindă fiecare muşchi: îîh!!! Zici că răstoarnă jumătate de lume. Atunci are poftă să lucreze cu mâinile. Când eşti în dispoziţia asta îţi cauţi o ocupaţie: să tai lemne sau să tragi la rindea, ori să repari câte ceva prin casă, să faci un topor sau o doniţă, ori să dăltuieşti o vadră. O dată a tras la rindea cam o duzină de scânduri pentru acoperiş. Zău! O duzină, nici mai mult, nici mai puţin! Ei, poate nu chiar o duzină, dar vreo trei scânduri da. Oricum e mult. Şi să cânte îi vine. Tare.

Alteori îl copleşeşte plictiseala. Asta mai mult către seară. Mai ales toamna, iar iarna aproape în fiecare zi. Dar se întâmplă şi vara.

Seara, când soarele începe să apună peste câmpiile unduitoare, peste munţii albăstrui, peste pădurile îndepărtate, în care n-a călcat picior de om, când cad umbre lungi şi se lasă tăcerea, atunci se întâmpla. Stai pe prispă, fumezi, te mai cerţi cu vecinii. Musculiţele se agită prin aer. Toate păsările,

toate arătările pădurii au amuţit. Parcă a trecut cineva şi le-a ameninţat cu degetul. Apoi reîncep, dar acum cu alte glasuri, de noapte. Din dumbravă se aude câte un foşnet, câte un muget, câte un trosnet, iar uneori un şuierat sau un un mieunat urât. Vecinii spun:

— Asta-i rusalca, afurisită să fie.

Şi alţii:

— Ei, da. E vârcolacul-copacilor, are cuib acolo.

Apoi se trezeşte câte o muiere proastă:

— Poate-i un mincinorb.

Şi toţi tabără pe ea:

— Of, că proastă eşti!!! Mincinorb! Mincinorbul n-are glas, de-aia îi spune mincinorb!

Muierea proastă grăieşte din nou:

— O fi el orb, dar are un glas răsunător. ÎI aud, că doar nu-s surdă.

Toţi:

— Aşa orb cum e, vede mai bine ca tine! Ce trebuie să vadă, vede! Toată puterea lui e în gheare, nu în glas!

Gazda — bărbatul muierii ăsteia — îi face observaţie:

— Bine, femeie, ai spus ce-aveai de spus, acuma du-te. Vezi-ţi de gătit. Ai început să gândeşti cam mult.

Toate sunt aşa cum sunt mereu: oamenii stau de vorba, îşi comunică gândurile, exprimă upinii despre vreme. Iar pe Benedikt îl cuprinde brusc tânjala! Parcă undeva, în mijloc, ar mocni o arsură, iar în jurul acelei regiuni — un inel de frig. Şi pe spinare tot aşa, o senzaţie neplăcută. Şi parcă-l trage ceva de urechi. Şi-şi simte saliva amară.

Dacă te plângi cuiva, ţi se spune:

— Ţi se uită zâtul în ceafă.

Nu. Puţin probabil. Nu se poate. E ceva ce te roade pe dinăuntru şi, poate, cum zice Nikita Ivanîci, asta e felosofia.

Te uiţi la oameni — la bărbaţi, la femei — şi parcă îi vezi pentru prima dată, parcă tu ai fi altfel de creatură şi tocmai ai fi ieşit din pădure sau, dimpotrivă, tocmai ai fi intrat în pădure. Şi totul ţi se pare sălbăticie, o sălbăticie tristă. Uite, îţi zici, femeia asta: de ce e ea femeie? Are obraji, burtă, clipeşte din ochi, vorbeşte. Dă din cap, plescăie din buze, dar înăuntrul ei ce e? O beznă cărnoasă, oase ce scrâşnesc, o reţea de măruntaie şi nimic altceva. Râde, se sperie, încrunta din sprâncene — dar are oare cu adevărat vreun sentiment? Vreun gând? Dacă doar se preface că e femeie şi de fapt e un vârcolac din mlaştină? Ca aceia care ţipă prin tufişuri, foşnesc frunzele uscate, trosnesc crengile, dar nu se arată niciodată? Şi dacă te ridici şi te duci să vezi: întinzi două degete ca nişte coarne şi i le bagi în ochi. Ce-o să fie? Poc! şi se prăbuşeşte, nu-i aşa?

Sigur, nu scapi fără scandal, oamenii îţi trag o bătaie, nu ţin cont că eşti scrib de stat, guguştiuc oficial, te bat măr; şi dacă vreun mic mârzac începe să pună întrebări, jură pe ce au mai sfânt că aşa erai, că faţa ta vânătă nu e decât o veche Urmare, că şi părinţii tăi au avut aceleaşi mutre urâte la vedere, ba chiar şi bunică-ta.

Astăzi, de pildă, spre seară, chiar la locul de muncă, cine ştie din ce pricină, felosofia s-a strecurat iar înăuntrul lui Benedikt. Încet-încet, ca o umbră sub apă, ceva a început să i se răsucească în suflet, să-l tortureze şi să-l cheme, dar unde? Nu se ştie. Simţea un fior pe şira spinării şi îi venea să plângă. Ba îl cuprindea furia, ba îi venea să zboare. Sau să se însoare.

Nu şi-l putea alunga din minte pe Turtiţă; ce poveste înspăimântătoare! Cum cânta el, şi cânta... Şi fugea, şi fugea... Cu smântână-amestecat, pe fereastră răcit... Ei, uite că te-ai răcit.

Şi Varvara Lukinişna asta, cu discuţiile ei neclare. Auzi, vrea să ştie ce-i ăla „cal“. N-are stare. Parcă-i puţin lucru ceea ce exprimă în versuri

Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele. De-aia sunt versuri, ca să nu se înţeleagă nicio iotă. Iar că Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, vorbeşte cu mai multe glasuri, asta... Toţi fac aşa. Uite, de pildă, Benedikt: de dimineaţă a ieşit din casă în soare, scrâşnind zăpada sub tălpi şi învârtind în minte gânduri frumoase, fără nicio grijă pe lume. Iar acuma, la lăsatul serii, e cu totul altfel: slăbit, temător. Şi afară este atât de întuneric, încât ţi se pare că ai un pâslar tras peste ochi, dar trebuie să ieşi. Şi nici Olenka nu-i, şi fără ea e şi mai trist în izbă.

Au bătut gongul: s-a terminat ziua de muncă.

Guguştiucii sar de la locurile lor, îşi aruncă condeiele, sting cu scuipat lumânările, se grăbesc, îşi trag pufoaicele pe ei şi se îmbulzesc spre uşi. Şakal Demianîci, mic mârzac, trece în revistă mesele, pune sulurile copiate într-o cutie, îngrămădeşte călimările goale într-un coş şi şterge condeiele cu o cârpă. Bombăne că folosim prea mult ruginţ, că niciodată nu-s destule condeie, dar asta e treaba unui mârzac, să bombăne şi să-i cicălească pe oameni, şi îi este dată o asemenea putere asupra noastră pentru că e Veteran al Bătăliei de Gheaţă. Ce Bătălie a fost asta, între ce ani, cu cine s-a luptat Şakal Demianîci şi dacă a culcat la pământ mulţi guguştiuci cu ghioaga ori cu bâta, asta nu ştim, dar nici nu vrem să ştim şi nici dacă ni se spune n-o să ţinem minte.

Ei, s-a terminat ziua, s-a stins, a apus şi s-a lăsat noaptea asupra orăşelului şi Olenka-sufleţel s-a pierdut ca o nălucă pe străduţele întortocheate, în spaţii înzăpezite, iar prietenul lui zburător, Turtiţă, a fost mâncat şi acum Benedikt trebuie să se grăbească spre casă, să răzbească peste dealuri, prin nămeţi, împiedicându-se şi căzând, netezind zăpada cu mâneca şi croind potecă prin iarnă, dând iarna deoparte cu mâinile.

Căci ce e iarna? Cum e? Intri în izbă din ger, tropăind din pâslari ca să-i scuturi de zăpadă, scuturi zăpada şi de pe pufoaică, dai cu căciula de tocul uşii; întorci capul, ascultând căldura cuptorului cu tot obrazul, către curentul slab din încăpere: nu s-o fi stins? Doamne fereşte! În timp ce te dezbraci, şovăi la căldură, de parcă ai mulţumi cuiva; te grăbeşti să sufli în foc, să mai pui nişte ruginţ uscat, vechi, nişte vreascuri, nişte aşchii, scoţi oala caldă încă de supă de şoareci din vraful de cârpe. Ghemuit în colţul tainic de după cuptor, apuci legătura cu lingura şi cu furculiţa şi iar pari recunoscător: e totul acolo, n-au şterpelit nimic, aşadar n-au fost hoţii, iar dacă au fost, n-au găsit nimic.

Înghiţi obişnuita supă subţire, scuipând ghearele în pumn, şi te gândeşti, privind flacăra slabă, albăstruie a lumânării, ascultând foşgăiala de sub podea, trosnetul cuptorului, vuietul vântului care cere să fie primit înăuntru — ceva alb, greu, rece. nevăzut; şi deodată izba ţi se pare îndepărtată şi mică, parcă te-ai uita dintr-un copac şi ai vedea în depărtare întregul orăşel, ca scăpat dintr-un vârtej, şi câmpiile pustii din jur, pe unde rătăceşte viscolul în coloane albe, ca un om târât de subsuori, cu capul răsturnat pe spate; vezi şi pădurile argintii, părăsite, întunecate, de netrecut, şi se leagănă crengile copacilor argintii, iar pe crengi se leagănă, în sus şi în jos, zâtul nevăzut şi dă din labe, îşi întinde gâtul, îşi strânge urechile nevăzute pe lângă capul lui plat, invizibil şi scoate un urlet flămând, adulmecând, adulmecând mereu aşezările omeneşti, sângele cald ce pulsează în ceafa omului: Zî-hîî! Zî-hî-hîîî!

Şi frica îţi atinge inima ca o lăbuţă rece şi tresari, te scuturi şi priveşti în jur, de parcă ţi-ai fi străin ţie însuţi: ce-i asta? Cine sunt? Cine sunt?!...

Ptiu... Eu sunt eu. Doar că am scăpat lucrurile de sub control o clipă, abia mi-am revenit... Ptiu... Uite ce face zâtul ăsta, uite ce-ţi

face, chiar şi de la depărtare, uite cum te adulmecă, te simte, îţi dă târcoale, din depărtări, prin viscol, prin pereţi groşi din bârne — şi dacă ar fi lângă tine...?

Nu, nu, nu se poate, nu trebuie să mă gândesc la el, lua-l-ar naiba, nu mă gândesc, trebuie să râd sau să dansez cazacioc, ca la serbarea de mai, să cânt un cântec vesel, zgomotos!

Ai la-la, la-la-la! Tralala, la-la-la-Ia! Foaie verde şi-un praz verde! Cine-ascultă nu mă crede!

Aşa... Parcă-i mai uşor... Arta înalţă — după cum ne învaţă Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele. Dar arta de dragul artei nu-i un lucru bun, ne învaţă Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele. Arta trebuie să fie în strânsă legătură cu viaţa. „Viaţa mea? Te visez eu oare?“ Poate... Nu ştiu.

Dar ce ştim noi despre viaţă? Chiar dacă ne gândim bine. Cine a poruncit viaţa? De ce soarele se mişcă pe cer, de ce şoarecele aleargă de colo-colo, copacii se înalţă în sus, rusalca înoată în râu, vântul miroase a flori, oamenii îşi dau unul altuia cu bâtele în cap? De ce uneori nu-ţi vine nici să te baţi, ci doar să te duci şi să te tot duci, vara, fără ţintă, fără drum, către răsăritul soarelui, unde iarba luceşte peste tot, unde dansează râuri albastre, iar peste râuri se îngrămădesc musculiţe aurii, iar copaci nevăzuţi şi-au aplecat ramurile până la apă şi pe ramurile astea, mai albă ca omătul, stă Pasărea-Prinţesă. Ochii acestei păsări îi acoperă jumătate din faţă, iar gura e roşie, ca de om. Şi e de o asemenea frumuseţe această Pasăre-Prinţesă, că e ea însăşi emoţionată: trupul îi este acoperit cu pene albe, delicate, iar coada-i lungă de şapte arşini e ca o plasă împletită, ca o dantelată talpa-gâştei. Pasărea Prinţesă îşi răsuceşte capul în toate părţile, se tot admiră singură şi se tot sărută singură peste tot. Şi nimănui nu i s-a întâmplat, nu i se întâmplă şi nu i se va întâmpla nimic rău din pricina acestei păsări. Amin.

3 - *Zelo*

Bogaţii de aceea se numesc bogaţi, pentru că trăiesc în bogăţie.

Să-l luăm pe Varsonofii Silîci, Marele Mârzac. El e şef peste toate Depozitele, el hotărăşte când e Zi de Depozit, al cui e rândul, ce fel de mărfuri să se dea.

Varsonofii Silîci are o minte oficială, şi la fel îi e şi înfăţişarea: e uluitor de obez, chiar şi pentru un mârzac. Dacă legi şase guguştiuci laolaltă, nu-s nici cât jumătate din Varsonofii Silîci; nu, nici cât jumătate!

Are o voce grea, aspră şi oarecum tărăgănată. Să zicem că trebuie anunţaţi muncitorii că în duminica dinaintea Sărbătorii de Mai trebuie să deschidă Depozitul Central şi să dea oamenilor câte jumătate de pud de turte şi câte două gheme de aţă nevopsită. Altul, mai din topor, ar deschide gura, ar spune ce e nevoie, iar apoi ar închide gura la loc până data viitoare.

Dar aceasta nu ar fi o metodă oficială şi nimeni nu ar asculta în cazul ăsta. Dacă ar face aşa, n-ar mai fi Mârzac.

Varsonofii Silîci însă face totul cum trebuie: îi cheamă de dimineaţă pe micii mârzaci, Muncitorii de la Depozit, şi începe: „D-i-s-t-r-i-b-u-i-ţ-i...“ Dar ce trebuie distribuit ajunge să spună abia seara, pentru că îl doare sufletul să dea din bunurile oficiale.

Şi cum să nu te doară sufletul? Îi dai unui guguştiuc jumătate de pud şi îi mai dai şi muierii, şi copiilor, şi mai are şi-un bunicuţ şi-o bunicuţă orbi şi şchiopi, şi mai dai şi tuturor rudelor sau lucrătorilor din fiecare gospodărie — ce, trebuie să le hrăneşti şi rudele? Trebuie, şi dacă socoteşti numai izbele din Sectorul Central sunt o mie, iar dacă iei tot Fiodor-Kuzminskul, tot orăşelul vrea să

fie hrănit şi nu poţi să economiseşti destul pentru toată lumea!

Tu nu trebuie să mănânci? Dar familia ta? Dar Muncitorii de la Depozit? Dar robii lor? Nu-uu, drăguţilor! Fără metodă nu se poate!

E nevoie de inteligenţă: trebuie să gândeşti lucrurile ca lumea. Capace, să spunem. Ei, un guguştiuc simplu, din cei slabi, cum ar judeca? Ar lua pur şi simplu toate capacele şi le-ar împărţi. Într-o clipă s-ar duce vestea, oamenii s-ar repezi — înghesuială, îmbulzeală, îmbrânceli, ţipete; cei care pot merge fi duc în spinare pe schilozi, cei care au fost călcaţi în picioare data trecută; ăştia strigă: „Invalid!... Un capac pentru un invalid!" Copiii mici se amestecă în mulţime şi şterpelesc din buzunare; unii târăsc de-o sfoară o pisică, alţii o capră, să mai apuce un capac în plus: ăsta e cumnatul meu, zic, vrea şi el un capac, ce dacă are blană, coame ori uger, asta, guguştiucilor, e Urmarea lui, ce, voi sunteţi curaţi-curăţei?

Se omoară între ei, iau câte capace pot, unii fac atac de inimă din cauza greutăţii şi apoi stau în izbe, se uită la ce au agonisit şi nu le vine în gând: ce să facă cu ele? Ce să acopere? Ăsta e prea mic, ăsta e prea mare, nu se potrivesc la nimic. Le tot sucesc şi răsucesc, le sparg dezamăgiţi şi le aruncă în curtea din spate, sub gard.

Nu, cu noi nu se poate aşa.

Gândind, înţelegând şi analizând toate acestea, Varsonofii Silîci hotărăşte: nu mai dăm deloc capace. E mai sănătos şi pentru oameni, şi pentru capace.

Şi se mai gândeşte: dacă fierbi supa fără capac, iese mai deasă, se mai aşază. E şi mai gustoasă.

Şi se mai gândeşte: dacă nu sunt capace, toată lumea va avea un vis arzător: ah, de-aş avea un căpăcel! Şi când ai un vis, viaţa e mai plăcută şi somnul ţi-e mai dulce.

Asta înseamnă înţelepciune oficială.

De aceea şi duce Varsonofii Silîci o viaţă înlesnită, are un foişor cu etaj, cu cupole în formă de ceapă, la etaj, de jur împrejur, se află o verandă numită galerie, iar prin galerie — pentru intimidare — patrulează robi, veghind să nu apară vreo rea intenţie împotriva stăpânului, să nu vrea cumva careva să arunce o piatră în casa lui sau chiar mai rău.

În curte sunt tot felul de acareturi: şoproane, hambare, grajduri pentru Degeneraţi, barăcile în care locuiesc robii. Iar robi sunt o mulţime: prinzătorii de şoareci, măcinătorii de făină, fierbătorii de cvas, culegătorii de ciupearci ori de barba-ursului şi câţi şi mai câţi! Mai sunt şi măturătoarele, şi torcătoarele, şi ţesătoresele, şi este şi o femeie anume care are sarcina de a face bulgări de zăpadă pe care îi dă prin făină de foculeandru şi îi serveşte la masă, unde Varsonofii Silîci binevoieşte să-i mănânce.

O dată, Benedikt a reuşit să-l vadă pe Varsonofii Silîci în toată slava lui: trecea pe acolo şi a văzut nişte mici mârzaci care blocau drumul:

— Stai! Pe aici nu se trece! strigau ei la guguştiuci, altoindu-i pe câte unii cu nuiaua pe spinare: Nu vă îmbulziţi!

Apoi porţile din scânduri s-au deschis, au început să bată clopotele, Degeneraţii tropăiau din pâslari, o sanie a scârţâit — mâ-ă-ă-ă-âiculiţa mea! — şi în sanie trona Varsonofii Silîci, înalt ca un munte. Oamenii se bucurau, îşi aruncau căciulile în aer şi se închinau până la pământ:

— Multă sănătate, să trăieşti mulţi ani, Varsonofii Silîci, nepreţuitul nostru hrănitor, împreună cu nevasta şi copiii tăi! Ce-am bea şi ce-am mânca noi fără tine, dragul nostru, dulce lumină aurie a vieţilor noastre?!

Astfel strigau cu toţii şi Benedikt cu ei, ca el, Irodul, să se mai moaie un pic şi să dea ceva mai multă mâncare data viitoare — untură, napi, barba-ursului de sărbători — şi nu să mănânce singur tot.

Pe Fiodor Kuzmici însă, Benedikt nu l-a văzut niciodată faţă în faţă. Şi nici nu îndrăznea să spere că-l va vedea.

Şi iată că astăzi, într-o zi obişnuită, cea mai banală zi de februarie, cenuşie, mohorâtă, cu un viscol ameninţător venit dinspre nord, care suflă şi-ţi strecoară praful de zăpadă de pe acoperişuri direct pe sub guler, răcindu-ţi spinarea, făcându-ţi barba sloi şi urechile roşii ca macul, într-un cuvânt, într-o zi dintre cele mai obişnuite, astăzi! astăzi! s-a apropiat de Izba de Lucru o sanie din care au coborât nişte crainici înzorzonaţi cu centuri, pălării, manşete şi jartiere — numai Dumnezeu ştie ce nu aveau pe ei! — şi au anunţat: însuşi Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, vă onorează Izba cu vizita lui străluminată.

Dar în Izba de Lucru, ce să vezi, în dimineaţa aceea se stinseseră toate sobele. Lucrătorii de noapte, fochiştii, în loc să pună aşchii pe foc şi să-l aţâţe, se îmbătaseră cu ruginţ, ori poate cu cvas, sau poate trăseseră pe nas prea mult afin de mlaştină — deşi asta e gândire personală — şi adormiseră. Cum au deschis ochii, s-au repezit la sobe, dar acolo nu mai era decât cenuşă rece şi până şi aceea se ridica prin hornuri.

Ce mai ţipete! Ce mai înjurături! Câte nu auzi nici într-un an, dar ce era de făcut? Nu aveau ce face; au dat fuga în Izbele de Lucru vecine să facă rost de un foc, dar cei de acolo n-au vrut să le dea. Nici voi nu ne-aţi dat data trecută, acuma nu vă dăm nici noi; gospodărirea e treaba fiecăruia, descurcaţi-vă singuri. Ce ne pasă nouă că sunteţi oficiali; noi suntem şi mai oficiali decât voi. Valea, valea de-aici, ţapi afurisiţi! Că vă caftim de nu mai ştiţi cum vă cheamă.

Aşa că ai noştri au plecat cu mâna goală şi acum au venit crainicii. Ai noştri s-au speriat, s-au supărat, erau gata să plângă; unii dădeau din mâini, alţii chiar au făcut pe ei de frică, iar Konstantin

Leontici, care stă în colţ, la fereastră, pentru un timp şi-a ieşit din minţi şi a început să urle:

— Văd, văd o coloană imaterială, străluminată, înspăimântătoare, tunătoare, cu o sută de ochi, şi în coloana asta-i vârtej, curgere şi bătaie de aripi, şi o fiară care merge în toate cele patru direcţii.

Iar şefii, desigur, s-au înfuriat şi au alergat în toate cele patru direcţii urlând şi ţipând: Unde-i Nikita Ivanîci, Fochistul-Şef? Să vină încoace Nikita Ivanîci!

Benedikt era şi el tulburat, ca toată lumea, şi a tot alergat până au început să-i pulseze tâmplele şi să vadă pete întunecate: Nikita Ivanîci! Unde-i Nikita Ivanîci? Uite, uite-acuma, ce eveniment, ce întâmplare, Doamne! O dată la o sută de ani, poate, Fiodor Kuzmici binevoieşte să se arate poporului, slăvit fie-i numele! O dată la nu ştiu cât timp iese din foişorul său, din foişorul său luminos, spiralat, cu cornişe tivite cu flori în relief, cu cupole purpurii, în formă de ceapă, vopsite cu ruginţ tânăr, decorate cu vrejuri şi împodobite cu dichisuri şi zorzoane! Doaaaamne!... Doaaam...! Ce bucurie, ce spaimă, ce bucurie!... Şi eu...! Eu unde să...! Doaaaamne!... Dar unde-o fi Nikita Ivanîci, fir-ar să fie...! Ce naiba, nu pricepe?!

Crainicii săriră din sanie şi începură să pregătească ce aduseseră cu ei; întinseră prin toată izba preşuri de iută, ţesute şi împodobite; un preş în cerdac, un preş dinspre cerdac; într-o clipă, bătătoriră zăpada în jurul izbei şi aşezară blănuri de urs în semicerc; o asemenea frumuseţe, că dacă ai muri acum nu ţi-ar părea rău. Vasiuk Urecheatul căzu cu toate urechile la pământ, ascultând — n-or veni cumva? — şi apoi strigă:

— Aud! Vin!

Şi deodată, în depărtare, parcă începu să tremure un nor alb: se ridica zăpada. Norul crescu, îndreptându-se spre noi, şi oamenii erau să moară, dar degeaba: se dovedi că nu erau decât micii

mârzaci, care treceau pe acolo ca să dea importanţă momentului: acum puteţi începe să tremuraţi, adică.

Trecură, speriind oamenii de pomană, dar după câtăva vreme bum! parcă începură să sune nişte clopote de piatră. Şi păsările porniră să se agite, apoi totul amuţi şi se ivi un nor des de zăpadă, format din vârtejuri. Toţi încremeniră aşa cum erau, în cerdac fochiştii cei neglijenţi şi scribii — apăruse şi Olenka —, bucătarii din lzba-Cantină, trecătorii, toţi cei care dăduseră fuga să vadă, toţi se prăvăliră cu feţele la pământ şi Benedikt cu ei, aşa încât cum s-au apropiat, cum au coborât din sanie, cum a fost şi ce ceremonii au avut loc, ce tărăboi a fost, nu văzu şi nu auzi nimic, doar inima îi bătea în urechi: tic-tac! Tic-tac! Se trezi abia când îi traseră un şut să se ridice de jos şi îi mânară în izbă, să se închine. Iar acolo — ce frumos, parcă se făcuse mai cald: totul era acoperit cu preşuri, până şi taburetele sau laviţele; ferestrele erau împodobite de jur-împrejur cu dantelă transparentă, tot gunoiul era adunat într-un colţ şi acoperit cu scoarţă de mesteacăn, să nu se vadă, deşi cam puţea; şi erau la lumânări, o groază, numai că nu ardea nici una. Foc — nicăieri. Nikita Ivanîci — nicăieri. Cineva îl îmbrânci în spate pe Benedikt: stai jos, guguştiucule, lui Fiodor Kuzmici nu-i place să stai ca un stâlp. Benedikt se aşeză, încremeni şi continuă să privească.

Toţi încremeniră, era o linişte ca de mormânt. Dincolo de uşă, auziră nişte paşi mărunţi: toc-toc-toc. Şi în amurgul izbei, pe preşul purpuriu, păşi Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele.

— Iată-mă, guguştiucilor, spuse el.

De frică şi de bucurie, Benedikt simţi o căldură puternică în cap, iar în piept parcă i se deschisese un spaţiu amplu, iar în mijlocul acestui spaţiu parcă stătea un pumn strâns şi nu-l lăsa să respire. Privea ca prin ceaţă şi se minuna: Fiodor Kuzmici nu era mai înalt decât Kotia, abia dacă-i ajungea lui Benedikt până la genunchi. Doar că

motanul avea nişte mânuţe mici, cu degeţele roz, în timp ce mâinile lui Fiodor Kuzmici sunt de mărimea unor uşiţe de cuptor şi se agită tot timpul.

— Nu mă aşteptaţi, nu-i aşa? zise Fiodor Kuzmici râzând. Vreau să pictez un tablou care să se intituleze *Nu-l aşteptau*, mda. Cred că o să vă placă. Unul intră şi ceilalţi, înţelegeţi, sar de pe scaune de uimire. Ei, hai să stăm un pic de vorbă. Cum o mai duceţi, cum mai munciţi, ce mai faceţi?

— Copiem, Fiodor Kuzmici! strigară guguştiucii, iar Fiodor Kuzmici începu să râdă şi mulţi începură şi ei să râdă, parcă uşuraţi: e un om simplu Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele; poate nici n-avem de ce să ne speriem, doar că dă foarte mult din mâini.

— Ei, hai să mă aşez şi eu, râse din nou Fiodor Kuzmici. Vreau să fiu mai aproape de popor, mda.

Privi în jur, apoi sări pe genunchii OIenkăi. Iar ea îl prinse de mijloc, ca pe Kolia, şi îl ţinu. Nu se temea.

— Ţine-mă mai strâns, altfel mă prăvălesc, mda, zise Fiodor Kuzmici. Ţine-mă de subraţ, cu amândouă mâinile. Numai nu mă gâdila, mda.

— Suntem bucuroşi să vă întâlnim, Fiodor Kuzmici! Să trăiţi mulţi ani! ziseră guguştiucii. Meritaţi! Vă mulţumim!

— Vă mulţumim pentru arta dumneavoastră! strigă Vasiuk Urecheatul.

— Vă mulţumim că existaţi! Vă mulţumim! ziseră şi femeile.

— Sunt întotdeauna bucuros să mă întâlnesc cu intelectualii, mda — Fiodor Kuzmici întoarse capul şi se uită la faţa Olenkăi de jos în sus. Mai ales când au asemenea păpuşele dulci care să mă ţină de subraţ. Aşa-i? Numai nu mă gâdila.

— Aşa-i, Fiodor Kuzmici, răspunseră guguştiucii.

— Uite, am de gând să pictez multe tablouri, zise Fiodor Kuzmici. Desigur, dacă îmi

ajunge ruginţul, mda.

Aici toţi se înveseliră foarte: toate ca toate, dar ruginţul ajunge întotdeauna.

— O să construiesc o izbă mare, mare de tot, o să pictez tablouri şi o să le atârn în cuie pe pereţi, anunţă Fiodor Kuzmici. Şi o să o numesc în cinstea voastră, Galeria Kablukov. Pentru cine nu ştie: Kablukov e numele meu de familie.

Se auzi un murmur: cine nu ştie asta?

— Aveţi întrebări? Dacă ceva nu e clar, întrebaţi-mă. Din întrebare nu se moare, aşa-i?

— Aşa-i! O, aşa-i, Fiodor Kuzmici, să trăiţi mulţi ani! strigară guguştiucii. Adevărat! Aţi pus punctul pe i! Drept la ţinta aţi nimerit! Exact! Exact! Chiar aşa-i!

— Dar ce sunt acelea tablouri? se auzi glăsciorul Olenkăi.

Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, din nou întoarse capul şi din nou se uită la ea.

— Ei, o să vedeţi. O să aveţi o surpriză. E ceva ca un desen, numai că e vopsit. Am inventat un subect caraghios nevoie mare. Un guguştiuc mănâncă un şoarece, iar altul intra la el în izbă. Ăsta care mănâncă, ascunde repede şoarecele, ca să nu i-l ia celălalt. Şi o să se numească *Mic dejun aristocrat*, mda. Şi m-am mai gândit la ceva. Am pictat un tablou care nu mi-a ieşit prea grozav. L-am numit *Demon*. Dar am dat cu vopsea albastră peste el, mda. Mă gândesc să vi-l dăruiesc pentru Izba de Lucru, mda. Să-l atârnaţi pe-aici pe undeva, că la mine ocupă locul degeaba.

Şi făcu un semn cu mâna:

— Aduceţi-l aici.

Un om din escorta băgă mâna sub haină şi scoase o cutie din lemn de mesteacăn, iar din cutie scoase o cârpă, o întinse — era ca un fel de pergament , poate era scoarţa de mesteacăn, poate nu, parcă era ceva mai albă. Subţire-subţirică. Împăturită în patru. O desfăcu şi se ivi tabloul, strălucitor ca soarele; îl priviră — nu-ţi puteai da

seama ce reprezenta şi totul era, într-adevăr, albastru. I-l înmânară lui Fiodor Kuzmici, acesta îl netezi cu palmele lui uriaşe şi îl dădu înapoi.

— Cine-i şeful aici? Atârnaţi-l pe perete.

Lui Constantin Leontici tocmai îi scoseseră căluşul din gură. Îşi venise un pic în simţiri; el strigă mai tare ca toţi „mulţumesc“, cu voce stridenta, ca de capră, drept în urechea lui Benedikt: mai să-l asurzească, lua-l-ar naiba. Iar Benedikt nu ştia ce să creadă: spaima de la început îi trecuse, iar în locul ei i se strecurase în suflet un fel de posomoreală. Ar fi trebuit să simtă mai multă veneraţie şi el nu prea simţea mare lucru. Totul i se părea fals. Dacă s-ar prosterna în patru labe, cu genunchii îndoiţi, cu mâinile întinse în faţa lui şi cu fruntea lipita de pământ, ar fi mai bine. Nu degeaba se inventase asta. Atunci emoţia iese din tine ca o răgâială; cum se întâmplă când mănânci prea multe fire de barba-ursului marinate: îţi fierbe şi-ţi bolboroseşte stomacul şi îţi tot ies bule de aer pe gât. Dar dacă şezi pe taburet, ce emoţie poţi să ai? Tu, guguştiuc de rând, eşti la acelaşi nivel cu Mârzacul Suprem: tu şezi, el şade; zice el ceva, zici şi tu ceva. Nu, nu aşa merg lucrurile. Şi pe deasupra te mai cuprinde şi gelozia, şi devii insolent: hei, Mârzacule, ce cauţi pe genunchii Olenkăi? la, valea de-acolo. Că acuşi o păţeşti, Şi, cum stai aşa şi te gândeşti, devii şi mai insolent: poftim! Cum gândea el acum despre Fiodor Kuzmici? Ce-i asta? Apoi Varvara Lukinişna grăi cu glas timid:

— Fiodor Kuzmici, chiar voiam să vă întreb... în versurile dumneavoastră tot apare figura calului... Luminaţi-ne, vă rugăm, ce înseamnă „cal“?

— Cum, cum? întrebă Fiodor Kuzmici.

— Cal...

Fiodor Kuzmici surâse şi clătină din cap.

— Deci singuri nu putem... Nu ne descurcăm, mda. Ei? Cine încearcă să ghicească?

— Şoarece, zise Benedikt răguşit, deşi îşi propusese să tacă din gură: aşa de îndoit era în sinea lui.

— Aşa, guguştiucule. Vedeţi? Uite, guguştiucul ăsta a ghicit.

— Dar „cal înaripat”? zise neliniştită Varvara Lukinişna. Fiodor Kuzmici se încruntă şi îşi agită mâinile.

— Liliac.

— Şi cum să înţelegem: „el peria calul cu ţesala”?

— Ei, puicuţo, mata nu mănânci şoarecele crud, nu? ÎI jupoi de blană, aşa-i? Dacă vrei să faci din el un sufleu ori un *blanc-manger* îl cureţi, nu? Dacă, de pildă, ţi-ai pus în cap să-l găteşti *petit-frit a la mode* cu spumă de nuci, ori să-l coci în sos *bechamel* cu crutoane? Sau prinzi mai mulţi şoricei şi îţi faci un şniţel în aluat, cu fulgi crocanţi? Nu-i cureţi mai întâi?

Fiodor Kuzmici râse neîncrezător şi întoarse capul.

— Ei, ce să vă mai învăţ eu? Credeţi că mie îmi vine uşor să compun? Scormonesc mii de tone de minereu lingvistic pentru un singur cuvânt, mda. Aţi uitat? Am compus şi despre asta. Artistule, nu dormi! În voia somnului nu te lăsa. Şi mai am atâtea altele de făcut în afară de artă: zi de zi să inventezi lucruri, şi te gândeşti, şi te gândeşti până ţi se umflă creierul. Toate treburile statului apasă pe umerii mei. Nu stau o clipă. Tocmai am compus un Decret, o să-l primiţi zilele astea, mda. Frumos, interesant. O să-mi mulţumiţi.

— Slăvit fie Fiodor Kuzmici! Să trăiască mulţi ani! Suntem recunoscători dinainte! strigară guguştiucii.

În momentul acela se deschiseră uşile şi apăru Nikita Ivanîci. Toţi se întoarseră spre el. Până şi Fiodor Kuzmici. Nikita Ivanîci intră ca la el acasă, morocănos, cu ruginţ atârnându-i prin barbă,

fără să-şi scoată căciula, fără să se arunce în genunchi, fără să-şi plece privirea. Nici nu clipi.

— Bună dimineaţa, cetăţeni (era cam nervos). De câte ori v-am rugat: atenţie mare la cuptoare. Trebuie să le vegheaţi. Puneţi un om bătrân pe drumuri toată ziua.

— Fochist Nikita, vezi-ţi de treabă şi aprinde cuptorul! strigă Şakal Demianîci cu glas tunător.

— Uite ce-i, Şakal, pe mine să nu mă tutuieşti, se răsti Nikita Ivanîci. Şi să nu-mi porunceşti dumneata mie! Am trei sute de ani şi m-am săturat de mitocăniile birocraţilor încă din Viaţa Dinainte, mulţumesc frumos... Asta-i sarcina dumitale, sarcina dumitale elementară: să ţii o minimă ordine! Colegii dumitale se beţivesc şi dumneata mă sâcâi cu fleacuri. Iar acest alcoolism în masă, Şakal, este în parte şi vina dumitale. Da-da! Nu-i prima dată când îţi spun! Dumneata nu ai respect pentru individ. Ca mulţi alţii, că veni vorba. Iar statutul dumitale de veteran — Nikita Ivanîci ridică vocea şi bătu cu degetul încovoiat în masă —, te rog să nu mă întrerupi! Statutul dumitale de veteran nu-ţi dă dreptul să te uiţi de sus la mine! Şi eu sunt *homo sapiens*, cetăţean şi mutant, ca şi dumneata! Ca şi restul cetăţenilor, zise el făcând un gest larg cu mâna.

Toţi erau obişnuiţi, ştiau că pe Nikita Ivanîci n-are rost să-l asculţi: bolboroseşte de-a surda, probabil că nu înţelege nici jumătate din ce spune.

— Se află printre noi însuşi Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele! strigă tremurând Şakal Demianîci.

— Mă aflu printre voi, tuşi Fiodor Kuzmici. Aprinde focul, guguştiucule, te rog frumos, mi-au îngheţat picioruţele. Aprinde-l, ce te superi aşa?

Nikita Ivanîci dădu din mână a lehamite. Şi se duse la cuptor. Nu părea să-i pese că şeful statului, şi nu oricine, binevoise să-i fericească cu prezenţa-i luminată, că stătea de vorbă cu poporul,

că le împărtăşea gândurile sale de stat, că binevoise să le dăruiască un tablou, că străjerii cu toiege şi halebarde stăteau în poziţie de drepţi, că Konstantin Leontici iar stătea cu un căluş în gură, legat cu frânghii ca să nu îndrăznească nimic, că Varvarei Lukinişna îi tremurau toate crestele de emoţie, că podeaua era acoperită cu preşuri purpurii. Păşi cu opincile lui de-a dreptul pe preşurile acelea. Toţi îngheţară.

— Ei, foarte bine, unde-s lemnele? mormăi el bosumflat.

Micii mârzaci dădură fuga cu lemnele şi le aşezară în cuptor. Toţi priveau şi Fiodor Kuzmici privea, privea şi Benedikt: nu văzuse niciodată cum aprinde focul Fochistul-Şef. Acesta nu avea nimic în mână. Şi nici din buzunar nu scoase nimic.

Se aşeză pe vine. Stătu aşa o vreme. Medită. Întoarse capul şi îi cuprinse pe toţi cu privirea. Iar medită. Apoi deschise gura şi suflă: hîîîîîîîîîîîîîîhhhhhhh! Şi din gura lui ieşi învolburându-se ca o coloană, ca un vârtej, focul şi intră în cuptor, se aprinse cu o vâlvătaie şi se întinse în tot cuptorul larg şi limbile galbene ale flăcării trosniră precum Copacul Blestemat primăvara, când înfloreşte.

De frică şi de atâtea ţipete, lui Benedikt i se înceţoşa din nou mintea, nu mai văzu decât cum Fiodor Kuzmici îşi făcu vânt cu palmele lui uriaşe, sări pe podea şi se făcu nevăzut. Cum îşi veni în simţiri, se repezi în stradă, dar tot ce se mai zărea era un nor de zăpadă învârtejit din pământ până la cer. Iar micii mârzaci alergau în direcţie opusă.

În izbă nu mai erau nici preşuri, nici blănuri, nu mai rămăseseră decât pereţii goi şi afumaţi, podeaua acoperita cu gunoi, cuptorul care duduia împrăştiind valuri de căldură care făceau ca *Demonul* albastru de pe perete să se unduiască, de parcă ar fi vrut să se dea jos.

И-*Ije*

Ah, cât îl invidia Benedikt pe Nikita Ivanîci! Seara, după lucru, când ajunse acasă, cercetă cuptorul îngrijorat ca de obicei şi, parcă pentru a-i face în ciudă, cum se întâmpla de multe ori, acesta se stinsese. Dacă ar fi venit măcar cu un ceas mai devreme, poate n-ar fi fost chiar atât de rău, ceva căldură tot ar mai fi rămas prin colţuri şi poate, dacă s-ar fi aşezat în genunchi şi ar fi dat din cap ca pentru rugăciune, suflând întruna, ar fi ieşit o flăcăruie timidă dintre vreascurile arse. Da, cu un ceas mai devreme încă s-ar mai fi putut. Ziua de muncă e lungă şi până ajungi acolo, până fugi înapoi, parcă a calculat cineva într-adins să nu ajungi la timp! Sigur, supa nu s-a răcit dacă ai înfăşurat strachina cum trebuie în cârpe; poţi s-o mănânci, dar are un gust trist, de seară; mănânci — nici lumânarea n-ai cu ce s-o aprinzi, şi ţi se face milă de tine, atât de milă! Nici izba nu s-a răcit cu totul, în pufoaică şi cu căciula pe cap poţi să te prăvăleşti în fân şi să dormi; abia noaptea începe să îngheţe: iarna se strecoară prin crăpăturile subţiri, suflă pe sub prag, ridică frigul de sub podea. Iar dimineaţa poţi să mori şi mai multe nu.

Nu, nu poţi să ajungi până acolo, trebuie fie să te duci Ia fochişti să le ceri foc — şi pregăteşte şi ceva surprize, guguştiucule —, fie să baţi la uşa unor vecini cu familie şi să cerşeşti, dacă nu sunt foarte răi. La cei cu familie, viaţa e mai uşoară: cât munceşte stăpânul casei, muierea stă acasă, se ocupă de gospodărie, are grija de cuptor. Găteşte. Coace. Mătură gunoiul. Eventual toarce. Nu poţi să te tot duci cu cerşitul zi după zi, că vecinele îşi pierd răbdarea: odată-ţi dau cu huluba-n cap. Ori poate s-au culcat, poate latră unii la alţii cum se face în familie, sau se bat, se păruiesc şi vii tu: n-aveţi cumva un pic de cărbune, guguştiucilor?

Uite, Nikita Ivanîci n-are nevoie nici de familie, nici de nevastă, nici de vecini, poate să se stingă cuptorul şi de o sută de ori, lui nu-i pasă. Suflă şi se aprinde din nou.

El, pesemne, şi fumează oricând are chef, fie în pădure, fie pe câmp, oriunde — are focul cu el. Dacă vrea, poate să-şi facă un foc şi să stea lângă el aţâţându-l cu lemne rupte de furtună, vreascuri, gunoaie de prin desişuri; poate privi flăcările roşii-galbene, vii, unduitoare, calde. N-are nevoie nici să ceară, nici să se încline, nici să facă temenele până la pământ, nimic. E liber! Ce i-ar fi plăcut asta lui Benedikt! Ce i-ar mai fi plăcut...!

Pipăi din nou, prin bezna adâncă, după strachina cu supă caldă, apoi îşi plimba mâinile primprejurul ei: unde-i lingura? Dracu' ştie, o fi pus-o pe undeva şi o fi uitat. Iar s-o bea din strachină? Dar de câte ori, că doar nu era capră...?

Ieşi pe prispă. Doamne! Ce întuneric. La nord, la sud, la apus, la răsărit — întuneric, întuneric fără sfârşit, fără graniţe, iar în întuneric, bucăţi de beznă. Izbe străine, ca nişte buşteni, ca nişte bolovani, ca nişte găuri negre în negrul negru, ca nişte prăbuşiri în nicăieri, în tăcerea de gheaţă, în noapte, în uitare, în moarte, ca o cădere îndelungă într-o fântână, cum se întâmplă în vis: cazi, cazi şi nu dai de fund şi inima ţi se face din ce în ce mai mică, din ce în ce mai strâmtă şi vrednică de milă. Doamne...!

Iar deasupra capului cerul, şi el mai negru decât negrul, iar pe cer, aşezate într-un model anume, stelele ca nişte pete albăstrii, când mai intense, când mai slabe, parcă respiră în scânteierea lor, parcă şi ele se sufocă, se ofilesc, vor să se smulgă şi nu pot, pironite pe veci pe bolta neagră a cerului, bătute bine, încât să nu se poată mişca. Chiar deasupra capului lui Benedikt, mereu deasupra capului, oriîncotro s-ar duce — Albia, Strachina şi mănunchiul de Barba-Ursului Nordică şi alb-strălucitorul Buric şi revărsarea de Galbine şi

Fusul tulbure, dens, întins ca o fâşie de pânză peste întreaga boltă nocturnă. Toate sunt aici dintotdeauna, de când îţi aminteşti. Te naşti, mori, te scoli, te culci, joci la nunta vecinului, sau dimineaţa, în austerii zori zmeurii, te trezeşti ca lovit de o bâtă, speriat, de parcă doar tu ai mai fi rămas în viaţă pe pământ, şi ele tot acolo sunt, licărind palide, stinse, veşnice, tăcute.

În urma ta, izba se răceşte. Supa. Laviţa. Pe laviţă, o cârpă: o pătură bătută care îi rămăsese de la mămuca, o haină de vară cu care să-şi acopere picioarele; o pernă din puf, cam soioasă. Lângă fereastră trebuie să fie masa, lângă masă un taburet, iar pe masă un sfeşnic cu o lumânare de seu şi în cămară o provizie de lumânări, vreo jumătate de pud de ruginţ şi, într-un colţ ascuns, la adăpost de hoţi, o rezervă de pâslari, şosete împletite şi opinci de primăvară, un cuţitaş din piatră, o legătură de ciupearci uscate şi o strachină cu mâner. Azi-dimineaţă mai erau, în orice caz. Tot ce vrei. De toate. Şi totuşi, ceva parcă lipseşte. Ceva parcă te roade, te roade întruna.

Oare după bogăţii tânjesc? După libertate? Mă tem oare de moarte? Vreau să plec undeva? Oare mă poartă îndrăzneala pe culmile gândirii personale, mă cred mârzac, ori vreun conducător nemaivăzut, vreun uriaş vrăjitor, atotputernic, mai mare peste toţi, care îi calcă în picioare pe toţi guguştiucii, care sălăşluieşte într-un foişor şi-şi freacă mâinile şi scutură din cap? Cum a păşit Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, în încăperea mohorâtă şi toţi s-au prăvălit la pământ... Şi cum sufla Nikita Ivanîci foc...

Moşul nu se teme de nimic, nu are nevoie de nimeni, nici de mârzaci, nici de vecini. Pentru că lui îi e dată o asemenea putere, o asemenea Urmare de invidiat: focul se face în interiorul lui. Dacă vrea, arde toată aşezarea, ba chiar tot oraşul, cu toate pădurile dimprejur, întreaga clătită a pământului! Pesemne că de aceea îl ocolesc şi cei

din conducere, nu se iau de el ca de noi, guguştiucii de rând; căci a lui este împărăţia, şi puterea, şi slava...! Of-of, dar noi, mititeii, stăm noaptea pe prispe, tragem în piept întunericul îngheţat şi expirăm o ceaţă ceva mai călduţă, lovindu-ne picioarele unul de altul, ne întoarcem feţele către îndepărtatul, cerescul Fus, ascultăm clinchetul lacrimilor îngheţate ca nişte boabe de mazăre care ni se preling în barbă, ascultăm tăcerea izbelor negre pe culmile negre, scrâşnetul copacilor înalţi, vaietul viscolului care bate în rafale — abia auzit, şi totuşi limpede — vaietul îndepărtat, jalnic, înfometat al nordului.

Й - *I kratkoe*

Nu i-a păcălit Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele: exact la o săptămână după prealuminata-i vizită, a binevoit să dea un decret şi acest decret a fost dat în toate Izbele de Lucru spre copiere şi multiplicare. Şi Benedikt a ajuns să-l copieze.

Şakal Demianîci a chemat pe toată lumea şi a anunţat — ca şi cum n-am fi ştiut şi singuri — că hotărârea guvernamentală trebuie pusă imediat la dispoziţia tuturor guguştiucilor, poruncind în acest sens ca decretul să fie copiat rapid, cu caractere frumoase, cu înfloriturі, şi să fie pusă o copie la fiecare colţ unde există un panou pentru ucazuri.

DECRET

Eu, Fiodor Kuzmici Kablukov, slăvit fie-mi numele, Mârzac Suprem, mulţi ani să trăiesc, Secletar, Academist şi Erou, Navigator şi Tâmplar, în grija mea neîntreruptă faţă de popor, decretez:

Să se sărbătorească Anul Nou.

Această sărbătoare să se ţină la întâi Martie cam ca Sărbătorile de Mai.

Să fie tot o zi liberă.

Însemnând că nimeni nu trebuie să se ducă la muncă, ci să se plimbe, să cânte şi să joace, să facă ce doreşte, dar cu măsură, nu cum se întâmplă uneori, când faceţi scandal, daţi foc în dreapta şi-n stânga şi apoi totul trebuie reparat.

Această sărbătoare de Anul Nou se va sărbători astfel: se va tăia un copac din pădure, nu prea mare, dar stufos, cât să intre în izbe, dar cine vrea îl poate pune în curte. Acest copac va fi înfipt în podea, sau unde se poate, ca să stea fix, iar pe ramurile lui se vor atârna tot felul de lucruri, ce are fiecare. Se pot pune fire de aţă legate laolaltă, nuci, foculeandri sau orice aveţi de prisos prin casă, că mereu se găsesc prin cotloane diverse flecuşteţe care ar putea fi de folos. Toate acestea trebuie legate zdravăn, ca să nu cadă cine ştie pe unde.

Se aprind şi lumânări, ca să fie luminos şi vesel.

Se gătesc tot felul de bunătăţi, fără a se face economie, că la urma urmei primăvara vine curând şi cresc din nou de toate în pădure.

Invitaţi musafiri — vecini, rude — serviţi-i cu de toate, nu precupeţiţi nimic, n-or să vă mănânce toată casa.

O să vă rămână destul şi vouă.

Dacă vă pricepeţi, cântaţi la fluier ori la tobe, iar dacă vă ţin picioarele, dansaţi cazacioc.

Îmbrăcaţi haine frumoase, împodobiţi-vă, atârnaţi-vă câte ceva şi în păr.

Pentru cine are chef să se spele, poruncesc să se deschidă Băile în timpul zilei, poftiţi de vă spălaţi, numai să aduceţi cu voi lemne, altfel nu vor ajunge.

O să fie interesant, o să vedeţi.

Kablukov

Benedikt copie Ucazul de patru ori, apoi îi dădu scoarţa Olenkăi, să împodobească mai frumos literele — cu panglicuţe împletite, păsărele şi floricele, căci era vorba de o chestiune serioasă, sau, cum spunea Şakal, hotărâtoare pentru destinul omenirii. Se simţea uşor şi plin de bucurie. Şi ceilalţi guguştiuci care lucrau în izbă parcă se luminară şi se îndreptară de spate. Şi cum să nu te bucuri: se apropia primăvara! Cui nu-i place primăvara! Până şi cel mai prăpădit, cel mai mizerabil guguştiuc se îmbunează, pentru că are ceva de sperat.

Stai iarna-ntreagă pe cuptor, acoperit cu funingine şi aşchii, fără să-ţi scoţi nici opincile; nu te speli, nu te piepteni — nici nu-ţi mai deosebeşti picioarele de pâslari de atâta murdărie —, te admiri de unul singur şi te mai lauzi şi la vecini; până şi barba ţi-e plină de noduri şi cuiburi, aproape că invită şoarecii; ochii ţi s-au acoperit de solzi de trebuie să tragi de pleoape ca să le ţii deschise, altfel se închid la loc. Dar când vine primăvara, te târăşti afară dimineaţa, în curte, să-ţi faci nevoile sau pentru altceva, şi simţi deodată un vânt puternic şi dulce, parcă ar fi multe flori după colţ, sau ar fi oftat o fată, parcă ar trece cineva nevăzut şi s-ar opri la poarta ta cu daruri — şi uite încremenit un mujic puturos, şi parcă ascultă şi nu-i vine să-şi creadă urechilor: Aşa să fie? Oare? Stă, cu ochii sticlindu-i, cu barba sunând ca ruginţul în vânt sau ca nişte clopoţei cu gura căscată; s-a cuprins cu braţele şi a rămas aşa, iar pe zăpadă s-au făcut deja două cercuri negre de la picioarele lui, iar pasărea-năpastă s-a uşurat deja în capul lui şi el stă, nevinovat, scăldat în primul vânt, în lumina aurie, de umbrele albastre, iar ţurţurii ard de căldură, lucrând peste program: pic-poc! pic-poc! pleosc-pleosc! Stă aşa până când un vecin sau un coleg în trecere pe acolo îi strigă:

— Ce stai acolo, Edouard, la ce căşti gura? Ori ţi-ai înghiţit limba?

Şi râde cu bunătate, jovial, primăvăratic.

Întâi Martie — asta e foarte curând. E chiar după colţ. E drept, gerul e încă zdravăn noaptea, încă ne mai aşteaptă viscole, încă o să mai avem de dat zăpada şi nu o dată, ca să croim potecă până la izbă şi să curăţăm străzile dacă ne vine rândul să trudim la drumuri, dar totul acum e mai uşor, se vede capătul, parcă şi zilele au devenit mai lungi.

Geaba se încruntă iarna,
Forţa ei se ofileşte,
Primăvara-şi sună goarna,
Şi din curte o goneşte.[11]

Aşa-i. Întocmai. E timpul să alegi un copac din pădure cum a poruncit Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, şi să-l împodobeşti cu ce ai la îndemână. Guguştiucii se tot socotesc în pauza de prânz: cu ce? Îşi fac griji.

Xenia-Orfana cugetă:

— Am două nuci şi vreo cinci arşini de aţă în dulap.

Konstantin Leontici visează:

— Eu o să fac zigzaguri şi cerculeţe din scoarţă de mesteacăn şi o să împletesc ghirlande simetrice.

Varvara Lukinişna:

— Eu aşa îmi închipui: pe fiecare crenguţă un foculeandru, iar mai jos mărgele, mărgele, care cad în spirală.

— Dar din ce să fie mărgelele?

— Păi cum... se pot face biluţe din lut şi înşira pe o aţă.

— Din lut? Iarna?

Râd.

— S-ar putea înşira boabe de mazăre, dacă are cineva de prisos.

— Da, cu mazăre ar fi perfect. Admiri un bob şi îl mănânci. Mai admiri unul — mănânci.

— Poate se dă ceva la Depozit în ajunul sărbătorii.

— Da, da! Nu-ţi lărgi prea tare buzunarul. Ce, lor nu le trebuie?

— Guguştiucilor! Dar dacă am cumpăra mazăre de la kohinoreni pe coşuri de nuiele?

— Ce să cumpăraţi? Până în primăvară s-a mâncat toată.

— Vorbeşte în numele tău.

— Dar dumneata, Olenka, la ce fel de podoabe te-ai gândit?

Ca întotdeauna, Olenka se înroşeşte şi lasă ochii în pământ.

— Noi? Păi noi... Noi aşa... Cumva... Ceva...

Benedikt nu mai putea de drag. Începu să-şi imagineze cum Olenka, îmbrăcată într-o scurteică nouă, cu sarafan şi bluză cu mâneci largi, stă la o masă bogată, ba coborându-şi ochii spre faţa de masă, ba aruncându-i lui câte o privire, ba uitându-se la lumânările aprinse. Şi de la lumânările acelea, ochişorii ei strălucesc şi rumeneala îi cuprinde obrajii. Şi cărarea din părul ei luminos e curată, dreaptă, albă ca laptele, asemeni Fusului ceresc. Pe frunte, o cunună din panglici colorate împletite, de care sunt atârnate mărgele şi podoabe, în dreptul tâmplelor inele mari, iar în mijlocul frunţii o piatră albastră, întunecată, ca o lacrimă. Şi la gât poartă mărgele, înşirate pe aţă, legate strâns sub bărbie, şi are o bărbie mică, albă, cu o gropiţă în mijloc. Stă undeva, ea însăşi ca un pom de Anul Nou, dreaptă, aproape nemişcată, privind în jur...

Iar cealaltă Olenka, cea de aici, din izbă, desenează cu limba între dinţi. E mai simplă şi la înfăţişare, şi la îmbrăcăminte, şi în comportament. Dar amândouă sunt una şi aceeaşi Olenka, şi cum de s-a dedublat ea aşa în mintea lui Benedikt, cum de a ajuns el să aibă acea vedenie, este de neînţeles.

Parcă din Olenka cea simplă s-ar fi desprins un personaj ca de vis, atârnând în faţa ochilor ca o

nebuloasă, ca o pată de întuneric, ca un fel de vrajă. De neînţeles... Pe Olenka cea simplă poţi s-o împungi cu degetul în coaste, fără fasoane, să-i spui vreo glumă, ori să-i joci vreo farsă: în timp ce ea desenează, de pildă, să te furişezi şi să-i legi coada de piciorul taburetului. Are cosiţa până la pământ, aşa că e floare la ureche să i-o legi. Când se ridică — să se ducă la budă ori la masă —, taburetul cade cu zgomot în urma ei! E o farsă nostimă, au încercat-o deja de mai multe ori.

Cu cealaltă Olenka, vedenia magică, nu poţi să faci asemenea glume, nu-i îndeşi pumnul în coaste şi habar n-ai ce trebuie să faci cu ea, pur şi simplu nu-ţi dă prin cap. Vedenia asta se înfiripă peste tot, şi pe stradă, câteodată, mai ales seara, când te îndrepţi spre izbă pe întuneric, şi în izbă... Apare astfel: el deschide uşa înţepenită, îngheţată, şi păşeşte înăuntru, iar acolo, în aerul tulbure, afumat, în aburii blinelelor calde, în mijlocul tuturor mirosurilor din izbă — acru, de lână udă, de cenuşă îmbâcsită, de încă ceva familiar, de casă — în mijlocul tuturor acestora, o luminiţă ca o pâlpâire slabă de flacără şi Olenka plutind în aer, gătită ca un idol. Nemişcată, înfăşurată strâns în mărgele, cu cărarea dreaptă, albă ca laptele din creştet, cu ochi strălucitori, cu gene tremurânde, iar în privirea ei e o taină şi o flacără albastră, scânteietoare de lumânare.

Ptiu. Nu te poţi scutura.

Da, uite, guguştiucii or să sărbătorească pesemne Anul Nou, or să cânte şi or să joace, iar la Benedikt în izbă, în afară de nişte şosete vechi, nu e nimic de prisos. Să inviţi musafiri, să-i serveşti cu ceva, e prea multă bătaie de cap. Cu ce să-i hrăneşti? Primăvara e anotimpul în care flămânzeşti cel mai mult. Spre primăvară, Benedikt slăbeşte întotdeauna, de i se văd şi coastele. La slujbă cât e ziulica de lungă — şi trebuie să munceşti şi vara —, dimineaţa în zori pe câmp, ca să aduni provizii. Faci aşa nişte bătături, că-ţi scapă condeiul dintre

degete. Îţi tremură mâinile şi scrii urât. De aceea scribii au concediu vara: tot nu-s buni de nimic. Vara scribul e ca orice alt guguştiuc, îşi ia coasa în spinare şi la câmp cu el, să adune grâne, barba-ursului. Să lege snopi. Odată legaţi, îi duci în hambar şi încă o dată, şi iar, şi o iei de la cap, şi din nou, fuga-fuguţa — şi cât lipseşti tu, vecinii ori altcineva sigur îţi şterpeleşte vreo doi snopi, unii de pe câmp, alţii direct din hambar. Dar asta nu-i nimic: fură ei de la mine, eu mă supăr şi fur şi eu de la ei, fură de la alţii, fură şi alţii de la ei, ca într-un cerc, una peste alta se face dreptate. Toţi fură, dar până la urmă tot cu ce-i al lor se aleg. Mai mult sau mai puţin. Asta, după cum se exprimă Nikita Ivanîci, se numeşte redistribuirea elementară a proprietăţii private. Aşa o fi.

Pe vremuri, când trăia mămuca, bătrânul trecea pe la ei să stea de vorbă. Se apucase să-i bage în cap lui Benedikt tot felul de idei: gândeşte, gândeşte singur, tinere, gândeşte cu capul dumitale: n-ar fi mai bine să nu se mai fure? Ce de timp şi ce de eforturi s-ar economisi, zicea. Ce mult mai puţine schilodiri ar fi în aşezare! Şi judeca, şi explica, şi mămuca dădea şi ea din cap: şi eu tot asta îi spun copilului, zicea, îi insuflu bazele ilementare ale măralei. Fără cine ştie ce folos, până una alta.

Mărala e, desigur, un lucru bun, cine poate obiecta? Bună ca bună, dar de ieşit, nu iese nimic bun. În afară de mărală, mai sunt atâtea alte lucruri în viaţă. Depinde cum vezi lucrurile.

Dacă guguştiucii nu mi-ar fura mie nimic, fireşte, asta e mărală. Aş fi mai liniştit sufleteşte.

Sau din alt punct de vedere. A cosit guguştiucul nişte barba-ursului, da? Acum trebuie să o ducă în izbă, să tot fugă încoace şi-ncolo, da? El, sigur, se teme, îşi acoperă snopii, îi ascunde de mine, face o faţă neliniştită, parcă severă, se încruntă şi-mi aruncă priviri pe sub sprâncene. Eu văd asta şi mă ridic, bineînţeles, stau prin preajmă,

cu picioarele înfipte bine în pământ, deschid gura şi încep să fac glume: Ce-i, Demian? zic. Ţi-e teamă pentru ce-i al tău? Îm? Eşti neliniştit? Aşa, aşa, să te temi! Asta e, Demian, nu trebuie decât să te întorci cu spatele! Aşa-i? Îm? Îţi pare rău după lucruri? Hm!...

Şi guguştiucul bombăne şi se foieşte, ori poate răcneşte la tine: Ce te legi de mine, câine... Marş de-aici...! Bucăţi te fac...! Eu, fireşte, mă prăpădesc de râs. Mă dau mai la o parte, mă sprijin de gard sau de ce-o fi pe acolo, cu picioarele încrucişate, trag din ţigară şi mă tot uit la el, îi fac cu ochiul, mai arunc câte o aluzie, îl sperii pe guguştiuc. Dacă nu are timp, trage un scuipat, strânge cât de mulţi snopi poate şi îi trage după el, îi duce în spinare dacă îi permite sănătatea, aruncând priviri în urmă: ce fac eu acolo, nu cumva am stricat ceva? Nu cumva am ascuns ceva, am fugit cu ceva? Nu cumva m-am uşurat pe proviziile lui? Nu mi-am suflat cumva nasul pe ele? Sunt în stare!

Poţi să mori de râs! Când îl vezi pe câte unul atât de panicos, trebuie neapărat să-i furi ceva.

În schimb, dacă îi fac măralã, nu mă mai distrez. Şi ce să faci, să treci pe acolo încruntat, de parcă n-ai fi mâncat nimic de dimineaţă? Să nu îndrăzneşti nici să te uiţi la bunul altuia, nici măcar să visezi? Asta-i un martiriu! Zău, un martiriu de martir! Că doar ochii aşa-s făcuţi: singuri fug într-o parte, dau peste lucrurile altuia, ba uneori îţi ies şi din orbite. Când ţi se împleticesc picioarele, te împiedici, dar mergi mai departe; ochii însă ţi se lipesc şi după ei se întoarce capul întreg pe gât şi gândul ţi se opreşte de parcă s-ar lovi de un stâlp, de un zid; ah, fir-ar... dacă ar fi chestia asta a mea, de-ar fi!... Atunci, aş...! Da, aşa aş...! Fireşte, începi să salivezi, uneori ţi se udă şi barba. Degetele ţi se agită singure, ca şi cum ar apuca ceva. Pieptul îţi vibrează. Şi parcă ceva îţi şopteşte la ureche: Ia! Ce dacă? Nu te vede nimeni!

Ei, după atâta trudă şi sudoare, după ce ţi-ai făcut farsele, îţi pui proviziile de alimente pentru iarnă. Iar până-n primăvară le-ai terminat. Aşa că fie te duci, drăguţule, la Izba-Cantină să mănânci gunoaie, fie te mulţumeşti cu hrană spirituală.

Aşa se spune mereu despre broşuri: că sunt hrană spirituală. Şi aşa şi este: începi să citeşti şi parcă stomacul nu-ţi mai ghiorţăie atât de tare. Mai ales dacă fumezi în timp ce citeşti. Sigur, broşuri sunt de toate felurile. Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, trudeşte neîncetat. Ba scrie poveşti, ba poezii, ba un roman, ba ceva poliţist, ba o povestire, ba o nuvelă ori vreun eseu; iar anul trecut a binevoit Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, să scrie un schopenhauer, acesta fiind un fel de povestire, numai că fără cap şi fără coadă. Lungă, a naibii, s-a citit trei luni la ea, s-a copiat de zeci de ori, până la epuizare. Konstantin Leontici se lăuda că a priceput tot. Ei, dar el mereu se laudă aşa: toţi au râs. Aha, guguştiucule, ai priceput, atunci povesteşte subiectul: cine unde s-a dus, pe cine a văzut, cu cine s-a încurcat, pe cine a omorât? Ei? Nu poţi? Aha, aha. Se numea „lumea ca voinţă şi reprezentare"; frumoasă denumire, îmbietoare. Că doar mereu îţi vine câte ceva în cap, mai ales când te întinzi să dormi; strângi pufoaica în jurul tău, să nu tragă curentul, îţi înveleşti capul cu o cârpă, îndoi un picior, îl întinzi pe celălalt, îţi pui pumnul sau cotul sub cap; pe urmă te răsuceşti, întorci perna cu faţa rece în sus, îţi mai strângi un pic pufoaica în jurul tău dacă a alunecat, te mai suceşti şi te mai învârteşti, apoi începi să adormi.

Şi îţi închipui.

Ţi-o închipui pe Olenka gătită, albă, nemişcată şi ţi se taie respiraţia. Sau îţi închipui că te hârjoneşti cu o femeie, ori cu o fătucă frumuşică, tu o prinzi, ea chicoteşte şi vă veseliţi amândoi; ori parcă mergi pe stradă şi găseşti ceva de preţ: o punguţă cu mărunţişuri sau un coş cu mâncare; ori ţi se năzare că te duci undeva unde n-a mai fost

nimeni: pe o potecă dintr-o pădure, spre Răsărit şi mai departe, în poiană şi mai departe, în altă pădure necunoscută, unde susură pâraie luminoase, unde crengile aurii ale mesteacănului, ca nişte fire lungi, ca părul unei fecioare strălucind în soare, flutură jucăuş, ondulându-se în vântul călduţ; iar sub mesteacăn e iarbă verde, ferigi frumoase, gândaci cu spinări albastre strălucitoare şi maci pe care îi culegi, îi miroşi şi te apucă somnul, şi auzi un sunet îndepărtat, şi parcă în piept îţi plutesc un fel de nori, parcă ai fi pe munte şi potecile se văd coborând albe, întortocheate, şi soarele străluceşte, dansează, înşală, orbeşte, te împiedică să vezi şi parcă în depărtare străluceşte ceva — sau o fi marea cea mare, despre care se vorbeşte în cântec? Sau insulele fermecate din mare, cu oraşe albe, cu grădini şi turnuri? Sau o împărăţie străină, pierdută? Sau o altă viaţă...?

Uite aşa îţi închipui, îţi închipui... şi adormi.

Numai că Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, nu scrie despre nimic din toate astea în schopenhauerul lui. Şi, ca să fim sinceri, e aşa o plictiseală, să nu dea Dumnezeu. Dar lumea l-a cumpărat şi aşa, mai bine zis l-a luat la schimb şi acum cineva, undeva, probabil că stă şi citeşte chestia asta, scuipând din când în când. Oamenilor le place să citească; în zilele libere mereu se duc la târg să schimbe şoareci pe cărţi. Micii mârzaci vin în târg, pun tarabele de stat de-a lungul gardului, aşază broşurile din scoarţă de mesteacăn în teancuri, cu etichete pe ele, arătând cât costă fiecare: ce iau în schimb pe fiecare, adică. Preţurile variază: cinci şoareci, zece, douăzeci, iar cele care sunt cu adevărat interesante sau au poze ajung şi la cincizeci. Guguştiucii se îmbulzesc, cântăresc preţul, se socotesc: să cumpere, să nu cumpere, despre ce e broşura, pe ce subiect, are sau nu multe poze. Dar n-ai voie să te uiţi înăuntru: întâi plăteşti, pe urmă te uiţi cât vrei. Micii mârzaci tropăie din pâslari pe ger, îşi lovesc mânecile şi îşi laudă marfa:

— O noutate, cine vrea o noutate? *Eterna chemare*, un roman colosal...!

— Cine vrea *Bazele calculului diferenţial*, cea mai pupuIară broşură, colosal de interesantă...!

Altul îşi pune mâinile pâlnie la gură, să se audă mai tare, şi strigă cât îl ţin plămânii:

— *Capra cu şapte iezi*, ultimul exemplar! O epopee fascinantă! Repet, ultimul exemplar!

De fapt, minte cu bună ştiinţă, are o duzină de exemplare păstrate de anul trecut. Dar aşa îi atrage pe guguştiuci, să dea fuga cu grămada: dacă e ultimul, nu vor să-l scape. Şi cine are pasiunea cumpărării de broşuri, plăteşte. Cică: aoleu, ce, s-au vândut toate? Şi mârzacul, făcându-se că nu se prea îndură:

— Ei... ar mai fi una... am pus-o deoparte pentru mine... nu ştiu...

Şi guguştiucul:

— Poate totuşi mi-o dai mie? Îţi dau doi şoareci în plus... Ei?

Şi mârzacul:

— Nu ştiu... Voiam şi eu s-o citesc... Ei, dacă-mi mai dai cinci...

— Cinci? Nu ţi-e frica de Al de Sus? Am şoareci graşi, fiecare face cât unul şi jumătate!

— la, arată-mi...

Şi uite aşa se târguiesc şi până la urmă mârzacul se pricopseşte. De aia au ei şi obrajii mai graşi, şi izba mai înaltă.

Benedikt, însă, are obrajii normali, nu prea mari, şi izba micuţă.

I - *I desiatericinoe*

Toată noaptea, Benedikt a prins şoareci.

Uşor de zis: a prins. Nu-i lucru uşor şi, ca orice lucru, necesită pricepere. Ţi se pare că uite,

aici eşti tu şi aici e şoarecele, aşa că prinde-l. Ei bine, nu.

De prins, i-a prins, desigur, cu laţul. Dar dacă spaţiul de sub podea e gol, dacă şoarecele a fugit într-o izbă mai bogată, atunci oricât ai arunca laţul, nu prinzi nimic. Şoarecele trebuie hrănit. Ceea ce înseamnă că totul trebuie gândit din timp.

Uite, pe douăzeci luase leafa. Cincizeci de fiţuici. Aşa. Impozitul la această sumă era treisprezece procente. Adică şase fiţuici şi jumătate impozit. Dis-de-dimineaţă, guguştiucii se aşezaseră la coadă la Izba de Plăţi. Nici nu se luminase de ziuă, la vremea aceea iarna e încă întuneric de-ţi scoţi ochii.

Chiar se întâmplă. Merge guguştiucul pe bâjbâite prin întuneric, să-şi ia leafa, şi deodată cade într-un şanţ, ori îi intră o creangă în ochi, ori alunecă şi îşi rupe piciorul, se rătăceşte, nimereşte într-o aşezare străină, unde e sfâşiat de nişte câini răi; sau cade şi moare îngheţat într-un troian de zăpadă. Orice e posibil.

Dar să zicem că, slavă Domnului, a ajuns. Bu-u-un. S-a aşezat la coadă. Primul care a ajuns acolo stă în coridor, la adăpost. Cine ajunge la urmă, stă în stradă, tropăind din picioare în ger. Toţi stau aşa, înjurând sau stând de vorbă, încercând să ghicească dacă vine mârzacul-casier sau iar s-a îmbătat în ajun cu bragă, cvas ori must de cânepă. Sau fac farse: dacă unul dintre cei care stau la adăpost e moleşit de căldură şi adoarme pe jos, e luat de subsuori şi mutat la coada cozii. Când se trezeşte guguştiucul, nu pricepe în ruptul capului ce s-a întâmplat, unde se află sau de ce se află acolo. Dă fuga unde era înainte şi toţi zic: Ce te bagi în faţă? Treci la coadă! Şi el de colo: Dar eram primul! Şi noi: Nu ştim nimic! Şi apoi ţipete, înjurături, insulte de toate felurile.

Aşa trece vremea, se ivesc şi zorii roşietici şi ceţoşi pe cer, împrăştiind întunericul. Cighir, steaua dimineţii, străluceşte într-o nespusă

frumuseţe, ca un foculeandru, pe culme. Gerul pare mai aprig. Zăpada scânteiază.

Îl aşteptăm pe mârzac: oare mai vine? Dacă se ridică zăpada în depărtare ori se zăreşte vreo sanie, încep strigătele: Vine! Nu vine! Ba el e, i se vede căciula! Şi aşa mai departe. E mare agitaţie.

Dacă nu apare până seara, plecăm cum am venit, dar dacă binevoieşte să-şi dezlipească pleoapele, ei, atunci guguştiucul îşi primeşte plata.

Stai, stai şi te uiţi şi până la urmă ajungi la ghişeul de plată. Sunt banii tăi, tu trebuie să te apleci. De ce să te apleci? Pentru că ghişeul minuscul este exact la nivelul buricului. Asta pentru că, de cealaltă parte, mârzacul stă pe un taburet, aşa îi e mai comod. Lucrurile sunt gândite astfel încât noi să ne înclinăm în faţa lui, să ne arătăm smerenia, astfel încât corpul să fie ţinut la respect. Căci, dacă stai drept şi îţi numeri fiţuicile, cine ştie ce idei îţi vin. De pildă, că de ce atât de puţine, sau de ce sunt rupte, sau mi le-o fi dat pe toate, nu cumva şi-o fi oprit şi el câteva, afurisitul naibii? Şi alte porniri de gândire personală. Când însă te apleci din mijloc şi stai cu capul într-o parte, ca să vezi mai bine ce ţi se dă şi întinzi mâna mu-u-u-ult — că ghişeul e adânc — şi desfaci degetele să apuci fiţuicile şi te doare umărul, atunci simţi cu adevărat ce înseamnă funcţia oficială, puterea şi slava ei pe pământ, în vecii vecilor, amin.

Dacă ţi-a mers din nou, îţi iei bănuţii. Fireşte, cine are mâna mai scurta ori vreo problema cu articulaţiile, nu ajunge în niciun caz să-şi ia toate fiţuicile, ci numai o parte. Despre aceştia înţelepciunea populară spune: sunt scurţi de mână. Ceilalţi guguştiuci te împing din spate, te grăbesc, te îmbrâncesc, ţi se aşază în spinare, îţi suflă în ureche. E greu. Ei, Benedikt nu are probleme, e tânăr, se smuceşte, îşi ţine strâns fiţuicile în pumn şi-şi trage mâna rapid din ghişeu, julindu-şi doar un pic articulaţiile degetelor, dar astea-s fleacuri, se pot întâmpla oricând. Pui o compresă caldă peste

noapte, îţi bandajezi mâna şi sângele se opreşte. Şi până la următoarea leafă ţi se reface şi pielea.

După ce ţi-ai luat banii de la stat, trebuie să te aşezi la altă coadă, ca să plăteşti impozitul. Aşa se spune: te aşezi la coadă, dar cine o face din proprie voinţă? Aşa că, firește, un soldat înarmat cu o secure îi mână pe toţi guguştiucii pe coridor într-o altă sală, un-doi, un-doi, un-doi, iar de o parte şi de alta sunt lanţuri de piatră: totul e cum se cuvine.

Şi totul e la fel, numai că la ghişeu nu se mai află mârzacul-casier, ci mârzacul-perceptor, iar ghişeul e mai larg, mai mare, de poţi să treci şi cu sania prin el.

Aici lucrurile merg mai repede, poţi să termini în patru ore. Numeri şase fiţuici şi jumătate şi le dai mârzacului. Dar nu poţi să rupi bănuţul în două, nu-i aşa? Cui îi trebuie rupt, nu-i aşa? Prin urmare, îi dai şapte. Către sfârşitul zilei, mârzacului i se adună câteva mii bune de fiţuici în plus. Aşa că le ia cu el şi îşi cumpără de mâncare sau îşi mai construieşte un etaj la foişor sau un balcon, ori îşi ia o şubă sau o sanie nouă.

Că de-aia e mârzac.

Iar oamenii care nu se pricep la treburi de stat, ci doar la gânduri simple, ca Nikita Ivanîci de pildă, comentează: de ce, adică, nu se poate ca unul şi acelaşi mârzac să dea şi banii şi să reţină şi impozitul? Ca să meargă mai repede, cică.

Doamne, ce proşti! Nu poţi decât să râzi de ei! De ce? Păi pentru că mârzacul-casier e mârzac-casier. Dacă ia impozite, atunci e mârzac-perceptor. Ei? Cum să-ţi şi dea, să-ţi şi ia acelaşi mârzac? Ei? De ce să mai vină la slujbă când are atâţia bani? Se închide în casă, bea, mănâncă şi se rodeşte, ori se urcă în sanie şi pleacă la vânătoare şi nici că-l mai vezi, aşa-i?

Oricine ar face la fel.

Dacă mârzacul-perceptor n-ar sta în izbă şi n-ar strânge banii, cum ar mai scoate nasul pe uliţă mârzacul-casier? Beţiv cum e, nici nu şi-ar mai

aminti că e deja douăzeci ale lunii, zi de leafă; sau, de exemplu, că pe cinci se dă avansul!

Probabil că mârzacul-perceptor îi bate la cap de cu seară: unde-s banii? Nu cumva a fost jefuită vistieria? Nu cumva mi-au fost lezate interesele? Au fost bine legate coşurile, n-au intrat şoarecii în ele? Că şi asta se întâmplă, şi atunci nu se mai dă leafa. Ni se spune: s-au pierdut nu se ştie unde, aşteptaţi până data viitoare. Şi aşteptăm.

Dar, să spunem că totul a trecut, s-a dat leafa, ai fiţuicile în mână. Cu fiţuicile astea, pe care unii le numesc „zdrenţe “ sau „lovele", sau chiar „rubliţe", nu cumperi nimica-nimicuţa, bineînţeles. Dacă ai avea multe, atunci da. Atunci ai cumpăra. Aşa însă, nu. Poate cel mult o masă de prânz.

Cu şoarecii e altă poveste, de şoareci e plin peste tot, ei sunt proaspeţi în fiecare zi, i-ai prins dacă ai avut timp şi îi schimbi pe ce pofteşti, pentru Dumnezeu, cine ce are de spus? Sigur, şi în şoareci se plăteşte impozit la vistierie sau, cum se spune, dijmă, pe casă, pe perne, pe cuptor, dar asta-i cu totul altceva.

Aşadar, Benedikt are bănuţii în mână, jumătate din treabă e gata. Acum îşi face socoteala: cu bănuţii ăştia să cumpere un prânz la Izba-Cantină, dar pâinea să n-o mănânce, s-o păstreze şi s-o ducă acasă, iar cu ea să hrănească şoarecii. În fiecare zi să le fărâmiţeze câte o bucăţică: or să vină grămadă, fuga-fuguţa, drăgălaşii de ei.

De data asta, totul i-a ieşit exact aşa cum a plănuit. A mers ca pe roate! Toată noaptea Benedikt a prins şoareci, iar spre dimineaţă pe sfoara lui erau atârnaţi, fără greş, două sute şaptezeci şi două de bucăţi — grăsuţi, suri, cu blana mătăsoasă! Ei poate nu chiar două sute şaptezeci şi doi, ci o suta cincizeci şi şase. Mulţi! S-a şi încurcat la numărătoare. Şi de ce reuşise atât de bine? Pentru ca totul a fost gândit dinainte, totul a fost planificat ca la carte, cu grija.

Vai de mine! Ce frumoasă e mintea omeneasca, cine o cântă? Cine să compună un cântec răsunător, fericit, cu elemente de coloratură, cu triluri, un cântec de cântat pe dealuri şi câmpii: te propteşti bine pe picioare, desfaci braţele şi odată baţi din picior — numai ai grijă să nu cazi, fireşte — baţi din picior, zic şi: măi, măi, foaie verde de dudău, să trăieşti nu-i deloc rău, măi! larba-i verde apa-i rece, tot om bea şi om petrece, măi, măi!!!

Nu chiar cu cuvintele astea, dar cam aşa ceva, un cântec plin de avânt, de bucurie, care să-ţi ţâşnească din piept, să simţi fericirea în cap, să-ţi clocotească ea, fericirea, între urechi, ca ciorba în oală, să-ţi gâdile ceafa. Să se audă în toată aşezarea, în toată lumea: slăvită fie mintea omenească! Slăvită gândirea, răzgândirea, uimirea, păcălirea, socotirea! Slăvit fie capul! Da, da! De trei ori ura!!!

Asemenea captură de şoareci se pare că nici însuşi Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, nu a făcut în viaţa lui, şi nu e el oare un maestru al vânătorii? Nu e el poet, gurmand şi cunoscător?

După miezul nopţii inima petrece,
Gustând un şoarece argintiu!

N-a dormit toată noaptea. Bucuria parcă-i luase somnul cu mâna. Îşi simţea doar genunchii slăbiţi şi spinarea îl durea un pic. Altfel, niciun pic de somn! Acum era timpul să-şi ducă preţioasele achiziţii la târg.

La târg e minunat dis-de-dimineaţă! O frumuseţe! Zăpada e curăţată cu lopeţile, netezită ca o podea. Dacă e ger mare, ea, zăpada, este albăstruie şi scânteietoare, fireşte, când dau năvală guguştiucii, tropăie, fac mizerie, aruncă mucuri de ţigară pe jos dar tot frumos e. Dacă se încălzeşte, dacă se dezgheaţă un pic, ai sub picioare ochiuri de gheaţă întunecate, iar troienele de pe lângă garduri, negre şi turtite, spongioase, cu cruste zimţate, miros a primăvară.

Ce de lume-e-e-e-e!!! Nori imenşi. Toţi au poftă de târguiala. Toţi caută să găsească ceva la schimb.

Şiruri întregi de murături şi sărături: o tarabă întreagă cu butoaie, oale de lut, căldări — poţi să guşti, dar nu prea mult, că o iei peste ceafă. Dacă recolta de astă-vară a fost bună, uneori taraba se întinde până la orizont, iar ultimul guguştiuc de la coadă se vede ca o insectă într-o pădure: îndepărtat, minuscul, dând din mâini, strigând şi lăudându-şi ciupeareile. Crede că şi el e om, dar când te uiţi la el din capătul ăsta ai impresia că-l poţi strivi cu piciorul.

Altul îşi laudă barba-ursului murată, strigând de-i crapă plămânii; altul, ferigile de cvas sau opincile cu şireturi; mai încolo sunt blănuri de iepure sau lână de capră: cumperi şi îţi faci nişte pâslari ori îţi tricotezi o pereche de şosete, dacă te pricepi; uite acolo nişte igliţe din os, nişte cuţitaşe de piatra, vedre din piatra sau din lemn, furci, hulube, măturі, tot ce vrei.

La o tarabă întreagă se vând numai foculeandri: aici sunt negustori vajnici, tăcuţi, cu mâinile împreunate pe burta, privind pe sub sprâncene, cu feţele roşii. Misterioşi. Nu spun nimic. De ce tac? Din obişnuinţa. Foculeandrii trebuie culeşi în linişte, aşa că s-au obişnuit să tacă. Te opreşti, te uiţi. Eşti intimidat. Şi ai aşa o pofta să mănânci foculeandri! ÎI întrebi pe negustor:

— Cât e bucata?

Tace o clipa, muşcându-şi buzele. Apoi zice:

— Ăştia, cinci. Ăştia, şapte.

Scump; fir-ar al naibii...!

— Da' nu sunt falşi?

Iar tace.

— Oamenii au luat şi mai trăiesc încă.

Să-l crezi, să nu-l crezi, pur şi simplu nu ştii. Te mai învârteşti... Numeri cinci şoareci, iei un foculeandru. Îl guşti! Dulce!... Ei, n-oi muri dintr-unul. Poate doar o să vomiţi. Sau o să-ţi cadă părul.

Sau o să ţi se umfle gâtul. Ori poate pur şi simplu supravieţuieşti. De ce a murit mămuca? Pentru că a mâncat un castron întreg dintr-odată. Nikita Ivanîci mereu îi spunea:

— Polina Mihailovna, ce-i lăcomia asta? Nu mai mâncaţi curmale din astea! Sunt radioactive!

Dar parcă ea îl asculta? Se îndopa în continuare.

Acum însă Benedikt nu voia să se gândească la lucruri triste. Primăvara venea ca Turtiţă rostogolindu-se dinspre sud, aducând cu ea Anul Nou! Sărbătoare şi râsete. Glume şi veselie. Până şi orbii se îngrămădeau pe lângă garduri; unii cântau la lingură, alţii fluierau de mama focului şi cântau:

Să fiţi veseli şi ferice,
Să aveţi tot ce doriţi!

Aşadar, şi ei simţeau primăvara. Însoţitorul lor a prins şi el curaj, priveşte cu ochi de vultur: ei, cine ascultă cântecele? Să plătească, altfel nu trece pe aici! Că de ăştia cărora le place să asculte dar nu vor să plătească e plin. Orbii de-aia sunt orbi, că nu văd nimic. Cântă pentru ei, cu triluri, iar unii guguştiuci ascultă, se bucură şi apoi o şterg fără să plătească nimic. Cum să-i mai prindă orbii? N-au cum! Pentru ei e întuneric. Pentru ei e întuneric şi ziua în amiaza mare, vara. Dacă n-ar fi însoţitorul, ar muri de foame.

Benedikt era înnebunit după cântecele populare. Mai ales când erau cântate de coruri. Sau când erau înflăcărate. Câteodată, orbii cântau:

C-aşa-i femeia,
Minte uşoară
Şi schimbătoare
Ca fulgu-n zbor!!![12]

Pur şi simplu nu poţi să stai locului, picioarele îţi joacă singure. Şi mai sunt şi altele frumoase. *Ivan şi Danila. Un milion de roze purpurii.* Şi multe altele.

Astăzi, Benedikt se simţea deştept şi bogat. De aia şi era bogat, pentru că era deştept. Uite ce bine gândise totul, şi cum totul îi ieşise perfect. Legase şoarecii pe sforicele, câte cinci pe fiecare; cozile le împletise şi le înfăşurase pe o sfoară pe care şi-o răsucise în jurul mijlocului. Merge ţanţoş, plin de el. Fain. Şi mai altfel, nu ştiu cum.

De obicei mergi şi te tot uiţi: nu-i vreun şef prin preajmă? Dacă trec cu sania, sari într-o parte, îţi scoţi căciula şi te înclini. Îţi aşterni pe faţă un surâs umil, unsuros. Mijeşti şi ochişorii, să arăţi că te bucuri. Îţi iei un aer surprins: de parcă te-ai mira că ţi-a fost dat tocmai ţie, un guguştiuc de rând, să întâlneşti un mârzac. Şi de patruzeci de ori pe zi, ba chiar şi de cincizeci de ori dacă vezi aceeaşi brută, tot te miri de parcă n-ar fi mârzac, ci bunicuţa care vine în vizită cu coşul plin de bunătăţi.

Te înclini, firește, în funcţie de cin. Dacă e un mic mârzac, înclini capul, cu mâna pe burtă.

Dacă e un mare mârzac, te îndoi din talie: cu părul în zăpadă ori în ţărână, ducând o mână la spate.

Dacă e o sanie roşie... să nu dea Dumnezeu. Nu, nu, nu. Ptiu, ptiu, ptiu. Nu, nu.

Trece mârzacul, te umple de praf şi de noroi, apoi poţi să-ţi pui din nou căciula pe cap, să-ţi ştergi mutra şi gata, ai scăpat. Poţi să ai din nou o faţă simplă, răutăcioasă, scuipi, înjuri cu năduf după un asemenea necaz, na! Sau mormăi pur şi simplu: „Te-ai aşezat comod, ai?“ — deşi, la ce bun? Doar n-o să stea în picioare în sanie? Sau mai lung: „Iar trec! Trec, trec toată ziua, nici ei nu ştiu încotro trec!“ Dar ce vorbă-i asta, că doar mârzacul ştie foarte bine încotro trebuie să se ducă.

Spui astfel de vorbe numai ca să te simţi tu mai bine. Când înjuri printre dinţi, când mormăi şi

bombăni, dacă mai arunci şi un scuipat într-o parte, simţi furia asta ca pe ceva bun, te încălzeşte pe dinăuntru. Îţi vine să faci ceva să-ţi arăţi forţa. Să dai cu piciorul într-un gard. Într-un căţel, dacă întâlneşti vreunul. Să pocneşti vreun puşti. Orice. Fiecare se exprimă în felul lui.

Uneori se întâmplă să n-ai chef nici să te înfurii. Parcă simţi o tristeţe pe dinăuntru. Parcă ţi-ar fi milă de cineva. O fi felozofie.

În dimineaţa asta însă, Benedikt avea un sentiment nou: se simţea deştept şi bogat şi avea poftă să vadă toată lumea asta. Uite, trece Benedikt, deştept şi bogat. Şi mărinimos. Se opri să-i asculte pe orbi. Imediat, aceştia începură un cântec străvechi, sprinţar:

— I-auzi una, i-auzi două, i-auzi nouăzeci şi nouă! I-auzi una, i-auzi două, i-auzi nouăzeci şi nouă! I-auzi una, i-auzi două, i-auzi nouăzeci şi nouă!

Îi ascultă o vreme, apoi le întinse o legătură de şoareci. Oho, o legătură întreagă! Ne-am învârtit!

Apoi zvârrr! încă o legătură cerşetorilor. Doar că nu s-au luat la bătaie, rupând prada în bucăţele într-o clipă. Ce caraghios! Pe urmă porni de-a lungul tarabelor, gustând mărfurile. O, simţea imediat respectul... îl remarcau...

Se înclinau:

— Poftiţi la noi! Ce vă pofteşte inima? Murături, boierule, gustaţi, avem cele mai bune murături...

Gustă din murături. Cumpără. Cumpără tot ce-i poftea inima — şi simple, şi murate, şi umplute. Luă un sfert de pud de grâne, brânză de capră şi jumătate de duzină de foculeandri ca să facă plăcinte. Tăieţei marinaţi. Napi. Mazăre roşie şi albastră. Un ulcior cu cvas. Cumpără şi coşuri, ca să-şi pună toate proviziile în ele. Ba închirie şi un rob ca să-i care toate lucrurile astea grele până acasă, deşi, ca să spunem adevărul, nu erau atât de

grele, dar avea chef să se dea mare. Vezi Doamne, sunt cu un cap mai sus decât columna lui Alexandru-n zare, nu-mi murdăresc eu mâinile cărând coşuri. Am servitor. Nu vă puneţi cu mine.

Dar aici nu-i mai merse: cei care nu-l cunoşteau pe Benedikt, erau de părere că un asemenea bogătan ar fi trebuit negreşit să meargă cu sania, dar de unde să aibă Benedikt sanie? Aşa că unii, ofticoşi, îşi râdeau în pumni. Iar cei care îl cunoşteau, hotărau că acela nu era un rob, ci un prieten de-al lui Benedikt şi se mirau că acesta ducea toate pachetele, încovoiat sub greutatea lor, iar Benedikt mergea fluierând, cu mâinile în buzunar, şi nu-l ajuta deloc. Îşi dorise să-şi arate puterea, dar nu-i mersese.

Pe drum, Benedikt se temu că robul o să fugă. O clipă dacă întorcea capul, şi acesta putea să dispară pe o alee lăturalnică, cu bunuri cu tot! Şi apoi, ia-l de unde nu-i. De aceea, Benedikt îl urmă pe rob pas cu pas, strigând din când în când:

— Nu încoace, încolo! Întoarce-te, întoarce-te când îţi spun, pui de lele! La stânga! Te văd, să ştii că te văd! Aici sunt! În spatele tău!

Şi aşa mai departe.

Era tare neliniştit. Dar ajunseră cu bine. Probabil că robul, cât era el de rob, îşi închipuise şi el că nu va ajunge departe cu aşa greutate: Benedikt avea să-l prindă şi să-l bată. Când îl tocmise în târg, în şura pentru robi, Benedikt îi arătase pumnii şi făcuse şi o mutră fioroasă, plină de aprinsă mânie, nemăsurat dispreţ şi insatisfacţie faţă de întreg neamul omenesc. ÎI speriase.

Dar, în timp ce mergea, nu uita să gândească: uite ce bine poţi să te descurci când îţi pui mintea la contribuţie: într-o singură noapte am câştigat o masă încărcată cu mâncare. Ei? Acum avea să coacă plăcinţele şi să cheme oaspeţi; ar fi bine să vină Olenka, dar, dacă nu-i iese, măcar Varvara Lukinişna sau altcineva de la slujba. Poate Varfolomeici, că spune poveşti ca nimeni altul.

Xenia-Orfana. E drept, cu ea te plictiseşti şi nici nu prea ai la ce te uita. Nişte vecini? Da, să invite vreo duzina de guguştiuci, să mătură izba, să aprindă lumânări... Nu, să tocmească o femeie să mătură podeaua... De ce să se spetească el? Da, şi plăcintele să le facă tot femeia. O s-o plătească în şoareci. Da, să tocmească şi nişte orbi! Chiar aşa! Un artel întreg! Să le facă o surpriza musafirilor... Or să bea, să mănânce şi să danseze, apoi poate or să joace broasca... sau de-o sufocatul. Dar nu până Ia moarte, numai aşa, pe jumătate. Aşa, şi firimiturile or să cadă sub podea şi şoarecii iar or să dea fuga şi iar o să-i prindă şi, după ce o să-i prindă, iar o să cumpere mâncare şi mâncarea iar o să cadă acolo, sub podea! Şi de sub podea şoarecii! Şi o să facă iar cumpărături! Şi iar! Şi iar...!

Frăţioare! Ce-o să fie? În felul ăsta, Benedikt o să se îmbogăţească atât de tare, că te pomeneşti că nici să muncească n-o să mai fie nevoie! Da! O să înceapă să crească şoareci! O să-şi ia servitori: unii să apere casa, dar şi casa trebuie să fie luminoasă, înaltă, cu două caturi, cu briz-brizuri la acoperiş! Alţi servitori or să-i păzească pe paznici, să aibă grijă ca aceştia să nu fure ceva! Şi alţii, ca să-i vegheze pe aceştia! Şi încă un rând... Bine, bine, o să vedem pe urmă cum facem... Şi femei care să... Şi nişte orbi, ca să cânte mereu, să-l distreze pe Benedikt; o să le construiască o estradă într-un colţ, ca să stea acolo, să cânte cât e ziulica de lungă... Şi o baie frumoasă o să construiască... Şi o să aibă muzică şi în baie... alţi orbi... Te speli, asculţi... O să tocmească şi o fată care să-l scarpine pe spate... Şi încă una, care să-i pieptene părul şi să-i fredoneze cântece... Ei, şi mai ce? Da! O sanie! Şi o alee largă până în faţa casei şi porţi cu lacăte... Hei, robilor, deschideţi, vine boierul! Şi toţi se aruncă la pământ. Sania lui Benedikt intră în curte şi se duce direct în foişor... Iar din foişor îi iese în întâmpinare Olenka, lebăda albă: bună ziua, Benia,

lumina ochilor mei, poftim la masă, mi-a fost atât de dor... mă tot uitam după tine...

Ajunseră. Uff... Ce vedenie avusese... izbuşoara noastră, ca să spunem cinstit, nu-i foişor. Robul lăsă jos coşurile în zăpadă. Râse. Benedikt scoase plata: o legătură de şoareci. Zări pe faţa robului o expresie lipsită de respect. Şi deodată discuţia deveni atât de neplăcută...

Robul zise:

— Al cui servitor eşti?

Benedikt scrâşni din dinţi:

— Servitor?! Îţi dau eu ţie servitor! Sunt slujbaş la stat. Nu „servitor“!

Şi robul:

— Da’ merindele pentru cine-s?

Şi Benedikt:

— Pentru mine-s merindele! E gospodăria mea! Uite-acuma le mănânc!

Şi robul:

— Da, da. Toate-s ale tale.

Luă plata, îşi suflă nasul în zăpadă, chiar lângă pâslarii iui Benedikt, şi se duse în treaba lui.

Fir-ar mama lui de rob! Robu-i rob, n-ai ce să-i faci! Să-l prinzi, să-i iei plata înapoi, să-l pocneşti în mutră cum trebuie, să-i tragi şuturi pentru ofensă, pentru gândire personală... Porcul! Benedikt s-ar fi repezit după el, dar se temea să-şi lase coşurile nesupravegheate: guguştiucii începuseră să vină să se uite la mâncare. Ptiu! Scuipă şi îşi cără coşurile în izbă.

Nemernicul de rob! Insinuase, scârnăvia, că Benedikt n-ar fi fost Benedikt, ci robul nu-ştiu-cui, ca el însuşi, că nu cumpărase mâncarea pentru el, ci pentru stăpân, că izba nu era izbă, ci o magazie micuţă, un fel de cuşcă... Şi că-şi făcea visuri deşarte: îşi dorea sanie... Nu, nu putea să-l lase! Să-l ajungă repede din urmă, să-l altoiască! Benedikt se repezi în stradă, se uită în dreapta, se uită în stânga... Robul nu se mai vedea nicăieri, parcă-l

înghiţise pământul... Ori poate nici nu fusese decât în închipuirea lui?

Se întoarse în întunericul rece, umed al izbei. Cum trecuse timpul! Cât s-a învârtit el un pic şi soarele deja începea să apună. Pipăi cuptorul: rece. N-ar fi trebuit, nu? Deschise uşiţa — bineînţeles... Fuseseră hoţii. Furaseră cărbunii. Nu mai rămăsese decât cenuşa rece. Ei, ce să-i faci...

Deodată, se întristă. Parcă nu-i mai trebuia nimic. Se aşeză pe taburet. Se ridică. Deschise uşa şi rămase în prag, rezemat de toc. Simţea în piept ceva acru, ca o slăbiciune. Da! Era deja seară. În mijlocul zilei; aşa-i iarna. Pe cerul palid, în amurg, crengile copacilor parcă ar fi fost desenate cu cărbune. Cuiburile păreau clăi de păr încâlcit. Trecu în fugă un iepure. Jos, albastrul trist al crestelor de zăpadă, al movilelor, al troienelor. Gardul negru, sărăcăcios, de nuiele, ca un pieptene vechi. Încă se mai vede un pic, dar de îndată ce apunea soarele, nu se mai putea zări nimic în întunericul ca de infern. Acuşi or să apară stelele, revărsându-şi lumina slabă, lăptoasă, de parcă cineva şi-ar bate joc sau ar fi total indiferent, sau aceste focuri cereşti nu ne-ar fi menite nouă. Ce poţi să vezi în licărirea lor palidă, moartă? Probabil că aşa şi este, nu sunt pentru noi...

...Totul e aşa! Parcă cineva ar fi croit o bucăţică din lumea asta nemăsurată pentru noi, oamenii: uite, pentru voi, guguştiucilor, o bucăţică de soare, un piculeţ de vară, câteva lalele, un strop de iarbă, un rest de păsărele şi vă ajunge. Toate celelalte creaturi le ascund, le acopăr cu întuneric, le îngrop în pădure ca într-o mânecă, lumina stelelor le este de ajuns, le e foarte bine aşa. N-au decât să forfotească, să şuşotească, să se hrănească, să se înmulţească, să-şi trăiască viaţa. Voi prindeţi-le, dacă vă pricepeţi. Le-aţi prins? Mâncaţi-le şi să fiţi sănătoşi. Nu le-aţi prins? Descurcaţi-vă cum puteţi.

Benedikt oftă din greu. Se auzi până şi el. Uite, iar... Iar parcă i se despică mintea. Totul fusese simplu, clar, luminos, era plin de tot felul de visuri frumoase, şi deodată parcă venise cineva pe la spatele lui şi îi scosese toată fericirea din cap... Parcă o trăsese afară cu o gheară...

O fi zâtul! I se uită zâtul în ceafă!

Lui Benedikt i se făcu de-a dreptul rău de frică, avea senzaţia că îi venea pe gât ceva neplăcut. Trânti uşa fără să mai aştepte apusul soarelui, fără să mai respire aerul umed, albastru al serii; puse grăbit zăvorul, trase oblonul; alunecă în întunericul jilav al izbei pe laptele covăsit pe care îl cumpărase; uită şi să înjure; ajunse orbeşte până la laviţă şi se întinse repede, cu picioarele nemişcate.

Îi bătea inima. Zâtul... El e. Asta e, aşadar. Niciun fel de felozofie. Pe bună dreptate se spune: ţi se uită zâtul în ceafă!

E acolo, pe crengi, în pădurile din nord, în desişul de nepătruns. Urlă, se foieşte, pufneşte, îşi dă cu laba peste ureche, alege... şi a ales... încet, precum un fioros, nevăzut Kotia, sare de pe crengi şi înaintează, înaintează, târându-se pe sub arborii căzuţi, pe sub grămezile de beţe şi ramuri spinoase, sărind peste muşchiul cenuşiu crescut pretutindeni, peste putregaiul uscat, adunat în movile de viscol! Târându-se şi sărind, elastic şi prelung; îşi întoarce capul plat dintr-o parte în alta, ca să nu piardă sau să încurce urma...; departe, într-o izbă sărăcăcioasă, pe laviţă, plin de sânge cald ca de cvas, stă şi tremură cu ochii în tavan Benedikt.

Mai aproape, tot mai aproape de casă... unde zăpada acoperă pământul ca o pătură şi mătură dealurile, unde viscolul e ca un zid, unde vârtejuri de zăpadă se ridică de pe câmpuri, acolo e şi el: zboară învelit în zăpadă, se învârtejeşte în viscol! Nu lasă nicio urmă cu labele pe zăpadă, nu sperie niciun câine de curte, nu tulbură creaturile de prin case!...

Mai aproape, şi mai aproape — cu un rânjet pe faţa-i nevăzută, cu ghearele-i tremurând — e flămând, flămând! Se chinuie, se chinuie! Zî-hî-hîîîî! Zî-hî-hîîîî!

Se apropie târâş de aşezare, închide ochii să audă mai bine, acuşi sare pe acoperişul şubred, pe coşul răcit; a întins picioarele...

Se auzi o bătaie în uşă: cioc-cioc-cioc. Benedikt sări în sus ca lovit cu o bâtă şi scoase un urlet îngrozitor:

— Nuuuuuu!

— A, eşti ocupat, drăguţule? Bine, atunci o să trec mai târziu, se auzi o voce cunoscută de după uşă.

Nikita Ivanîci. Dumnezeu l-a trimis! Dumnezeu l-a trimis!

К – *Kako*

O săptămână a zăcut Benedikt în pat, cu fierbinţeală, de ruşine şi de durere. Ca un copil mic. Bătrânul i-a aprins şi focul, i-a copt şi plăcinţelele, i-a dat să bea şi apă fierbinte. Au mâncat ei doi toată mâncarea.

Uite-aşa s-a dus şi sărbătoarea Anului Nou. A trecut într-o clipă, de parcă nici n-ar fi fost. Ce păcat, au pierdut tot! Guguştiucii, în schimb, s-au veselit cu toţii, au cântat şi au dansat, au aprins lumânări conform Decretului, au băut şi ruginţ: după sărbătoare, ca de obicei, au fost mai mulţi răniţi şi schilozi în orăşel. Mergi pe ulicioară şi vezi imediat: a fost sărbătoare şi veselie, unul merge în cârje, altul e lovit la ochi sau are o vânătaie uriaşă la tâmplă.

Revenindu-şi, Benedikt se întristă: viaţa trecuse pe lângă el, ca întotdeauna, ca întotdeauna! Ce necaz! Ce soartă neagră! Nu se pregătise el, nu căutase el să facă totul cu cap? Nu prinsese el

şoareci, nu-i schimbase pe provizii? Două săptămâni trăise în aşteptarea luminosului, fericitului eveniment: oaspeţi, lumânări, muzică!

Cum e viaţa asta? Trudă, frig şi şuierat de vânt! Nu-i aşa? De câte ori e sărbătoare?

Iar el, pesemne, răcise. Poate exagerase, ori suferise de foame, ori ceva ce mâncase la Izba-Cantină nu-i priise — cine ştie? — şi îl cuprinsese fierbinţeala şi-acum unde zburaseră acele zile de aur?

Iar Nikita Ivanîci spune că Benedikt e nerastenic. Ei, rastenic, nerastenic, ce contează? Dar era aşa de necăjit, că-i venea să plângă!

Şi tot el spune: Slavă Domnului, aşa o să te simţi mai bine. Ai mâinile şi picioarele întregi, te mai poţi folosi de ele, tânăr nechibzuit, fără cap, visător şi aiurit ca tot neamul tău, ca toată generaţia ta, da, în esenţă, ca tot neamul omenesc!

Lui nu-i plac sărbătorile noastre, nu-i plac deloc!

Şi ce dacă te răneşti din când în când? Poţi să aluneci şi pe gheaţă, la urma urmei. Sau să cazi într-un şanţ şi să aterizezi pe o creangă ascuţită, sau să mănânci ceva ce nu-ţi prieşte. Nu mor oamenii şi de bătrâneţe? Până şi guguştiucii Foşti, trăiesc trei sute de ani şi pe urmă tot mor. Şi se nasc noi guguştiuci.

De tine ţi-e milă, fireşte, până la lacrimi, nimic de zis. De rude, de prieteni, ţi-e milă şi de ei, dar ceva mai puţin. Iar de străini parcă nu prea ţi-e milă. Doar sunt străini. Cum să-i tratezi la fel? Când a murit mămuca, Benedikt a plâns atât de tare, a suferit atât de tare că s-a şi umflat. Dar dacă ar muri altcineva — chiar şi Anfisa Terentievna, de pildă — ar mai plânge aşa? Nici vorbă! S-ar mira, ar întreba cum s-a petrecut, ar ciuli urechile şi ar întinde gâtul să audă mai bine: de ce a murit? A mâncat ceva otrăvit? Şi unde o înmormântează? O să se însoare acuma Polikarp Matveici cu altcineva, rămân oare multe bunuri după Anfisa Terentievna şi

ce fel de bunuri? Despre toate ar întreba, că e interesant.

Apoi l-ar invita la priveghi — asta e distractiv. Se dă de mâncare. Ar fi invitat înăuntru: intri, te uiţi în jur, să vezi cum e la ei în izbă. În ce colţ e soba, unde sunt ferestrele, dacă sunt decoraţiuni — poate au o laviţă sculptată, ori cineva cu idei măreţe a brodat cuvertura de la pat cu aţă colorată, ori poate pe perete este o poliţă pe care stau broşurile. Bei, mănânci pe săturate, te plimbi prin izbă, te duci mai aproape de poliţă să te uiţi la broşuri. Uneori se nimereşte câte una interesantă: te sprijini de perete, îţi încrucişezi picioarele, te scarpini în cap şi rămâi acolo, citind. Cine ştie ce afli...

Dar să mori tu, nu-ţi arde, nici vorbă. Doamne fereşte! Mai înspăimântător decât asta nu-i decât zâtul. Acum se pare că se îndepărtase, îl pierduse pe Benedikt, poate îi ieşise în cale Nikita Ivanîci şi se retrăsese.

De ce e zâtul mai cumplit decât moartea? Pentru că atunci când mori, mori şi gata. Nu mai eşti. În schimb, dacă te sfâşie fiara asta, trebuie să trăieşti aşa! Dar cum? La ce se gândesc cei sfâşiaţi? Ce simt ei? Îm...?

Poate simt un dor cumplit, înspăimântător, nespus! Un întuneric mai negru decât negrul însuşi, cu lacrimi de foc, otrăvite, curgându-le pe obraji! Cum se întâmplă uneori în vis: parcă rătăceşti, târându-ţi picioarele, în dreapta şi-n stânga, nu vrei să mergi, dar o faci, de parcă ai căuta ceva şi, cu cât înaintezi mai mult, cu atât mai tare te rătăceşti! Şi nu există drum de întoarcere! Şi parcă mergi prin nişte văi pustii, urâte, şi iarba sub zăpadă e uscată şi foşneşte întruna! Întruna foşneşte! Şi lacrimile curg, curg, de pe faţă până la genunchi, de la genunchi pe pământ, aşa că nici nu mai ridici capul! Şi chiar dacă l-ai ridica — nu vezi decât linia orizontului: nu ai la ce te uita! Nu e nimic acolo...

Dacă se întâmplă un lucru atât de cumplit unui om — dacă îi suge zâtul sângele şi îi sfâşie măduva spinării cu ghearele — mai bine să moară repede, mai bine să-i explodeze vezica şi să se termine. Dar cine ştie, poate că lui aceste două sau trei zile până la moarte i se par o viaţă întreagă? În capul lui, înăuntru, poate că merge pe câmpii, poate s-a căsătorit, poate are copii mici, poate aşteaptă şi nepoţi, poate ispăşeşte şi vreo greşeală faţă de stat, reparând drumuri sau plătind dijmă? Doar că totul se face cu lacrimi, cu un strigăt din suflet, cu un vaiet insuportabil, neomenesc, continuu: Zî-hîîî! Zî-hî-hîîîîîîîîî!...

Chiar aşa-i. Şi să nu vă întrebaţi: „pentru ce atâta chin?“ Chinul face parte din viaţă. Dacă ţi se scoate un ochi, te mai poţi bucura de soare şi cu un singur ochi; dacă ţi se scot dinţii, şi ştirbii pot surâde când sunt fericiţi.

Benedikt însă are şi ochii la locul lor, şi dinţii, şi mâinile şi picioarele. Ce să zică? Foarte bine.

Pe de altă parte, e cam plictisitor să trăieşti singur, avea nevoie de companie. De o familie. De o femeie.

Femeia îi trebuie neapărat guguştiucului — cum să trăieşti fără femeie? Pentru chestiunea femeiască, Benedikt mergea la o văduvă, la Marfuşka: fie o dată, fie de două ori pe săptămână, dar neapărat se ducea la Marfuşka. La faţă nu se putea spune că era cine ştie ce drăguţă. La drept vorbind, avea faţa cumva într-o parte, parcă o lovise cineva cu o bâtă. Şi îi fugea un ochi. Nici silueta nu era cine ştie ce. Semăna cu un nap. Dar nu avea Urmări. Avea rotunjimi acolo unde trebuiau să fie rotunjimi şi concavităţi acolo unde trebuiau să fie concavităţi. Dar nu ca să se uite la ea mergea Benedikt acolo, ci pentru chestiunea femeiască. Cine avea chef de uitat, putea să iasă pe uliţă şi să se uite până îl dureau ochii. Aici era altă treabă. Era

aşa cum spusese Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele:

Nu fiindcă ea nespus de tare-ar lumina,
Ci fiindcă n-ai nevoie de lumină lângă ea.[13]

Nu aveai nevoie de niciun fel de lumină lângă ea, ci dimpotrivă: cum ajungea la ea, Benedikt stingea imediat lumânarea şi începeau să se rostogolească şi să se sucească, iubindu-se în toate felurile. Şi şezând, şi în picioare, şi-ncolo, şi-ncoace, sărind prin izbă... Doamne, Dumnezeule, ce lucruri îţi vin în minte câteodată! Când stai singur şi gândeşti gânduri, plimbându-ţi lingura prin ciorbă, nu începi niciodată să ţopăi prin izbă, ori să stai în cap. Ţi se pare o prostie. Dar când ajungi la o muiere —- neapărat. Imediat îţi dai jos nădragii şi glumeşti şi chicoteşti. Firea femeii sau, mai degrabă, trupul ei e numai bun pentru glume.

Şi după ce ai făcut glume, eşti epuizat. Mori de foame, de parcă n-ai fi mâncat de trei zile. Ei, ia spune, ce-ai gătit azi?

Şi ea de colo: Ah, Benedikt, ce faci, ah, de ce mă laşi? Aş mai vrea un pic de hârjoneală.

Nesăţioasă muiere. Focoasă.

— Nu, femeie, ne-am hârjonit, acuma dă ceva de mâncare, nişte tăieţei, vreo murătură, cvas, ruginţ, dă tot ce ai. Mâncăm şi am fugit, altfel mi se stinge cuptorul.

— Care cuptor, îţi dau eu nişte cărbuni!

Şi într-adevăr, te şi hrăneşte, şi pleci şi cu o prăjitură acasă, ba îţi pune şi nişte cărbuni într-o oală.

Câteodată, Benedikt îi citeşte versuri, ceva ce a binevoit Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, să compună despre chestiunea femeiască. Că şi el e crai mare, să-i dea Dumnezeu sănătate!

Arde flacăra, fum nu scoate,
Oare cât o să dureze?

Ea mă stoarce peste poate,
Vrea să mă epuizeze.[14]

Chiar aşa! Şi încă una:

Vreau să cutez, vreau să fiu brav,
Vreau ca veşmântul azi să ţi-l smulg![15]

Vrei, atunci smulge-l, cine te împiedică? Benedikt se mirase mai devreme: cine ar îndrăzni să-i spună fie şi o vorbă împotrivă lui, Mârzacului Suprem, slăvit fie-i numele? Smulge-le. Tu eşti stăpânul. Dar fireşte, acum, după ce îl văzuse în carne şi oase pe Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, reconsidera totul: când ai înălţimea lui, nu poţi să ajungi la o femeie nici sărind, de-aia se plângea. Parcă ar spune: nu mă descurc singur, ajută-mă!

Dar o dată, versurile astea au încurcat totul. Benedikt a copiat o poezie, una în mod special, cum să spunem, deocheată, lascivă!

Deloc nu preţuiesc acea plăcere furtunoasă!

Aşa se exprimase Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele. Benedikt chiar se mirase: de ce nu o preţuieşte? S-a îmbolnăvit? Dar spre sfârşit Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, lămurea că hotărâse să experimenteze chestiunea femeiască într-o manieră nouă, sălbatică:

Culcată stai, tăcută, nu vezi şi nu auzi...
Te aprinzi tot mai tare, mai tare străluceşti,
Până când, fără voie, în flacăra-mi păşeşti.[16]

Benedikt îşi dorea atât de tare să priceapă ce mai născocise Mârzacul Suprem, mulţi ani să trăiască, încât comise păcatul gândirii personale: copie un sul în plus pentru el însuşi, îl ascunse în mânecă, iar mai târziu dădu fuga la Marfuşka şi îi

citi poezia. Îi făcu o propunere: hai să încercăm împreună: tu te întinzi şi stai acolo ca de lemn, nu vezi şi nu auzi, dar ai grijă, pe bune, cum ne-am înţeles. Iar eu mă aprind deasupra ta şi o să vedem atunci ce sunt născocirile astea boiereşti. Bine? Bine.

Aşa au hotărât. Dar n-a mers. Marfuşka a făcut totul pe bune, cum i se poruncise: niciun sunet, mâinile pe lângă corp, călcâiele lipite, vârfurile picioarelor depărtate. Nu l-a îmbrăţişat pe Benedikt, nu l-a gâdilat, nu a început să-şi şerpuiască trupul. Dar nici nu s-a aprins tot mai tare, conform textului, şi nici nu a păşit în nicio flacără — de unde, a stat ca un sac de cartofi toată seara. E drept, nici nu a ieşit vreo flacără. Benedikt s-a sucit, s-a învârtit, dar nu se ştie de ce s-a muiat, a scuipat, a dat din mână a lehamite, şi-a găsit căciula, a trântit uşa şi a plecat acasă, şi gata povestea.

Iar Marfuşka s-a supărat, a alergat după el şi l-a înjurat. Şi el pe ea. Şi ea pe el. S-au bătut, şi-au smuls părul din cap, apoi, după vreo două săptămâni, s-au împăcat, dar parcă nu mai era la fel. Dispăruse scânteia, cum se spune.

Ei, aşa că s-a dus la Kapitolinka pentru aceeaşi chestiune, şi la Vera cea Strâmbă, şi l-au chemat şi Glaşka-Kudlaşka şi multe altele. Acum îl tot invită şi Varvara Lukinişna să treacă pe la ea, dar ea e cumplit de urâtă. Dacă are creste din acelea pe tot corpul?

Dar toată chestiunea asta femeiască era aşa: îşi făcea vizita, apoi uita de ea. Îi ieşea cu totul din cap. Altceva e când ai o vedenie, când ţi se arată un chip minunat, un miraj luminos. Uite, cum începuse să-i apară Olenka... Stai întins pe laviţă, fumezi ruginţ şi ea — uite, ea e alături, chicotind... întinzi mâna — şi nu-i! Aer! Nu-i, şi apoi iar e aici. Ce-o fi asta?

...Poate ar trebui să-i facă curte? Îm? Să-i facă curte? Să-i spună: Uite, Olenka-sufleţel,

frumuseţe orbitoare, aş vrea să mă însor cu tine! Să ne cunună cum se cuvine! Să fii nevestica mea! O să trăim fericiţi până la adânci bătrâneţi! Ce se mai spune în astfel de împrejurări? Casă de piatră! Să chefuiască toată lumea! Să trăim, să înflorim!

De ce nu? Chiar dacă familia ei este cunoscută şi merge cu sania, chiar dacă ea are şubă de iepure, nu se prea văd peţitori pe lângă ea. Probabil că-i severă. Modestă. Dar la Benedikt se uită. Se uită şi se îmbujorează.

Iar când Benedikt se întorsese la muncă după ce-şi revenise din febră, Olenka se luminase la faţă. Strălucea toată, ca o lumânare; s-o iei, s-o pui în sfeşnic şi ar fi luminat orice întunecimi până în cele mai ascunse cotloane.

Trebuie să se gândească serios la asta.

Л–Liudi

Au trecut viscolele lui februarie şi au venit furtunile lui martie. Au început să curgă pâraiele cereşti, străpungând zăpada. Părea că cineva o perforase şi o înnegrise din loc în loc, creând nişte cuiburi de piatră. Din loc în loc se arăta şi pământul. Gunoiul de anul trecut ieşea la iveală pe toate uliţele, în toate curţile. Curgeau pâraie repezi, înspumate şi tulburi, aducând mizeria de pe dealuri în câmpie şi stârnind duhoarea orăşelului, iar deasupra începea să se întrezărească albastrul cerului. Luminos, curat, rece — şi norii goneau, vântul bălea, legănând ramurile golaşe, grăbind primăvara. Era o lumină crudă; dacă nu-ţi ţineai mâinile în mâneci, ţi se înroşeau de frig. Dar era bine, era vesel!

Pământul scrâşnea sub tălpi, era de necirculat, nici cu sania nu puteai merge, nici cu căruţa, dar mârzacii tot nu voiau nicicum să meargă pe jos, nu se cuvenea, la rangul lor. Vedeai

Degeneraţii înhămaţi la sănii frământând pământul cu pâslarii; se opinteau din răsputeri, înjurând, iar săniile nici nu se clinteau. Mârzacul îi pocnea cu cravaşa o dată şi încă o dată şi încă o dată, mama lor de nenorociţi! Aşa, la dreapta, hărmălaia e-n floare — într-un cuvânt, primăvară!

Apoi va îngheţa din nou, va fi o zi cu un frig pătrunzător, va ninge mărunt şi prapurii din ferestre vor fi acoperiţi cu flori de gheaţă.

Iar cât a zăcut Benedikt răpus de febră, Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, a binevoit să compună un nou Decret:

DECRET

Eu, Fiodor Kuzmici, slăvit fie-mi numele, Mârzac Suprem, mulţi ani să trăiesc, Secletar, Academist şi Erou, Navigator şi Tâmplar, în grija mea neîntreruptă faţă de popor, decretez:

Mi-am amintit ceva ce uitasem cu totul, prins cu treburile ţării.

Ziua de Opt Martie va fi şi ea sărbătoare, Ziua Internaţională a Femeii.

Această sărbătoare nu va fi zi liberă.

Adică se va merge la lucru, dar se va munci mai relaxat.

Ziua Femeii este un fel de Sărbătoare a Muierii.

În această zi se va arăta stimă şi respect tuturor femeilor, fie ele Soţii şi Marne, Bunici şi Nepoate, ori chiar Zgâtii mici — toate trebuie respectate.

În această Zi de Sărbătoare ele nu trebuie bătute ori îmbrâncite, nu trebuie să facă nimic din cele obişnuite, în schimb ele, Soţii şi Mame, Bunici, Nepoate ori Zgâtii mici, pot să se trezească mai devreme dimineaţa, să coacă plăcinte şi să facă prăjituri ori alte bunătăţi, să facă izba lună, să spele podelele, să lustruiască laviţele, să care apă de la fântână, să spele hainele şi lenjeria şi, dacă

au rogojini ori preşuri, trebuie să le bată bine, că ştiu eu că la voi în izbe e atâta praf, de trebuie să te ţii de nas. Trebuie să taie lemne, să facă focul în baie şi să frece peste tot. Să pregătească o masă mai bogată, cu blinele şi cu tot felul de gustări; să îngrămădească pe masă tot ce a rămas de la Anul Nou.

La întoarcerea de la muncă vor fi felicitate Soţiile şi Mamele, Bunicile, Nepoatele ori Zgâtiile mici cu ocazia Zilei Internaţionale a Femeii.

Li se va spune: Îţi urez ţie, Soţie şi Mamă, Bunică, Nepoată ori Zgâtie mică, fericire în viaţa personală, succes în muncă şi cer senin deasupra capului. "

Oricărei femei, fie ea Vecină ori altceva, i se vor adresa aceleaşi cuvinte respectuoase.

Mai târziu, beţi, veseliţi-vă, mâncaţi ce vreţi, distraţi-vă, dar cu măsură.

K
a
b
l
u
k
o
v

Da, ştia el, Benedikt: mare expert în chestiunea femeiască era Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele. La muncă, femeile erau foarte mulţumite: nimeni nu le spunea o vorbă rea, nu le îmbrâncea, nu le trăgea de urechi, nu le plesnea, toţi le felicitau. Varvara Lukinişna îşi pusese mărgele la gât. Olenka era toată numai funde. Până şi Xenia-Orfana îşi împletise un fel de trandafir din aţă aspră şi şi-l prinsese la tâmplă. Toate erau împodobite de-ţi venea să-ţi dai jos pantalonii pe loc şi să te pui pe şotii.

Şi au mai născocit ceva: au cules crengi de salcie şi le-au pus într-un vas cu apă. În izbă era

cald şi frunzele s-au deschis. O fi fost gândire personală, dar era ziua lor şi erau toate acolo. Au vrut să-i pună şi lui Şakal Demianîci un vas cu crengi de salcie pe birou, numai că el l-a aruncat pe jos: în Decret nu se pomenea nimic de salcie.

Şakal Demianîci ştie pe dinafară toate Decretele şi îi plac. Chiar şi pe cele mai vechi, din vremuri imemoriale: uite, să spunem că duminică era zi liberă. Toţi ştiu foarte bine că duminica e duminică, în niciun caz n-o să lucreze niciun guguştiuc, nici să-l tai. S-ar zice că nu e nimic de decretat aici, ce să mai consumăm scoarţa de mesteacăn? Nu-uu, aceasta nu este o abordare guvernamentală.

Abordarea guvernamentală este să decretezi foarte strict că ziua liberă nu poate fi ferească Dumnezeu sâmbătă, ferească Dumnezeu vineri, ferească Dumnezeu joi, ferească Dumnezeu miercuri, ferească Dumnezeu marţi, ferească Dumnezeu luni. Aşa s-a poruncit, aşa o să fie, căci pentru asta există statul şi a lui este puterea şi slava, în vecii vecilor, amin.

Pe Şakal Demianîci nu-l prea place nimeni. Dar ce, parcă poate să-ţi placă un mârzac? Poate doar muierii lui, poate copiilor mici, în rest nimănui. Dar nu asta e menirea mârzacului, să se facă plăcut. Menirea lui este să menţină ordinea. Să supravegheze listele cu muncitori. Să distribuie cerneală. Scoarţă de mesteacăn. Să te sancţioneze pentru absenţe, pentru beţie sau să te descoasă, asta-i menirea lui. Fără mârzac nu se poate, fără mârzac ar fi învălmăşeală.

Uite, de exemplu: să judecăm simplu. Sărbătoarea de Mai este în mai, iar Sărbătoarea de Octombrie ai zice că este în octombrie, da? Ei bine, nu! Sărbătoarea de Octombrie este în noiembrie! Vedeţi, dacă nu ar fi mârzacul, toţi guguştiucii, toţi locuitorii Fiodor-Kuzminskului ar zăcea beţi toată luna octombrie!

Mulţi se miră: de ce este Sărbătoarea de Octombrie în noiembrie? Iarăşi nu au o abordare guvernamentală! Este în noiembrie, pentru că în octombrie vremea este de obicei frumoasă, nu ninge, nu nimic. Aerul e tare, miroase a frunze veştede, soarele străluceşte îndelung, cerul e albastru. Guguştiucii, cei care pot merge, ies şi singuri pe uliţă, fără niciun Decret — care la cules de ruginţ, care în pădure după vreascuri, care să scoată din pământ ultimii napi. O frumuseţe! Natura e limpede.

În noiembrie însă, se pornesc ploile şi plouă, şi plouă — iiiiiiiiiiiiii! Totul e mohorât între cer şi pământ, şi-n suflet e mohorât! Acoperişul e găurit, dacă e mai subţire; prin crăpături intră frigul şi umezeala. Acoperi fereastra cu cârpe, te dai mai aproape de cuptor sau te urci pe el şi-ţi tot vine să plângi şi să tot plângi! A trecut vara frumoasă, n-o mai aduci înapoi — parcă viaţa însăşi a trecut, s-a dus bucuria odată cu praful de pe uliţă! Dacă dai la o parte cârpa din fereastră şi te uiţi, nu vezi nimica-nimicuţa, doar ploaia picurând în băltoace. Şi nori zdrenţuiţi. Pe o asemenea vreme guguştiucii, fie şi cei mai proşti, în ruptul capului nu scot nasul din casă din proprie iniţiativă.

Ei, într-o asemenea zi, când sunt toţi aici, toţi sunt în casele lor, nimeni nu pleacă nicăieri, nimeni nu a întârziat nici în pădure, nici pe câmp, într-o asemenea zi este fixată Sărbătoarea de Octombrie. Se porunceşte ca toţi guguştiucii, sănătoşi ori schilozi, să iasă din casă şi să meargă în piaţa principală unde e turnul de veghe, şi să mărşăluiască prin ea, şase câte şase, cântând. Mârzacii îi privesc pe guguştiuci din turn şi îi numără. Căci trebuie să ştim câţi oameni avem şi câte fiţuici să tăiem pentru ziua de leafă, câte bunuri să distribuim în Ziua de Depozit, câţi putem atrage să muncească la drumuri dacă nu sunt schilozi şi aşa mai departe. Şi înţelepciunea populară zice: toamna se numără bobocii. Iar după

ce i-ai numărat pe toţi, atunci, fireşte, poţi să te duci acasă, să bei, să mănânci, să te veseleşti, să faci ce vrei, dar cu măsură. Aceasta este ceea ce se numeşte abordare guvernamentală.

Dar în care zi anume să fie Sărbătoarea de Octombrie, asta hotărăşte conducerea, că de-aia e conducere. Se adună în foişor, se uită la cer, observă vremea, judecă singuri: ieri, pesemne, ar fi cam devreme, mâine, cine ştie, să nu fie târziu, iar azi, îşi zic ei, este exact ziua potrivită. Să iasă toată lumea la numărătoare.

Toate acestea Şakal le ştie, asta e treaba lui.

I-a prezentat lui Benedikt Decretul:

— Daţi-mi voie să vă felicit.

Benedikt a învăţat felicitarea: a citit-o şi a răscitit-o; a repetat-o cu ochii în tavan; apoi a verificat-o cu scoarţa de mesteacăn, apoi a închis ochii şi a mai repetat-o o dată în şoaptă, ca să i se întipărească mai bine în minte.

Îi spuse cât putu de politicos Varvarei Lukinişna:

— Îţi urez ţie, Soţie şi Mamă, Bunică, Nepoată ori Zgâtie mică, fericire în viaţa personală, succes în muncă şi cer senin deasupra capului.

Vasiuk-Urecheatul îşi desfăcu coatele şi ascultă neliniştit din colţul lui: spune corect Benedikt, exact conform Decretului?

Varvara Lukinişna se înroşi toată: îi făcea plăcere să audă asemenea vorbe.

— Ah, mulţumesc, dragul meu. Treci pe la mine diseară: am făcut supă.

— Astăzi? Ştiu şi eu...

— Mi-au rămas şi nuci... Pun şi un şoarece la cuptor.

— Păi, ştiu şi eu...

— E foarte proaspăt şoarecele.

Benedikt ezita.

— Treci... Să-ţi arăt ceva... secret.

Ce muiere pisăloagă. Asta şi-n sarafan e urâtă ca o ciumă, dacă se mai şi dezbracă să-ţi arate

secretul, trebuie să fie de-a dreptul înspăimântătoare: îţi iei şapca şi ai tulit-o pe uşă afară. Dar, fireşte, e tentant... Cine ştie...

— Zău, treci... Să vorbim despre artă... Ştiu că dumneata eşti capabil de sentimente delicate... Mi se pare că ai un potenţial uriaş.

Clipi din unicul ei ochi. Doamne, ce... Benedikt începuse chiar să asude. Ce discuţii tulburătoare.,. Şi încă la muncă...

— Prea mic nu e, să ştiţi... N-am avut plângeri... Simt tot ce trebuie... Dumneavoastră de unde ştiţi... ce pudenţial am eu?

— Ei, asta nu se poate ascunde...

— A ciripit careva?

— Da, noi vorbim adeseori despre dumneavoastră... în cercul nostru, ştiţi... schimbăm impresii... Toţi suntem de acord: aveţi o dezvoltare minunată...

— Ce?!

— Da... Se pot aştepta multe din partea dumneavoastră.

— Hm... şi ce fel de cerc e ăsta al vostru?

— De-ai noştri... apropiaţi. Pe unii îi cunoaşteţi.

Exact cum îşi închipuise. Muierile! Se aşază în cerc şi încep să vorbească discuţii despre chestiunile lor muiereşti. Cine, cu cine, când. Până şi pe Benedikt îl judecaseră! Îl lăudaseră!

— Ne destăinuim unii altora micile noastre secrete, şopti Varvara Lukinişna.

Ca să vezi! Deci aşa stau lucrurile! E de înţeles... sunt oameni singuri...

— Şi sunteţi mulţi? În cercul ăsta?

— A, un grup destul de mic, vreo şase oameni... Nu se întâmplă des să ne adunăm, dar comunicarea este foarte intensă, strânsă...

— Numai în şase, cred şi eu că e strânsă... Şi... toţi pe podea, sau cum?

— Ce contează cine, unde...

— Atunci cum...

— Cum ne aranjăm? Ei, izba mea e minusculă, ce-i drept. Nu pot să neg, aşa este. Când se adună toată lumea, mă credeţi sau nu, uneori stăm literalmente unul în capul celuilalt!

— Aha... O să vin, spuse Benedikt repede. O să vin, aşteptaţi-mă.

Aşa...! Trebuie să încălzească imediat baia, să se spele, apoi să facă rost de un snop de ruginţ, că nu te poţi duce cu mâna goală. Pe urmă... pe urmă o să vadă. Doamne, ce-o să fie... Acum trebuie să le felicite pe toate, şi acasă cu el; Şakal n-o să spună nimic, aşa-i porunca: se va munci mai relaxat.

Benedikt făcu o plecăciune în faţa Xeniei-Orfana:

— Îţi urez ţie, Soţie şi Mamă, Bunică, Nepoată ori Zgâtie mică, fericire în viaţa personală, succes în muncă şi cer senin deasupra capului.

Ea se bucură.

— De câte ori am auzit asta azi, şi tot e plăcut! De-ar fi în fiecare zi aşa!

Şakal se încruntă la ea din colţul lui: dă dovadă de gândire personală. Dar n-ai ce să-i spui: astăzi e poruncă numai să le feliciţi, nu să le necăjeşti, câtuşi de puţini Probabil se gândeşte că mâine o să-i arate el.

— Treceţi diseară să vă servesc cu nişte clătite.

— Sunt ocupat.

— Ah, ce păcat. Fac nişte clătite aşa de pufoase!

— Nu mă îndoiesc.

Şi asta îi făcea avansuri. Cică face clătite pufoase! Şi dacă s-ar duce şi colo şi colo? Să joace pe două fronturi? Iar Olenka priveşte de pe taburetul ei... Trebuie s-o felicite şi pe Olenka. Cu celelalte conversaţia a mers uşor, cu Olenka însă, începu să-i fie teamă: se fâstâci, i se muiară genunchii. Se aşeză lângă Olenka şi mormăi:

— Îţi urez ţie, Soţie şi Mamă, Bunică, Nepoată ori Zgâtie mică, fericire în viaţa personală, succes în muncă şi cer senin deasupra capului.

Iar Olenka începu să râdă încet:

— Ce fel de soţie vă sunt eu?

— Aşa e în Decret...

— Şi fără Decret?

Benedikt începu iar să asude: vasăzică aşa, Ziua Femeii, Sărbătoarea Muierească, acolo duce până la urmă... Ehe-he, Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele... Acuşi îl invită şi ea la blinele...

— ...fără Decret, aşadar, nu există fericire în viaţă?

— Olenka... Olenka, eu vreau fericire în viaţă fără Decret...

— Cum aşa?

— Îţi ofer mâna, inima şi pudenţialul meu, şopti Benedikt.

Nu se aştepta de la el însuşi la asemenea vorbe minunate, tulburătoare: îi ieşiseră fără să vrea.

— Accept, şopti şi Olenka.

— Accepţi?!

— Accept... Le accept pe toate...

Tăcură... Ce mai era de spus... Inima îi bătea să-i sară din piept... Ah, se hotărâse! Se hotărâse! Ce zi!

Slăvit fie numele lui Fiodor Kuzmici!

Adio, aşadar, viaţă de burlac! Nu te-ai destrăbălat multă vreme, Benedikt Karpîci! Ei, foarte bine! Trebuie să te aşezi la casa ta. Benedikt dădu fuga acasă: era încă devreme, cărbunii nu se stinseseră în sobă, putea să ia din ei să încălzească şi baia... Pfuuu! Nu se mai spălase de anul trecut! Pe stil nou, evident. Înainte, Anul Nou se socotea de la întâi Ianuarie, dar acum se schimbase, ce să-i faci... Alerga, făcând plecăciuni femeilor pe care le întâlnea; nu era obişnuit, dar trebuia. Le striga din fugă felicitările. Le ura tuturor fericire în viaţa

personală. Trecu pe lângă Nikita Ivanîci, târând după el un buştean, şi Benedikt îi strigă în glumă:

— Cer senin deasupra capului, Nikita Ivanîci! Să nu plouă!

Bătrânul tresări, se întoarse şi scuipă pe jos. Aha, crede că Benedikt l-a luat drept femeie... Dar el glumise!

Olenka locuieşte în altă aşezare... nu în a noastră... Uite unde suntem noi şi unde este ea. Stabiliseră să se ducă în vizită în ziua Sărbătorii de Mai, să-i cunoască părinţii. Dacă dă Dumnezeu, vremea o să fie frumoasă, luminoasă... Cer senin deasupra capului... Nu ca azi, mizerie, o ploaie rece...

Trecu în fugă pe lângă o sanie împotmolită în noroi: nicio şansă să mergi cu sania pe o asemenea vreme. Pe marginea drumului stăteau trei Degeneraţi păroşi: era o troică. Se odihneau, fără pâslari, fumând ruginţ şi rânjind la guguştiuci. Când îl văzură pe Benedikt, izbucniră în râs.

— Fugim de infarct...

— Ei, dacă nu ajungi, măcar te încălzeşti!

— Mai repede, mai repede, că se închide garajul!

Fiare neruşinate. Se iau de oameni. Dar nu merită să le răspunzi cu aceeaşi monedă: înjură mult mai rău ca noi. Nimeni nu se pune cu ei, cu Degeneraţii.

Din colină în colină, pe poteci, ba prin grădini, ba strecurându-se pe sub un gard ca să scurteze drumul, Benedikt fugi până acasă, trase repede zăvoarele, intră în izbă şi deschise uşiţa cuptorului: cărbunii pâlpâiau! Pâlpâiau, guguştiucule! Ajunsese la timp! Mai puse nişte ruginţ, nişte lemne şi aşchii pe foc, suflă în foc să-l aţâţe şi, îndată ce îl văzu aţâţat, în baie cu el. Cără apă, găsi undeva prin magazie o măturică de anul trecut, parcă avea şi un burete nou-nouţ pe undeva... era pe-aici... Uite, dacă acum ar fi fost însurat, ar fi venit în fugă de la slujbă şi totul ar fi

fost deja pregătit, păianjenii măturaţi, măturică încălzită. Da, numai că bărbaţii însuraţi nu prea se cuvine să meargă la femei... „Încotro, Benedikt, la ora asta din noapte?“ „Păi până la... trebuie... să mă duc să vorbesc despre artă...“ „Da, da, ştim noi... Ha! Uite unde era artistul!“ Şi l-ar bate cu măturică de nu s-ar vedea... Oare chiar se va certa aşa el cu Olenka? Nu-uu, la ei totul va fi numai lapte şi miere, cum altfel?

Da, ajungi acasă, găseşti totul pregătit, doar că nu mai ai aceeaşi liberate. Ei, şi ce dacă? Ai nevastă frumoasă în schimb! Iar libertatea, ce-i libertatea? Uite, acum sunt liber, şi nu găsesc buretele — mi l-or fi furat? A, nu, avea noroc din nou: găsi buretele în baie, sub o piatră; mucegăise puţin, dar apăruse. Ce zi avea azi: totul îi ieşea.

Se lăsă în voia aburilor. Se frecă peste tot cu buretele, se bătu cu măturică până se înroşi, se studie pe toate părţile, pe unde se putea vedea: era frumos! Dacă vreun vecin ar trage acum cu ochiul pe ferestruică, ar fi invidios. Până şi Benedikt era invidios pe el însuşi. Nu-i de mirare că-l laudă muierile: „O dezvoltare minunată, se aşteaptă multe de la dumneata!“ Aşteptaţi, mă usuc şi sunt al vostru. Da’ cum o fi, s-or aduna toate şase, sau cum...? Nu-i nimic, cu ajutorul lui Dumnezeu, mă descurc! Cică stau în cap... hm!

Adună cărbunii într-o movilă: aşa poate ţin mai mult. Dar nu chiar până dimineaţă. Poate o avea Varvara nişte cărbuni să-i dea. Dar pentru ce? Dimineaţa oricum trebuia să meargă la lucru. Eh, prostii, fleacuri! Benedikt împrăştie cărbunii la loc: Doamne fereşte să se işte vreun incendiu! Cu focurile astea e aşa: dacă se sting, poţi să mori; dacă se aprind fără măsură, ard tot, totul e distrus de parcă nici n-ar fi existat! Aşa-i cu focul! E nărăvaş. Are nevoie de hrană, e ca omul, mereu flămând. Numai să-i dai şi iar să-i dai! Iar dacă-l hrăneşti prea bine, te haleşte şi pe tine.

Dacă e un incendiu la cineva, guguştiucii vin în fugă de peste tot, din toate aşezările, chiar şi din colţurile cele mai îndepărtate. Se adună o mulţime uriaşă, ca la Sărbătoarea de Octombrie. Înconjură casa care arde, stau cu mâinile încrucişate şi se uită... Tac sau şuşotesc:

— Mamă, ce coloană de foc...

— Uite, uite, a cuprins şi colţul ăla...!

Şi flăcările se întind şi sfâşie totul, nu chiar ca nişte coloane, ci, să spunem, ca nişte copaci, de pildă precum Copacul Blestemat primăvara: dansează şi trosneşte, se suceşte şi se învârteşte, dar rămâne pe loc. Te întorci şi te uiţi la guguştiuci: stau cu ochii cât cepele şi focul dansează şi în ochii lor, se reflectă ca în apă, se revarsă. Mulţimea are o mie de ochi şi în flecare apa şi focul se împletesc, precum zorii născându-se din râu; ai o senzaţie de sălbăticie, negreşit! Apa şi focul nu se amestecă niciodată, şi totuşi, aici s-a întâmplat!

Iar dacă se nimeresc prin preajmă dintre Foşti, ei aleargă încoace şi-ncolo ţinându-se cu mâinile de cap şi strigând:

— Stingeţi-l! Stingeţi incendiul!

Dar cum? Cum să-l stingi? O flacără mică o mai potoleşti cu o găleată, dar când focul îşi arată puterea, s-a terminat. Aştepţi să se sfârşească.

Dacă nu cuprinde şi alte izbe, e bine. După ce a înghiţit totul, focul începe să se potolească, se stinge şi guguştiucii vin cu găleţi, cu oale, cu ce au, ca să culeagă cărbunii şi să-i ducă acasă. Că şi fără asta au cuptoarele calde, nu are nicio importanţă. Cum să laşi bunătate de cărbuni?

Câteodată arde câte o aşezare întreagă. Ce poţi să faci? O iei de la capăt.

Curăţel, mulţumit de sine, Benedikt bătu la uşa Varvarei. Ea îi deschise gătită şi transpirată.

— Ah! Dumneata eşti! Ce drăguţ. Ce-i asta? Ruginţ? Dar de ce te-ai deranjat...

Se uită în jur: alte ştrengăriţe nu apăruseră încă. Mai aşteptăm. Masa e pusă. Două străchini şi

două linguri. O oală cu supă.

— Ia loc. Vin imediat.

Scoase din cuptor o tavă cu şoareci.

— Cred că s-au făcut...

— Înţepaţi-i cu o ţepuşă.

— Că bine zici... Sunt făcuţi. Proaspeţi, azi i-am prins.

— Excelent.

Îşi turnară ruginţ. Gustară.

— În sănătatea dumitale.

Îşi mai turnară. Aluneca bine.

— Ce minunat e ruginţul ăsta al dumitale. Are buchet.

— Ştiu eu de unde să-l iau.

— Şi de unde îl iei, dacă nu e secret?

— De la mlaştină. Dincolo de aşezarea Kohinor.

— La Inelul de Aur?

— Da, acolo.

— Ce departe te duci!

— Păi da. De aia şi e renumit ruginţul meu.

— Trebuie să mă duc şi eu pe acolo.

Muierile tot nu veneau.

— Mai vin musafiri sau nu?

— Nu, nu eram sigură...

— Dar au promis?

— M-am gândit... ştii... mai bine îţi arăt secretul meu singură, la început... Nu ştiu cum o să reacţionezi... sunt un pic neliniştită...

— Da, şi eu cam sunt...

— Nu ştiu dacă eşti capabil să preţuieşti...

— Sunt capabil, zise Benedikt, dar nu era sigur că e capabil.

— Bine... dar e secret. Evident, nu trebuie să spui...

— Da, da.

— Ei, închide ochii.

Benedikt închise ochii. Varvara se foi. Parcă lovi ceva. Iar foială. Benedikt deschise pe furiş un ochi. Dar încă nu era nimic gata, ca să spunem aşa,

doar umbrele lumânărilor dansau pe bârnele casei, aşa că închise ochii la loc.

— Cine nu e gata, îl iau cu lopata! fredona el.

— Imediat... Ce nerăbdător eşti...

— Abia aştept, minţi Benedikt, adoptând un ton jucăuş. Zău că nu mai pot de nerăbdare.

Ceva îi căzu pe genunchi, ceva nu prea greu şi care mirosea a mucegai.

— Uite... Aruncă o privire...

— Ce-i asta?!...

O cutie — nu o cutie, ci ceva în formă de cutie; înăuntru, nişte foi albicioase, asemeni scoarţei de mesteacăn, dar mai deschise; subţiri-subţirele şi parcă presărate cu un praf sau cu bobiţe de mac.

— Ce-i asta?!

— Uită-te mai de aproape!

Şi-o apropie de ochi.

Praful era fin şi egal... ca o pânză de păianjen... se uită, minunându-se... Deodată, pânza parcă se destrămă sub ochii lui şi îl izbi: „Şi lumânarea la care Anna citea cartea vieţii plină de zbucium şi înşelăciune..." Tresări: litere! Da, sunt litere! Scrise mărunt-mărunţel, dar curat şi nu maronii, ci negre... Îşi umezi un deget şi frecă foaia: o găuri. Puah, ce subţire e!

— Ai grijă, o strici!

— Ce e?...

— E o carte... Arhetipărită.

— Ah! şi Benedikt sări de pe taburet şi o aruncă din mână. Ce faceţi? O să mă îmbolnăvesc!

— Nu! Aşteaptă! Aşteaptă, îţi spun!

— E boală curată!

— Nu...

— Daţi-mi drumul!

— Stai jos, pentru Dumnezeu! Stai jos! Îţi explic totul! Jur!

Varvara Lukinişna smulse mâinile lui Benedikt de pe zăvoare, tremurând din toate

crestele.

— E cât se poate de inofensivă... M-a asigurat şi Nikita Ivanîci!

— Ce legătură are el cu asta?

— Ştie! EI mi-a dăruit-o!

Benedikt se linişti, se aşeză pe taburet şi îşi şterse nasul cu mâneca, încercând să-şi potolească tremuratul. Nikita Ivanîci. Unul din Conducere. Şi nu s-a îmbolnăvit. A ţinut cartea în mână şi nu s-a îmbolnăvit...

— E inofensivă..., şopti Varvara. Ştii, e un bătrân minunat... Ştie aşa de multe... M-a lămurit: e complet inofensivă, nu e decât o superstiţie... Ştii, când a avut loc Prăpădul, s-a crezut că toate astea sunt periculoase, radioactive... Mă rog, ai auzit şi dumneata. De aceea au fost interzise. Cărţile erau radioactive...

— Dacă-i asculţi pe Foşti, toate sunt radioactive, zise Benedikt tremurând încă. Nu, aici e altceva...

— Dar Nikita Ivanîci ştie... El are... Dacă ar fi fost într-adevăr periculoase, s-ar fi îmbolnăvit de mult, dar vezi bine, e mai sănătos ca dumneata şi ca mine...

— Atunci pentru ce... pentru ce sunt trataţi...? Ptiu, ptiu, ptiu!?

— Aşa-i tradiţia, ptiu, ptiu, ptiu...

Bătură în lemn amândoi.

...Doamne fereşte, Doamne fereşte. Nu sunt bolnav, nu sunt bolnav, nu, nu, nu. Nu mă îmbolnăvesc, nu mă îmbolnăvesc, nu, nu, nu. Să nu vină, să nu vină, să nu vină. Să nu vină cei cu glugi roşii, ptiu, ptiu, ptiu. Nu vreau să mă ia cu arcanul, nu, nu, nu.

— El mi-a explicat... se credea că erau foarte periculoase, pentru că hârtia absoarbe... uite, dumneata şi cu mine o să copiem pe curat, ca să nu mai fie periculos pentru sănătatea poporului... dar acum oricum nu mai are importanţă, au trecut două

sute de ani.... Dumneata şi cu mine o să copiem cărţi vechi, Benedikt...

— Cum vechi? Toate astea Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele...

— Nu... Astea le-au scris diverşi oameni, dar se crede că le-a scris Fiodor Kuzmici. Am simţit eu că aici ceva-ceva... Ştii, după ce l-am văzut pe Fiodor Kuzmici, n-am dormit toată noaptea... M-am gândit, m-am tot gândit... Pe urmă m-am hotărât, mi-am luat inima în dinţi şi m-am dus la Nikita Ivanîci. Am stat mult de vorbă...

— Mie nu mi-a spus nimic despre...

— Ah, Benedikt, el e un om neobişnuit... Am vorbit despre dumneata... Voia să-ţi spună, dar nu dintr-odată... voia să te pregătească... Ştiu că e o mare lovitură... dar, după părerea mea, e mai bine să ştii decât să bâjbâi prin întuneric...

Benedikt stătea gârbovit pe taburet; gândurile i se învălmăşeau, îşi simţea capul greu. Să se fi întors prea devreme la lucru? Poate nu-i trecuse febra de tot? Avea frisoane. Sau era din cauza băii? La ce s-o mai fi spălat, dacă nu mergea la sărutat?

— Ei, şi acum?

— Acum? Nimic, pur şi simplu acum ştii.

— Dar pentru ce?

— Uite-aşa... mă gândeam...

— Dar de ce să gândeşti? Eu vreau să trăiesc.

— Şi ce legătură are una cu alta... Şi eu la fel... dar vreau să ştiu adevărul... dacă este posibil...

— „Căci unde-i ştiinţă e şi multă tristeţe...“ Ce, nici asta n-a scris-o Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele?

— Se pare că nu.

— Dar cine?

— Nu ştiu... Asta trebuie să-i întrebi pe Foşti.

Varvara Lukinişna ridică de pe jos cartea arhetipărită, o puse pe masă şi o mângâie cu

mâinile. Era oarecum ciudat să vezi de aproape ceva atât de înspăimântător.

— Totuşi: de ce o atingeţi? Dacă de fapt copiem cărţi vechi, atunci aveţi răbdare, când o să ni se poruncească să o copiem şi pe aceasta... Atunci o să putem s-o luăm şi în mână...

— Dar când o să fie asta... poate nu prea curând. Iar viaţa e atât de scurtă, şi eu arta o ador pur şi simplu... Este o carte atât de interesantă!

— Cum, o citiţi?!

— Păi cum... Benedikt, oamenii au multe cărţi interesante... Dacă vrei, îţi dau şi dumitale să citeşti.

— Nu!!! sări ca ars Benedikt.

— Dar de ce ţi-e frică...

— Eu mă duc... Capul mi se...

— Stai!

Benedikt se smuci şi ţâşni pe poartă, ieşind în ploaie, în întunericul timpuriu, crud. Cât mai departe. Capul, într-adevăr, i se...

Vântul de martie vuia printre copaci, făcând să foşnească crengile golaşe, cuiburile de iepuri şi încă ceva, nevăzut — cine ştie ce creatură care se trezeşte primăvara geme acolo? Vântul zboară în rafale, şopteşte, se vaită în coroanele copacilor, împroşcându-ţi capul cu picături de ploaie. Iar de deasupra, dintre crengi, se aude un urlet sălbatic: te înflori şi o iei la fugă spre gardul cel mai apropiat... Poate-i doar vârcolacul-copacilor...

Prapurii de la ferestre licăresc slab — guguştiucii au aprins lumânările, îşi sorb supa... Schimbă priviri: poate şi ei au cărţi arhetipărite ascunse sub paturi... Încuiem uşile şi le scoatem.... Citim câte un pic... Poate fiecare are câte una, cine ştie? Şi în izba asta şi în asta... şi în astălaltă, unde licăreşte o lumină slabă — oare fumegă lumânarea sau oamenii merg prin odaie, acoperind focul cu trupul lor slab, muritor, încercând zăvorul: e bine închis? Apoi trag de sub saltea, de sub un vraf de zdrenţe jegoase, mucegăite o broşură... o carte... şi

el e singurul care s-a speriat ca un prost... Singurul din tot oraşul... Literele sunt atât de negre, atât de mărunţele... ţi se face frică să te şi gândeşti...

Deasupra, totul vuia şi gemea. Vântul îi intra prin mâneci, pătrunzându-l. Benedikt se opri gânditor lângă un gard străin. Şoarecele copt nu făcuse decât să-i deschidă apetitul. Acum ii era foame. Iar la el acasă, în izbă, nici măcar foc nu era: îl stinsese când plecase în vizită. Se gândise că nu-i mai trebuia. Să se întoarcă să ia foc? Ea i-ar da, că e bună... Nu... Să se întoarcă? La uşa care scârţâie... căldură... faţa ei albă, ca o clătită, bucuroasă, crestele tremurânde, şoapta grăbită: aici, aici, am un obiect de artă... Imediat, numai să-l şterg de mucegai... Şi lumânarea la care... plină de zbucium şi înşelăciune...! Ce spaimă! „Spaimă, ştreang şi groapă", scrisese Fiodor Kuzmici... Şi cică nu Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele... Plină de zbucium... şi înşelăciune... Nu Fiodor Kuzmici... Altcineva, nevăzut, străvechi, cu faţa acoperită... Probabil mare, alb şi mare, palid, foarte bătrân, mort de mult, înalt cât un copac, cu barba până la genunchi, cu ochi cumpliţi... El însuşi cumplit, stă printre trunchiuri, nemişcat, doar faţa i se întoarce într-o parte şi-ntr-alta şi străpunge cu ochii crepusculul de martie, îşi roteşte ochii ca să-l distingă pe Benedikt prin ceaţă: unde-i Benedikt, de ce s-a ascuns, de ce s-a grăbit spre gard? Şi inima îi bate în gât, ajungându-i până sub limbă, urlându-i în urechi... unde-i Benedikt, vino-ncoa, Benedikt, vreau să-ţi spun ceva... întinde mâna şi îi înfige un deget noduros în coaste, scoţând ţipătul cumplit al vârcolacului-copacilor: Iiiuuuuuuuuuu!!!

Se auzi o bătaie în uşa izbei străine — o bătaie simplă, domestică, viaţa simplă bătea la uşă, în amurg se auzeau voci de beţivi şi râsete, probabil cineva avea musafiri, era sărbătoare, uite, au ieşit pe prispă să-şi facă nevoile ori doar aşa, să respire aer curat, să-şi trăiască viaţa, să cânte cântece, să dea cu piciorul în pisică!

Nu-l remarcară pe Benedikt, care se furişa pe sub gard, nici el nu văzu pe nimeni şi nici făptura străveche, care citea, sau scria, sau ascundea în cârpe cartea plină de înşelăciune nu-l remarcă; aşa cum apăruse, aşa dispăru, şi dusă fu.

Acasă. E întuneric la el în izbă, miroase a cenuşă şi până la nuntă mai e mult, tare mult.

M – *Mîslete*

Foştii arată la fel ca noi. Bărbaţi, femei, tineri, bătrâni, de toate felurile. Mai mult bătrâni. Dar sunt altfel. Urmarea lor e că nu îmbătrânesc. Asta-i tot. Şi trăiesc, şi trăiesc, şi nu mor de bătrâneţe. Din alte cauze da, se întâmplă să moară. Au rămas foarte puţini Foşti.

Ei stau în izbele lor, se duc la slujbă, unii ajung şi şefi, totul la ei e ca la noi. Numai graiul le e diferit. Se întâlnesc pe uliţă cu tine, guguştiuc necunoscut, şi nu ghiceşti după nimic dacă e de-al nostru sau dintre Foşti. Până îl întrebi, cum se cuvine:

— Cine-oi hi? De ce nu te cunosc? Ce diavol te aduce prin părţile noastre?

Şi el nu răspunde ca toată lumea:

— Da’ ce-ţi pasă, ţi s-a urât cu râtul ăla? Stai că ţi-l smulg eu acuşi!

Sau ceva asemănător.

Nu, ei nu răspund ca să se înţeleagă ceva, ori, mai bine zis, ca să fie limpede: eşti tu puternic, da’ şi eu sunt puternic, aşa că nu te pune cu mine! Nu, dacă auzi că ţi se răspunde:

— Lasă-mă în pace! Huliganule!, atunci înseamnă că e un Fost.

Dacă se întâmplă să moară unul dintre ei, îl înmormântează. Şi nici asta ca la noi. Nu-i pun pietricele pe ochi. Nu-i scot măruntaiele, ca să-l umple cu ruginţ. Nu-i leagă mâinile şi picioarele cu

sfoară, nici nu-i îndoaie genunchii. Nu se pun în coşciug, lângă mort, nici lumânări, nici şoareci, nici farfurii, nici oale, nici linguri, nici arcuri, nici săgeţi, nici figurine mici de lut, nimic de felul acesta. Poate doar fac o cruce din două ţepuşe şi o pun în mâinile mortului, ori desenează un idol pe scoarţă de mesteacăn şi i-l pun şi pe ăsta în mâini, ca un fel de portret. Unii nici măcar asta nu fac.

O dată, le-a murit o bătrână. Nikita Ivanîci a trecut pe la Benedikt, tare mohorât: nemulţumit că murise o bătrână dintre Foşti.

— Benia, s-a prăpădit Anna Petrovna. Te rog, te rog tare mult, ca prieten, ajută-ne să cărăm coşciugul. Cu dezgheţul ăsta, toate drumurile sunt pline de noroi. N-o să ne descurcăm singuri.

Ce să facă? S-a dus să-i ajute. Era chiar interesant de văzut cum fac ei toate astea ca neoamenii.

Nu era lume multă, vreo duzină de oameni. Majoritatea în vârstă. Nu înjurau, nu nimic. Stăteau de vorbă liniştiţi. Cu feţele posomorâte.

— Cine-i organizatorul?

— Viktor Ivanîci.

— Iar Viktor Ivanîci?

— Dar cine altul? El are foarte multă experienţă.

— Dar transportul nu l-a asigurat.

— N-au vrut să-i dea nimic pentru transport. Cică garajul e închis, că e vreme proastă.

— Mereu au câte o scuză.

— Parcă n-aţi şti.

— Îşi bat joc de oameni.

— Dar ce, nu v-aţi obişnuit?

Viktor Ivanîci, organizatorul lor, era destul de tânăr; avea părul scurt, deschis la culoare, pieptănat într-o parte. Pe faţă i se citea nemulţumirea. Purta nişte şnururi roşii înfăşurate în jurul mânecilor, ca să-l vezi de departe. Nu era mârzac, dar pe aproape, aşa că, pentru orice eventualitate, Benedikt îi făcu o plecăciune. El făcu

un semn din sprâncene: primea plecăciunea. Îi spuse lui Benedikt:

— Nu vă îmbulziţi.

Puseră coşciugul pe pământ, lângă groapă. Alături aduseră un taburet şi puseră o pernuţă roşie pe el. Se aşezară în semicerc, în picioare, şi îşi scoaseră căciulile. Viktor Ivanîci alese doi dintre ei, arătându-i cu degetul.

— Dumneata şi dumneata. Vă rog. Formaţi garda de onoare.

Privi sever pe deasupra mulţimii şi ridică vocea.

— Declar deschise ceremoniile funerare. Încep!

Foştii îi spuseră:

— Începeţi, începeţi, Viktor Ivanîci. E frig.

Viktor Ivanîci ridică şi mai mult vocea şi începu:

— Sunt rude, apropiaţi? În primele rânduri, vă rog!

Nu ieşi nimeni. Înseamnă că nu avea rude, Ia fel ca Benedikt. Prindea singură şoareci.

— Colegi...?

Nimeni. O puicuşoară se iţi:

— Sunt o vecină. Eu aveam grijă de ea.

Viktor Ivanîci îi zise supărat, cu vocea lui obişnuită:

— Nu daţi buzna înainte! Încă nu v-am chemat.

— Dar îngheţ! Haideţi mai repede.

— Dacă vă purtaţi huliganic, va trebui să vă cer să părăsiţi locul! se supără Viktor Ivanîci. Există o ordine!

— Aşa-i! strigară voci din mulţime. Există o ordine, haideţi s-o respectăm! Altfel iese un talmeş-balmeş. Ca întotdeauna. Nu facem decât să pierdem timpul!

Viktor Ivanîci îşi folosi vocea cealaltă: ridicata şi parcă răsunătoare, ca şi cum ar fi hăulit în pădure.

— Vecini, servitoare? În primele rânduri.

Vecina care făcuse scandal veni repede în faţă. Viktor Ivanîci o privi cu ceva mai multă căldură: îşi ţuguie buzele şi miji ochii. O strânse de cot pe femeie şi îi spuse:

— Fiţi tare.

Femeia începu să plângă. Iar Viktor Ivanîci hăuli din nou:

— Decoraţii militare, medalii, ordine, ceva...? Decoraţii de stat...? Diplome de la instituţii de stat...? Insigne...? Epoleţi...?

Nu avea nimic.

— Carnet de partid, de Komsomol, de sindicat...? Bilete la loteria de stat...? Obligaţiuni de împrumut intern...? Carte de muncă...? Carnet de membru al unei uniuni de artişti...? Nu...? Vreun permis de conducere...? Camion...? Autoturism...? Tractor cu remorcă...? Nu...? Acte de concesiune...? Formulare de abonament...? Facturi de gaz...? De telefon...? De antenă colectivă...? Atenţionări pentru neplată...?

Toate cuvintele astea erau de neînţeles, caraghioase, ceva de groază. Benedikt nu se putu abţine şi chicoti, întorcându-se să privească mulţimea: oare şi ei or să înceapă să râdă? Nu, le curg lacrimile şiroaie. Toţi păreau că se uită undeva, în depărtare. O femeie îşi frângea mâinile, şoptind:

— N-au preţuit-o... N-au preţuit-o...

Şi lui Nikita Ivanîci îi curg lacrimile. Benedikt îi şopti:

— Ce-i cu dumneavoastră, Nikita Ivanîci? Vă e milă de bătrâna?

— Taci, Benia! Taci, te rog. E o viaţă întreagă... Doamne... Cum e viaţa asta... Viaţa asta omenească...

Tremurând, îşi şterse faţa cu mâneca. Iar Viktor Ivanîci zise:

— Instrucţiuni de folosire a aparatelor electrocasnice...? Nu...? Televizor...? Aragaz...?

Plită electrică...? Maşină de spălat...? De cusut...? Ustensile de bucătărie...?

— Da, da! Sunt instrucţiuni! strigă cineva din mulţime.

— Foarte bine! În primele rânduri, vă rog! Ce fel de instrucţiuni?

— Pentru maşina de tocat carne. Cu piese de schimb.

— Puneţi-le aici. Aici. Pe pernuţă.

Apăru un guguştiuc bătrân şi puse pe pernuţa roşie un petic murdar, ferfeniţit, şi îi puse şi o pietricică deasupra, să nu-i ia vântul. Toate femeile începură într-un glas să bocească, să urle ca apucatele. Uneia parcă i se făcu rău, aşa că o sprijiniră şi îi făcură vânt cu mâinile.

— Fiţi tari, tovarăşi! tună Viktor Ivanîci. Aşa! Altceva? Cine mai are suveniruri...? Relicve...? Nu...? Asta-i tot...? Voi trece la partea a doua... TOVARĂŞI!

Glasul lui Viktor Ivanîci deveni atât de răsunător, ca strigătul unui fel de mincinorb, încât Benedikt se lăsă pe vine şi începu să se uite în jur. Ţipa în asemenea hal, de parcă nu ar fi avut în faţa lui o duzină de guguştiuci, ci o mie.

— Moartea a smuls din rândurile noastre o truditoare de neînlocuit, continuă Viktor Ivanîci. Un om luminos. Un cetăţean merituos.

Viktor Ivanîci lăsă capul în piept şi tăcu. Benedikt se lăsă din nou pe vine şi îi privi faţa: plângea? Nu, nu plângea. Se uită mânios la Benedikt. Ridică din nou capul şi continuă.

— E trist. Nesfârşit de trist. În ajunul unei aniversări măreţe, două sute de ani de la Prăpăd...

— Viktor Ivanîci, Viktor Ivanîci! strigară Foştii. Aţi greşit discursul!

— Cum adică am greşit discursul? A, da. Îmi cer scuze. Ăsta era pentru altă ocazie. Le-am încurcat.

— Păi nu le mai încurcaţi!

— Şi dumneavoastră nu mai întrerupeţi! Sunt întrerupt! se oţărî el, uitându-se la Benedikt. Vin tot felul de gură-cască!

— E fiul Polinei Mihailovna!

— Nu vă mai certaţi, domnilor! Să continuăm! În ajunul...

Viktor Ivanîci se adună, îşi recompuse expresia solemnă şi luă poziţie de drepţi.

— În ajunul unei triste aniversări, două sute de ani de la Prăpădul care ne-a spulberat şi apoi ne-a unit, a plecat dintre noi... dintre noi... un mare, luminos tovarăş, un cetăţean de neînlocuit, un truditor modest, discret. Un om cu suflet mare. S-a dus, dar ceea ce a făcut a rămas. Chiar dacă aportul Annei Petrovna la restaurarea Trecutului nostru Luminos nu a fost mare — Viktor Ivanîci arătă cu mâna spre pernuţă —, el cântăreşte greu, e vizibil, e important... Fie-ţi ţărâna uşoară, Anna Petrovna! Cine vrea să spună câteva vorbe din partea obştii? Dumneata, Nikolai Maximîci? Te rog.

Ieşi în faţă alt guguştiuc bătrân, cu părul în vânt. Plâns. Îşi suflă nasul.

— Anna Petrovna! Truditoare neştiută! spuse el, adresându-se direct coşciugului. De ce te-ai dus, Anna Petrovna? Îm?! Şi noi? N-am ştiut să te preţuim! Nu ne-a interesat! Ne ziceam: ce atâta Anna Petrovna şi iar Anna Petrovna! O bătrânică, acolo! Credeam că o să fii cu noi mereu. Ce mai, s-o spunem pe-a dreaptă: nu dădeam nici doi bani pe tine! Cine are nevoie de ea, ne gândeam, o bătrânică măruntă, morocănoasă, fără sare şi piper, care ţi se încurcă printre picioare ca o ciupercă otrăvită, Doamne iartă-mă!

— Ei, ei, ziseră guguştiucii. Mai uşor!

— De mortibus aut bene aut nihil! răcni cineva în urechea lui Benedikt.

— Ce? tresări Benedikt. Ce-am făcut?

— Nu tu, nu tu, calmează-te, Benia, îl trase de mânecă Nikita Ivanîci. Stai liniştit, nu te mai foi.

— Cine avea nevoie de tine, Anna Petrovna, musculiţă invizibilă! Nu te interesa decât bucătăria, nu te dezlipeai de cuptor! Uite ce a rămas în urma ta: cum să mănânci şi atâta tot?! Dar ne pare rău după tine, Anna Petrovna! Fără tine, poporul nu e întreg!

Viktor Ivanîci îi strânse mâna guguştiucului şi îi mulţumi:

— Foarte bine ai vorbit, tovarăşe. Îţi mulţumim. Nikita Ivanîci, vă rog să spuneţi câteva cuvinte din partea Societăţii pentru Protecţia Monumentelor!

Nikita Ivanîci ieşi în faţă, suflându-şi şi el nasul.

— Prieteni! începu el. Ce ne spune nouă acest obiect memorial (arătă spre pemuţă)? Această nepreţuită relicvă a unei epoci trecute! Ce poveste ne-ar spune, dacă ar putea vorbi? Se spune: obiect prăfuit de muzeu, cenuşa secolelor! Instrucţiuni pentru folosirea maşinii de tocat carne... Ha! Şi totuşi, prieteni! Şi totuşi! Ca fost muzeograf ce nu s-a sustras niciodată de la îndatoririle sale, vă spun: în aceşti ani grei, epoca de piatră, apusul Europei, moartea zeilor şi aşa mai departe, tot ce am trăit împreună, prieteni, în aceşti ani, instrucţiunile pentru folosirea maşinii de tocat nu sunt mai puţin preţioase decât un papirus din Biblioteca din Alexandria! Decât o bucată din Arca lui Noe! Decât Codul lui Hammurabi! Ce să mai vorbim? Cultura materiala, prieteni, se restaurează ceas de ceas. Se reinventează roata, se foloseşte din nou pârghia, ceasul solar! Curând vom învăţa să ardem oalele de lut! Aşa-i, prieteni? Vine şi rândul maşinii de tocat carne. Poate că acum ea este la fel de misterioasă ca taina piramidelor — dacă or mai exista —, la fel de greu de închipuit ca şi canalele de pe Marte, dar o să vina clipa, prieteni, când ea va funcţiona! Are dreptate Viktor Ivanîci: ea ne va apărea ca un obiect cu greutate, vizibil, important, aşa cum au ajuns la noi pe vremuri apeductele construite cândva de

sclavii din Roma! Apeductele, din păcate, nu au ajuns până în zilele noastre, dar nici ele nu sunt departe! Or să fie, de toate or să fie! Principalul este să păstrăm moştenirea spirituală! Obiectul ca atare nu există, dar avem instrucţiunile de folosire, testamentul spiritual — nu mă tem de acest cuvânt —, un mesaj din trecut! Iar Anna Petrovna, o bătrânică neînsemnată, modestă, a păstrat acest mesaj până în ceasul morţii! Păstrătoare a vetrei casei, a pietrei de temelie, a stâlpului unei întregi lumi! Este o lecţie pentru noi toţi, prieteni. Cioplit-am, nu cu mâna, un monument... Umilă plecăciune, Anna Petrovna, suflet sfânt!

Începu să plângă şi se retrase.

— Foarte bine aţi vorbit, Nikita Ivanîci. Vă mulţumim. Din partea Disidenţilor, Lev Lvovici, vă rog, glăsui Viktor Ivanîci.

Ieşi în faţa un guguştiuc subţirel, cu părul ondulat şi cu un rânjet pe faţă. Se bătea cu degetele pe burta. Se legăna de pe vârfuri pe călcâie.

— Doamnelor şi domnilor, e un simbol. Lumea piere, dar maşina de tocat este indestructibila. Maşina de tocat a istoriei. Şi aici o să-mi permit să nu fiu de acord cu reprezentantul Societăţii Pentru Protecţia Monumentelor — rânji din nou. Maşina de tocat carne, doamnelor şi domnilor. Cu piese de schimb. Este aceeaşi. Doar piesele s-au schimbat. Şi libertate n-a fost nici atunci, nu este nici acum. Şi ştiţi ce e cel mai trist? Cât de înrădăcinat este acest lucru în conştiinţa populară. Instrucţiuni pentru strângerea şurubului. Veşnica rotaţie a manivelei şi a cuţitelor. Să ne amintim de Dostoievski. Poate să piară lumea întreagă, eu vreau să beau ceai. Sau să toc carne. Carne de tun, doamnelor şi domnilor. Şi acum am un gust amar. Ne-au tocat deja. Şi tot mai vor. Nu voi vorbi acum despre situaţia economică: am îngheţat cu toţii. Mă voi limita la a vă atrage atenţia: da, maşina de tocat. Concepută de sclavii

celei de-a treia Rome. De sclavi! Şi nu existau xeroxuri!

— Foarte bine aţi vorbit, Lev Lvovici. Vă mulţumim. Din partea asociaţiei femeilor...? Lilia Pavlovna!

Benedikt nu se osteni s-o asculte pe muiere; se aşeză pe o moviliţă şi aşteptă să se termine. Începuse să îngheţe; noroiul, bătătorit de atâţia paşi, făcuse o pojghiţă de gheaţă, şi ningea mărunt. Primăvara se lăsa greu, tare greu. Ce bine ar fi fost la căldurică, pe cuptor! Şi Olenka să-ţi aducă clătite şi cvas fierbinte. Olenka... Frumuseţe nemaivăzută! Ţi-e şi frică să te însori cu o asemenea frumuseţe. Cosiţă lungă... Ochi limpezi... Feţişoara ca un ou, sau mai degrabă ca un triunghi. Plinuţă, dar poate doar pare aşa din pricina hainelor groase. Are degeţele subţiri. De-ar veni mai repede Sărbătoarea de Mai... Ea să stea la fereastră şi să coasă, iar Benedikt s-o admire ziulica întreagă.

Între timp, Foştii au vorbit, au plâns, au cântat ceva trist şi-au îngropat bătrânica şi au început să se împrăştie. Trăgându-şi nasul, Nikita Ivanîci se aşeză lângă Benedikt, îşi desfăcu punguţa, îndesă nişte ruginţ într-o frunză şi o rulă, una pentru el, una pentru Benedikt. Suflă o flăcăruie şi începură să fumeze.

— De ce a murit, Nikita Ivanîci?

— Nu ştiu, Benia. Cine ştie?

— A mâncat ceva ce nu i-a priit, sau cum?

— kEh, Benia...

— Nikita Ivanîci, mă gândesc să mă însor.

— Asta-i bine. Dar nu eşti prea tânăr pentru însurătoare?

— Nikita Ivanîci! Am trecut de douăzeci de ani!

— E drept... Dar voiam să te atrag într-o afacere... Ca vechi prieten...

— Ce fel de afacere? Să punem stâlpi?

— Şi mai bine... Vreau să fac un monument al lui Puşkin. Pe Strastnoi. Am înmormântat-o pe

Anna Petrovna şi m-am gândit... Prin asociere de idei, ştii... Anna Petrovna în sus, Anna Petrovna în jos... Vedenie ce trece-n pripă... Clipa trecută e mai dulce... Trebuie să mă ajuţi.

— Ce fel de monument?

— Cum să-ţi explic? Sculptăm o figură din lemn, de mărimea unui om. Frumoasă, gânditoare. Cu capul plecat, cu o mână pe piept.

— Aşa cum te înclini în fata mârzacilor?

— Nu... Ca şi cum ai pândi: ce ne aşteaptă? ce a trecut? Şi cu mâna pe inimă. Uite aşa. Bate? Înseamnă că trăieşti.

— Cine-i Puşkin ăsta? E de pe la noi?

— Un geniu. A murit. Demult.

— A mâncat ceva ce nu i-a priit?

— O, Doamne, Dumnezeule! Eşti mare şi prost, Benedikt, Doamne iartă-mă, şi eşti fiul Polinei Mihailovna! De fapt, eu sunt vinovat. Trebuia să mă ocup mai de mult de tine. Ei, uite, am ce face la bătrâneţe. O să reparăm asta. Ai o profesie bună, eşti băiat citit, nu-i aşa?

— Citit, Nikita Ivanîci! Îmi place teribil să citesc. Îmi place arta în general. Ador muzica.

— Muzica... da... Mie îmi plăcea Brahms...

— Şi mie îmi place brahmsul. Asta-i sigur.

— De unde poţi să ştii? se miră bătrânul.

— Păi cum! He! Păi Semion... îl ştiţi pe Semion? Ăla care are o izbă la Heleşteul Gunoaielor? Lângă Ivan Viţelîci? Aici e izba lui Ivan Viţelîci şi aici e a lui Semion, da? Pe dreapta, unde-i groapa?

— Da, da, şi ce-i cu Semion ăsta?

— Păi el cum îşi face plinul cu cvas, cum se pune pe cântat. Întoarce găleţi şi oale cu fundul în sus şi loveşte în ele cu beţe, tam-taram, tam-taram, şi apoi dă în fundul unui butoi bum! şi iese un mare brrrrahms.

— Da..., oftă Nikita Ivanîci.

Fumară în tăcere. Da, e plăcut să te gândeşti la muzică. Sau la cântece... Trebuie să-l cheme pe

Semion la nuntă. Se iscă o rafală de vânt, împrăştiind zăpada.

— Ei, mergem, Nikita Ivanîci? Că-mi îngheaţă codiţa.

— Ce codiţă?!

— Cum ce codiţă? Codiţă ca toate codiţele. Aia de la fund.

H – *Naş*

Ei, poftim! Omul propune şi Dumnezeu dispune. Am ajuns la jumătatea vieţii pământeşti şi m-am trezit într-o pădure întunecată! M-am abătut de la cărarea dreaptă în bezna văii! Am trăit, am trăit, m-am bucurat de soare, m-am întristat privind stelele, am mirosit florile, am visat visuri frumoase — şi deodată, o asemenea lovitură. Asta, la drept vorbind, este o dramă! O ruşine şi o dramă, asemenea nenorocire cred că nu s-a mai întâmplat nimănui, nici chiar lui Turtiţă!

Toată viaţa Benedikt se mândrise: era un băiat reuşit. Ştia şi el, şi aşa spuneau şi oamenii. Nu poţi să-ţi vezi propria faţă, fireşte, decât dacă aprinzi o lumânare, torni apă într-o strachină şi te uiţi în ea. Atunci parcă-parcă zăreşti ceva. Corpul însă se vede foarte bine. E vizibil pentru toată lumea. Uite, mâinile, picioarele, buricul, sfârcurile, ruşinea, toate degetele, şi la mâini şi la picioare, totul fără nici cel mai mic defect! Iar în spate, fireşte, ce să fie? În spate e fundul şi la fund o codiţă. Şi acum vine Nikita Ivanîci şi zice: oamenii nu au şi nu trebuie să aibă coadă! Ei?! Atunci ce-i asta, o Urmare?!

Bineînţeles, fusese o vreme când Benedikt nu avea codiţă. Când era mic, fundul lui era neted. Dar cum a intrat în adolescenţă, cum a început să capete forţă bărbătească, a început să-i crească şi coada. Benedikt îşi zisese că aşa şi trebuie; prin

asta, pesemne, se şi deosebeşte bărbatul de femeie, că la el totul creşte în afară, iar la ea înăuntru. Barba şi părul de pe corp tot aşa, la început nu i-au crescut, iar pe urmă au crescut şi s-a făcut frumos.

Şi el fusese mândru de codiţa lui! O codiţă frumoasă, albă, tare; lungă cam de-o palmă sau poate un pic mai mult; dacă Benedikt era mulţumit de ceva sau se bucura, codiţa asta se mişca dintr-o parte într-alta — şi cum altfel? Întotdeauna după coadă se simte în ce dispoziţie este omul. Şi cum, acum se dovedeşte că e anormal? Că nu e bine? Doamne sfinte...! Te pomeneşti că nici ruşinea, pudenţialul său, ca să ne exprimăm literar, nici ea n-o fi normală? Ia vezi, Nikita Ivanîci!

Nikita Ivanîci îl examină pe Benedikt şi păru cam supărat. Nu, zise, ruşinea ta e cum trebuie, frumoasă şi sănătoasă, una la număr, ca la toată lumea; codiţa însă este absolut inutilă, ba chiar mă mir cum se poate ca tu, visător şi neurastenic, să nu-ţi fi dat seama până acum. Şi ţi-am tot spus: nu mai mânca atâţia şoareci! Hai să ţi-o amputez; asta înseamnă că o să iau un topor şi o să ţi-o retez. Hârşti!

Nu!!! Mi-e frică!!! Cum adică să mi-o retezi?! E totuna cu o mână sau un picior! Nu! Pentru nimic în lume! Şi el: hai, hai, poate că toată prostia ta, toate nevrozele sunt din pricina cozii... Nu, nu! Nu vă las!

Dar cum să se însoare acum?! Cum s-o mai privească în ochi pe Olenka, frumuseţea luminoasă? Că doar însurătoarea nu înseamnă numai clătite şi cusut şi plimbări mână în mână prin grădină, înseamnă şi să-ţi dai jos izmenele! Şi Olenka o să se uite şi o să se sperie: ce-i asta?! Îm?! Dar muierile alea — nici Marfuşka, nici Kapitolinka, nici Verka cea Strâmbă, nici Glaşka-Kudlaşka, nici atâtea altele — nu-i spuseseră nimic, nu făcuseră niciun fel de remarci şi nu-şi exprimaseră vreo nemulţumire. Dimpotrivă, îl

lăudaseră! Nişte proaste fără învăţătură! În afară de treaba lor femeiască nu vor să ştie nimic!

Şi acuma ce să facă? Doar făcuse treaba pe jumătate, deja îi ceruse mâna şi fusese invitat la părinţii ei, deja vorbise cu Olenka, stabilise şi ziua în care urma să se ducă la ei acasă, să-şi prezinte omagiile şi să îi cunoască! Bună ziua, dragii mei, vreau să vă cer mâna fiicei dumneavoastră! Dar tu cine vei fi fiind, cu ce te lauzi? Eu sunt Benedikt Karpov, fiul răposatului Karp Pudîci, care este fiul lui Pud Hristoforîci, care este fiul lui Hristofor Matveici, care este fiul lui Matvei... şi de aici nu mai ţinem minte, se pierd în negura vremurilor. Mă laud cu faptul că sunt tânăr, sănătos, arăt bine, am o slujbă bună, curată, ştiţi şi dumneavoastră... Nu ne minţi, Benedikt Karpov? Nu vă mint. Dar de ce ai nume de câine, Benedikt? Nu cumva nu e nume, ci poreclă? Şi de ce te strigă cu nume de câine? Care este Urmarea ta?

Aici e drama.

Ce-mi pasă mie că alţi guguştiuci au şi ei urmări: păr de prisos, bube, băşici! Băşicile sunt ca bulbocii pe apă: plutesc ce plutesc, apoi se sparg. Coarnele, urechile şi crestele de cocoş nu sunt prea plăcute la vedere, dar ce-mi pasă mie? Milă mi-e de tine, dar de mine mi se rupe inima. Nu-i niciun secret în coarne şi creste, totul e la vedere, oamenii sunt obişnuiţi cu ele. Nimeni n-o să râdă şi să spună: Hei, tu de colo, de ce ai coame? Le-ai avut întotdeauna, nici măcar nu le mai vezi. Dar o coadă e un fel de secret, o taină, sau, ca să spunem aşa, e ceva intim. Dacă ar avea toată lumea coadă, ar fi bine. Dar când ai numai tu, e ruşine.

Nu avea şi el o Urmare luxoasă, ca Nikita Ivanîci: să sufle foc! Curat, frumos, oamenii se tem, te respectă. Eşti Fochistul nostru Şef, tătucă! Iar despre Benedikt or să spună: Câine! Câine vagabond, javră! cum li se spune mereu câinilor. La urma urmei, un guguştiuc când vede un câine nu vrea să-l omoare în şuturi, să arunce cu un băţ în el

sau să-l pocnească cu ceva, ori pur şi simplu să-l înjure din răutate, nu, răutatea e pentru oameni, ci dintr-un fel de dezgust.

Iar Nikita Ivanîci chibzuieşte: ei, pe de altă parte, coada este proprie primatelor; în trecutul îndepărtat, când oamenii nu ieşiseră încă din starea de animal, coada era un fenomen normal şi nu se mira nimeni; evident, ea a dispărut în momentul când omul a început să folosească unelte; acum este un atavism; ceea ce mă nelinişteşte însă este reapariţia bruscă tocmai a acestui organ. Ce rost o avea? Suntem totuşi în Neolitic, nu în nu ştiu ce societate sălbatică: ce rost o avea?

Cu lacrimi în ochi, Benedikt îi spunea: dumneavoastră vă convine să chibzuiţi, să spuneţi tot felul de vorbe, Nikita Ivanîci! Dumneavoastră vreţi să restauraţi trecutul, să puneţi stâlpi, să sculptaţi un puşkin de lemn, dar nu vă pasă de trecutul care mi se fâlfâie mie la spate, de faptul că trebuie să mă însor! Voi, Foştii, toţi sunteţi aşa: „Vom restaura trecutul în toată măreţia lui.“ Ei, poftim măreţie! Na! Dacă tot vă e atât de dor de trecut, de ce nu umblaţi voi cu cozi la spate, că mie nu-mi trebuie? Eu vreau să trăiesc!

Şi Nikita Ivanîci: De acord, tinere, ascult discursul unui bărbat, nu al unui copil. Dar uite ce vreau să spun: eu nădăjduiesc în renaşterea spirituală! E timpul! Eu nădăjduiesc în fraternitate, iubire, frumuseţe. Dreptate. Respect reciproc. Năzuinţe înalte. Îmi doresc ca locul certurilor şi bătăilor să fie luat de munca cinstită, inteligentă, umăr la umăr. Ca în suflet să se aprindă flacăra iubirii de aproape.

Benedikt: Da, da, acuşi. Dumneavoastră vă e uşor să vorbiţi, că dumneavoastră aveţi foc. Dumneavoastră toţi vă fac plecăciuni, vă sărută tălpile, probabil vă aduc şi surprize în coşuri: blinele ori tăieţei! Şi când nu vă convine ceva, suflaţi şi vă faceţi scrum duşmanul! Dar noi, muritorii de rând, cum să trăim?

Nikita Ivanîci: Nu, stai aşa, tinere, stai aşa, iar nu m-ai înţeles. Nu am intenţia să fac scrum pe nimeni, îi ajut pe toţi atât cât îmi stă în putinţă. Desigur, Urmarea mea este ieşită din comun, convenabilă, pot să fumez oricând am poftă. Dar nici eu nu sunt, probabil, veşnic. Uite, şi Anna Petrovna a plecat într-o lume mai bună, unde nu este nici întristare nici suspin. E timpul, dragii mei, să încetaţi să vă mai bazaţi pe un moşneag şi să daţi dovadă de puţină, măcar puţină iniţiativă. E timpul să vă faceţi singuri focul!

Benedikt: Doamne, Dumnezeule, Nikita Ivanîci, ce, v-aţi prostit? De unde să luăm noi foc? Asta e o taină! Nu avem voie s-o ştim! De unde se ia? Dacă arde o izbă, da, atunci toată lumea vine cu strachina şi adună cărbuni. Atunci, sigur că da. Dar dacă se sting focurile în tot oraşul? Ei?! Ce facem, aşteptăm o furtună cu fulgere? Murim toţi între timp!

Nikita Ivanîci: Frecare, tinere, frecare. Încearcă, aş încerca şi eu cu plăcere, dar sunt prea bătrân. Nu mai pot.

Benedikt: Ei, haideţi, Nikita Ivanîci! Bătrân-bătrân, dar măscări spuneţi! Sunteţi ceva!

— Portretul lui, zise Nikita Ivanîci, din păcate nu-l am, spre tristeţea şi durerea mea. Nu l-am păstrat. Ce salvăm din casa care arde? Ce luăm cu noi pe o insulă nelocuită? Eterna întrebare! Era o vreme când purtam discuţii nesfârşite vara pe verande, iarna prin bucătării, ori cu tovarăşi întâmplători de călătorie în trenuri! Care trei cărţi sunt cele mai preţioase din lume? Care sunt cele mai dragi inimii? Tu, de pildă, tinere, ce-ai salva dintr-o casă care arde?

Benedikt se gândi mult şi bine. Îşi imagină izba. Cum intri, în dreapta, o masă cu un taburet. Masa e trasă lângă fereastră, ca să fie mai multă lumină; pe masă, se-nţelege, e o lumânare, iar lângă masă un taburet. Unul dintre picioare i-a putrezit şi n-a ajuns să-l repare. Mai încolo, lângă perete, încă

un scaun. Înainte stătea pe el mămuca, acum nu mai stă nimeni şi câteodată Benedikt îşi atârnă pe el pufoaica sau îşi aruncă hainele. Aşa, altceva nu mai e. Din colţul acela porneşte un alt perete şi acolo se află laviţa. Pe laviţă, bineînţeles, sunt cârpe. Deasupra laviţei, pe perete, e fixată o poliţă, iar pe poliţă stau nişte cărţi, dacă nu le-or fi furat hoţii. Sub laviţă, ca la toată lumea, este o cutie pentru tot felul de fleacuri, prostii pe care nu te înduri să le arunci — scule, cuie şi aşa mai departe. La căpătâiul laviţei, alt colţ. Pe al treilea perete, cum intri, drept în faţă, se află cuptorul. Cuptor ca toate cuptoarele! Totul e limpede în ce-l priveşte. Deasupra e un fel de pat, pentru cine preferă căldura, iar înăuntru se face mâncarea. Robineţi, zăvoare, stingătoare, astupători, mânere, compartimente secrete — de toate are. De jur-împrejur are sfori: poţi să usuci ceva, sau să atârni aşa, de frumuseţe. Şi e atât de mare cuptorul ăsta, aşa de grăsan, ca să spunem aşa, încât pe cel de-al patrulea perete nu mai rămâne loc să pui nimic: o pereche de cârlige în care să-ţi atârni căciula sau prosopul şi gata. Mai e şi uşa de la cămară, fireşte, unde păstrăm ruginţul şi ciupearcile uscate.

Ce să ia de acolo dacă, Doamne fereşte, e un incendiu? Ruginţ? Ducă-se, poţi oricând să culegi altul! Strachina cea nouă? Şi din asta poate să-şi mai facă. De scaun parcă i-ar părea un pic rău, că era foarte vechi.

— Scaunul l-aş lua, zise Benedikt.

— Da?! se miră Nikita Ivanîci. De ce?

— Că a fost al mămucăi.

— A, e de înţeles. Are valoare sentimentală. Dar cărţile? Cărţile nu-ţi sunt dragi?

— Cărticelele, Nikita Ivanîci, pur şi simplu le ador, şi ce-i cu asta? Dacă e nevoie, pot să fac oricând rost de altele. Le iau la schimb pe şoareci. La urma urmei, Nikita Ivanîci, dacă ar fi un incendiu, Doamne fereşte, ele s-ar aprinde primele.

Puf! şi s-au dus. Că doar sunt din scoarţă de mesteacăn, material simplu.

— Dar cuvintele tipărite în ele sunt mai tari decât arama şi mai durabile decât piramidele! Ei?! Poţi să spui că nu-i aşa?

Nikita Ivanîci începu să râdă şi îl bătu pe Benedikt pe spinare, de parcă s-ar fi înecat şi ar fi încercat să-l ajute.

— Şi tu, tinere, participi la asta. Participi! Oi fi tu un zăpăcit, un ignorant, un neanderthalian, un cromagnon depresiv! Eu văd până şi în tine scânteia umanităţii, o văd! Ceva-ceva speranţe îmi pun în tine! O să ţi se încălzească ţie cumva minţişoara aia, continuă Nikita Ivanîci să-l necăjească. Sufletul tău nu e lipsit de elanuri, mda... „Vă sunt menite nobile ela-a-a-a-nuri, dar nu e dat să le-mpli-i-i-i-i-niţi!“ fredonă el cu glas răguşit, ca un behăit de capră. Dar eu şi cu tine o să împlinim ceva simpatic, ceva de suflet... Ai în tine, cred eu, un anume simţ artistic...

— Nikita Ivanîci! se supără Benedikt. Ce vorbe tot spuneţi... Mai bine daţi-mi un şut, ce mă tot ponegriţi...?

— Da, şi cum spuneam, chibzui bătrânul, nu am portretul lui, dar o să te asist eu. Ca statură, nu era prea mare.

— Dar aţi spus că era un gigant, zise Benedikt ştergându-şi nasul cu mâneca.

— Un spirit gigantic. Capul lui mândru se-nălţa mai sus...

— ...decât columna lui Alexandru-n zare. Ştiu, am copiat. Ceea ce nu ştim însă, Nikita Ivanîci, e câţi arşini avea columna asta.

— Nu contează, nu contează! Uite, din buşteanul ăsta — îmi pare rău, altul n-avem — din buşteanul ăsta o să-l scoatem la lumină. Pe mine cel mai mult mă interesează capul plecat şi mâna. Uite aşa, arătă Fochistul. Uită-te la mine. Sculptează un cap buclat, un nas drept, o faţă gânditoare.

— Barbă lungă?

— Fără barbă.

— Deloc?!

— Nişte favoriţi care pornesc uite aşa, de la frunte.

— Ca la Pahom?

— Doamne păzeşte! Cam de cincizeci de ori mai mici. Aşa deci: capul, gâtul, umerii şi mâna, mâna e cea mai importantă. Ai înţeles? Îndoaie cotul.

Benedikt lovi lemnul cu pâslarul. După cum suna, era lemn bun, uşor. Dar dens. Şi uscat. Material bun.

— Troţkă? întrebă Benedikt.

— Cine?

Bătrânul înjură, scuipă şi ochii îi aruncară fulgere; de ce anume se înfuriase, nu explică. Se înroşi la faţă ca o sfeclă:

— E Puşkin! Puşkin! Viitorul Puşkin!

Ei, acuma cine-i cromagnon? Cine-i nerastenic? De-aia nu-i nimic de făcut cu ei, cu Foştii: ţipă când nu e cazul, înjură cu cuvinte străine, te îmbrâncesc fără niciun motiv, veşnic nemulţumiţi: nici nu pricep o glumă bună, nu le plac nici cântecele şi jocurile noastre, nu ştiu să se exprime popular, din suflet, o ţin întruna cu „Ooo! Ce nenorocire!" când nu s-a întâmplat de fapt nicio nenorocire.

Nenorocire e când se apropie Săniile Roşii, ptiu, ptiu, ptiu, nu pe mine, nu pe mine; sau când te gândeşti la zât, asta-i nenorocire. Pentru că atunci eşti singur. Singur-singurel, fără nimeni. Şi de tine se apropie... Nu!!! Nu vreau nici să mă gândesc măcar... Ce nenorocire este însă când cântăm şi dansăm, sau când jucăm broasca, de exemplu?

Jocul e frumos. Inviţi musafiri, mai întâi de toate îi aduni pe toţi în izbă. Mături firimiturile de pe masă cu palma: hei, şoarece, vin' fuguţa! Gkunoiul care s-a adunat în casă îl mături sub laviţă, fireşte, îl împingi cu piciorul şi îl acoperi cu ceva să nu se vadă. Netezeşti cârpele de pe laviţă:

îndrepţi un pic cearşaful şi hainele. Dacă cearşaful e foarte murdar, îl speli. Dacă nu, merge şi aşa. Dacă se nimereşte să ai vreo cuvertură, o scuturi bine de praf şi o pui frumuşel pe cuptor, de parcă ar fi fost dintotdeauna acolo. Aprinzi lumânări peste tot, fără să te zgârceşti, ca să fie lumină şi atmosferă de sărbătoare. Aşezi o grămadă de gustări calde pe masă, rânduri-rânduri. Pui o doniţă de bragă pe masă şi ţii încă vreo câteva doniţe în cămară, la rece. Mai aduc şi oaspeţii — cine vine în vizită cu mâna goală? Poate doar vreo stârpitură ticăloasă, vreun zăpăcit cu capul în nori. Trebuie neapărat să vii cu un cadou când intri într-o casă străină... Ei, şi se adună oaspeţii, spălaţi, pieptănaţi, cu haine curate, dacă au găsit. Glume, râsete. Mai întâi se stă la masă. Pe masă — o minune! Şoareci la cuptor, şoareci fierţi, şoareci cu sos. Codiţe de şoarece marinate, icre din ochişori. Măruntaiele murate merg şi ele foarte bine cu cvasul. Cornuri de post, din grăunţe. Ciupearci de sezon. Dacă gazda e mai bogată, blinele. La cei chiar înlesniţi de tot, brânzoaică. Se aşază, mulţumesc, beau bragă, înfulecă felul întâi, apoi trec imediat la al doilea. Li s-a urcat la cap, încep să se ameţească. Bun! Dacă ai nişte ruginţ bun, pişcător, nici nu observă că e mâncare puţină. Au mâncat, s-au săturat, le-ai dat şi felul trei şi felul patru, ai şi uitat când a fost asta, suntem acum deja la felul zece. Fumăm, râdem. Bârfim nişte bârfe, ne povestim unii altora cine cu cine a fost, minţim. Dacă sunt şi femei în vizita, ne jucăm cu ele până nu mai putem: le ciupim de colo, le apucăm de dincolo, le luăm în braţe, ne arătăm interesul. Cântăm un cântec în cor, tropăind din picioare:

Mi s-a făcut zob ulciorul
Pe cărări vreo zece.
Când mi s-o opri fuiorul,
Să strâng cioburile-oi trece.

Şi pe urmă trecem la joc. Broasca e un joc frumos, vesel. Se joacă astfel: se sting lumânările, să fie întuneric, te aşezi sau stai în picioare unde se nimereşte, iar unul se urcă pe cuptor. Stă acolo ce stă, şi-apoi odată sare cu un strigăt puternic, tunător! Dacă aterizează pe unul dintre musafiri, sigur îl dărâmă, îi face o vânătaie sau îi dislocă o mână, ceva. Dacă ratează, se loveşte el: la cap, la genunchi, la cot, sau poate chiar îşi rupe o coastă: cuptorul e înalt. Pe întuneric, poate să se lovească şi de taburet — să fie sănătos! Sau cu fruntea de masă. Dacă nu rămâne lat, se urcă la loc pe cuptor; dacă a ieşit din joc, ceilalţi se înghesuie nerăbdători: acum sar eu, acum sar eu! Chicote, ţipete, râsete, poţi să faci pe tine de tare ce te distrezi. Apoi aprindem lumânările şi ne uităm în jur să vedem ce stricăciuni am făcut. Asta, evident, stârneşte şi mai multe hohote: uite, până adineauri, Zinovii avea un ochi, acum ia-l de unde nu-i! Gurian şi-a rupt o mână, îi atârnă din umăr, cum o să mai muncească el acum?

Fireşte, e limpede că, dacă cineva îmi vatămă mie vreo mână sau vreun picior ori îmi răneşte vreo parte a corpului, nu mai e caraghios, mă supăr. N-ai ce discuta aici. Asta dacă-i vorba de mine. Dacă-i vorba de altcineva, e caraghios. De ce? Pentru că eu sunt eu şi el e el. Şi Foştii spun: O! Ce Nenorocire! Cum se poate aşa ceva?! Ei nu înţeleg că, dacă ar fi după ei, n-ar mai exista pe lume nici râsete, nici veselie, ci am sta toţi prin case posomorâţi şi încruntaţi, fără niciun fel de aventuri, fără dansuri pe vine şi fără chicotit de muieri.

Ne mai jucăm şi de-a sufocatelea, e la fel de amuzant: îi pui cuiva o pernă pe faţă şi îl sufoci şi el dă din mâini, se zbate, iar când se smuceşte e roşu la faţă şi transpirat şi părul îi stă ridicat în sus, parcă ar fi o harpie. Rareori moare câte unul, că ai noştri sunt puternici, ştiu să opună rezistenţă, au multă forţă în muşchi. De ce? Pentru că muncesc

mult, sădesc napi în pământ sparg piatră, leagă snopi, taie copaci şi fac buşteni.

Şi nu-i nevoie să ne jigneşti, spunând că mintea abia de ne licăreşte un pic: avem o minte destul de ageră, judecăm încet, dar bine. De pildă, judecăm: lemnul de troţkă e mai bun pentru marionete şi vedre, iar butoaiele făcute din el sunt faimoase. Spiripinul este şi el un lemn excelent, se fac şi măturici de baie bune din el şi nucile lui sunt gustoase şi aşa mai departe, dar de sculptat un simbol din el nu e bun, pentru că are prea multă răşină care curge şi e lipicioasă Mesteacănul e plăcut la privit, dar are tulpina subţire şi strâmbă, e greu de cioplit. Tulpina Copacului Blestemat este şi mai subţire, toată numai noduri şi umflături — într-un cuvânt, Copacul Blestemat! Nici salcia nu e bună, fasolul e prea fibros, copacul apucător e umed tot timpul anului. Mai sunt o mulţime de soiuri sau varietăţi, ca să spunem aşa, dacă stai să le numeri; şi noi le ştim aproape pe toate. Uite, acuşi o să decojim unul, o să marcăm găurile cu o daltă... şi o să încropim un idol pân' la nuntă.

Benedikt oftă, şopti ceva, scuipă cum se cuvine, şi — cu Dumnezeu înainte! — lovi cu toporul în buşteanul de troţkă.

O – *On*

Foişorul în care locuia familia Olenkăi nu se vede din stradă. Are un gard înalt, adânc, cu vârfuri ascuţite. La mijloc, poarta. Pe poartă este un inel din piatră. Într-o parte a porţii este o gheretă. În gheretă este un rob.

Când se înţelesese cu Olenka, Benedikt îi spusese că vrea să trimită nişte peţitori înainte. Parcă e mai uşor când spun peţitorii în locul tău tot ce trebuie, bat palma, stabilesc ce şi cum. Te ridică în slăvi: e atât de aşa şi pe dincolo, şi să-l vedeţi

când face nu ştiu ce, nu-i bărbat, ci un boboc înflorit, un şoim ager. Olenka însă protestase: nu, nu-i nevoie de peţitori... suntem o familie modernă... nu-i nevoie. Vino singur. Ne aşezăm, stăm de vorbă... Mâncăm...

Luă nişte cadouri: o legătură de şoareci, o vadră de cvas — să nu se ducă cu mâna goală în casa oamenilor — şi un buchet de clopoţei.

Totul părea să meargă bine. Dar era neliniştit. Cum o să fie?

Se apropie de poartă şi se opri în faţa ei. Robul ieşi din gheretă, nemulţumit.

— Pe cine cauţi?

— Sunt un coleg al Olgăi Kudeiarovna.

— Ai programare?

— Am.

— Aşteaptă aici.

Robul se întoarse în cabină şi foşni îndelung o bucată de scoarţă de mesteacăn.

— Cum te numeşti?

Benedikt îi spuse. Robul mai foşni un pic din scoarţă.

— Intră.

În gard se deschise o portiţă şi Benedikt intră. Acolo dădu peste un alt gard, la vreo cinci arşini de primul. Altă gheretă, alt rob, şi mai nemulţumit decât primul.

— Pe cine cauţi?

— Sunt un coleg de-al Olgăi Kudeiarovna.

— Ce-ai acolo?

— Daruri.

— Dă-le-ncoa.

— Păi cum... Sunt invitat, cum o să mă duc fără cadouri?

— Îmi dai darurile şi semnezi aici.

Robul parcă nici nu-l auzise pe Benedikt. Desfăşură o scoarţă de mesteacăn şi scrise: „Şoareci de casă — o duzină. Vadră din lemn mică cu cvas — una bucată. Flori albastre de câmp — un buchet."

Brusc, Benedikt se înfurie:

— Florile nu le dau! Nu aveţi dreptul! Sunt invitat de Olga Kudeiarovna personal!

Luă scoarţa de mesteacăn, şi înainte de a semna, tăie cuvântul „flori".

Robul se gândi puţin.

— Mânca-te-ar câinii. Treci.

Ce urât s-a exprimat — auzi, câinii! Dar l-a lăsat să treacă. Trecu de al doilea gard şi dădu de al treilea. La cea de-a treia poartă se ridicară de pe o bancă doi robi şi, fără să zică nimic, nici de bine, nici de rău, începură să-l pipăie pe Benedikt din cap până-n picioare: pesemne, ca să vadă dacă nu are ceva ascuns în pantaloni sau sub cămaşă. Dar el nu avea nimic în plus, în afară de codiţă.

— Intră.

Beknedikt crezu că o să dea peste încă un gard, dar nu mai era niciun gard, ci în faţa lui se deschidea o grădină imensă cu flori şi copaci şi tot felul de mici construcţii, cu alei acoperite cu nisip galben, iar în fundul grădinii se afla foişorul. Până acum nu-i fusese teamă, dar acum începu să i se facă: nu mai văzuse niciodată asemenea măreţie şi bogăţie. Îi bătea inima, iar codiţa începu să i se mişte dintr-o parte într-alta. I se întunecă şi privirea. Nu-şi mai dădu seama cum fusese dus pe sus în casă.

Nişte robi îl duseseră pe braţe şi îl lăsaseră singur într-o încăpere. După o vreme, auzi ceva forfotind în spatele uşilor. Apoi uşile se deschiseră şi intră însuşi Tăticul Olenkăi. Stăpânul tuturor acestora. Viitorul socru.

Surâse.

— A, bine aţi venit. Vă aşteptam. Benedikt Karpîci? Eu mă numesc Kudeiar Kudeiarovici.

ÎI privi. Benedikt îl privi şi el. Dar nu putea să se mişte, parcă i se înfipseseră picioarele în podea.

Kudeiar Kudeiarîci era mare, sau mai bine zis lung. Şi gâtul îi era lung, iar căpşorul mic.

Vârful capului îi era oarecum chel, dar în jurul cheliei avea o claie de păr blond, luminos. Barbă nu avea, ci doar o gură lungă, ca un beţişor, cu colţurile lăsate în jos. Şi gura asta ba o deschidea, ba o închidea, de parcă nu ar fi fost obişnuit să respire şi ar fi încercat în toate felurile. Avea ochii rotunzi şi galbeni, ca nişte foculeandri, şi parcă în fundul lor sclipea o luminiţă.

Era îmbrăcat cu o cămaşă albă, largă, fără cingătoare. Izmene lungi, care se lărgeau în partea de jos. În picioare avea nişte opinci de casă.

— De ce staţi în picioare, Benedikt Karpîci? Poftiţi la masă.

Îl luă de cot pe Benedikt şi îl conduse într-o altă încăpere. Acolo era pusă masa. Phiiiii! Ce nu era pe masa aia! De la un capăt la altul castroane, farfurii, platouri, ulcele! Nenumărate piroşti, blinele, învârtite, colăcei, tăieţei multicolori! Şi mazăre! Şi buchete de barba-ursului murate aşezate în colţuri! Şi ciupearci... oale întregi, pline ochi, de ziceai că acuşi-acuşi se revarsă! Şi păsări întregi, rumenite în aluat: la un capăt se văd picioarele, legate, la celălalt, capul. Iar în mijlocul mesei o friptură: de capră, nici mai mult, nici mai puţin! Aduseseră la masă o capră întreagă, şi trebuiseră să şi crească capra aia! Pe bună dreptate îi confiscaseră cadourile: cum să-şi măsoare el şoarecii cu ditamai capra!

La masă şedea Olenka, gătită, îmbujorată, cu ochii plecaţi; exact aşa i se înfăţişa ea lui Benedikt în visurile sale: îmbrăcată cu o bluză albă, cu mărgele în jurul gâtului, cu perişorul frumos pieptănat, cu o panglică pe frunte! Şi îndată ce Benedikt intră în încăpere, Olenka se înroşi şi mai tare şi zâmbi ca pentru sine, fără să ridice ochii.

Minunat!

În celălalt capăt al camerei se deschise o altă uşă şi intră soacra. Sau, mai bine zis, pluti: o femeie imens de grasă — jumătate intrase în

încăpere şi saluta, iar cealaltă jumătate încă nu trecuse prin uşă, mai era de aşteptat.

— Ea, zise socrul, este consoarta noastră, Fevronia. Provine dintr-o familie veche, franţuzească.

— Asta-i legenda familiei, spuse soacra.

Benedikt căzu la picioarele soacrei, cu o mână schiţă plecăciunea, iar cu cealaltă îi întinse buchetul de clopoţei.

— Se răceşte mâncarea, zise soacra. Mâncaţi, nu vă sfiiţi.

Se aşezară la masă, pe laviţe. Benedikt în faţa Olenkăi, socrul şi soacra unul lângă altul.

— Serviţi-vă, îl îndemnă soacra.

Benedikt se intimidă din nou: cum să se poarte? Dacă băga prea mult în el, aveau să gândească: o, ce ginere mâncăcios! Ăsta nu se satură niciodată. Iar dacă lua prea puţin, aveau să-ţi spună: o, ce ginere slab, pesemne că nu poate niciun cui să bată. Să ia o piroşcă. Întinse mâna spre piroşcă şi toţi se uitară la mâna lui. O retrase.

— Nouă ne place să mâncăm mult, zise soacra.

Îşi puse în farfurie. Se servi şi Kudeiar Kudeiarîci. Şi Olenka. Benedikt întinse din nou mâna, de data asta spre clătite, şi din nou toţi se uitară la ea. Din nou o retrase.

Mestecară.

— Aşadar, spuse socrul, vreţi să vă căsătoriţi.

— Vreau.

Din nou mestecară în tăcere. Benedikt se gândi pentru a treia oară să-şi ia ceva în farfurie, ridică mâna — şi ei din nou se uitară la ea...! Şi în ochii socrului parcă licărea un foc. Ce-o fi asta?

— Căsătoria îi lucru serios... Uite, eu, când m-am însurat cu consoarta mea, Fevronia, aşa i-am spus: îi lucru serios.

— Da, am mâncat mult la nuntă, zise soacra.

— Am mâncat bine la nuntă, zise şi socrul.

Îi fac vreo aluzie oare? De emoţie, codiţa lui Benedikt începu să bată uşor în laviţă.

— De ce mâncaţi atât de puţin? zise iar soacra.

Ei, ce-o fi o fi. Întinse mâinile, apucă un picior al caprei, şi-l trânti în farfurie şi aruncă şi nişte tăieţei deasupra. Şi barba-ursului. Şi îndată ce făcu acest lucru, în ochii lor licări iar o luminiţă.

— Aşadar, vreţi să intraţi în familia noastră, zise socrul.

— Vreau.

— Nu vă temeţi de greutăţile familiale? Într-o gospodărie, treaba nu se termină niciodată.

— Nu mă tem. Mă pricep la tot felul de lucruri.

— O mulţime de lucruri?

— O-ho!

Se auzi ceva foşnind sub masă. Probabil un şoarece.

— Dar dacă-i o chestiune foarte serioasă?

— Sunt pregătit. Oricând.

— Aha.

În jurul mesei se făcu parcă din nou ceva mai multă lumină. Benedikt se forţă să ridice capul şi să se uite: da, în ochii socrului parcă licărea ceva. Cam ca un foculeandru. Iar razele din ochii lui luminau camera, căci începuse deja să se însereze. Ca o torţă, când te uiţi la ea prin pumn: îţi faci mâna ochean şi te uiţi prin ea. E ca o cărare luminată de lună. Se uită socrul în farfuria lui şi tot ce se afla pe ea se văzu cât se poate de clar în umbra amurgului. Se uită pe masă şi o lumină de parcă ar fi aprins un foc. Se uită la Benedikt şi aruncă şi mai multă lumină, atât de multă, încât Benedikt clipi şi întoarse capul.

Olenka spuse:

— Tăticule, controlează-te.

Benedikt se uită cu coada ochiului: şi soacra arunca aceleaşi raze. Şi Olenka, dar mai slabe.

Iar foşni ceva sub masă. Şi codiţa lui lovi şi mai tare în laviţă.

— Mai serviţi-vă, zise soacra. La noi, toată familia mănâncă foarte mult.

— Familie veche, de origine franceză, întări socrul.

— Mai luaţi nişte tăieţei.

— Vă mulţumesc.

— Dar gânduri necuvenite nu aveţi, nu? întrebă socrul.

— Ce fel de gânduri?

— Tot felul de gânduri nepotrivite, gândire personală, ori vreo intenţie rea...

— Nu am astfel de gânduri, se sperie Benedikt.

— Dar cu crima cum staţi?

— Ce fel de crimă...?

— Ştiu eu... Nu vă trece uneori prin cap: uite, mă însor, scap de socri şi îmi însuşesc toate bunurile lor?

— Cum puteţi să spuneţi aşa ceva...?

— Nu? Dar nu vă gândiţi uneori: dacă i-aş omorî şi le-aş lua locul, şi aş mânca pe săturate cât e ziulica de lungă?

— Ce tot spuneţi? De ce...? Kudeiar Kudeiarîci?! Dar eu...

— Tăticule, ridică iar Olenka glăsciorul, controlează-te. Sub masă se auzi din nou un zgrepţănat, de data asta chiar lângă el. Benedikt nu se mai putu abţine, dădu jos cu cotul o bucăţică de pâine şi se aplecă, parcă pentru a o ridica. Sub masă văzu picioarele socrului încălţate în opinci. Şi din opinci îi ieşeau nişte gheare lungi, cenuşii, ascuţite. Şi cu ghearele acelea el zgâria podeaua, sub laviţă, şi deja făcuse un morman uriaş de aşchii, ca o coamă de păr sau ca o căpiţă de fân creţ, de culoare deschisă. Când se uită, şi soacra avea gheare. Şi Olenka. Ale Olenkăi erau mai mici. În dreptul ei, grămăjoara de aşchii era mai modestă.

Benedikt nu spuse nimic. Ce era de spus? Îşi mai rupse o halcă din friptura de capră. Mai înfulecă şi nişte barba-ursului. Multă. Foarte multă.

— Dar, ia spuneţi-mi, continuă socrul, altfel de gânduri nu vă vin? De pildă: nu trăim bine, nu e bine organizată viaţa noastră?

— Nu, nu-mi vin.

— Dar gânduri de tipul: ar trebui să găsim vinovatul, să-l facem praf, ori să-l vârâm cu capul într-un butoi?

— Nu-mi vin.

— Ori să-i rupem spinarea, să-l aruncăm din turn...?

— Nu, nu!

— Dar ce se aude acolo? glăsui soacra. Parcă bate ceva?

Benedikt băgă repede o mână sub el şi se apucă de coadă.

— Dar gânduri de tipul: mârzacii sunt de vină pentru toate, să-i răsturnăm...?

— Nu!!!

— Dar să-l răsturnaţi pe însuşi Mârzacul Suprem nu v-a trecut prin minte niciodată...?

— Nu! Nu! Nu înţeleg ce tot spuneţi!

— Cum adică nu înţelegeţi? Pe însuşi Mârzacul Suprem, zic, pe Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, n-aţi visat niciodată să-l daţi jos?

— Kudeiar Kudeiarîci!

— Controlează-te, tăticule...

— Ei, bine... Să vă arăt ceva...

Socrul se ridică de la masă, se duse în altă cameră şi aduse o carte. Arhetipărită. Benedikt îşi puse amândouă mâinile sub el şi se ţinu zdravăn de coadă.

— Să-ţi arăt ceva... Ai mai văzut asta?

— Niciodată!

— Dar ştii ce e?

— Nu!

— Ia gândeşte-te!

— Nu ştiu nimic, n-am văzut nimic. N-am auzit. Nu înţeleg, nu vreau, n-am visat.

Socrul îşi puse cartea pe genunchi, aruncă lumină asupra ei şi începu s-o răsfoiască.

— Vrei şi tu una? Să ţi-o dăruiesc? E bună!

— Nu vreau nimic!

— Nici să te însori?

Să se însoare! Benedikt mai că uitase — de teamă, de dor, de ruşine nesfârşită în legătură cu ceea ce ţinea strâns în mâini, sub corp — că voia să se însoare. Să se însoare! Cum putuse să-i treacă aşa ceva prin cap! I se urcase la cap, găgăuţă, câine de pripas ce era! Nu-i ajungeau Marfuşka, Kapitolinka, Verka cea Strâmbă, Glaşka-Kudlaşka şi multe altele! Poftim, la ce fată aspira: ochi oblici, feţişoară albă, cosiţă de cinci arşini, bărbie cu gropiţă, gheare la picioare! Să fugi! Da, să fugi, să-ţi iei picioarele la spinare şi să fugi, spre răsărit, spre sud, fără să te uiţi înapoi, până la Marea cea Mare, până în zarea albastră, până la nisipurile cele albe!

Dar Olenka ridică ochii, aruncă o lumină cu ei — frumoasă, slabă, ca un foculeandru fals atârnat pe un trunchi întunecat —, îşi ridică sprâncenele până la bentiţa de pe frunte, surâzând cu guriţa ei roşie, aranjându-şi bluza albă pe piept şi îndreptându-şi umerii:

— Of, tăticule, eşti un ştrengar neastâmpărat. Noi deja am stabilit totul. Îmbrăţişează-ţi ginerele.

— Aşa deci... aţi stabilit. Aţi stabilit pe la spatele tăticului... Tăticu' munceşte cât îi ziulica de lungă, fără o clipă de răgaz... Vrea să fie totul cât mai bine... Văd prin voi toţi! strigă deodată socrul.

— Aşa-i, tăticule... Dar nu eşti singurul...

— Nu-i de-al nostru! urlă socrul.

— Tăticule, nu eşti la slujbă!

— Dar ce fel de slujbă are? şopti Benedikt.

— Cum adică ce fel de slujbă? se miră soacra. Păi nu ştiţi? Kudeiar Kudeiarîci este

Sanitar-Şef.

II – *Pokoi*

Benedikt începu să nu mai meargă la lucru. Ce rost mai avea? Tot pierea. Din fericire pentru el, veni vara şi scribii intrară în concediu. Altfel, l-ar fi luat să muncească la drumuri, ca pe orice Trântor. Ar fi fost deja timpul să semene napi, dar pe el îl cuprinsese aşa o jale, că nu mai avea niciun chef de napi. Se duse într-o aşezare îndepărtată şi cumpără de la guguştiucii de acolo nişte afin de mlaştină. ÎI trăgea pe nas, dar nu-l ajuta cine ştie cât. Stătea culcat pe laviţă şi plângea.

Se ducea la Nikita Ivanîci, să mai sculpteze câte un pic la puşkinul de lemn. Rotunjise deja capul idolului, mare, cât un cazan. Posac. Nasul îi atârna până în piept. Îi făcuse şi un cot ieşit în afară, cum i se ceruse.

— Nikita Ivanîci, cum aţi spus că se numeşte coada asta?

— Atavism.

— Şi ce atavisme mai există?

— M-m-m... Femei păroase.

— Dar gheare?

— N-am auzit. Pesemne că nu există.

Se gândi să se ducă la Marfuşka. Dar se răzgândi. Să facă pozne l-ar fi plictisit, iar clătitele şi chicotelile ei nu mai prezentau interes.

Se duse la casa în care locuia Varvara Lukinişna. Se uită peste gard. Pe sârmă erau întinse nişte albituri. În curte crescuseră galbinele. Nu intră.

Băuse vreo trei butoaie de ruginţ, vrând să uite de toate. Dar ruginţul nu i se urcase la cap, degeaba îşi umflase burdihanul. Urechile da, urechile parcă îi surziseră un pic, asta da. Şi privirea i se înceţoşase. Dar în cap avea o

limpezime insuportabilă, sau mai bine zis, o întindere pustie. Stepă.

Vru să-şi ia bocceaua şi să pornească spre sud. Să-şi taie un baston mare — ca să se apere de ceceni — şi s-o ia spre mare. Spre care mare — cine ştie? Să-şi închipuie cine ce vrea. Se zice că sunt trei ani de mers pe jos până acolo. Benedikt îşi imagina astfel lucrurile: te urci pe un munte înalt şi de pe creasta lui se vede departe. Te uiţi în jos şi acolo e marea: o apă imensă, caldă, albastră şi clipoceşte, se joacă şi clipoceşte! Valul ei alunecă mărunt şi ondulat, tivit cu alb. Şi pe toată suprafaţa apei insule, insule, ca nişte căciuli ţuguiate. Şi toate sunt verzi, clocotesc de verde. Şi în verdeaţa asta grădini de flori nemaivăzute. Şi în grădinile astea creşte copacul Liliac, despre care îi povestea mămuca. Florile acestui Liliac sunt ca o spumă albastră de clopoţei care atârnă până la pământ şi care flutură în vânt. Iar pe culmile acestor insule erau oraşe. Cu ziduri albe, de piatră de jur-împrejur. Şi în ziduri porţi, iar în spatele porţilor alei pietruite. Dacă mergi pe alee dai de un foişor, iar în foişor se află un cuptor de aur. Pe cuptor stă o fată şi îşi împleteşte cosiţa, cu părul un fir de aur, altul de argint, unul de aur, altul de argint... Şi la picioare are gheare... Te prinde cu ghearele... cu ghearele...

Alteori îi venea să plece spre răsărit. Mergi, mergi... Iarba e tot mai înaltă şi mai luminoasă. Iese soarele şi luminează prin ea cu razele lui... Mergi, sărind peste pârleazuri, trecând râurile prin vad. Pădurea e tot mai deasă, ca o pânză ţesută, şi gâzele zumzăie şi zboară de colo-colo. Iar în pădure e o poiană şi în poiană sunt lalele, acoperă toată poiana cu un covor roşu, pământul nici nu se mai vede. Şi pe ramuri se află o coadă albă, ca o dantelă, care ba se înfăşoară, ba se desfăşoară. Iar pe această coadă stăpâna, Pasărea-Prinţesă nu are ochi decât pentru ea însăşi. Şi gura ei e roşie ca laleaua. Şi îi spune:

— Bună ziua, Benedikt, şoim ager, ai venit să mă vezi? Eu nu fac niciun rău, ştii asta... Vino

încoace, Benedikt, să ne sărutăm...

Nu s-a dus nici la sud, nici la răsărit. Îşi simţea capul şi limpede, şi confuz în acelaşi timp. Îşi făcea bocceaua, apoi o desfăcea, se uita: ce-am pus eu aici? Un cuţitaş de piatră, cu care sculptam puşkinul. Încă un cuţitaş. Daltă. Nişte cuie de lemn, cine ştie de ce. Ce-i trebuiau lui cuie în sud? Le scotea. O pereche de pantaloni de schimb, încă tari, aproape fără niciun petic.... Un castron, o lingură. Le scotea. Ce să mănânce din ele? Cum să fiarbă mâncarea? Fără foc?

Fără foc nu poţi să te duci nicăieri.

Dacă l-ar lua cu el pe Nikita Ivanîci... Ar merge împreună, ar discuta discuţii. Noaptea ar face un foc. Ar prinde peşti şi, dacă n-ar fi otrăviţi, ar face o supică...

Dar prea departe nu ar ajunge. L-ar prinde. Cum i s-ar stinge cuiva cuptorul, cum l-ar prinde. Ar alerga după el: Nikita Ivanîci! Aduceţi-l încoace pe Nikita Ivanîci! Şi pe Benedikt l-ar prinde. Ar fugi după el, l-ar prinde de ceafă şi i-ar suci mâinile la spate: Treci la însurătoare! La însurătoare, la însurătoare!...

Dar poate că aşa ar şi trebui: să se însoare?! Şi Ghearele? Ghearele se pot tăia. Se pot tăia... Nu asta-i problema...

Nici un om nu-i fără de cusur. Unul are coadă, altul are coarne, altul creastă de cocoş, solzi, branhii... Mutră de oaie şi suflet de om. Dar nu aşa voia el... Crezuse că aveau să se plimbe prin grădina-livadă şi să miroasă împreună clopoţeii.

Să poarte o discuţie serioasă, despre viaţă ori despre natură, despre ceea ce poţi găsi în ea... Să recite nişte versuri...

Mai tare te-apasă o mână
Şi-un cântec te neliniştеşte
Iar luna cât e de nebună
În ochii tăi se oglindeşte.[17]

Şi ea să asculte şi să se minuneze. Să nu-şi ia ochii de la el. Iar seara să prindă un şoricel, să-l ascundă în pumn şi, în joacă, să-i spună: Ce-am eu aici? Ghiceşte! Şi ea să se înroşească uşor: Controlează-te, şoim ager...

Sau putea să se întoarcă la lucru. Să copieze broşuri. Întinzi gâtul şi copiezi... Interesant... Ce mai fac oamenii prin broşurile acelea...? S-au dus undeva... Sau se omoară între ei... Sau sunt îndrăgostiţi... Phiii... ce mulţi sunt oamenii ăştia din cărticele! Copiezi şi iar copiezi. Apoi scuipi pe deget, stingi lumânarea şi — acasă... Vine toamna, cad frunzele din copaci... Pământul se acoperă cu zăpadă... Îngroapă izba până la geamuri... Benedikt aprinde o lumânare din seu de şoarece, se aşază la masă şi îşi sprijină capul în mână, privind luminiţa firavă: deasupra capului bârne întunecate, dincolo de pereţi vaietul pustietăţii de zăpadă, vaietul zâtului pe crengile întunecate ale desişului nordic: Zî-hîîît! Zî-hî-hîîîîît! Se văietă ca şi cum ceva nu i-ar ajunge, ca şi cum n-ar putea trăi dacă n-ar bea suflet de fiinţă vie, ca şi cum n-ar avea linişte şi foamea i-ar răsuci măruntaiele, şi dă din capul lui invizibil, îşi întinde ghearele nevăzute, zgâriind cu ele aerul nopţii, şi plescăie din buzele flămânde, căutând o ceafă caldă de om s-o sfâşie, să-i bea conţinutul, să înghită ceva viu... Dă din cap şi adulmecă, simte mirosul, sare de pe crengi şi porneşte, plângând şi jeluindu-se: Zî-hîîît! Zî-hî-hîîîîît! Şi trombe de zăpadă se ridică de pe câmpiile întunecate, unde n-ai nicio luminiţă deasupra capului, nici potecă prin ţinutul de nestrăbătut, nici nord, nici sud, ci doar ceaţă albă şi orbirea gerului, şi trombele de zăpadă se ridică şi îl învăluie pe zât, şi pe deasupra orăşelului pluteşte un vaier de moarte şi îngroapă sub un troian greu inima-mi slabă, nevăzătoare, dornică de viaţă...

Familia Olenkăi se pregăteşte de nuntă. E plănuită pentru la toamnă. Vii să stai cu noi, zic ei. Mănânci bine, prinzi puteri şi apoi îţi găsim şi o

slujbă bună. Ce fel de slujbă pot să-ţi dea ei, sanitarii... ţi-e frică şi să te gândeşti...

Să se ducă să termine puşkinul. Nikita Ivanîci, bătrânul, are acum două visuri prosteşti: să-i taie coada lui Benedikt şi să ducă puşkinul la răspântie, pe Colina Albă. Ce i-o fi trebuind puşkinul ăsta? Tremură lângă el şi-i porunceşte şi lui Benedikt să tremure, ca şi când l-ar adula. A scris multe versuri, zice Nikita Ivanîci, şi a spus că poteca de norod bătută nicicând de iarbă nu va fi acoperită; aiurea! dacă n-o pliveşti, bineînţeles că va fi! Cică Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, creează: stă cu fundul pe cărţi şi copiază din ele. Poteca de norod bătută se umple de gunoaie. Vrea toată slava pentru el şi cică asta-i mărală! Nu e bine. Înţelegi, Benedikt, că nu e bine? Dar noi doi, tinere, vom duce idolul la răspântie, şi ăsta va fi strigătul nostru de protest. Munceşte cu tragere de inimă şi inspiraţie şi, dacă uneori o să mai ţip la tine, să nu dai atenţie filipicelor mele.

Iar când din bucata de lemn apare o mână cu degete, Nikita Ivanîci aplaudă: Ai talent, Benedikt, chiar ai talent! Uite, mai taie aici un pic. Să stea în picioare, cu capul plecat, ascultând cum forfoteşte şoarecele, cum adie vântul, cum se duce viaţa cine ştie încotro şi se duce şi se duce, zi după zi... Zi după zi...

Vara s-a înveşmântat în culori somptuoase, zilele au devenit mai lungi. Puşkinul era deja în caftan. Ziua Benedikt cioplea la puşkin, iar spre seară punea aşchiile în cuptor, făcea focul şi fierbea o supică, înfuleca şi se aşeza pe prispă să fumeze. Fumezi, oftezi, te uiţi în zare, capul nu ţi-e ocupat cu nimic — şi iar apare o vedenie.

Din nou, spre seară, când zarea se îngălbenea şi se stingea, când ceaţa se aduna în lunci şi pe cer apărea prima stea iar vârcolacul-copacilor ţipa în dumbravă, din nou i se înfăţişă lui Benedikt Olenka. El stătea pe prispă, fuma şi privea cum cerul se stinge; aerul devenea albastru, rece; se

lăsase liniştea, ca şi cum cineva i-ar fi tras o plapumă peste urechi. Se auzi ceva foşnind în iarbă, apoi se lăsă din nou liniştea, în jur totul era albastru-albastru, iar deasupra ardea o dungă galbenă, egală; din când în când, dunga galbenă era mânjită de o tuşă roz, apoi un nor cenuşiu se întindea ca un fus, atârna ce atârna, până ce marginea de sus i se colora în zmeuriu, apoi pălea şi dispărea. Parcă cineva şi-ar fi trecut degetele peste zare, mânjind-o.

Şi din amurg se arată iar Olenka, desenată pe aer. Străluceşte ca un foculeandru şi se vede prin ea, parcă mai slab, mai întunecat. Părul îi este pieptănat frumos şi cărarea îi străluceşte. Feţişoara Olenkăi e albă-albă şi neclintită; în jurul gâtului are zece şiraguri de mărgele, care-i ajung până la gropiţa din bărbie; şi pe frunte, şi pe urechi, peste tot îi atârnă mărgele şi ciucuri. Ochii îi ocupă jumătate din faţă, sus se întind până sub sprâncene, iar în părţi până la tâmple, întunecaţi, dar licărind ca apa în butoi la miezul nopţii. Şi cu ochii ăştia priveşte prin tine, priveşte ca şi cum ar vrea să spună ceva, dar nu va spune nici în ruptul capului. Te priveşte, nu-şi ia ochii de la tine şi parcă îi vine să râdă, ori aşteaptă o întrebare, ori parcă acuşi va începe să cânte, fără să deschidă gura. Iar gura Olenkăi e roşie şi ea e albă şi această apariţie te înspăimântă atât de tare, de parcă n-ar fi Olenka, ci Pasărea-Prinţesă, numai că nu e bună, ci tocmai a ucis pe cineva şi se bucură.

Şi Benedikt se simţi deodată atât de ameţit, de parcă ar fi tras pe nas prea mult afin de mlaştină. Picioarele şi fundul parcă îi îngheţaseră, iar degetele parcă îi sunau şi simţea furnicături în ele. Şi din piept, sau mai bine zis din burtă se auzea un sunet surd, ca şi cum cineva ar fi lovit într-o găleată goală din piatră. Iar vedenia asta care semăna cu Olenka clipi din gene şi îl privi din nou şi ochii ei erau parcă şi mai mari, iar sprâncenele erau unite,

negre, şi la mijloc era o pietricică, precum o lacrimă de lună.

Ce vrea de la el, blestemata...?

Puşkinul-kukuşkinul ăsta pesemne că nici el nu voise să se însoare, se opusese, plânsese, dar până la urmă se însurase şi nu se întâmplase nimic. Nu-i aşa? Se ridicase mai sus decât columna lui Alexandru-n zare. Mersese cu sania. Fusese deranjat de şoareci. Umblase cu muieri, îşi făcuse de cap. Fusese faimos: acum cioplim un buratino cu chipul lui.

Şi nici noi nu suntem cu nimic mai prejos. Aşa-i? Ori nu?

— Immanuel Kant, îl învăţa Fochistul-Şef — şi tu, care eşti atât de înclinat spre filozofare ai face bine să ţii minte acest nume —, Immanuel Kant şi-a pus problema a două lucruri: legea morală din el şi cerul înstelat de deasupra lui. Cum trebuie înţelese acestea? Că omul se află la răspântia a două abisuri, amândouă la fel de abisale şi la fel de inaccesibile: lumea exterioară şi lumea interioară. Şi aşa cum stele, comete, nebuloase şi alte corpuri cereşti se mişcă după legi prea puţin cunoscute nouă, dar strict predeterminate — mă asculţi? — tot astfel legile morale, cu toată imperfecţiunea noastră, sunt predeterminate, scrijelite cu o daltă de diamant pe tăbliţele conştiinţei noastre! Înscrise cu litere de foc în cartea vieţii! Şi chiar dacă această carte este ascunsă privirii noastre mioape, chiar dacă e ascunsă în valea ceţurilor, după şapte porţi, chiar dacă paginile ei sunt încurcate, scrise într-un alfabet barbar şi indescifrabil, ea există, tinere! Străluceşte şi noaptea! Viaţa noastră, ţinere, este căutarea acestei cărţi, un drum neistovit prin desişul pădurii, o rătăcire orbească, o aflare neaşteptată! Şi poetul nostru, căruia îi ridicăm noi doi un modest altar, ştia acest lucru, tinere! Ştia totul! Puşkin este totul pentru noi: şi cerul înstelat, şi legea morală!

— Bine, zise Benedikt, aruncând chiştocul de ţigară şi strivindu-l cu talpa. Daţi-o naibii de

treabă, Nikita Ivanîci. Tăiaţi-mi coada.

Şi se întinse pe laviţă.

P –*Rţî*

Socrul avea o menajerie imensă, aproape cât o stradă întreagă, cu cuşti şi ocoluri de o parte şi de alta. Mai întâi e un grajd mare, şi în grajdul acela erau nişte boxe, şi în boxe, Degeneraţi. Păroşi, negri, ceva de spaimă. De o parte şi de alta, blana le este împâslită. Au nişte mutre de mitocani. Unii îşi scarpină coastele de gard, alţii lipăie apa din jgheab, alţii mestecă fân, alţii dorm răsturnaţi, iar în colţ, trei joacă cărţi din coajă de mesteacăn şi se ceartă.

— Ce, te-ai tâmpit, să mergi cu un caro?

— Ia mai taci!

— Aşa deci. Las că-ţi dau eu ţie!

Socrul e nemulţumit, bate din gheare.

— Iar ne jucăm? Şi boxele nu-s curăţate!

Degeneraţii nu ziseră nici pâs.

— Ei, hai, boierule! Or să fie lună acuşi. Joacă, Valera.

— Ia de-aici un atu...

Socrul înjură şi îl conduse mai departe pe Benedikt.

— Vite... Nişte putori... Ţie o să ţi-l dau pe Terentii, fiule, el e mai liniştit. Ai grijă numai să nu-l hrăneşti prea mult. Voiam să ţi-l dau pe Potap, dar e nărăvaş. Muşcă zăbala, înjură... Aşa... Aici sunt caprele. Pe astea le ţin pentru carne. Pe astea pentru lână. Ies din ele jersee bune, călduroase. Femeilor le plac.

— Ce sunt alea jersee?

— Ceva împletit. Aici sunt găinile. Aici am mai construit o cuşcă, unde ţin iepurii.

— Ia te uită...!

Benedikt întinse gâtul. Iat-o: o cuşcă din nuiele împletite, înaltă, înaltă de tot; în cuşcă creştea un copac întreg, în vârf de tot era un cuib, iar în cuib iepuri. Uite, unul a scos codiţa şi dă din ea. Parcă se joacă. Benedikt nu mai avea din ce să dea acum. Şi-l durea şi noada... Şi mai departe, la rând, cuşti, cuşti... Şi socrul merge şi arată cu mâna ba la dreapta, ba la stânga:

— Aici am nişte curiozităţi. Tot felul de vietăţi. Nu rămânem nemâncaţi. Am prinzători de păsări care stau toată ziua în pădure şi vin cu laţurile pline. Vrăbiile şi privighetorile sunt bune la plăcinte. Nevastă-mea, Fevronia, se-nnebuneşte după ele. Fireşte, nu orice pasăre se mănâncă. Mai întâi o încercăm pe robi. O dată au prins o pasăre mititică, roşioară, cu ochii ca două mărgele; şi mirosea bine şi avea şi un glăscior plăcut. Am vrut s-o marinăm, dar pe urmă ne-am răzgândit: ia să i-o dăm unui rob. El numai ce-a gustat-o şi s-a prăvălit la pământ fără suflare. Ce-am mai râs... Dacă ar fi fost unul dintre noi?! Cât pe-aci! Cu natura trebuie să fii atent!

Încă o cuşcă, şi în ea tot un copac, acoperit cu muşchi şi cu o scorbură la mijloc.

— Dar aici ce e? Nu văd nimic.

— A... Aici ţin vârcolacul-copacilor.

— Aţi prins vârcolacul-copacilor?!

— Îmhm. Stă în scorbură.

— Ia te uită...

Socrul ridică biciul cu care se ocupa de Degeneraţi, îl băgă printre ramuri şi ciocăni în trunchiul copacului.

— Vârcolacul-copacilor! Arată-te! Hei, cu cine vorbesc!

Tăcere. Nu vrea.

— Arată-te, îţi spun, căţea nenorocită!

Socrul lovi cu biciul în scorbură. Şi, într-adevăr, pasărea ieşi repede, ca o umbră, apoi îşi trase capul înapoi.

— Ai văzut? se bucură socrul.

— Ce minuni..., spuse Benedikt încântat.

— Da, da. Pe asta o vrem în supă. Aşa... Ce mai e pe aici?...

În cuşti şi în coteţe totul fluiera, ciripea şi zumzăia, ca în pădure. Colo, pe o crenguţă, o duzină de privighetori, ca nişte şoareci. Dincolo, strălucea o pană albastră. Şi într-o cuşcă, mai departe, încă un copac, golaş, ros, fără scoarţă. Din el ieşea un ciot strâmb, golaş şi el, iar de ciotul ăsta atârna ceva alb, şifonat, găurit, ca un cearşaf ponosit.

— Am provizii din toate... Uite, uite, ginere! Că e iarnă, că e vară, ceaşca-i plină. Să mergem să-ţi arăt hambarele.

Îi arătă hambarele unde ţinea grânele, crescătoriile de peşti, grădinile de zarzavat. Gospodărie sănătoasă, nu-i vorbă. Benedikt nici nu se gândise că există asemenea bogăţie pe lume. Acum, pesemne, era şi el într-un fel stăpânul tuturor acestor bunuri! Ce bine!

Ce-i drept, a nimerit bine, n-are de ce să se plângă. Încă se mai teme de ceva... De ce se teme? Doar nu este nimic aşa de înspăimântător. Familia e prietenoasă, stau împreună la masă. Masa e întotdeauna plină de farfurii, dintr-un perete în altul, şi se mănâncă tot, până la ultima firimitură; Benedikt nu poate ţine pasul cu ei.

Soacra, desigur, bagă în ea mai mult ca oricine sau, cum ar spune Kudeiar Kudeiarîci, conduce. După ea socrul, apoi Olenka, şi Benedikt undeva la coadă, că mereu râd de el! Dar cu bunătate.

Şi nu luăm de toate cum se nimereşte, ci în ordine. La început piroştile. Aruncăm vreo patruzeci în gură, una după alta, una după alta, ca pe nişte boabe de mazăre. Apoi e rândul clătitelor. Şi astea fără număr. În continuare, gustăm din ferigă. Odată făcută încălzirea, trecem la supă. După ce am mâncat vreo cinci farfurii, spunem: ei, parcă mi-a venit pofta de mâncare! Atunci vine

rândul cărnii. După carne, alte clătite: pui multă smântână, presari ciupearci din belşug, le rulezi şi — Doamne ajută! Mâncăm o tavă întreagă de clătite. Apoi, fireşte, cornuri dulci cu foculeandri pudraţi, gogoşi, turte, iar la sfârşit, brânză cu fructe.

Benedikt nu voia cu niciun chip brânză cu fructe. Se împotrivea:

— După dulciuri?! Brânză?! Cum aşa?

Au râs de el.

— Ţi-am explicat doar: consoarta mea, Fevronia, se trage din francezi! Ţi-am explicat sau nu?

Ce ticăloşi sunt francezii ăştia: mănânci brânză, ţi se strică stomacul şi adio prânz. Măcar de-ai mânca-o la început. Şi agrişele sunt fructe acre, groaznice, păroase, şi mai rele. Mesteci şi plângi: parcă ai fi o capră.

Ăsta-i prânzul. Dar în afară de prânz mai sunt şi alte mese: micul dejun, al doilea mic dejun, gustarea, cina neapărat. Şi noaptea ţi se dă o strachină cu mâncare: cum să te trezeşti noaptea, să-ţi faci nevoile sau pentru altceva, şi să-ţi ghiorăie maţele de foame? Doamne fereşte.

După masă, te odihneşti. Te întinzi pe laviţă. Moţăi. Lângă cuptor.

Sau ne urcăm în sanie: e toamnă, a îngheţat un pic, tocmai bine. Dimineaţa, când deschizi ochii, tragi la o parte prapurele de pe fereastră şi te uiţi: ce-o mai fi făcând natura? Vine iarna oare? Aerul e proaspăt, rece, iar cerul e presărat cu nori albi. Cad pe pământ primii fulgi, albi, mari, zimţaţi. La început încet, câte puţin, cu bucata, ca să spunem aşa: poţi să-i numeri. Apoi mai mulţi, şi mai mulţi — deja ninsoarea e deasă: întâi nu se mai vede gardul, pe urmă nici construcţiile mai apropiate şi, dacă mai ninge puţin, nu se mai zăreşte nimic, doar o plasă albă îţi pluteşte prin faţa ochilor. Iar în sufragerie e curat şi cald; soba trosneşte şi duduie, laviţa e lată şi moale, Olenka s-a trântit leneşă pe laviţă, nu vrea să iasă de sub plapumă.

— Vino-ncoa, Benedikt, să ne iubim...

Pui geamul la loc şi sari la Olenka sub plapumă. Când ai terminat de iubit, te târăşti până la masă, îţi iei micul dejun şi în sanie cu tine. Sania e şi ea largă, moale: tapiţată cu blană şi plină de perne din puf de găină. Şi robii mai aduc încă nişte blănuri: pentru acoperit. Te înfofolesc în blănuri pe toate părţile şi te întinzi ca în pat. Soacra vine în fugă spre tine, întinzându-ţi o strachină cu piroşti:

— Să nu ţi se facă foame pe drum, Doamne fereşte.

Degeneratul tropăie din pâslari şi bombăne.

— Ce vreme... Pe o asemenea vreme un stăpân bun nu scoate niciun câine afară din casă...

Ce vrea să spună nemernicul?

— Hai, Terentii, nu mai gândi atâta. Mergi. Vreau să mă plimb cu sania.

— De mult n-ai mai mers pe jos, ai, şefule?

— Cum îndrăzneşti! Hai, mişcă!

Neam de nemernici: nu fac decât să se certe, să protesteze şi să fluiere. Nimerise o făptură leneşă, slăbănoagă, nici vorbă de goana învolburată pe care şi-o dorise Benedikt — nu, mergea împleticindu-se, fluierând şi scrâşnind din dinţi; iar dacă trecea vreo fată, îşi permitea chiar să facă şi comentarii:

— Mamă, ce bucăţică bună!

Sau:

— Ca o cadră!

Sau, către Benedikt:

— Ce zici, le tăvălim un pic? Hei, păpuşelelor! Ia veniţi încoa'!

Nu face decât să sperie lumea, vita. Şi să atragă dispreţul. Câteodată se aşază în mijlocul drumului şi acolo rămâne.

— Ce faci, Teteria?

— Pentru unii-s Teteria, pentru alţii Terentii Petrovici.

— Îţi dau eu ţie Petrovici! Hai, mişcă! Stai! Unde naiba te duci?!

— La garaj!

Şi începe să râdă, porcul.

Dar, una peste alta, viaţa e frumoasă. Totul e bine. Ei, aproape totul. Neobişnuit, Benedikt se trezea noaptea; la început nu se dumirea: unde sunt? Camera e mare, ferestrele strălucesc în lumina lunii şi razele acesteia cad în dungi pe podea. Alături pufăie cineva. A, sunt căsătorit... Se ridică şi merge desculţ, în linişte... Podeaua camerei e caldă — asta pentru că dormim la etajul al doilea şi pe sub podea trec ţevile de la sobă şi o încălzesc. Câte nu inventează ştiinţa! Podelele sunt netede, doar din loc în loc mici grămăjoare de aşchii, unde a zgrepţănat Olenka. Poţi să stai şi să asculţi liniştea. Încet... Olenka pufăie, undeva în casă se aude un sforăit îndepărtat, deodată cineva ţipă în somn, dar în general e linişte. Pentru că nu forfotesc şoarecii. Nu sunt şoareci.

La început i se părea oarecum barbar. Când auzi forfoteala şoarecilor, simţi că există viaţă, cum arată şi versurile: „Viaţă, şoriceasc-alergătură, / De ce mă tulburi în aşa măsură?“ Iar aici — nimic. Benedikt voia să întrebe, dar parcă nu-i venea la îndemână să pună întrebări prosteşti. Nu sunt, înseamnă probabil că i-au prins pe toţi.

Da... e bine: e cald, burta-i plină, nevasta grasă şi frumoasă. Se obişnuise şi cu socrii: nimic îngrozitor. Au şi ei neajunsurile lor, ca toată lumea. Oamenii sunt diferiţi, nu-i aşa? Soacra, de pildă: cu ea, cum să spunem, te cam plictiseşti. N-ai despre ce vorbi. Tot ce ştie să zică e mâncaţi şi iar mâncaţi. Am priceput, mănânc. Am deschis gura, am pus mâncarea în ea, am închis-o, mestec. Acum am chef să vorbesc despre viaţă ori despre artă. Am mestecat, am înghiţit, tocmai mă pregătesc să întreb ceva, şi ea:

— De ce mănânci atât de puţin?

Iar am deschis gura, am pus mâncarea — cu gura plină nu e frumos să vorbeşti —, am înghiţit, grăbit să spun ceva, şi ea:

— De ce nu mănânci? Poate nu-ţi place? Spune-mi, dacă-i aşa.

— Nu, totul e minunat, voiam doar...

— Păi dacă-i minunat, atunci mănâncă.

— Dar eu...

— Nu-ţi place mâncarea noastră, sau ce?

— Nu, eu nu...

— Poate eşti obişnuit cu cine ştie ce delicatese şi strâmbi din nas la ce îţi dăm noi?

— Eu...

— Sigur, la noi e fără farafastâcuri, ne mulţumim cu ce avem, dacă dumneata nu preţuieşti...

— Dar...

— Olenka! Unde l-ai găsit aşa mofturos... Dacă nu vrea să bage în gură mâncarea pe care o avem, eu nu mai ştiu cu ce să-l mai hrănesc!

— Benia, n-o supăra pe mămica, mănâncă...

— Da' mănânc, mănânc!

— Înseamnă că mănânci prost.

Şi când încep sâcâieli dintr-astea, îţi fuge din cap şi artă şi poezie şi orice.

Socrul e puţin altfel. Lui îi place tare mult să vorbească, uneori te şi gândeşti: de-ar tăcea măcar un pic! Îi place să te înveţe lucruri sau să-ţi pună întrebări ca să te verifice. Deschide gura, trage aer în piept şi întreabă. Din gură îi vine un miros neplăcut, cam pute. Şi tot întinde gâtul — Benedikt crezuse că îl strânge gulerul, dar nu, are gulerul desfăcut. E pur şi simplu un tic. Termină Benedikt de mâncat, se aşază lângă fereastră şi imediat vine şi socrul să se aşeze lângă el, să stea de vorbă.

— Ei, ginere, nu-ţi trec prin minte niciun fel de gânduri?

— Ce fel de gânduri?

— Gânduri din acelea nesănătoase?

— Nu-mi trec.

— Dar dacă te mai gândeşti?

— Nu pot nici să gândesc. Am mâncat prea mult.

— Poate te trage aţa la vreo faptă rea?

— Nu mă trage.

— Dar dacă te mai gândeşti?

— Tot nu mă trage.

— Poate pregăteşti vreo crimă?

— Nu.

— Dar dacă te mai gândeşti?

— Nu.

— Dar dacă e să vorbim deschis?

— Dar ce tot vreţi, Doamne iartă-mă! V-am spus doar: nu!

— Dar să răstorni conducerea nu visezi?

— Ascultaţi, eu mă duc să mă culc! Aşa nu se mai poate!

— Şi dacă în somn îţi vin nişte vise criminale?

Benedikt se ridică, se duce la el în cameră, trânteşte uşa şi se aruncă pe pat. Dar uşa se deschide încet-încetişor şi socrul bagă capul.

Şopteşte:

— Dar vreun gând împotriva mârzacului nu ţi-a venit?

Benedikt tace.

— Împotriva mârzacului, zic...?

Benedikt nici pâs.

— Ei? Nu ţi-a venit, întreb... Ginere...? Ei, ginere...? Împotriva mârzacului, întreb, nu ţi-a venit niciun...

— Nu!!! Nu!!! Închideţi uşa! Dorm! Nu mai deranjaţi oamenii, ce-i asta, vreau să dorm!

— Bine, bine, da' ţi-a venit sau nu?

Uite-aşa trece timpul. Mănânci, dormi şi te cerţi cu neamurile. Te plimbi cu sania. Te uiţi pe fereastră. Totul e bine, mai bine nu se poate. Şi totuşi, ceva parcă nu-ţi ajunge. Parcă ţi-ar mai trebui ceva. Numai că ai uitat ce.

La început, după nuntă, nu-i mai trebuia nimic. Vreo două sau trei săptămâni. Ei, patru. Poate cinci. Până s-a obişnuit, până s-a uitat în jur

să vadă ce şi cum. Pe urmă... parcă ceva ar fi fost şi ar fi dispărut.

C – *Slovo*

La început Benedikt a crezut că ceea ce-i lipseşte este forfoteala şoarecilor. Că doar şoarecele e totul. Şi pentru mâncat, şi pentru croit haine din piei, şi pentru dat la schimb la târg, ca să cumperi ce doreşti. Nu prinsese el două sute de bucăţi de Anul Nou? Îi cânta sufletul de bucurie şi oamenii cântau cu el! Îşi amintea cum mergea aproape dansând, lovind cu piciorul în troienele de zăpadă, sărind în bălţi ca să împroaşte picături în culorile curcubeului! O plată cinstită pentru o muncă cinstită. Şi câte nu cumpărase pe şoarecii ăia! După aceea, o săptămână întreagă mâncase din produsele alea cu Nikita Ivanîci, nici nu putuseră să le termine. Bătrânul copsese brânzoaice... Cumva, parcă se împrieteniseră la brânzoaicele alea. Atât cât se poate să te împrieteneşti cu un bătrân dintre Foşti. E drept, era un bucătar jalnic, dacă e să-l compari cu soacra. Brânzoaicele, ca să spunem adevărul, erau turtite, crude pe o parte şi arse pe cealaltă, iar deasupra nu aveau brânză, ci nu se ştie ce. Brânzoaicele soacrei ţi se topesc în gură.

Pe urmă s-a gândit: poate îi era dor de izba lui. Uneori i se întâmpla să viseze: parcă mergea prin casa socrilor, dintr-o galerie în alta, de la un etaj la altul, şi casa era şi nu era cea cunoscută: parcă devenise mai lungă şi rotunjită în părţi. Mergea şi mergea şi se minuna: ce-i cu casa asta de nu se mai termina? Şi parcă trebuia să găsească o anumită uşă, aşa că deschidea toate uşile. Ce era în spatele acelei uşi nu se ştia. Deschidea o uşă şi dădea de izba lui, şi ea schimbată, parcă se făcuse mai mare: tavanul se înălţa mai sus, în întuneric, şi nu se vedea. Din el cădea nişte făn uscat, foşnind şi

împrăştiindu-se. Şi el parcă stătea şi se uita la fânul acela şi îl apucase spaima, parcă o labă îi apucase inima şi ba i-o strângea, ba i-o lăsa. Şi acuşi-acuşi avea să afle ceva. Acuşi avea să afle. Dar intra Olenka şi aducea un buştean. Era neprietenoasă, parcă uscată şi ea. Unde duci buşteanul ăla, Olenka, şi de ce eşti neprietenoasă? Şi ea râdea cu răutate şi zicea: ce Olenka, eu nu sunt Olenka... Se uita mai bine şi, într-adevăr, nu era Olenka, ci altcineva...

Te trezeşti dintr-un vis ca ăsta şi îţi simţi gura uscată, iar inima — bum-bum! Nici nu ştii pe ce lume eşti. Te pipăi singur: eu sunt? Şi luna străluceşte prin prapure, puternic şi înspăimântător. Şi pe podea raza lunii a desenat o cărare... Sunt oameni care merg în somn, când e lună plină: se numesc lunatici. Se spune că luna le vorbeşte. Într-o astfel de noapte ei se ridică din pat, întind mâinile, desfac degetele şi pornesc. De ce întind mâinile, nu ştim. Parcă ar cere pomană sau vreun ajutor, dar dacă iei pe unul de mână, tresare.

Şi pe faţă i se aşterne uimirea. Şi ascultă: înclină capul într-o parte şi ascultă. Somnambulii ţin ochii închişi, nu ne văd. Guguştiucii ăştia se ridică din pat, ies în curte, rătăcesc de colo până colo, apoi se caţără pe acoperiş aşa, pur şi simplu, ca pe o scară. Ajung pe acoperiş, chiar în vârf, şi se plimbă. Acolo, pesemne, e mai aproape de lună. Şi se uită la lună şi ea la ei: parcă se şi vede faţa lunii, şi faţa asta plânge: se uită la noi, la viaţa noastră, şi plânge.

Da, crezuse că-i era dor de izbă. Chiar se dusese să se uite: îl înhămase pe Teteria şi se dusese în aşezarea natală. Dar nu, nu era asta. Se uitase la izbuliţă, la acoperişul din paie: se uscase de tot. Uşa era dată de perete, curtea era plină de brusturi care nu mai fuseseră pliviţi din primăvară şi de grebla-ierbii şi de muşcătura-ierbii şi încă o buruiană ciudată, cu tulpina neagră, lungă şi cu frunze ofilite. Primii fulgi dansau în aer şi cădeau indiferenţi pe pământ. Se oprise şi îşi scosese căciula, ca în faţa

unui mormânt. Înăuntru probabil că totul era distrus. Parcă îi părea rău şi parcă nu: şi-o scosese de la suflet, nu mai conta. N-ar fi trebuit să ia sania: după călătoria asta, Teteria şi-o luase în cap, îşi pierduse orice urmă de respect. Cât a stat Benedikt lângă gard, vita aia a fumat, a tras un scuipat, apoi a spus:

— He! Eu aveam o speluncă în Sviblovo care arăta mai bine.

— Teteria, cum vorbeşti cu boierul? Locul tău e în căpăstru!

— Şi al tău ştii tu unde... Aveam o servantă cu oglindă... Televizor Rubin, cu tub italienesc... Cumnatu-meu făcuse rost de un tapet iugoslav, cu frunze de toamnă aurii, aveam şi grup sanitar separat.

— Iar deschizi gura! Hai, vezi-ţi de treabă!

— Aveam linoleum doar în bucătărie, restul numai parchet. Şi o plită cu trei arzătoare.

— Teteria! Cu cine vorbesc?

— Frigider cu congelator, bere la cutie... Vodcă cu lămâie, rece şi bună...

Şi stă, nemernicul, pe labele dinapoi, de parcă ar fi egalul tău, şi se sprijină de gard, pălăvrăgind, şi are o visare în ochi şi puţin îi pasă de stăpân! E cufundat în amintiri!

— Roşii din Kuban, castraveţi din Estonia... Mâncam caviar presat şi ni se părea că cel obişnuit era o porcărie... Pâine de secară cu douăsprezece copeici... Heringi cu ceapă... Ceai cu lămâie... Prăjitură alb-roză... Vişinată de Kuibîşev... Pepene de Samarkand...

Odată pornit, o ţinea aşa, de nu-l mai putea opri nimeni! Bine zice Nikita Ivanîci: trebuie să existe respect faţă de oameni şi dreptate! Şi vita asta nu are niciun pic de respect faţă de om, nu dă nici doi bani pe el! Benedikt s-a supărat şi l-a lovit cu cravaşa peste coaste, l-a pocnit peste urechi şi i-a dat câteva şuturi zdravene. Şi socrul zice: Terentii e liniştit, Potap e cel nărăvaş! Cum o fi atunci

Potap?! Dacă ăsta e liniştit? Şi după călătoria asta, vrea să-i spui Petrovici. Da, da, să aştepte!

Apoi se gândise: poate îi lipsea coada? Toată viaţa trăise cu coadă, dăduse din ea, se bucurase de ea. Când dai din coadă, câteodată te mănâncă în urechi. Avusese o coadă frumoasă, netedă, albă şi puternică. Da, e ruşine să ai coadă când alţii n-au, dar ea în sine era frumoasă. De necontestat. Iar acum Nikita Ivanîci i-o tăiase, aproape de la rădăcină — era groaznic. Nikita Ivanîci îşi făcuse cruce: Doamne ajută! Dar nu fusese chiar atât de dureros pe cât crezuse. Asta pentru că nu era decât un cartilaj, îi explicase Nikita Ivanîci. Şi nu os.

— Te felicit — îl felicitase el pe Benedikt — cu ocazia parţialei dumitale umanizări. Poate te mai deştepţi, mai glumise el.

Acum în locul cozii avea o umflătură, ca un fel de cucui, şi îl durea. O săptămână întreagă după aceea mersese crăcănat, nu putuse nici să se aşeze, dar până la nuntă îi trecuse. Şi acum era oarecum ciudat: nu putea să dea din coadă. Prin urmare, îşi zicea el, aşa se simt ceilalţi oameni. Hm.

Dar pe de altă parte, ce înseamnă ceilalţi? Cine sunt ceilalţi? Că doar fiecare are Urmarea lui. Uite, neamurile au gheare. Zgârie podeaua. Soacra e greoaie, se trage din francezi, ea zgârie podeaua atât de tare, încât pare că a căzut o întreagă claie de păr pe ea. Olenka e mai delicată, grămăjoarele lăsate de ea sunt mai mici. Socrul lasă o urmă lungă, poţi să aprinzi cuptorul cu toate aşchiile alea. Benedikt îi propusese Olenkăi: hai să-ţi tăiem ghearele. Se temea că o să-l zgârie în pat. Dar ea ţipase: Cum?! Ei, asta-i! Uite ce-i trece prin minte! Organismul meu! Nu! Ah! Nu se lăsase.

Iar degeneraţii — deşi ei nu sunt oameni — nu au gheare. Picioarele-s picioare şi mâinile-s mâini. Doar că sunt murdari: stau toată ziua în pâslari, când nu joacă jocuri de cărţi. Uneori se aşază în fund, ridică piciorul şi se scarpină în

ureche repede-repede; ei, atunci te uiţi şi vezi: nu au gheare.

În general, la început a fost trist. Parcă îi rămăsese fundul orfan şi Benedikt petrecea din ochi fiecare coadă care fi apărea în cale, fie ea de capră, de pasăre, de câine ori de şoarece.

Se duse să vadă puşkinul. Cu o săptămână înainte de nuntă, Benedikt hotărâse: ajunge, e gata. Ce să-i mai faci?

De fapt, spre sfârşit nu lucrase atât la figură, cât corectase diferite amănunte: cizelase buclele, mai cioplise un pic la gât ca să pară că geniul stătea gârbovit, parcă întristat de viaţă în general; degetele, ochii. Degete îi făcuse de la început şase. Nikita Ivanîci iar se supărase, urlase nişte filipice, dar Benedikt deja se obişnuise cu ţipetele lui şi îi explicase liniştit că aşa cerea ştiinţa tâmplăriei: ceva în plus, de rezervă, nu deranja pe nimeni. Cine ştie ce se poate întâmpla: faci vreo greşeală, te îmbeţi şi loveşti aiurea cu toporul. Ce e în plus poţi oricând să tai mai târziu. Îşi terminase treaba, ştersese totul cu ruginţ uscat — se cheamă şlefuire, ca să fie neted şi fără aşchii — şi apoi îi făcuse o propunere celui care comandase lucrarea: care deget al bardului libertăţii îl voia tăiat? Avea de unde alege, după plac! Dacă vrei ăsta, dacă vrei ăstălalt, iar dacă nu-ţi place, uite ăsta, sau ăsta de aici, sau ăla de acolo. Ei? Îţi cântă sufletul când totul se desfăşoară ştiinţific: în splendoare şi bogăţie.

Dar Nikita Ivanîci se încurcase şi nu putuse alege; alergase în jurul statuii smulgându-şi părul din cap — şi avea groaznic de mult păr —, întrebându-se cum să îndrăznească el, din proprie voinţă şi conştient, cu gândire personală, să taie din mâna poetului? Una era o coadă şi cu totul altceva o mână! Îşi acoperise faţa cu mâinile, dăduse din cap, se uitase cu un ochi, apoi îl închisese strâns, se chinuise ce se chinuise, dar nu se putuse hotărî. Lăsase toate cele şase degete. Picioare nu avea

puşkinul, nu apucaseră să-i mai cioplească şi picioare. Doar bustul, până la centură. Mai departe, era ca o coloană netedă.

Fusese nevoie de şase oameni ca să-l care, angajaseră robi şi îi plătiseră cu şoareci. Dintre Foşti, venise să-i ajute un prieten de-al lui Nikita Ivanîci, Lev Lvovici, de la Disidenţi - îşi exprimase aprobarea faţă de idol.

— Perfect retrograd. Un serafim cu şase degete. O palma pentru gustul comun, zise el.

Dar nu fusese de prea mult ajutor la cărat şi la împins, pentru că era atât de slab, încât avusese mai mult rol de director, ca să spunem aşa:

— Hai, hai, hai! Stop! Ridică-l! Ho! Nu aşa! La stânga!

Ei, cum face orice şef. Au vrut să pună puşkinul unde le indicase Nikita Ivanîci; îi plăcea lui locul ăla. Începuseră deja să sape o groapă sub el. Dar proprietarul terenului se dovedise a fi om rău: venise în fugă, agitându-şi mâinile şi făcând spume la gură: cică îi stricau recolta şi recolta asta era nu ştiu ce buruiană banală, fără niciun gust, fără niciun miros, pe care o ţinea mai mult de frumuseţe; dar, fireşte, dacă ţi-e foame mănânci şi buruieni.

Nikita Ivanîci trebuia neapărat să-şi pună simbolul în mijlocul grădinii guguştiucului; se certase cu el, încercase să-l facă să se ruşineze, să-l miluiască oferindu-i foc peste rând, apoi apelase la robi ca să bată din palme şi să facă auzită vocea poporului, dar robii nimic: stăteau posomorâţi, picior peste picior, aşteptându-şi plata, fumând, aşteptând să termine şefii de ţipat, să le plesnească inima şi să se liniştească — aşa se întâmpla de obicei. Până la urmă, statuia de troţkă fusese aşezată de partea cealaltă a drumului. Acolo nu era terenul nimănui, că era între garduri.

Aşadar, stă acolo, dragul de el, şi ascultă zgomotul străzii, cum voise Nikita Ivanîci, îl vezi cum dai colţul, pe colină, negru în bătaia vântului.

Lemnul ăsta, troţka, mereu se înnegreşte de la ploaie. Stă acolo ca un arbust în noapte, spirit vijelios şi mâniat; cu capul înclinat, cu două cotlete de o parte şi de alta a feţei — favoriţi după moda veche —, cu nasul în jos, parcă sfâşiindu-şi caftanul cu degetele. Pe cap, fireşte, i s-a aşezat o pasăre-năpastă, că aşa e obiceiul ei, ticăloasa: cum vede ceva, cum se uşurează pe el, de unde şi porecla urâtă, pentru comportamentul ei la fel de urât.

Aşadar, se duse să vadă puşkinul. Alungă copiii mici ca să nu se caţere pe el. Vru să-l cureţe de zăpadă, dar îi fu lene să se dea jos din sanie. Privi... şi iar privi. N-are decât să stea acolo, nu costă nimic.

Se gândi şi se tot gândi: ce-i lipsea? Şi deodată îşi dădu seama, sau mai bine zis îl izbi: cărticelele! Nu mai citise de mult cărticele, nu mai copiase, nu le mai ţinuse în mâini! Din mai! Renunţase de bună voie să se mai ducă la slujbă, apoi fusese concediul, apoi nunta, apoi viaţa de familie şi uite, toamna iar dădea să treacă în iarnă, dar încă nu trecuse — aşa se întâmplă mereu cu natura, e nehotărâtă. O zi ploaie, o zi zăpadă. Până şi Sărbătoarea de Octombrie trecuse deja! Numai că anul acesta nu se duseseră la numărătoare. Socrul se dusese la slujbă — înjurase, dar se dusese, iar lor le spusese: staţi acasă, ştiu şi eu că sunteţi trei. Vă trec eu pe listă.

Benedikt nu putea suferi Sărbătoarea de Octombrie, dar cui îi place, poate doar vreunui mârzac, şi ăluia din datorie. Cum-necum, era însă o distracţie: mai vedeai lume, se mai dădea ceva la depozit. Dar acum nu mai avea nevoie de nimic. Şi în natură era multă nehotărâre şi în capul lui era multă nehotărâre. Ar fi vrut să facă ceva şi n-avea ce. Într-un cuvânt, se plictisea.

Te învârteşti prin casă, te tot învârteşti, îţi cauţi o distracţie. Scuipi pe un deget şi îl treci de-a lungul peretelui. Mergi, mergi, până înconjuri toată

încăperea, iar dacă se usucă scuipatul, mai scuipi o dată pe deget şi îi plimbi mai departe pe perete.

Ce altceva? Te aşezi în fund cu picioarele adunate, îţi pui coatele pe genunchi şi bărbia în pumni şi te legeni: înainte şi înapoi, înainte şi înapoi.

Sau îţi scoţi în afară buza de jos şi îţi treci degetul peste ea, iar ea scoate un sunet caraghios, pleosc-pleosc.

Ori te aşezi pe taburet sau pe laviţă şi te legeni cu limba scoasă; închizi un ochi, iar cu celălalt îţi priveşti limba. Poţi să-ţi vezi o parte din nas şi vârful limbii. Abia-abia.

Şi încă ceva: îţi tragi ochii în lateral cu degetele ca să vezi ce se întâmplă. Şi ce se întâmplă e că vezi totul oarecum în ceaţă.

Poţi să-ţi pui capul între genunchi, să te apleci până la podea şi să aştepţi până îţi vine tot sângele în cap. Îţi vuieşte capul, ţi se înceţoşează mintea; urechile îţi ţiuie şi îţi pulsează.

Mai poţi să faci ceva: să-ţi împleteşti degetele. Un deget de la o mână, un deget de la cealaltă, apoi iar de la prima, iar de la a doua; pe urmă răsuceşti palmele şi dai din degete. Sau mai simplu: răsfiri degetele şi dai din ele. Asta la mâini. Dacă încerci la picioare, nu-ţi iese bine: faci cârcei, încerci şi te miri: de ce-o fi aşa, la mâini într-un fel şi la picioare altfel? Pesemne pentru că mâinile sunt mâini şi picioarele picioare. Aşa trebuie să fie. Şi nu altfel.

Sau îţi priveşti pur şi simplu unghiile.

Şi nu mai ai niciun fel de vedenii; parcă au dispărut cu toatele. Păcat. Înainte i se înfăţişa Olenka: mărgele, gropiţe, bentiţă. Şi acum? Acum iat-o, Olenka în carne şi oase. Acolo, lângă el. Gropiţe avea pe tot corpul. Asemenea gropiţe că băgai degetul în ele şi aproape că-ţi intra cu totul. Poftim. Să te saturi. Ea nu se supăra. Ba chiar te încuraja:

— Hămesitule! Ce atâta nerăbdare?

Înainte parcă avea o strălucire aparte. Ca un mister. Acum stă pe taburet, cu faţa mânjită cu un strat gros de smântână, să fie mai albă; numai că smântâna îi dă o înfăţişare cumplită. Se scarpină în cap:

— Ia vezi, Benedikt. Ce-am aici? Nu cumva mi s-a încâlcit?

Înainte nu avusese nicio încâlceală: cosiţă până la pământ şi gata. Acum însă nu mai poate să poarte cosiţă: fiind puicuţă măritată, trebuie să aibă o coafură de doamnă. Şi e o întreagă nebunie cu coafura asta, să nu dea Dumnezeu. Îşi împarte părul în şuviţe, îl udă cu apă sau cu ruginţ şi apoi şi-l pune pe bigudiuri de lemn. Îşi înfăşoară astfel tot părul şi stă toată ziua cu bigudiurile alea care se ciocnesc unul de altul şi zdrăngăne. Trebuie să aibă bucle, vezi Doamne. Şi faţa îi e mânjită: arată ca o harpie.

— De ce ţi-ai pus toate alea?

— Păi cum? Pentru frumuseţe. Doar pentru tine mă străduiesc.

Se aruncă pe pat:

— Vino-ncoa', Benedikt, să ne iubim!

— Ajunge, cât crezi că se poate?

— Vino, vino, nu mai sta la discuţii.

— Dar am o slăbiciune în mine. Am mâncat cam mult.

— Lasă prostiile, n-ai mai mâncat de dimineaţă.

— Da' o să mă zgârii.

— Cum să te zgârii! Lasă prostiile.

— Ai faţa acoperită cu smântână.

— Mereu ai ceva de spus! Sunt atâât de nefericită!

Şi se pune pe bocit. Apoi se opreşte.

— Benedikt! Vino-ncoa'. Ce mă tot mănâncă aici? A-aa-aici! Mi-a ieşit ceva?

— Nu ţi-a ieşit nimic.

— Nu, nu te uiţi cum trebuie. Uită-te mai bine! Mă ustură ceva.

— Da’ n-ai nimic.

— Atunci ce mă ustură? Nu-i vreun furuncul?

— Nu.

— Vreo băşică? Nu e umflat?

— Nu.

— Poate s-a înroşit?

— Nu, nu!

— Atunci ce-o fi? Uite, mă mănâncă, mă mănâncă şi pe urmă mă ustură!... Dar aici? Benedikt! Fii atent! Uite aici... nu, mai încolo! Între omoplaţi!

— N-ai nimic!

— Să fie un solz?

— Nu!

— Să fi căzut nişte mătreaţă? Mă mănâncă. Dă-mi-o jos.

— E curat, îţi spun! Lasă prostiile!

— Poate mi-au apărut pistrui?

— Nu!

— Un coş sau un neg! Dacă se rupe, poţi să mori!

— Ai spinarea curată, când îţi spun! Nu-i decât închipuirea ta!

— Sigur, că doar eu mă chinui, nu tu, ţie ce-ţi pasă! Dar mă doare la subraţ, Benedikt!

— Te doare, îţi trece.

— Altuia i-ar fi milă! Uite, dacă ridic mâna aşa şi pe urmă o las în jos, mă doare! Şi dacă mă aplec aşa şi pun piciorul aşa, simt un junghi într-o parte, ia vino să vezi ce am la coastă, că eu nu ajung să mă uit...

Şi odată îl izbi: dacă ar avea o cărticică! Să se întindă acuma pe laviţă cu o cărticică! Afară zăpada cădea în tăcere, în sobă trosneau buştenii, tocmai bine să stai întins cu o carte în mână. Să pui alături, pe un taburet, o strachină cu foculeandri sau altceva gustos, să-ţi umpli falca şi să te cufunzi... în carte... La noi, să zicem, e iarnă, iar acolo e vară. La noi e zi, acolo e seară. Şi ţi se descriu în cuvinte

frumoase vara aia, seara aia, ţi se povesteşte cine unde s-a dus, cu ce era îmbrăcat, cine pe ce bancă de lângă râu s-a aşezat, de pildă, pe cine aşteaptă — întotdeauna un iubit —, ce păsări cântă în jur, cum apune soarele, cum bâzâie gâzele... Şi ce se aude dincolo de râu, un fel de cântec. Şi totul e scris în carte: cum foşnesc tufişurile — iubitul a venit la întâlnire —, ce şi-au spus cei doi, ce au stabilit... Sau cine a construit o corabie mare şi i-a dat drumul pe marea cea mare şi câţi oameni au încăput pe corabia aia şi încotro voiau să navigheze şi cum mergea corabia — totul e descris. Şi cum se desfăşoară călătoria, cum s-au certat între ei, cum unul clocotea de mânie împotriva celorlalţi şi cum se făcuse mai negru decât norii şi se tot gândea... Şi alţii şi-au dat seama şi au spus: aoleu, ce se uită ăsta la noi ca un câine care vrea să muşte, mai bine îl lăsăm pe o insulă...

Citeşti, mişcându-ţi buzele şi descifrând cuvintele, şi parcă te-ai afla în două locuri deodată: stai aici, cu picioarele strânse sub tine, cu mâna în strachină şi în acelaşi timp vezi alte lumi, îndepărtate sau absolut inexistente şi totuşi vii. Alergi, navighezi ori mergi cu sania: fugi de cineva sau te-ai gândit să ataci tu pe cineva, inima îţi bate nebuneşte, viaţa zboară şi — minune: câte cărţi, atâtea vieţi diferite trăieşti! Ca un fel de vârcolac: eşti şi bărbat şi dintr-odată şi femeie, sau bătrân sau copil mic, ori chiar un întreg batalion de gardă, ori cine ştie câte şi mai câte. Şi dacă e adevărat că nu Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, a scris toate aceste cărţi, ce-i cu asta? Înseamnă că alţi Fiodori Kuzmici, oameni din vechime, au stat, au scris, au avut vedenii. Foarte bine.

Acum, pesemne, în Izba de Lucru s-au aprins lumânările, s-au desfăcut pergamentele, Şakal Demianîci se uită atent în toate părţile. Konstantin Leontici scrie repede-repede, copiază şi din când în când azvârle condeiul, bate din palme şi strigă. El se emoţionează întotdeauna foarte tare de

ceea ce e scris în cărţile acelea. Apoi apucă iar condeiul şi scrie mai departe... Iar Varvara Lukinişna a înclinat capul, crestele îi tremură, se gândeşte la ceva... Ce carte o fi având ascunsă acasă? Era ceva despre o lumânare, despre înşelăciune… Şi nici Benedikt, nici Olenka nu mai sunt în Izbă... Olenka stă întinsă pe laviţă şi se smiorcăie, mânjită cu smântână, iar Benedikt se leagănă cu taburetul. Acum ar prinde nişte şoareci şi i-ar duce la târg să-i schimbe pe o carte. Dar în casa asta nu sunt şoareci.

Dar ce carte era aceea cu care îi dăduse socrul pe la nas? Să se ducă să întrebe? Dacă socrul nu se îmbolnăvise, ptiu, ptiu, ptiu, înseamnă că era adevărat: puteai să le iei în mâini.

T - *Tviordo*

Socrul se aşeză din nou lângă el, deschise gura şi întrebă:

— Şi nu ţi-au venit niciun fel de gânduri nepotrivite?

De data asta, Benedikt îndrăzni să răspundă:

— Ba mi-au venit.

Socrul se bucură:

— Hai, hai, să auzim!

— Ce fel de carte mi-aţi arătat atunci, demult? Când am venit în peţit.

— Da’ de unde ştii că aia era o carte?

— Uite-aşa, ştiu.

— De unde? Ţi-a arătat cineva?

— Poate mi-a arătat.

— Păi cine?

— Dar ce fel de carte era?

— Nu, nu, cine ţi-a arătat?

Benedikt se gândea să-i spună, dar nu se putu hotărî. Cine ştie...

— Nu-mi mai puneţi întrebări şi daţi-mi-o s-o citesc.

— Spune-mi cine ţi-a arătat.

— Aveam una acasă, zise Benedikt şi nici măcar nu minţea.

— Şi unde e?

— A fost arsă. A ars-o taica.

— De ce?

— Ca să nu facem vreo Boală, ptiu, ptiu, ptiu.

Socrul se gândi un pic, lumină cu ochii, zgrepţănă din picioare.

— Ce oameni înapoiaţi! Un popor de înapoiaţi...

— De ce suntem înapoiaţi? Îndeplinim poruncile. Adoptăm toate realizările ştiinţei: pârghia, ceasul solar, cuiele...

— Sunteţi înapoiaţi pentru că nu vedeţi mai departe de lungul nasului, explică socrul, şi nu înţelegeţi abordarea guvernamentală a proceselor sociale.

Benedikt se posomorî un pic: într-adevăr, nu pricepea mare lucru din abordarea guvernamentală. Până nu veneau explicaţiile din Decrete, nu înţelegea abordarea guvernamentală a chestiunilor decât foarte simplist. Când era explicată, atunci da, atunci o înţelegea. Dar abordarea guvernamentală era întotdeauna complicată: crezi că trebuie explicată într-un anumit fel şi de fapt nu-i aşa, trebuie explicată exact pe dos. Singur nu ghiceşti cu niciun chip.

— Uite, şi în privinţa Bolii aveţi o concepţie incorectă, continuă socrul.

— Am auzit că e o tradiţie, spuse Benedikt precaut.

— Ce fel de tradiţie?

— Tratamentul. Că înainte era nu ştiu ce radiaţie de la cărţi şi cei care aveau cărţi trebuiau să fie trataţi. Dar acum au trecut două sute de ani şi nu mai contează. Asta-i tradiţia. Aşa am auzit.

Socrul aruncă o lumină puternică cu ochii. Zgrepţănă în podea atât de tare, că fu cât pe ce să scoată scândurile cu totul.

— Benedi-i-ikt! Vino-ncoa să ne iubim! îl strigă Olenka din camera alăturată.

— Culcă-te şi aşteaptă! ţipă la ea socrul. Avem o discuţie profesională! Despre concepţia asupra lumii! Aşa deci... Boala nu e în cărţi, dragul meu, ci în capetele oamenilor.

— Cam ca o răceală?

— Mai rău. Uite, vorbeşti despre cuie. Bun. Înainte nu erau cunoscute cuiele, da?

— Da.

— Şi ce, era mai bine fără cuie?

Benedikt se gândi un pic.

— Era mai rău.

— Aşa-i. Aşadar, înainte era mai rău. Iar acum e mai bine. Mă urmăreşti?

— Cred că da.

— Şi încă şi mai de mult, era şi mai rău. Iar înainte de toate a fost Prăpădul. Crezi că ăsta a fost un lucru bun?

— Să nu dea Dumnezeu!

— Tocmai. Aşadar, încotro trebuie să mergem? Înainte! Când mergi pe uliţă, te apuci să baţi pasul pe loc? Nu, te uiţi înainte. De aia şi avem ochii pe frunte şi nu la spate, nu-i aşa? Natura ne dă o indicaţie.

— E drept, admise Benedikt.

— Numai înainte, în niciun caz altfel. Iar eu, de exemplu, ca Sanitar-Şef, voi lumina drumul.

Şi aruncă o rază de lumină de părea că răsărise luna.

— Acum te-ai lămurit?

— Nu, zise Benedikt.

— Tot nu! Ei, ce să-i faci... Bine. E multă înapoiere în societate, explică socrul. Şi toţi oamenii sunt fraţi. Păi se poate ca un frate să nu-l ajute pe altul? Ce fel de om ar fi? Un om rău, un nemernic! Înainte de toate trebuie să ajuţi, să

corectezi. Unii însă gândesc: după mine potopul! Păi e frumos?

— Nu prea. Asta nu e mărală.

— Exact. Şi cum să ajuţi?

— Nu ştiu.

— Ia gândeşte-te.

— Păi nu ştiu... Să-i hrăneşti?

— He! Ce să zic, ai gândit! Păi dacă-i hrăneşti şi-i tot hrăneşti, îi hrăneşti şi-i tot hrăneşti, oamenii se lasă de muncit. Rămâi să munceşti de unul singur, să asuzi în locul lor. Şi de unde să scoţi atâta mâncare? De unde iei alta? De unde mâncare, dacă nu munceşte nimeni? Nu! Mai gândeşte-te.

Benedikt începu să se gândească. Cum să-ţi ajuţi fratele? E drept, el nu avea fraţi şi nu-i venea uşor să se gândească, îşi imagină un lungan pisălog care stă pe un taburet şi se smiorcăie: „Fraaaate... Ajuuuută-mă! Ajuuuuută-mă, fraaaate...“ Şi tu n-ai niciun chef, aşa că-i dai una după ceafă.

— Poate să-i păzeşti ceva în timp ce el e plecat?

— Sigur. Să stai acolo ca un stâlp cât e ziua de lungă. Şi el să umble după fuste în timpul ăsta.

Benedikt se supără pe frate: ce ticălos! Ce-i mai trebuia?

— Te dai bătut, clătină din cap socrul. Eh, bine. Hai să judecăm altfel. Ai sădit napi?

— Am sădit.

— Ai sădit. Bun. Aşadar tehnica o cunoşti: sădeşti napii şi aştepţi. Aştepţi napii, dar cine ştie ce creşte? Jumătate napi, jumătate buruieni. Ai plivit vreodată?

— Plivit.

— Perfect. Înseamnă că ştii. Ce să-ţi mai explic eu? Dacă nu pliveşti napii la timp, se umple tot câmpul de buruieni. Şi napii nu-şi mai pot face loc printre ele. Da? Şi-atunci nu mai e nimic nici de mâncat, nici de păzit. Poftim!

— E drept, recunoscu Benedikt.

— Şi încă cum. Acum urmăreşte-mă: Ai citit Napul? L-ai copiat?

— Povestea? Am citit-o: un moş a sădit un nap şi a crescut napul ăsta şi a tot crescut, până a devenit uriaş.

— Da. Numai că asta nu e o poveste. E o fabulă.

— Ce înseamnă fabulă?

— Fabula este o indicaţie exprimată într-o formă mai simplă, pe înţelesul oamenilor de rând.

— Şi ce ni se indică aici? se miră Benedikt.

— Ei, se pare că n-ai citit-o cu atenţie! Trage moşul de nap şi nu poate să-l smulgă. O cheamă şi pe babă. Şi trag şi trag şi tot nu pot să-l smulgă. Mai cheamă şi pe alţii. Fără succes. Cheamă şi un şoricel şi reuşesc să smulgă napul din pământ. Ce trebuie să înţelegem de aici? Trebuie să înţelegem că fără şoareci nu ne putem descurca. Şoarecii — sprijinul nostru!

Era adevărat! Acum, că îi explicase socrul, totul devenise deodată limpede, totul se potrivea. Ce om deştept!

— Aşa că, în general şi în ansamblu, conchise socrul, ni se înfăţişează următorul tablou: colectivul se sprijină pe şoarece, el este piatra de temelie a existenţei noastre fericite. Eu îţi prezint acum ştiinţa socială, nu strâmba din nas. Şi în felul acesta, sprijinindu-se pe piatra de temelie, fiecare trage ce poate. Dacă ai napi, bine, dacă nu, e bună şi barba-ursului sau ruginţul, în cel mai rău caz.

— Asta aşa e. Aveţi dreptate. Mie mi-au furat anul trecut tot ruginţul din cămară. Am ajuns acasă, am găsit uşa dată de perete şi totul dispăruse!

— Foarte bine, uite, ai început să gândeşti. Aşadar, cum îţi înţelegi tu sarcina?

— Care sarcină?

— Cum care?! Plivitul!

Benedikt se gândi intens.

— Plivitul? Hm... Trebuie să plivesc? A! Adică să prind hoţi?!

— Ce hoţi...! I-auzi! Ce sunt ăia hoţi?

— Hoţi? Ăia care fură.

— Aşa, şi? Cine fură?

— Cine fură... cine fură... toţi fură.

— Păi vezi? râse socrul. Toţi fură! Şi atunci pe cine vrei să prinzi? Pe tine însuţi, poate? Hai că eşti nostim!

Socrul deschise gura şi râse zdravăn. Benedikt întoarse capul: din gură îi venea un miros tare neplăcut.

— Aşadar, cum îţi înţelegi tu sarcina? Te dai bătut? Să vindeci! Trebuie să vindeci oameni, comoara mea!

Benedikt îngheţă.

— Cine, eu?

— Da' cine? Fireşte că tu! Mai mănânci un pic, îţi dăm un cârlig micuţ şi, după ce te înveţi cu el, după ce îţi faci mâna, capeţi unul mare.

— Eu nu pot, nu, nu, nu, nu pot, cum să... Eu nu pot cu cârligul, nu, nu, nu... ptiu, ptiu, ptiu, nu pot, nu, nu, nu...

— Ei, poftim! Doar ţi-am explicat, ţi-am explicat şi aşa de frumos ai ascultat, iar acum poftim: nu pot! Mai lasă-l pe „nu pot“ ăsta! Ai o datorie faţă de obşte ori nu? Poporul trebuie să tindă spre un viitor luminos ori nu? Trebuie să-ţi ajuţi fratele? Trebuie! Nu mă contrazice. Sarcina noastră, dragule, este una dintre cele mai nobile, dar oamenii sunt înapoiaţi, nu pricep. Au tot felul de spaime prosteşti, răspândesc bârfe! Nişte sălbatici!

Benedikt se întristă. Abia pricepuse şi el, şi acum socrul întorsese totul cu fundul în sus! Acum iar nu mai pricepea nimic şi nu mai simţea decât o imensă tristeţe.

— Şi atunci? Nu e voie să citim cărţi, sau ce?

— De ce să nu fie voie? se miră socrul. Citeşte cât îţi pofteşte inima, am o bibliotecă

întreagă de cărţi arhetipărite, unele şi cu poze. Îţi fac un permis.

— Şi atunci de ce să vindec oamenii?

— Iar o luăm de la cap! De Boală!

— Nu înţeleg nimic...

— Nu toate deodată. Ai să înţelegi.

— Păi... păi aţi spus că şoarecele este sprijinul nostru. Dar la noi în casă de ce nu sunt şoareci?

— La noi nu sunt şoareci pentru că noi avem viaţă spirituală. Nouă şoarecele nu ne face trebuinţă.

У *–Uk*

Socrul avea o magazie întreagă de cărţi arhetipărite. Când Benedikt primi permisul pentru cărţi — phiiiii! — îi fugeau ochii, i se înmuiaseră genunchii, îi tremurau mâinile şi mintea i se înceţoşase. Era o încăpere uriaşă, la ultimul etaj al clădirii, cu geamuri, iar pe toţi pereţii erau rafturi peste rafturi şi pe rafturi cărţi, cărţi şi iar cărţi! Şi mari, şi mici, de toate felurile. Unele erau cât palma, dar literele dinăuntru erau mari. Altele erau mari, dar literele dinăuntru erau mici. Erau şi cărţi cu poze, şi încă nu din cele simple, ci colorate! Zău, colorate! O carte întreagă de poze colorate cu femei goale, rozalii — unele stând pe iarbă, altele pe taburet, altele cu picioarele desfăcute, în toate felurile! Unele erau subţiri ca nişte mături, altele frumuşele, plinuţe. Una se urcase în pat şi dăduse plapuma la o parte — frumuşică muierea. Frumuşică.

Răsfoi mai departe: nişte oameni merg nu ştiu unde şi merg, şi merg, cu greble în spinare — probabil se duc să sădească napi.

Apoi marea şi pe ea o barcă, iar deasupra bărcii un băţ pe care era întins un cearşaf. Pesemne

îşi spălaseră rufele şi le puseseră la uscat. E şi comod: uite ce de apă e în mare!

Dădu paginile înapoi, la femeia care stătea în pat. Fainã muiere. Cam ca Olenka, dar cu faţa fără smântână.

Mai departe, câţiva guguştiuci stăteau pe nişte animale — animale care arătau cam ca ţapii, dar fără bărbi. Socrul ii spuse: ăştia sunt cai. Cai. Aha, deci aşa arată calul. Cam fioros. Dar ăia stăteau pe cai şi nu se temeau.

Mai departe, flori colorate. Un vas din care ies flori. Plictisitor. Apoi totul era mânjit, de nu mai pricepeai nimic. La fel de plictisitor. Mai răsfoi un pic şi găsi poza următoare: pur şi simplu o foaie albă, cu o gaură neagră, pătrată la mijloc. Nimic altceva. Ca sfârşitul a tot şi a toate. Se uită el la gaură, se uită şi deodată parcă îl cuprinse teama, ca într-un vis. Închise repede cartea şi o aruncă.

În alte cărţi, alte poze nenumărate. Benedikt stătu trei zile pe podea, răsfoind. Câte nu erau desenate, phiiii. Doamne, Dumnezeule! Fete drăguţe cu prunci în braţe, care stăteau şi râdeau, iar în depărtare nişte dealuri verzi şi pe dealuri oraşe luminoase, albastre sau roz, ca zarea. Oameni serioşi, importanţi, cu pălării ca nişte clătite, cu lanţuri de aur pe piept şi cu mâneci bufante, ca la femei. O mulţime de guguştiuci şi copii mici printre ei, toţi goi, doar cu nişte cârpe colorate înfăşurate în jurul lor parcă zburau în sus, cu o grămadă de flori şi crengi în mâini. Probabil că plecaseră la plivit în familie şi nişte oameni răi îi jefuiseră, smulgându-le pufoaicele de pe ei.

O dată, văzu ceva oarecum cunoscut. Demonul. Chiar aşa. Era cel pe care li-l făcuse cadou Fiodor Kuzmici. Benedikt stătu îndelung — îi amorţiră şi picioarele — şi se uită gânditor la Demon. Una e să auzi de Ia alţii şi cu totul altceva să vezi cu ochii tăi: aşadar era adevărat că nu Fiodor Kuzmici scria cărţile, ci alţi guguştiuci. Pesemne că Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele,

văzuse acest demon şi hârşti! rupsese poza dintr-o carte. Că doar aşa e el: mic, dar îndrăzneţ. Era oarecum trist: îl înşelase pe Benedikt, îl luase drept prost.

După aceste cărţi începu să aibă vise colorate şi tulburătoare. Numai dealuri verzi, acoperite de iarbă fragedă, un drum şi parcă Benedikt alerga pe drumul ăsta cu picioarele uşoare, de se minuna singur: cât de uşoară a devenit alergarea! Şi pe dealuri erau copaci şi umbra lor era dantelată şi săltăreaţă: soarele se juca printre frunze şi dansa pe iarbă. Iar el alerga şi râdea: ar fi vrut să povestească cuiva cât de uşor se simţea. Dar nu era nimeni acolo, parcă se ascunseseră toţi. N-avea importanţă: când o să fie cazul, or să iasă şi or să râdă împreună cu Benedikt! Încotro alerga nu ştia, dar cineva îl aştepta şi se bucura: voia să-l laude: bravo, Benedikt, bravo!

Sau se făcea că ştia să zboare. E drept, nu prea sus şi nu prea multă vreme, dar ştia. Era tot pe un drum, dar era cam întuneric. Şi cald. Probabil că era vară. Benedikt avea pantaloni albi şi cămaşă tot albă. Şi se prinsese: dacă îşi lua avânt de la pământ şi apoi îşi încorda spinarea aşa şi dădea din mâini ca o broască, putea pluti prin aer, cam la vreo zece arşini. Apoi această forţă parcă seca şi iar îşi lua avânt şi iar plutea. Şi parcă Benedikt arăta cuiva asta şi îi explica. Uite cât de simplu e, zicea, trebuie doar să-ţi încordezi spinarea, să te aşezi cu burta spre pământ şi să faci aşa cu mâinile. Dar se trezea şi... ce păcat! Ştiuse să zboare, iar dimineaţa îşi dădea seama că uitase.

O dată a visat că îi crescuse o coadă din dantelă, cu model, albă ca a Păsării-Prinţesă. Se uita peste umăr şi îşi privea coada... Iar în încăpere era întuneric şi răcoare şi ferestruica era joasă. Lumina soarelui de dimineaţă bătea în ferestruică şi penele albe tremurau într-un curcubeu mărunt, în pete scânteietoare. Şi el ba îşi desfăcea, ba îşi strângea la loc coada şi privea jocul scânteierilor

albe, ca o zăpadă pufoasă, în zbor. Şi coada asta îi plăcea atât de tare, atât de tare, încât acum îi venea să sară pe fereastră direct pe o creangă şi să se plimbe pe creanga aia: co-co-co. Numai că îl cam durea coada asta şi îl incomoda la mers. Şi nu se mai afla lângă gemuleţ, ci cobora o scară şi coada foşnea în urma lui, lovindu-se de trepte, ţeapănă şi rece, parcă şi mai pufoasă. Şi Benedikt intra într-o încăpere şi acolo se afla familia. Stăteau toţi la masă şi se uitau... îşi târşâiau opincile. Şi se uitau sever, cu dezaprobare, cu mânie chiar la Benedikt. Se uita şi Benedikt şi îşi dădea seama că era gol. Uitase să-şi pună pantalonii, sau îi pierduse, sau aşa ceva. Şi trebuiau să ia prânzul. Se aşeza la masă şi voia să-şi ascundă ruşinea cu coada şi încerca şi tot încerca, dar nu reuşea, pentru că avea coada prea scurtă. Cum aşa: adineauri era lungă de se lovea de trepte, iar acum, deodată, era prea scurtă? O cuprindea cu mâinile, întorcea capul şi se uita la ea pe sub braţ: nu mai era aceeaşi coadă. Devenise întunecată şi plină de pete şi penele i se lipeau de mâini: le atingea, şi cădeau...

Ce ciudăţenii visa! Nici nu mai ştia ce să creadă. Iar când termină de răsfoit toate cărţile cu poze, se apucă de celelalte. La început nu putea urmări literele arhetipărite, parcă îi jucau în faţa ochilor. Pe urmă se obişnui însă, de parcă totul ar fi fost normal. De parcă toată viaţa, Benedikt nu făcuse altceva decât să citească astfel de cărţi arhetipărite! La început le lua la rând, fără să aleagă, apoi hotărî să pună o ordine. Să le numeroteze şi să le pună în ordine. Luă cărţile de pe rafturi şi le aşeză pe podea, rearanjându-le după cum i se părea lui. Mai întâi le aranjă după culori: în colţul ăsta galbene, dincolo roşii. Ceva nu mergea. Apoi le aranjă după mărime: cele mari acolo, cele mici aici. Nu-i plăcea nici aşa; şi nu-i plăcea pentru că pe coperta fiecărei cărţi se arăta cine o scrisese. Jules Verne, să spunem. El a scris şi o carte mare, cafenie, şi una mică, albastră. Cum să

le pui în colţuri diferite? Trebuie să stea împreună. Apoi se împotmoli: mai erau nişte cărticele, dar care se numeau reviste şi pe astea nu le compusese un singur guguştiuc, ci vreo zece, fiecare altceva. Revistele astea trebuiau să stea şi ele împreună, după cifre: mai întâi numărul unu, apoi numărul doi, apoi — ce să vezi? — trebuia să urmeze numărul trei, dar numărul trei nu exista, ci se sărea direct la şapte. Ce însemna asta? Nu-s! Ce neplăcut! Poate s-au rătăcit pe aici pe undeva, o să le găsească mai târziu. Dar erau diferite reviste, cu denumiri ciudate, unele inteligibile, altele nu. Uite, *Steaua*, de pildă, asta se înţelegea, dar *Codre*, de pildă, ce sunt alea codre? Era, pesemne, o greşeală, trebuia să scrie cadre. Aşa le numea Teteria pe fetele pe care le întâlnea. Benedikt făcu cerneala din ruginţ, îşi ciopli un condei şi restabili ordinea, corectă totul. Într-adevăr, în revista asta se scriau multe despre fete.

Mai era şi *Probleme de literatură*. Benedikt se uită: nu erau niciun fel de probleme acolo, doar soluţii. O fi fost şi un număr cu probleme şi s-o fi pierdut. Păcat.

Mai era şi revista *Cartofi şi legume*, cu poze. Sau *La volan*. Sau *Focurile Siberiei*. Sau Sintaxa, un cuvânt oarecum nelalocul lui, dar ce-o fi însemnând nu înţelegea. Vreo înjurătură, probabil. Benedikt o răsfoi: da, erau cuvinte obscene acolo. O puse deoparte: era interesantă. Avea s-o citească seara, la culcare.

Şi mai era *Vorbe de suflet. Vestitorul Europei. Balanţa*. Astea erau mai altfel, miroseau a mucegai, dar nu avea importanţă, numai că unele litere, aproape în fiecare cuvânt, erau necunoscute. Benedikt se gândi: astea nu-s în limba noastră, ci în a kohinorenilor, dar apoi începu să citească şi se obişnui, nu mai observă literele în plus, de parcă nici n-ar fi fost.

Unii guguştiuci se străduiseră să compună cărţi curăţele, de aceeaşi mărime şi culoare, care se

numeau „opere complete". Zola, de pildă. Sau Antonina Koptiaeva. Şi mai era ceva bizar în operele astea: era desenat portretul guguştiucului care le scrisese. Nişte portrete atât de caraghioase, ceva de groază. Uite, guguştiucul Serghei Sartakov: avea o faţă atât de neprietenoasă, că dacă-l vedeai pe stradă tresăreai. Şi stătuse şi el şi scrisese. Scrisese mult.

Unele cărţi erau jerpelite, murdare, le cădeau paginile; altele erau atât de curăţele, de parcă ieri ar fi fost făcute. Ţi-era mai mare dragul să le priveşti. Anton Cehov, să zicem. Ce jerpelită era cartea lui! Pesemne că era vreun schilod, vreun beţivan. Şi cam chior. Uite, pe faţă, pe ochi, avea o Urmare: două cercuri lucitoare, de care atârna o sfoară. Koptiaeva, în schimb, era femeie curăţică, îngrijită. Cărticica ei era, putem spune, neatinsă. O puse şi pe Koptiaeva deoparte, pentru citit seara.

Veni socrul, se uită cum aranjase Benedikt totul şi îl lăudă:

— Văd că iubeşti cultura.

— Iubesc cultura de mă prăpădesc.

— Asta e un lucru bun. Şi nouă ne place să citim. Uneori stăm în cerc şi citim.

— M-mm.

— Dar sunt şi unii care nu respectă cultura, care o strică.

— M-mm.

— Rup pagini sau le răsfoiesc cu mâinile murdare.

— Aha... Cine?

— Sunt unii...

Mai stătu un pic, răsuflă umplând încăperea de un miros urât şi ieşi.

Dis-de-dimineaţă, fără să bea, fără să mănânce, Benedikt se apuca de citit. Îl chemau la prânz: ce neplăcut, îl întrerupeau tocmai unde era mai interesant! La început făcea astfel: dădea fuga, îndesa ceva în gură pe apucate şi se întorcea la carte. Pe urmă îi veni ideea: putea să citească şi la

masă. Era chiar mai gustos şi nu pierdea timpul. Familia, firește, se necăjea. Soacra se supăra că Benedikt nu-i preţuia mâncarea, Olenka fiindcă el citea în cărţi despre femei şi ea stătea singura, ca o proastă. Dar intervenea socrul: lăsaţi-l în pace, e artă.

Olenka se văieta:

— Citeşte cărţi şi pe mine nici nu mă mai bagă în seamă!

Socrul îi lua apărarea:

— Nu e treaba ta! Taci din gură! Dacă citeşte, înseamnă că aşa trebuie.

— Ce tot citeşte acolo? Citeşte despre femei! Şi la nevastă-sa nici nu se uită! O să vă rup toate cărţile astea!

— Nicio femeie. Uite, scrie: „Roger scoase pistolul şi ascultă. Scârţâi o uşă.“ Nu-i despre femei.

— Vezi? Nu-i despre femei.

— Da, sigur! Nu-i despre femei! Atunci de ce a scos pizdoletul, neruşinatul?

— Pentru că o să intre Mister Blake şi Roger o să-l lovească cu pistoletul. Stă ascuns după perdea. Lasă-mă în pace.

— Şi cine e Mister Blake ăsta?

— Notarul familiei. Lasă-mă în pace.

— Şi de ce îşi scoate pizdoletul în faţa cuiva din familie? Să-ţi chemi familia şi să i-l arăţi aşa?!

— Of, că proasta mai eşti! îi spuse socrul. Familia e familie, dar trebuie să cunoşti procesul de producţie. Soţul nu-ţi este dat pentru distracţie, el este un cetăţean al societăţii, sarcina lui e să câştige pâinea şi să te apere. Ţie îţi arde de râs, dar el are de studiat. Ginere!

— Îmm?

— N-ai citit încă *Hamlet*?

— Încă nu.

— Să-l citeşti. Nu poţi să ai lacune în educaţie... Trebuie neapărat să citeşti *Hamlet*.

— Bine, o să citesc.

— Şi *Macbeth* să citeşti. Ah, ce carte bună, ah, ce carte folositoare...

— Bine.

— Şi *Mumu*, neapărat. Subiectul e foarte emoţionant. I-au pus o piatră de gât şi au aruncat-o în apă... Şi *Turtiţă*.

— *Turtiţă* am citit-o.

— Ai citit-o?! Grozavă, aşa-i?

— Îmhm.

— Ce i-a făcut vulpea aia... Hap! Ce vulpe... Da, frate, vulpea asta, ştii... Asta da vulpe… Ce vulpiţă... Hap!

— Da, ce păcat...

— Care păcat? Asta-i artă! Nu-i niciun păcat aici, frate, e o parabolă... Trebuie să înţelegi... Fabulele lui Krâlov le-ai citit?

— Le-am început.

— Sunt unele bune... *Lupul şi mielul*. E bună. „Eşti vinovat că sunt flămând!" Poezie pură.

— Mie cel mai mult îmi plac alea cu aventuri.

— Aa, ca să o iei treptat...? Uite, *Vânătorii de capete*, aia galbenă. Neapărat s-o citeşti.

— Ştiţi ceva, lăsaţi-mă în pace! O să citesc! Nu mă mai deranjaţi! Lăsaţi-mă să citesc liniştit.

— Gata, gata! Tăcem! şi socrul duse un deget la buze. Lucrează, învaţă liniştit. Tăcem, tăcem.

Ф - *Fert*

Veni primăvara, cu florile ei mari. Dincolo de ferestre, cerul era albastru strălucitor, dar Benedikt observă numai pentru că intra mai multă lumină şi vedea mai bine să citească. Scoase prapurele de la fereastră şi iată! Toate luncile şi poienile se acoperiseră de mult cu iarbă fragedă, ieşeau deja floricele azurii, urmate de cele galbene.

Vântul adia blând, chemând spre ţinuturi îndepărtate, spre împărăţii de peste nouă ţări şi nouă mări! Numai pe Benedikt nu-l atrăgea nimic din toate astea. Pentru el totul era în cărţi, păstrat şi apărat în cutii tainice: şi briza mării şi vântul văilor şi furtuna cu ploaie şi viscolul şi cel ce se numeşte zefir şi cel albastru şi furtuna de nisip! Nopţile fără stele şi nopţile de pasiune, nopţile catifelate şi nopţile fără somn! Nopţile sudului, albe, rozalii, dulci ca mierea, uscate! Stelele aurii, argintii, albastre, verzi, ca sarea mării, mişcătoare, căzătoare, prevestitoare de rău, sclipitoare ca diamantul, singuratice, blestemate, călăuzitoare — da, şi călăuzitoare! Toate corăbiile de pe toate mările, toate săruturile, toate insulele, toate drumurile şi oraşele spre care duc drumurile acelea, toate porţile oraşelor şi şanţurile şi posturile de veghe, tunelurile, turnurile, steagurile, toate buclele aurii, toate cosiţele negre ca smoala, zgomotul şi încleştarea armelor, norii, stepele şi iarăşi vânturile şi iarăşi mările şi stelele! Nu-i mai trebuia nimic, totul era aici!

Era bogat, asta era. Bo-gat! Sunt bo-gat, îşi zise Benedikt şi începu să râdă de unul singur. Ba chiar chiui. Sunt eu însumi mârzac! Sultan! Totul e în mâna mea, în pumnul meu, în literele astea mici: şi natura necuprinsă, şi vieţile oamenilor! Tineri şi bătrâni, frumuseţi negrăite!

Şi mai era ceva bun în cărţi: frumoasele astea, care îşi foşnesc rochiile printre pagini, trăgând cu ochiul de după paravane şi perdele de dantelă; care îşi frâng mâinile lor albe şi se aruncă despletite sub copitele cailor, azvârlind priviri mânioase — scăldate în lacrimi, cu talii încorsetate; care se aruncă pe divan cu inima bătându-le şi sar de acolo uitându-se în jur cu priviri sălbatice; care merg temătoare, cu paşi mărunţi, plecându-şi ochii de un albastru intens; care dansează dansuri înfocate, cu trandafiri în păr — aceste frumoase nu trebuie să-şi facă niciodată nevoile, nu se apleacă să

ia ceva de pe jos, nu se balonează, nu au coşuri pe faţă şi nu le dor niciodată şalele. În buclele lor aurii nu apare nicicând mătreaţa, nici păduchii nu-şi fac cuib, nu-şi depun ouăle, le lasă în pace. Şi buclele acelea aurii le rămân aşa zile în şir şi nu se spune nicăieri că ar sta câte jumătate de zi cu bigudiuri în cap. Nu li se întâmplă nici să plescăie, nici să-şi sufle nasul, dorm uşor, nu-şi umflă obrajii, nu vezi nicio Isabela sau Carolina buhăită de somn; nu le trosnesc fălcile când cască, se trezesc proaspete şi dau la o parte perdelele. Şi se aruncă bucuroase în braţele alesului lor. Şi cine e alesul? Benedikt, fie că se numeşte don Pedro ori Sisoe.

Şi cică-i primăvară! La ce-i trebuia lui primăvară? Un singur lucru e bun primăvara: e mai multă lumină pentru citit. Ziua e mai lungă, se văd literele mai bine.

Vara dădu poruncă să i se atârne un hamac în galerie. Deasupra hamacului puse o pânză uşoară, să-l apere de pasărea-năpastă. Păsările astea nu au niciun pic de conştiinţă. Unde văd o cornişă, acolo se aşază, croncănesc şi se uşurează. Dacă îţi nimeresc părul, nu-i nimic, dar dacă nimeresc cartea? Puse doi robi, de o parte şi de alta, să îi facă vânt şi să gonească muştele şi ţânţarii. Puse şi o fată-legănătoare, care să legene hamacul, dar nu tare, ci uşor-uşurel. O alta

trebuia să-i aducă neîncetat băuturi răcoritoare: zdrobea coarne, făcea compot din ele, apoi adăuga multă gheaţă mărunţită. Gheaţa era păstrată încă din iarnă; toată iarna, muncitorii de pe râu spărseseră gheaţă şi o depozitaseră în pivniţa răcoroasă. Compotul ăsta e bun să-l bei cu paiul: se taie nişte iarbă şi, dacă nu e otrăvitoare, se usucă şi înăuntru e o găurică mică, prin care se poate bea.

Muştele se făcuseră grase şi rele, aripile începuseră să li se albăstrească, aveau ochii în culorile curcubeului şi erau neobosite; doi lucrători stăteau lângă Benedikt şi le goneau, dădu fuga să-i ajute şi al treilea; se pare că venise toamna. Ridică

ochii: da, era toamnă, din nori picura ploaia, ferească Dumnezeu să ude cartea! Se mută în casă.

X – *Her*

Era o zi obişnuită, joi. Ningea slab, nimic nu prevestea ce avea să urmeze. Aşa e şi în cărţi: dacă nimic nu prevesteşte ce are să urmeze, acest lucru este întotdeauna menţionat în mod special. Dacă însă se prevesteşte ceva, atunci să te ţii: croncăne o pasăre, vântul începe să vuiască, plesneşte o oglindă. Oglinda era în vremea Foştilor un fel de placă în care, dacă se uitau, se puteau vedea pe ei înşişi, cum ne vedem noi în apă.

Se aşezară la masă.

Benedikt deschise Vestitorul Nordului, numărul şapte, extrem de tare, cusut cu aţă şi încleiat; îi crăpă cotorul, ca să nu se închidă, se sprijini cu cotul de el, apoi îl presă cu un castron de supă.

Soacra zise:

— Mănâncă, ginere, se răcesc pârşoalele.

— Îmhm.

— Sunt pârşoale bune, grăsuţe.

— Îmhm.

— Împănate cu ciupearci. Gustă, le-am înăbuşit o oră în cuptor.

Olenka:

— Şi sunt bune cu piure de napi.

Socrul:

— Piureul e bun cu orice.

— Nu, mai ales cu pârşoale.

— Asta aşa-i: nu în fiecare zi avem pârşoale!

— Pai nu.

„ ..... “ citi Benedikt, plimbându-şi ochii deja obişnuiţi peste rânduri, „ ..... “

— Ţineţi minte anul trecut, când am adunat iarbă-apucătoare şi am gătit *macedoine* cu napi?

— Da.

— Daca pui nişte brânză de capră în *macedoine*, pentru sufletul tău, e şi mai gustoasă.

— Aha.

— Şi cu tăieţei e bună.

— Ce să fie rău?

— Dacă pui unt în tăieţei şi ierburi de pădure şi un strop de cvas, apoi îi coci şi pe urmă îi laşi să fiarbă la foc mic şi, îndată ce încep să sfârâie, îi dai la masă.

— Şi cu ciupearci mărunţite deasupra.

— Aşa.

— Şi alături o învârtită pufoasă, umplută cu nuci.

— Cu ferigi.

— Aşa, aşa.

— Apoi prăjiturele aromate. Împletite, la cuptor.

— De ce la cuptor? Mai bine coapte pe vatră.

— Ei, da, pe vatră! Pe vatră ies uşor amărui.

— Şi ce dacă? Cu atât mai bine.

— Ce-o fi aşa de bine? Sunt mai bune la cuptor. Se pun şi ouă în ele.

— Ce ştii tu! Auzi, la cuptor! Mai e un pic şi zici blinele!

— Blinele? Ce-i cu blinelele?

— Păi tocmai, că nu-i nimic! Blinele... Auzi!

— Ce să aud?

— Nimic, ce să auzi?

— Păi da, nimic. Auzi, blinele...

— Îţi dau eu blinele!

— Blinea eşti tu!

— Da, sunt, şi ce? Şi tu ce-oi fi?

— Nimic!

— Atunci taci din gură!

— Ba să taci tu!

— Taci din gură!

— Taci din gură!

— Da' taci odată! Blinele, auzi!

— Taci! Linişte, am spus!

Tăcură. Mestecau. Benedikt întoarse pagina, puse castronul pe masă, apoi apucă din nou revista.

— Mănâncă-ţi pârşoalele, ginere.

— Mănânc.

— Mai pune-ţi. Olenka, pune-i tu. Toarnă-i şi nişte sos! Aşa. Mai toarnă.

— Puneţi-i şi ciupearci.

— Mai ia şi nişte jumări.

Iar tăcură.

— Ce păcat că a murit Evdoxinia. Ce sufleu cu nuci făcea!

— Da, aşa-i.

— Crocant deasupra şi moale la mijloc.

— Aha.

— Şi şarlota! Cine mai face acuma asemenea şarlote?

— Care? Aia cu napi?

— Cu napi.

— Cu napi ştiu şi eu să fac.

— Da, da, ce să zic!

— Adică cum?

— Uite-aşa.

— Crezi că nu ştiu?

— Noooo.

— Ba ştiu.

— Minţi.

— Ba uite că pot. Întâi o dai la aburi, pe urmă o baţi. Apoi adaugi ouă, nuci, lapte de capră. O dai prin pesmet şi o pui la cuptor. La foc mare. Ca pentru blinele.

— Iar blinele!

— Da’ ce te tot legi de blinele, idiotule?! O să-ţi dau nişte blinele de n-o să te vezi!

— Dă-mi! Din alea pufoase!

— Du-te naibii!

— Cum adică?

— Uite-aşa!

— Stai tu, că acuşi îţi dau un polonic în cap de-o să te saturi de blinele!

Benedikt mai dădu o pagină.

— Ginere!

— Îm?

— Lasă cartea aia! Cum te aşezi Ia masă, pui mâna pe carte. Nu poţi şi tu să stai ca oamenii, să mai schimbi o vorbă?

— Îmhm.

— Ginere!

— Îm?

— Ce scrie acolo? Citeşte-ne şi nouă.

— Ce! Arta, asta scrie!

— Păi citeşte-ne.

Olenka îşi făcu gura pungă:

— Citeşte despre muieri. Vrea aventura.

— Doamne, că nimic nu pricepeţi. Ei, poftim, poftim: „Liudmila îşi înfăşură umerii slăbuţi, tremurători, într-un şal pufos. Obrajii ei îmbujoraţi străluceau într-un foc aprins. Ochii ca nişte stele aruncau spre Vladimir săgeţi de nelinişte. Sânii mari se ridicau şi coborau sub bluza de mătase ca valurile mării. «Vladimir, şopti ea, Vladimir...» Vladimir strânse din fălci. Muşchii duri îi jucau sub pielea bronzată. Se întoarse. Degetele subţiri ale Liudmilei strângeau nervos marginea şalului. «Vladimir!» strigă ea, întinzând palmele... "

Olenka se încruntă:

— Şi câte mâini are Liudmila asta, mă rog?

— Câte trebuie! Două!

— Ei bine, dă din ele de parcă ar avea şase. Asta e vreo Urmare de-a ei, sau cum?

— Mai bine uită-te la tine! se stropşi Benedikt. Asta e artă!

Muierea tot muiere. Îţi strică toată visarea. Nu ştie decât să te enerveze. Benedikt mai dădu câteva pagini. „Liudmila îşi şterse tâmplele obosite cu vârfurile degetelor subţiri. «Niciodată», şopti ea,

frângându-şi mâinile. Faţa îi fu cuprinsă de o paloare de moarte. Se eliberă din îmbrăţişarea lui. «Totul s-a terminat», murmură Vladimir. Tăietura severă a buzelor lui trăda o emoţie profundă." O, Doamne, aşa e... Avea o Urmare Liudmila asta... Dar de ce nu se spunea nimic...? Mai dădu o pagină. „Va urma." Ah, la naiba! Tocmai când era mai interesant! Benedikt pipăi revista, o învârti, o mai răsfoi o dată: poate se dă continuarea undeva la sfârşit, se mai întâmplă. Dar nu era. Îşi dădu taburetul în spate, să se ducă să se uite în magazie.

— Unde te duci? Şi pârşoalele...?!

Pe rafturile din magazie era de mult ordine: se vedea imediat unde era locul fiecărei cărţi. La socru, Gogol stătea alături de Cehov —, poţi să cauţi o sută de ani şi nu găseşti. În toate trebuie să existe o ştiinţă, sau mai bine zis un sistem. Nu trebuie să cotrobăi peste tot fără niciun rost, ci să te duci direct să iei ce vrei.

Numărul opt nu era. Ei, poate o fi greşit, poate nu l-o fi pus la locul lui, se mai întâmplă... Aici e *Vestitorul Nordului*, aici *Vestitorul Europei*, *Bogăţiile Rusiei*, *Ural*, *Focurile Uralilor*, *Apicultorul*... aici nu e... *Drapelul*, *Lumea Nouă, Başkortostanul Literar*... citit, Turgheniev — citit, lacub Kolas — citit, Mihalkov, Petrarca, Popov, alt Popov, Popţov, Popescu, *Popa-prostu' — să colorăm singuri*, *Iliada*, *Curentul electric* — citit, *Pe aripile vântului*, *Îndrumarul partizanului*, Sartre, Saitakov, *Sortarea îngrăşământului natural*, Sofocle, *Flota marină sovietică — 60 de ani*, *Aspecte umaniste ale operei lui Şolohov*, *Dicţionar politehnic rus-japonez* — citit, citit, citit...

Benvenuto Cellini; *Crizantemele Armeniei*, ediţia a cincea; John Cheever; *Cipollino*, *Prinţul Negru* — aha, uite, a greşit, ăsta nu trebuia să stea aici; *Copacul fermecat*; *Ciuma*; *Epidemiile la animalele de casă*; *Cium — căminul popoarelor din Nordul îndepărtat*; Ciulkov; *Fabricarea ciorapilor şi a şosetelor*, *Ciukotka — un studiu demografic*,

Chandrabhagneshaphandra Lai, volumul optsprezece; *Chen-Chen*, *Basme congoleze*... citit; Kafka; *Hrişca din crupe*, *Cum a împărţit ţăranul găsca*; *Hărţi ale cerului înstelat*, *Vapoarele cu aburi pe Kama*... citit; *Ce sunt păsările?*; Pu Sun-lin; *Deşertul Gobi*, *Să lansăm rachetele!, Crima din Orient Expres*; *Asasinarea lui Kirov*... Limonov, *Metabolismul lipido-proteinic al ţesuturilor* — citit, citit tot...

Roşu şi negru, Albastru şi verde, Ceaşca albastră, Floricica roşie — asta e bună... *Pânzele purpurii, Săgeata galbenă, Gâtul portocaliu, Don Jil—pantaloni verzi, Vaporul alb, Veşmântul alb, Albul Bim-Ureche neagră,* Andrei Belîi[18] , *Femeia în alb, Insula purpurie, Tumul negru, Navigaţia pe Marea Neagră: descriere,* Saşa Ciornîi[19] , aici punem *Prinţul Negru*. Aşa...

Hlebnikov, Karavaeva, Korkia... Kolbasiev, Sîtin, Golodnîi... Nabokov, Kosolapov, Krivulin... Muhina, Şerşenevici, Jukov, Şmelev, Tarakanova, Babocikin... M. Gorki, D. Bednîi, A Poperecinîi, S. Bîtovoi, A. Vesiolîi... Zaiţev, Volkov, Medvedev, Lvov, Lisnianskaia, Orlov, Sokolov, Sorokin, Gusev, Kurocikin, Lebedev-Kumaci, Soloviov-Sedoi... Kataev, Povoliaev, Krucionîh... Molotov, Toporov, Pilniak, Gvozdev... Ţvetkov, Ţvetaeva, Rozov, Rozanov, Pasternak, Vişnievski, lablocikina, Kron, Korneiciuk... Zaboloţki, Lugovskoi, Polevoi, Stepniak-Kravcinski, Stepun... Nosov, Glazkov, Brovman, Uşinski, Lobacevski, Iazîkov, Şeinin, Borodulin, Grudinina, Puzikov, Teleşov, Hvostenko[20]...

Îmbrăţişarea Vampirului, Îmbrăţişarea Dragonului, Îmbrăţişarea străinului, Îmbrăţişarea morţii, Îmbrăţişarea pasiunii, Îmbrăţişarea focului, Focul devastator al pasiunii... Lovitură de pumnal, Pumnalul otrăvit, Pălăria otrăvită, Veşmântul otrăvit, Pumnal şi otravă, Ciupercile otrăvite în Rusia Centrală,

Otrăvitoarele cu plete aurii, Moartea vine la miezul nopţii, Moartea vine în zori. Zorii însângeraţi...

Copiii Arbatului, Copiii lui Vaniuşin, Copiii de sub pământ, Copiii unei ţări sovietice. Copii în cuşca, Hristos pe înţelesul copiilor.

Marinina, Marinade şi muraturi, Pictori de marine, Marinetti — ideolog al fascismului, Cazul instrumental în limba marineză.

Klim Voroşilov, Klim Samghin, Ivan Klima, *Climax: ce trebuie să ştiu?*, K. Li, *Încărcătura maximă la construcţiile din beton: calcule şi tabele. Lucrare de doctorat.*

Cehov, Ceapceahov, Ceahoşvili, *Ciuh-Ciuh. Cel mai mic.*

Anais Nin, Nina Sadur, *Ninive: o colecţie arheologică*, *Ninja în veşmânt însângerat*, Papanin, *Cu cine să-ţi împarţi viaţa.*

Eugenie Grandet, Evgheni Oneghin, Evgheni Primakov, Eugen Gutsalo, *Eugenia — o armă a rasiştilor.*

Hamlet, prinţul Danemarcei, Taşkent — oraşul pâinii, *Pâinea — substantiv comun, Urengoi — ţinut al tinereţii*, *Păpăluda — pasărea primăverii, Uruguai — o ţară străveche, Kustanai — ţinut de stepă, Scabia — o boală a mâinilor murdare.*

Igiena picioarelor în călătorie, Noghin[21]. *Revoluţionarii înflăcăraţi, Noi tipuri de gheare, Platfusul la copii. Fabricarea lacului de pantofi, E timpul să creşti, amice: ce trebuie să ştie tinerii despre poluţie, Dă-mi mâna, tovarăşe!*, *Coaserea pantalonilor, Bătrâneţea la patrupede. Măriţi pasul!. Cum şi-a făcut miriapodul hrişcă, Conservarea legumelor acasă*, Faulkner, *Necazul lui Fiodor, Fidji: lupta de clasă, Şah-name*, Shakespeare, Şukşin.

Mumu, Nana, Şu-Şu. Povestiri despre Lenin, Gagarin: să ne amintim de Iura, Costumul femeilor tătare, Bubalina — eroina naţională a Greciei,

Boborîkin, Babaevski, Cicibavin, Bibigon, Gogol, *Dadaiştii. Catalog de expoziţie, Mimica peştilor, Vivisecţia*, Tiutiunnik, Ceavceavadze, *Lacul Titicaca*.

Temându-se să meargă pe ghicite, cu mâini tremurânde, Benedikt trecu în revistă comorile; deja nici nu se mai gândea la numărul opt, nu-i numărul opt, o să supravieţuim, dar cărţi peste cărţi, reviste peste reviste, toate astea erau, erau, erau, şi le citise, le citise, le citise... Cum, aşadar citise totul? Şi acum ce mai citeşte? Şi mâine? Şi peste un an?

I se uscă gura, simţi că i se moaie picioarele. Întinse mult în sus mâna cu lumânarea; lumina albăstruie împrăştie întunericul, dansând de-a lungul raftului, pe cotoarele cărţilor... poate acolo, deasupra...

Platon, Plotin, Platonov, *Împletirea jachetelor*, Herman Pliseţki, Maia Pliseţkaia, *Pliseuri şi gofraje, Plevna. Ghid turistic, Plesnetul morţii, Plângeri şi bocete la slavii de sud, Playboy*, *Plita ceramică. Instrucţiuni de montare, Gândirea planetară, Planul dezvoltării naţiunii în al cincilea cincinal, Plebeii Romei antice, Plenarele, Pleurezia, Pliuşka, Hriapa şi prietenii lor*. Le citise pe toate.

Asta era. „«Totul s-a terminat», murmură Vladimir. “ Nimic nu prevestise asta. Benedikt rămase acolo, lăsând seul lumânării să picure pe podea şi gândindu-se la nenorocirea care se petrecuse. Uite aşa petrece omul la un banchet bogat, cu cunună de roze pe cap, râzând nepăsător, şi are toată viaţa înainte; n-are nicio grijă, totul e luminos; gusta în joacă o bucăţică de plăcintă, întinde mâna după încă una — şi deodată vede că masa e goală, curată, niciun pic de mâncare şi încăperea parcă e moartă: nici tu prieteni, nici tu fete frumoase, nici tu flori, nici tu lumânări, nici tu ţambale, nici tu dansatori, nici tu ruginţ, ba poate

nici chiar masa nu mai este, ci doar paie uscate... care cad uşor din tavan... cad şi foşnesc...

Încet, încet, se întoarse în sufragerie şi se aşeză; cineva îi spuse ceva, bombănind, i se puse mâncare... Pârşoale... în farfurie, o pârşoalâ. Stă. Pârşoala... La Benedikt în farfurie stă o pârşoală. Se uită... se uită... Pârşoala stă. Nu înţelegea... la ce trebuia să se gândească...? La pârşoală?

— Mănâncă! Mănâncă până nu se răceşte! Sos vrei?

Se spun cuvinte. Cine spune? Se uită, văzu: o muiere uriaşă, de sex femeiesc. Un cap mare, cu un nas mic în mijloc. De o parte şi de alta a nasului, obraji: roşii, frecaţi cu sfeclă. Doi ochi întunecaţi şi neliniştiţi, parcă umpluţi cu apă de toamnă; aşa cum păşeşti în pădure şi laşi urme pe muşchi, iar în urmele alea se adună imediat o apă maronie. Deasupra ochilor, sprâncene negre, arcuite, iar între ele e atârnată o pietricică transparentă, albăstruie în lumina lumânării. De o parte şi de alta a sprâncenelor, tâmplele, împodobite cu inele împletite, colorate, iar deasupra sprâncenelor nu se mai vede niciun pic de frunte, ci doar un păr auriu, răsucit în coc, iar pe păr o cunună cu pietricele în formă de stea, o cascadă de panglici şi mărgele care atârnă, ciocnindu-se unele de altele, până la bărbie; iar sub bărbie, chiar de sub gropiţă, începe corpul, mare cât o sanie, şi pe corp, ţâţe pe trei niveluri. Pfuuuu! O frumuseţe nespusă, înspăimântătoare. Să fie oare Olenka? Însăşi regina din Saba!

— Olenka! zise înmărmurit Benedikt. Tu eşti oare? Ce frumoasă te-ai făcut! Când s-a întâmplat asta? Trandafirul meu de pădure! Sirenă!

— Controlează-te..., chicoti Olenka.

Dar nu-l scăpa din ochi.

De controlat, Benedikt nu s-a controlat, dar şi Olenka spusese aşa numai din obişnuinţă, pentru păstrarea aparenţelor, cum se spune, aşa încât vreo trei zile, ori poate patru, ori cinci, sau chiar şase, dar ce s-o mai lungim: toată săptămâna, Benedikt şi

Olenka au făcut nebunii care mai de care, ca într-un fel de vis — ce anume, nu e cazul să pomenim. Văzând acestea, soacra rostogoli din hambar un butoi cu cvas de ouă, tare de ţi se tăia răsuflarea şi-ţi dădeau lacrimile dacă luai o înghiţitură; cvas din acela bun. S-au destrăbălat pe cinste, au sărit şi s-au învârtit, apoi au jucat broasca. Au alergat în patru labe, Olenka aşa cum o făcuse maică-sa, iar lui Benedikt îi veni chef să-şi pună pe cap cununa Olenkăi şi să zornăie din mărgele, iar acolo unde ii fusese coada îşi legă bigudiurile ei, ca să facă şi mai mult zgomot; dacă legi o panglică şi înşiri bigudiurile pe ea, începe tunetul: măiculiţă, parcă-i o furtună de început de mai. Apoi îi veni să behăie ca o capră.

După o vreme, cum să vă spun? se făcu linişte. Atmosfera deveni severă.

III - *Şcea*

„În oraşul Delhi trăia un sacagiu bogat care se numea Kandarpaketu...“ O citise.

Ce să facă acum? Pentru ce să trăiască? Se simţea din nou neliniştit, parcă se pierduse pe sine şi nu observase unde. Şi parcă îi era frică. Nu demult îşi zicea: sunt bogat. Dar nici nu se lăudase bine, că se trezise că toată bogăţia rămăsese în urmă, se scursese ca o apă. În faţa lui nu era decât un pustiu uriaş, uscat. În oraşul Delhi trăia un sacagiu bogat...

Privi în jur. Linişte. Nicio forfotă de şoareci. Tăcere. Apoi începură să se audă sunete: undeva în casă, lovituri regulate de cuţit — cineva toca nişte carne pentru plăcinte; apoi un sunet lin, uterin — probabil se frământa aluatul. Dincolo de ferestre natura făcea zgomot, se văieta: vuia şi scârţâia. Ba trimitea zăpada în ferestre cu un bocet de viscol, ba vuia, vuia, vuia printre vârfurile copacilor, legănând

cuiburile, rupând crengile. Zăpezi surde, zăpezi mari înconjuraseră foişorul, măturaseră în cale cele trei garduri, grajdurile, hambarele, totul era îngropat de ninsoarea rapidă izbucnită în noapte. Zăpada nu are inimă, iar dacă are, e o inimă rea, oarbă. Mătură, mătură tot, asemeni unor mâneci, ajunge până la acoperiş, sare peste garduri, întinzându-se peste aşezare, peste ulicioare, peste acoperişurile subţiri, împletite din nuiele, dincolo de marginea oraşului, peste câmpuri, peste pădurile de nepătruns — acolo au căzut copaci, morţi, albi ca nişte oase de om; acolo ienupărul nordic îşi înfige acele în oamenii ce trec pe acolo, fie pe jos, fie cu sania; acolo şi potecile se împletesc şi te apucă de picioare, ca un laţ; acolo sunt pregătite crengi care îţi dau jos căciula; atârnă un ghimpe care îţi sfâşie gulerul. Zăpada te izbeşte în spinare, te împiedică, te trânteşte la pământ, te agaţă într-o creangă: te zbaţi, te zbuciumi, dar el te-a simţit, te-a simţit zâtul...

Benedikt se înfioră, scutură din cap ca să alunge aceste gânduri, închise ochii, îşi astupă urechile cu degetele şi îşi muşcă limba ca să-şi alunge zâtul din minte, să-l alunge, să-l alunge...! Corpul lui e lung, suplu, capul plat şi urechile date pe spate... Ducă-se! E palid, solid, incolor precum amurgul, ori precum peştele, ori precum pielea de pe burta unui motan, între picioare... Nu, nu!... Nu!!!

Sub ghearele lui te mănâncă, te mănâncă întruna... Dar nu-l vezi, nu-l vezi...

Începu să se dea cu capul de perete, ca să i se aprindă stele în ochi, să aducă o lumină, una cât de mică în întunericul acela. Ce ţi-e şi cu ochii ăştia: oricât i-ai ţine de strânşi, ceva ţi se strecoară în crepusculul de sub pleoape, ceva pâlpâie, aleargă de colo-colo, de la stânga la dreapta, ca nişte fire grăbite şi lucitoare, sau e un licăr de care nu poţi să scapi, ori un obiect aleargă nechemat prin faţa ta şi parcă îşi râde de tine, apoi fâs! se topeşte.

Deschise ochii; îi apărură nişte roţi roşii şi galbene, capul i se învârtea, dar el era aici, îl vedea şi cu ochii larg deschişi! Plescăia uşor şi rânjea.

Începu să bată din picioare: bum, bum, bum! Dădu din mâini, apoi se apucă de păr şi trase! Şi iar! E-e-e-e-e-e-e-e!!! ţipă. E-e-e-e-e-e-e-e!!! În oraşul Delhi trăia un sacagiu bogat care se numea Kandarpaketu! Trăia un sacagiu bogat, trăia un sacagiu bogat! Trăia — trăia, trăia — trăia, trăia un sacagiu bogat! Dai-la-dai-la-dai-la-di! Trai-la-lai-la-li! Da, un sacagiu bogat, un sacagiu foarte bogat!

Îi venea să se ia de cineva, să-şi verse nervii; s-o târnosească pe Olenka — na bigudiuri! — sau să se ducă să-i tragă un şut în fund soacrei: n-are decât să stea să se miorlăie pe urmă două ceasuri!

Coborî în fugă scările, nevăzând prea bine pe unde umblă, răsturnând în drum şi un vas cu flori, apoi se lovi de socru şi urlă:

— S-au terminat cărţile!!! Să mergem!

— Să mergem! răspunse socrul ca un ecou.

Ochii îi străluciră, apoi bătu din picior şi apucă un cârlig cu două vârfuri, apărut ca prin minune, dădu de perete uşa de la dulap şi îi aruncă o robă lui Benedikt; timp de o clipă îl orbi, dar despicăturile căzură singure în dreptul ochilor, se vedea tot prin crăpăturile astea, toate faptele oamenilor, meschine, laşe, agitate; ei nu vor decât să mănânce supă şi să doarmă, dar vântul vuieşte, furtuna şuieră şi zâtul e în zbor; pluteşte, măreţ, deasupra oraşului.

— Piere arta! strigă socrul.

Sania întoarce cu un scrâşnet la cotitură; robele noastre strălucesc ca un foc roşu în vaierul viscolului — păzea! — cavaleria roşie a furtunii zboară peste oraş şi două coloane de lumină, o forţă luminoasă, ţâşnesc din ochii socrului, luminând drumul; speranţă, apărare, putere — dacă vine zâtul, nu ne predăm, suntem mulţi! Înainte, sanitari,

piere arta! Prin uşa deschisă a unei izbe apar nişte feţe speriate, ca nişte clătite albe.

— A, aţi făcut pe voi de frică?!

— Cartea! Cartea!

Guguştiucul scânceşte, o apără cu cotul, ridică piciorul, se văd umbrele, ţine-l! O aruncă în foc! Aaa, vrei să arzi arta?! Agaţă-l cu cârligul, cu cârligul!

— Întoarce-l! se aude strigătul sălbatic al socrului, sau al altcuiva, nevăzut sub robă. Întoarce cârligul, fir-ar să fie!

— ÎI întorci, îl tragi, ceva plesneşte, curge, se aud strigăte, smulge curtea, o lipeşte de piept, tremurând — trăiesc! — împingi ceva cu piciorul şi dispari cu un salt în viscol!

Benedikt plângea întins în pat, pe obraji îi curgeau întruna lacrimi amare, soacra schimba pernele, socrul poruncise femeilor să umble pe vârfuri, să vorbească aproape în şoaptă şi să nu-l deranjeze pe bolnav cu treburi neliniştitoare. El stătea la căpătâiul lui Benedikt, îi dădea băuturi calde, se apleca deasupra lui, clătina din cap, se întrista.

— Ei, ce-i cu tine? Cum de-ai fost aşa de neîndemânatic... doar ţi-am spus: întoarce cârligul cu grijă, uşor... Din umăr, din umăr... Şi tu hârşti! Şi gata.

Benedikt se îneca în lacrimi, se văita încet, stins, degetele slăbite îi tremurau, simţind răceala şi alunecarea cârligului, deşi în mână nu mai ţinea cârligul, ci un castron cu compot.

Nu se întâmplase şi totuşi se întâmplase, simţea trosnetul până la cot, ca atunci când striveşti un gândac: în loc să apuce cartea, s-o tragă, s-o smucească, îl nimerise pe guguştiuc direct în ceafă, în venă şi, când întorsese cârligul cu degete neexersate, vena plesnise şi se scursese din ea ceva negru şi capul căzuse într-o parte şi ochişorii se stinseseră şi îi ţâşnise ceva şi din gură.

Benedikt nu omorâse niciodată oameni sau, mai bine zis, guguştiuci; nici nu-i trecuse prin minte; un bobârnac, o bătaie, asta era altceva, era o chestie obişnuită, de fiecare zi; tu îl pocneşti pe el, el pe tine, sunteţi chit; o vânătaie ici, un cucui colo, totul e cum se cuvine. Şi înainte de a bate un guguştiuc, trebuie să te superi pe el, să aduni aşa, o greutate în piept din cauza lui, o întunecare, astfel încât vânătaia sau cucuiele să echilibreze întunecarea asta ca greutăţile pe un cântar: aici marfa, dincoace greutăţile. Atunci îi dai un pumn şi s-a făcut dreptate.

Dar pe guguştiucul ăsta, pe care îl zdrobise, nu-l cunoştea, nici nu se supărase pe el, nu îl enervase, nu avea nimic împotriva lui. Trăia, las' să trăiască, să sădească napi, să stea de vorbă cu muierea lui, să-şi legene pruncii pe genunchi. El nu voise decât să-i smulgă cartea, pentru că societatea era foarte înapoiată, oamenii trăiau în întuneric, erau superstiţioşi, ţineau cărţile sub laviţă sau le băgau în câte o groapă umedă; în felul ăsta cartea piere, e distrusă, putrezeşte, se descompune, e acoperită cu mucegai, se umple de viermi. Cartea trebuie salvată, trebuie ţinută într-un loc uscat şi luminos, trebuie alintata şi preţuită, păstrată şi sărutată — alta n-o să mai fie, alta nu ai de unde lua, oamenii din vechime, care au scris această carte, s-au dus, au murit, n-a mai rămas nici umbra lor şi nu se mai întorc, nu mai vin! Nu mai sunt!

Iar ei, guguştiucii noştri întunecaţi — uită-te la ei! — nu recunosc nici faţă de ei, nici faţă de alţii; cărţile putrezesc, ascunse cine ştie pe unde, iar ei nu recunosc în ruptul capului că, uite, au o carte ascunsă. Înapoierea e mare, se tem şi de Boală şi când colo Boala nu are nicio legătură cu asta, Benedikt citise o mie de cărţi şi era bine sănătos.

Dar pe guguştiucul acela nu se înfuriase, era numai vina sacagiului din Delhi, care se numea Kandarpaketu, era numai vina socrului — îi dăduse cârligul într-un moment nepotrivit, când inima îi

era oarbă, când zăpada se dezlănţuia, vuietul ei îndepărtat acoperind vocea raţiunii... Uite, uite ce face din oameni: le acoperă vocea raţiunii, zboară prin viscol, flămând, palid, şi nu te poţi auzi nici pe tine însuţi, iar în ochi ţi se învârtesc roţi de stele şi nimereşti greşit: hârşti! şi a şi ţâşnit.

...Cartea însă o păstrase. Cartea! Comoara mea nespusă! Viaţă, drum, întinderi de apă măturate de vânt, nor de aur, val albastru! Ceaţa se împrăştie, se vede până departe, se desfăşoară spaţii largi, iar în spaţiile astea sunt păduri luminoase, străbătute de razele soarelui, poieni aşternute cu lalele, crengi legănate de zefirul primăvăratic, vălurite ca o dantelă albă, care se răsuceşte, se deschide ca un evantai, iar înăuntru, ca într-un fel de cupă împodobită, stă Pasărea-Prinţesă, albă, cu gura roşie, inocentă: nu mănâncă, nu bea, trăieşte numai cu aer şi cu săruturi şi nu face rău nimănui, nu aduce ghinion niciodată. Şi surâde Pasărea-Prinţesă cu gura ei ca o lalea şi îşi ridică ochii luminoşi spre culmi — nu se gândeşte decât la splendoarea ei; lasă ochii în jos, se admiră singură. ÎI vede pe Benedikt şi spune: vino-ncoa', Benedikt, la mine e întotdeauna primăvară, la mine e întotdeauna dragoste...

— Băiatul meu de aur... ai o inimă de aur..., se lamenta socrul. Şi doar te-am învăţat, te-am învăţat... Of, şi tu... Întoarce-l, ţi-am spus, întoarce cârligul... Ţi-am spus sau nu ţi-am spus? Ţi-am spus! Şi tu? Ce-ai făcut...

Socrul clătina din cap, apoi şedea cu capul sprijinit în palmă, privindu-l cu reproş.

— Te-ai grăbit, aşa-i? Ei, te-ai grăbit... n-ai fost atent la om... Acuma nu mai poţi să-l vindeci! Mai poţi acuma să-l vindeci...? Îm...?

Socrul se aplecă, luminând drept în ochii lui Benedikt, şi din gură îi ieşi un miros urât.

— N-am vrut! scânci subţirel Benedikt, printre lacrimi, şi cuvintele îi ieşiră ca un chiţăit. M-a speriat!

— Cine te-a speriat?

— Zâtul! M-a speriat! Şi n-am mai nimerit!

— Ia, muierilor, afară de aici, zise socrul. Ginerele este tulburat, nu vedeţi? A avut ghinion. O să-i treacă. Nu-l mai încurcaţi. Mai bine daţi-i nişte compot. Aduceţi-i nişte pârşoale albe, moi.

— Nu vrea-a-au!

— Trebuie. Trebuie să mănânci. Şi nişte ciorbiţă. Uite cum îţi bate inima...

Socrul atinse cu mâna inima lui Benedikt, pipăind-o cu degete ferme.

— Nu mă atingeţi! Lăsaţi-mă în pace!

— Cum adică să te las în pace? Doar sunt lucrător medical. E treaba mea să ştiu în ce stare eşti? Este! Ia uite; tremuri tot. Haide, haide. Hai, aşa. Hap! Hai, încă un pic.

— Cartea...

— Aia pe care am rechiziţionat-o? Nu te teme, e la mine.

— Daţi-mi-o...

— Nu se poate, nu se poate! Ce faci? Stai culcat. Ai suferit o emoţie foarte mare. Cum să citeşti singur? Îţi citesc eu. E o carte bună... Este o carte de cea mai bună calitate, dragul meu...

Şi Benedikt rămase culcat, înfofolit, înghiţind ciorbă şi lacrimi, iar socrul, luminând paginile cu ochii şi urmărind rândurile cu degetul, citi cu voce groasă, importantă:

Ţânţarul bâzâie
Sub el copacul tremură,
Hei, voinicii mei,
Voiniceii mei!

Purcelul a făcut un ou.
Găinuşa un viţel a fătat,
Hei, voinicii mei,
Voiniceii mei!

S-a suit baba pe berbec,

Şi-a pornit în lumea largă,
Hei, voinicii mei,
Voiniceii mei!...

Ц - *Ţi*

De la Feofîlact au luat una, de la Boris au luat una, de la Eulalia doua. Clementi, Lavrenti, Osip, Ziuzia, Revolt — la ăştia s-au dus degeaba, n-au găsit nimic, numai zdrenţe. Maliuta avea trei cărţi îngropate în grajd, toate acoperite cu pete negre, de nu se mai desluşea niciun cuvânt. Vandalism... Ploşniţă Efimîci — cine ar fi crezut? — ţinea o ladă întreagă şi încă la vedere, două duzini de cărţi uscate şi curate. Dar nu cu vorbe în limba noastră, ci cu nişte semne necunoscute: nişte cârlige şi nişte cuie îndoite. Uliana nu avea decât cu poze. Mafusail şi Ciurilo, gemenii care locuiau pe malul celălalt al râului şi dădeau şoareci cu camătă, aveau una singură, mică, ruptă. Ahmetka reuşise s-o ardă pe a lui: îl speriaseră... Zoia Gurievna şi ea o arsese. Avenir, Makkavei, Nenila-Iepuroaica, Viperă, Riurik, Ivan Eldîrin, Sisoe — la ăştia, nimic. Ianuari se pare că avusese cândva, dar cine ştie pe unde, numai în cămară erau atârnate poze pe toţi pereţii şi în poze erau femei goale.

Întuneric.

— Ce oameni mârşavi, zise socrul, uită-te şi tu. Şi doar li s-a spus: Nu ţineţi cărţi în casă! Li s-a spus? Li s-a spus! Dar nu, ei ţin. Fac numai cum îi taie pe ei capul. Putrezesc, se murdăresc, stau îngropate în grădină. Îţi dai seama?

— Da, da.

— Fac găuri în ele, le rup paginile, le ard cu ţigara...

— Groaznic, nu-mi mai spuneţi...

— Le pun pe oale în loc de capace...

— Nu-mi mai otrăviţi sufletul! Nu mai pot să ascult aşa ceva!

— Sau le pun în vreo fereastră desfundată şi vine ploaia, paginile se udă, se fac terci... Sau le bagă în cuptor şi ce se întâmplă? Fum, funingine şi apoi puf! a ars... Sunt unii cărora le e milă de lemne, în schimb ard cărţi...

— Tăceţi, tăceţi, nu mai pot!

— Ba mai sunt şi unii — auzi, ginere? — sunt şi unii care rup paginile şi le atârnă de un cui la latrină, ca să le folosească atunci când îşi fac nevoile... Şi ştim ce înseamnă asta...

Benedikt nu mai putu suporta, sări de pe taburet şi începu să alerge prin cameră ţinându-se cu mâinile de cap: avea un ghem în inimă, sufletul îi era confuz şi îngheţat, parcă ar fi stat pe o pantă abruptă, parcă i s-ar fi clătinat podeaua sub picioare, ca într-un vis, şi acuşi-acuşi totul o să se prăvălească într-o groapă, într-un puţ fără fund, cine ştie unde. Noi şedem liniştiţi sau ne-am culcat deja, în foişorul cald, la noi totul e curat şi civilizat, din bucătărie miroase a blinele, femeile noastre sunt serioase, albe, rumene în obraji, bine spălate, împodobite din cap până-n picioare: mărgele, cununi, sarafane cu panglici, câte două-trei fuste, ba le trece prin cap să poarte şi şaluri foşnitoare, albe, împletite din pene curate, cu model, iar dincolo, în orăşel, guguştiucii stau în izbe nemăturate, în mizerie, cu feţe abătute, cu priviri întunecate, pun mâna murdară pe cărţi, le smulg cotoarele, le rup paginile în două, în patru, rup picioarele cailor, retează capetele frumoaselor; aruncă valurile mării, mototolite, în focul pârjolitor; ard potecile albe cu ţigara, îngustându-le: drumul este învăluit într-un fum albăstrui, apoi tufişuri înflorite tremură, dispar în flăcări; liliacul cade cu un geamăt, cu rădăcina tăiată, mesteacănul auriu se prăbuşeşte, laleaua e topită, poiana tainică e mistuită de flăcări; cu un strigăt sălbatic, cu gura sfâşiată, Pasărea-Prinţesă

cade secerată de pe crengi, cu picioarele în sus, cu capul strivit de o piatră!

Ceea ce este ars nu se mai poate aduce înapoi, ceea ce este ucis nu mai învie; ce ai salva dintr-o casă în flăcări? Eu? Păi nu ştiţi? Şi mai ziceţi că sunteţi Fochist! M-aţi pus să răspund la o ghicitoare, sau mai bine zis o dilemă: ce ai alege, ce ai salva: mâţa sau un tablou? Un guguştiuc sau o carte? Întrebări! Şi v-aţi chinuit, aţi clătinat din cap plin de îndoieli, v-aţi răsucit barba!...

— Nu pot să mă hotărăsc, mă gândesc de trei sute de ani...

Mâţa! Mâţa sau, ştiinţific vorbind, pisica, ea trebuie să vâneze, să zboare ca scuipatul, ca să nu ţi se încurce printre picioare, să-şi cunoască menirea: aceea de a prinde şoareci! Nu tabloul! Guguştiucii?! Guguştiucii sunt praf şi pulbere, rămăşiţe, fum de sobă, ţărână şi tot în ţărână se şi întorc. Sunt plini de murdărie, de seu de lumânare, de resturi...

Tu, Cartea mea curată, luminoasă, aur cântător, promisiune, vis, chemare îndepărtată,

Vedenie tandră şi fugară,
Din nou aud a ta chemare,
Din nou văd frumuseţea-ţi rară,
Ce mă ademeneşte-n zare...![22]

Tu, Carte! Numai tu nu înşeli, nu loveşti, nu superi, nu părăseşti! Eşti liniştită, dar râzi, ţipi, cânţi; eşti supusă, dar uimeşti, aţâţi, ademeneşti; eşti mică, dar în tine sunt popoare fără număr; un pumn de litere, dar, dacă vrei, zăpăceşti pe oricine, îl învârţi cum vrei, îl încurci, faci lacrimile să ţâşnească, tai răsuflarea, sufletul întreg nu e decât o pânză ce flutură în vânt, face valuri, dă din aripi! Şi în piept parcă ti se zvârcoleşte o senzaţie inexprimabilă, bate cu pumnii în uşi, în pereţi: mă sufoc! Dă-mi drumul! Dar cum să-i dai drumul aşa, goală, aspră? În ce cuvinte s-o îmbraci? Nu avem

cuvinte, nu le cunoaştem! Suntem ca animalele sălbatice, ca mincinorbii, ca rusalcele — nu avem cuvinte, ci doar un fel de strigăt! Deschizi însă o carte şi iată-le, cuvintele, divine, zburătoare:

O, cetate! O, vânt! O, furtuni de zăpadă!
O, beznă ce-azurul nu-l laşi să se vadă!
Aici sunt! Făr' de pată! Cu voi! Sunt cu voi!...[23]

Sau e jale, tristeţe, durere şi pustiul îţi usucă ochii şi iar cauţi cuvinte şi iată-le:

Nu-i oare lumea neschimbată
De veacuri, astăzi ca şi ieri,
De la cabala de-altădată,
Şi pân' la stelele din cer?

Aceeaşi vană cugetare,
Din care veşnic ne priveşte,
Cu dor, cu teamă şi-ntristare.
Un chip ce în oglindă licăreşte![24]

Benedikt dădu fuga în galerie, privi de sus aşezarea, orăşelul, munţii şi văile, potecile bătute dintre garduri, străzile acoperite de zăpadă; zăpada lovea şi şuiera, alunecând cu zgomot de pe acoperişuri, în spatele porţilor. Stătu acolo, cu gâtul întins, întorcând capul dintr-o parte în alta, uitându-se concentrat, în timp ce clipea ca să alunge fulgii: cine mai avea ceva ascuns? Cine mai avea vreuna înfăşurată într-o cârpă, pe cuptor, în vreo cutie, sub laviţă, într-o groapă săpată în pământ, într-o lădiţă din scoarţă de copac — cine? De-aş şti... Că sigur sunt, sunt, sunt... Ştiu eu că sunt, le simt, le adulmec: sunt! Dar la cine? Mijindu-şi ochii, străpunse crepusculul cu privirea: se lăsa seara, se aprindeau focurile în izbe, omuleţii se grăbeau acolo, jos, să ajungă la căldura sobei, pe laviţă, la supă, la tocana lor apoasă de şoarece... Cum or putea mânca porcăria aia, cum de nu le face greaţa?

Parcă e o apă mâloasă, ca după spălatul picioarelor... Pe fund rămân bucăţele cărnoase, au adăugat viermoloi ca s-o săreze.... *Anchois* populară... Aşa numea Nikita Ivanîci viermoloii... O mai fi trăind bătrânul? Ar trebui să se ducă să-l vadă... Poate are vreo carte? Poate i-o da s-o citească? Pe el nu era nevoie nici să-l trateze, i-ar fi dat-o de bunăvoie...

Dacă ar fi după el, ar întoarce tot oraşul cu fundul în sus: daţi cărţile încoace! Socrul nu e însă de acord, el se abţine: cu măsura, ginere, daca îi luam pe toţi la tratament, cine mai munceşte? Cine mai curăţă drumurile, cine mai sădeşte napi, cine mai împleteşte coşuri? Nu ai o abordare guvernamentală: faci totul cum îţi vine. În grabă! Acum! Pe loc! Numaidecât! Nu faci decât să sperii oamenii, or să dea toţi bir cu fugiţii! Ai prins şoareci? Ştii teorie? Atunci?

Aşa este, a prins şoareci, la vremea lui. Mai întâi îi hrănea. Da. Era bogat şi câte o oră întreagă. Şi pe urma? Totul trecea, de parcă nici n-ar fi fost! Din toată bogăţia, nu mai rămâneau decât nişte plăcinţele, şi alea arse!

Avea nevoie să-şi dezmorţească picioarele. Intră în grajd. Ce inculţi... Ce miros greu, de animale. Caprele behăiau. Teteria şi prietenii lui, ca de obicei, jucau cărţi:

— Ia de-aci un valet!

— Ţi-l iau cu un zece!

— Ce, te-ai sonat?

— E atu!

— Şi ce dacă-i atu? Tot zece e! Auzi, a scos un zece! Trişează, băieţi!

Ca întotdeauna, nici nu strânseseră mizeria din grajd, nici nimic.

— Teteria! Vino-ncoa’. Înhamă-te.

— Stai să terminăm jocul.

— Cum adică să stau? Te-ai odihnit şi încă prea bine.

— Păi... Damă şi încă o damă! Poftim!

— Teteria!

— Sunt în pauză. O iei? Bine, atunci ia de-aici un valet.

— Teteria!!! bătu din picior Benedikt.

— Ei, ce-i, ce-i... S-a înfuriat... Tălpicile săniei sunt îndoite.

— Nu minţi! Mereu aceeaşi poveste! Înhamă-te, vreau să plec. Îţi dau cinci minute!

Benedikt merse de-a lungul coteţelor. Aici erau vrăbiile. O pasăre micuţă, cam cât un şoarece, dar gustoasă. Numai că are multe oase. Aici erau privighetorile. Pe astea le mâncaseră, trebuiau prinse altele. Asta la primăvară. Acuma stau ascunse. Şi aici ce avem? Vîrcolacul-copacilor.

— Vârcolacul-copacilor! îl strigă Benedikt. Ieşi afară!

Nu ieşi.

— Ieşi, curvă împuţită!

Nu voia. Terentii se apropie rânjind.

— Strigă mai tare.

Strigă mai tare.

— Şi mai tare.

— Vârcolaaaaacul-copacilooooooooooooor!

Nu voia să iasă, ce-o fi asta?

— Urlă până simţi că-ţi pocnesc măruntaiele. Iese el. Hai, din adâncul rărunchilor.

Benedikt îl privi cu îndoială; dobitocul râdea mulţumit:

— Ha! L-aţi mâncat deja!

— Da? Atunci ce mă tot...

Glume prosteşti... Poţi să-ţi pierzi şi vocea pe gerul ăsta. Benedikt se uită în coteţ. Păsările mai slabe erau în scorbură. Mincinorbul îşi ascunsese capul sub aripă. Păsările-năpastă se strânseseră unele în altele ca să se încălzească. Sufereau! Aşa! Să vă mai uşuraţi şi altă dată în capetele oamenilor! Ce pasăre murdară! Şi carnea ei e murdară — aţoasă, tare, nu e bună decât la hrănitul Degeneraţilor, oamenii n-o mănâncă. Şi nici în

pădure nu vrea să trăiască, ci numai în oraş, ticăloasa.

În coteţul cel mai îndepărtat, unde se afla copacul gol cu un ciot tot gol, nu se vedea nimeni. Nu se ştie cine locuia acolo. Orice-ar fi fost, era în scorbură. Sau poate nu era nimeni: coteţul era curat, fără mizerie, fără pene. Sau poate îl mâncaseră.

Doamne, mâncaseră vârcolacul-copacilor! Şi el nici nu observase, pentru că citea. Astfel, nu reuşise niciodată să-l vadă bine. Cine ştie când or să mai prindă altul? Nu se lasă uşor.

— Să mergem, îl grăbi Teteria. Îngheţ.

— Auzi, vită, să nu-mi dai tu mie ordine! Dacă trebuie, o să îngheţi!

Îi dădu un şut bestiei, se urcă în sanie şi se înfofoli în blana de urs.

— Dă-i drumul! În galop, cu cântec, înainte marş!

Ч - *Cerv*

...Nikita Ivanîci şi încă un Fost, Lev Lvovici, de la Disidenţi, stăteau la masă şi beau ruginţ. Pesemne că beau de mult şi se simţeau bine: aveau feţele roşii şi mormăiau tot felul de prostii.

Benedikt îşi scoase căciula.

— Ziua bună.

— Benia?! Benia! Tu eşti? se bucură el, plin de entuziasm. Nu te-am văzut de-un car de ani! Aşa-i? Să fie un an, doi? Poţi să înnebuneşti... Vă cunoaşteţi? Benedikt Karpov, sculptorul noastru, Opekuşin[25] al poporului.

Lev Lvovici îl privi cu îndoială, de parcă nu l-ar fi cunoscut, de parcă n-ar fi ajutat la transportarea puşkinului; făcu o strâmbătură:

— Ginerele lui Kudeiarov?

— Îmhm.

— Am auzit, am auzit de mezalianţa dumneavoastră.

— Mulţumesc, zise Benedikt. Era chiar emoţionat.

Aşadar, auziseră.

Se aşeză, iar Foştii se dădură mai încolo. Era strâmt, bineînţeles. Parcă izba se făcuse mai mică între timp. Lumânarea fumega şi picura, umbrele dansau. Pereţii erau înnegriţi de funingine. Şi pe masă se vădea sărăcia: o doniţa, nişte căni, o farfurie cu mazăre. Îi turnară şi lui Benedikt.

— Ei, ce mai spui? Cum îţi e? Ce să vezi... Stăm şi noi, bem... Vorbim despre viaţă... Despre trecut... Fireşte, şi despre viitor... Despre Puşkin al nostru... Cum l-am cioplit noi, ei? Cum l-am cărat! Ce eveniment! Epocal! Învierea sfinţilor! Un punct de cotitură al istoriei! Acum el este din nou cu noi. Iar Puşkin, Benia, Puşkin e totul pentru noi! Totul! Uite, gândeşte-te la asta, învaţă şi ţine minte... Ei, îţi închipui ce păcat! Deja are nevoie de restaurare...

— De ce are nevoie?! sări Benedikt în picioare.

— De reparaţii, de reparaţii are nevoie! Ploi, zăpadă, păsări... Dacă ar fi fost din piatră! De bronz nu mai vorbesc, până la bronz mai e... Şi-apoi poporul, poporul este absolut sălbatic: i-au legat o frânghie şi îşi atârnă rufele pe bardul libertăţii! Lenjerie intimă şi feţe de pernă. Ce sălbăticie!

— Dar chiar dumneavoastră voiaţi ca poteca de norod bătută nicicând de iarbă să nu fie acoperită, Nikita Ivanîci! Şi acuma vă plângeţi.

— Of, Doamne, Benia... Era în sens figurat.

— Foarte bine, figurăm ce vreţi. Vă trimit nişte robi. Se poate şi cu sania.

— Of, Doamne, Dumnezeule din ceruri...!

— Ne trebuie un xerox, zise Lev Lvovici morocănos.

— Nu mai departe de acum o sută de ani spuneai că ne trebuie un fax. Că o să ne ajute

Occidentul, răspunse Nikita Ivanîci.

— Aşa e, dar ironia face ca...

— Ironia face ca Occidentul să nu mai existe.

— Cum adică să nu existe! se supără Lev Lvovici. Occident există întotdeauna.

— Dar noi nu avem de unde să ştim.

— Nu, nu, nu, dă-mi voie! Noi ştim. Ei sunt cei care nu ştiu nimic despre noi.

— Şi ce, asta e o noutate?

Lev Lvovici deveni şi mai posomorât şi bătu cu unghia în masă.

— Acum cel mai important este xeroxul.

— Dar de ce, de ce?

— Pentru că s-a spus: mergeţi şi înmulţiţi-vă! zise Lev Lvovici ridicând un deget lung. Înmulţiţi-vă!

— Şi atunci cum vezi dumneata lucrurile? întrebă Nikita Ivanîci. Să zicem că ai şi fax şi xerox. În condiţiile de acum. Să presupunem. Deşi e neverosimil. Ce ai face cu ele? Cum îţi propui să lupţi pentru libertate cu faxul? Ei?

— Dă-mi voie. E foarte simplu. Iau un album cu Durer, de exemplu. Alb-negru, dar n-are importanţă. Iau un xerox şi fac o copie. ÎI multiplic. Iau faxul şi trimit copia în Occident. Ăia se uită: ce-o fi asta? Face parte din tezaurul lor naţional. Îmi trimit şi ei un fax: Înapoiaţi-ne comoara naţională imediat! Şi eu le spun: Veniţi şi luaţi-o. Acţionaţi. Ei, poftim contacte internaţionale, convorbiri diplomatice, tot ce vreţi! Cafea, drumuri asfaltate. Îţi aminteşti, Nikita Ivanîci... Cămăşi cu butoni. Conferinţe...

— Confruntări...

— Orez umanitar rafinat...

— Filme porno...

— Blugi...

— Terorişti...

— Neapărat. Reclamaţii la ONU. Greve ale foamei pe motive politice. Procese internaţionale la

Haga.

— Haga nu mai e.

Lev Lvovici scutură atât de tare din cap, că flacăra lumânării pâlpâi:

— Nu mă supăra, Nikita Ivanîci. Nu mai spune asemenea grozăvii. Asta-i *Domostroi*.[26]

— Nu mai există Haga, drăguţule. Nici n-a fost.

Lev Lvovici începu să plângă cu lacrimi de beţiv şi bătu cu pumnul în masă. Mazărea săltă în farfurie.

— Nu-i adevărat! Nu cred! Occidentul o să ne ajute!

— Trebuie să ne ajutăm singuri, prin propriile forte!

— Nu e prima dată când remarc la dumneata înclinaţii naţionaliste! Eşti un slavofil!

— Ştii, eu...

— Slavofil, slavofil! Nu mă contrazice!

— Tânjesc după o renaştere spirituală!

— E nevoie de samizdat.

— Da, Lev Lvovici, dar la noi samizdatul e în floare. Chiar dumneata, dacă nu mă înşel, insistai că e cel mai important lucru. Şi uite, poftim, nici urmă de viaţă spirituală. Aşadar, nu de asta e nevoie.

— Eu am viaţă spirituală, interveni Benedikt, tuşind.

— În ce sens?

— Nu mănânc şoareci.

— Da, şi...?

— Nici nu mă ating de ei. Numai păsări. Carne. Câte o plăcinţică, din când în când. Blinele. Ciupearci, fireşte. Privighetoare mareşal în sos de unt, barba-ursului *a la Savoy*. Tocană de botgros. *Parfait* din foculeandri *a la Lyonnaise*. Apoi brânză şi fructe. Gata.

Foştii se holbară la el în tăcere.

— Şi trabucuri?

— Ca să fumăm, ne ducem în altă sală. Lângă cuptor. Soacra mea, Fevronia, nu ne dă voie la masă.

— Îmi amintesc de Havronia, remarcă Lev Lvovici. Şi de tăticul ei îmi amintesc. Un imbecil. Şi de bunicuţul ei. Alt imbecil. Şi străbunicului la fel.

— E perfect adevărat, confirmă Benedikt. E dintr-o familie din cele mai vechi, se trage din francezi.

— Au rodit şi s-au înmulţit, chicoti Nikita Ivanîci, beat. Poftim! Ei, Lev Lvovici?

— Da, şi uite unde era renaşterea dumitale spirituală, Nikita Ivanîci!

Îşi mai turnară ruginţ.

— Ei bine... Pentru întoarcerea la origini, Lev Lvovici!

— Pentru libertatea dumneavoastră şi a noastră!

Băură. Bău şi Benedikt.

— De ce oare, zise Nikita Ivanîci, de ce oare la noi totul suferă mutaţii? Bine, oamenii — înţeleg, dar limba, conceptele, sensurile! Îm? Rusia! Totul e întors pe dos!

— Nu totul, îi contrazise Benedikt. Bine, dacă mănânci brânză, atunci da, măruntaiele ţi se revoltă şi stomacul ţi se întoarce pe dos. Dar dacă mănânci o pirojcă, atunci nu-i nimic... Nikita Ivanîci! Dar eu v-am adus un cadou.

Benedikt căută în haină şi scoase *Voinicii*, învelită într-o cârpă curată. Îi părea rău, sincer vorbind, până la lacrimi, dar fără sacrificii nu se poate.

— Poftiţi, e pentru dumneavoastră. E o carte.

Nikita Ivanîci fu surprins. Lev Lvovici se alarmă:

— E o provocare... Nikita Ivanîci...

— E o poezie, explică Benedikt. Aici se vorbeşte despre viaţa noastră în versuri.

Dumneavoastră vă certaţi, mai aveţi un pic şi vă încăieraţi. Mai bine citiţi. Eu am învăţat-o pe dinafară.

Benedikt se uită într-un colţ întunecat al tavanului. Era mai uşor să-ţi aminteşti aşa, când nu te distrăgea nimic.

— „Purcelul a făcut un ou! Găinuşa un viţel a fătat! Hei, voinicii mei...“

— Ajunge, se rugă Lev Lvovici.

— Vreţi să citiţi singuri? Şi eu mai mult singur, cu ochii... să nu mă deranjeze nimeni... Îţi pui nişte compot şi citeşti!

— De unde ai luat-o? se interesă Nikita Ivanîci.

Faţa lui Benedikt exprima o oarecare ambiguitate: bărbia întinsă înainte, buzele ţuguiate ca pentru sărut, sprâncenele ridicate cât de sus permitea pielea şi ochii daţi peste cap; dădea şi din mâini în toate părţile.

— Ei, am luat-o şi gata. Avem o bibliotecă mare.

Îşi mai turnară nişte ruginţ; Foştii nu se uitau nici la Benedikt, nici unul la altul, ci stăteau cu ochii pironiţi în masă.

— Rezerva Specială, zise Lev Lvovici.

— Tezaurul spiritual, îl corecta Nikita Ivanîci.

— Dar eu am citit-o deja pe toată, zise Benedikt. Eu am venit... cu o rugăminte. Nu s-o găsi pe la dumneavoastră ceva de citit? Citesc curat... nu le pătez, nu nimic. Eu respect cartea.

— Eu nu am cărţi, se eschivă Nikita Ivanîci.

Era oare adevărat, sau minţea?

— Pot să vă dau şi eu din ale mele pentru o vreme... Ca un fel de schimb... Dacă aveţi grijă... Să le înveliţi în ceva... o cârpă, o vechitură ceva... Am cărţi bune, nu faci nici Boală de Ia ele, nimic...

— Interbibliotecă cu Leviathan, zise Lev Lvovici. Eu unul nu m-aş băga.

— Sunteţi în faza de conspiraţie... Unde ţi-e democratismul?

— Nu trebuie să cooperăm cu un regim totalitarist...

Benedikt aşteptă ca Foştii să-şi termine de înşirat bazaconiile.

— Ei, cum rămâne, Nikita Ivanîci?

Nikita Ivanîci dădu din mâini ca şi cum n-ar fi auzit nimic. Mai turnă nişte bragă. Ieşise bună...

— Am cărţi interesante, îi ademeni Benedikt. Despre femei, despre natură... şi despre ştiinţă... de toate afli... Uitaţi, dumneavoastră vorbiţi de libertate — şi despre libertate scrie acolo, despre tot ce vreţi. Ne învaţă cum să facem libertatea. Să v-o aduc? Numai să aveţi grijă de ea.

— Da...? se interesă Lev Lvovici. A cui e?

— A mea.

— Autorul, autorul cine e?

Benedikt se gândi.

— Nu-mi aduc aminte acuma... ceva cu Ple...

— Plehanov?

— Nu...

— Plevier, cumva?

— Nu, nu... Nu mă zăpăciţi... Aha! împletirea jachetelor. „La tricotarea mânecii mai punem două ochiuri pe andrea, pentru libertate de mişcare. Le mutăm pe andreaua din dreapta, fără să le legăm.“

— De legat, ne-am priceput întotdeauna foarte bine să legăm..., zise Lev Lvovici, strâmbându-se.

— Atunci să v-o aduc? Sunteţi de acord...? întrebă Benedikt sărind în picioare.

— N-are rost, tinere.

Benedikt glumise: nici lui nu-i prea plăcuse să citească împletirea jachetelor, era un eseu cam plicticos; se gândise însă că poate pentru Foşti merge, cine să-i înţeleagă? Lui, cel mai mult îi plăcuse îmbrăţişarea. Fumaseră ca nebunii. Dacă tot

era în picioare, Benedikt se duse şi împinse uşa, ca să intre aerul rece. Se uită şi după Teteria: nu cumva îl apucase gândirea personală şi se urcase în sanie? Acolo era şi blana de urs, şi porcul câteodată ce făcea? Se băga sub blană să se încălzească şi după aia mai aeriseşte-o dacă poţi! Degeneraţii au un miros greu: bălegar, fân, picioare nespălate. Nu, nu se urcase, în schimb ce făcea: se ridicase pe două picioare, îşi scosese pâslarii din mâini şi scrijelea măscări pe stâlpul pe care scria „Porţile lui Nilkita“.

— Teteria!!! răcni el. Ah, scârnăvie părăsă... Te văd!

În aceeaşi clipă, Teteria reveni în patru labe, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat, şi ridică un picior pe stâlp:

— Ce? Mă uşurez şi eu, ca toată lumea. Mă piş.

— P-po-porcule!...

Nikita Ivanîci se uită peste umărul lui Benedikt.

— Benia! Dar de ce nu-l inviţi pe prietenul tău în casă? Doamne, pe gerul ăsta...

— Prieten?! Nikita Ivanîci! Dar ăsta-i un Degenerat! Ce, n-aţi mai văzut Degeneraţi?!

Lev Lvovici, căruia nu-i prea plăcea Benedikt — îi arunca nişte priviri pătrunzătoare şi îşi ţinea gura crispată într-o parte —, se ridică şi el de la masă şi se înghesui în spatele Fochistului, să se uite. Mormăi:

— Exploatare scandaloasă...

— Chemaţi-l, chemaţi-l în casă! E inuman!

— Dar el nu e om! Oamenii nu poartă pâslari la mâini!

— Trebuie să ai o vedere mai largă! Poporul nu este complet fără el! îl povăţui Lev Lvovici

— N-o să ne certăm pe definiţii..., zise bătrânul şi îşi înfăşură o eşarfă în jurul gâtului. Cine suntem noi... Nişte bipezi fără pene, cu vorbire

articulată... Dă-mi drumul, mă duc să-l invit... Cum îl cheamă?

— Răspunde la numele de Teteria.

— Dar nu pot să mă adresez aşa unei persoane adulte... Care este patronimul lui?

— Petrovici... Dar nu vă prostiţi, Nikita Ivanîci, aveţi frică de Dumnezeu! Un degenerat în izbă! O să murdărească totul! Staţi!

— Terentii Petrovici! zise Fochistul, înclinându-se în nămeţi. Fiţi bun! Poftiţi în izbă! Staţi la masă, să vă încălziţi!

Cei doi Foşti, care o luaseră razna, îl dezlegară pe Degenerat, îi scoaseră huluba şi îl conduseră în izbă. Benedikt scuipă.

— Daţi-mi voie, să vă ajut cu hăţurile... Agăţaţi-le în cui...

— O să şparlească blana! A rămas blana nesupravegheată! strigă Benedikt repezindu-se la sanie, tocmai la timp. Doi guguştiuci deja înfăşuraseră blana de urs într-un covor şi o aruncaseră pe umăr, că doar oricine ar fi făcut la fel, nu? Să laşi asemenea bunuri în mijlocul străzii, fără stăpân! Văzându-l pe Benedikt, se repeziră cu covor cu tot pe o alee lăturalnică. Îi ajunse din urmă, îi bătu şi le luă blana, gâfâind. Ooof, ce hoţie!

— ...ajung acasă, totul e civilizat, podelele sunt date cu lac de podele! bălmăjea Teteria, beat. Mă descalţ, îmi pun papucii, la tembelizor patinaj artistic, Irina Rodnina! Dublu Tulup... Cântă Maia Kristalinskaia. Te enerva, nu?

— Eu..., dădu să spună Lev Lvovici.

— Eu, eu! Mereu eu! „Eu“ nu e decât un cuvânt al limbii! V-aţi destrăbălat sub Kuzmici, slăvit fie-i numele! I-a scăpat din mână pe toţi, piticul naibii! Citesc cărţi, s-au deşteptat cu toţii! Pe vremea lui Sergheici n-aţi mai fi citit atâta!

— Dar permiteţi-mi! Daţi-mi voie! se repeziră Lev Lvovici şi Nikita Ivanîci, întrecându-se. Pe vremea lui Serghei Sergheici era tiranie

curată! Încălca drepturile individului! Se făceau arestări în plină zi! Aţi uitat că era interzis să se adune la un loc mai mult de trei persoane? Să nu cânţi, să nu fumezi pe stradă! Stare de necesitate... Şi ce se întâmpla dacă întârziai la apel?! Şi uniformele...?

— Pe vremea lui Sergheici era ordine! S-au construit foişoare! Garduri! Niciodată nu se întârzia cu repartizarea bunurilor de la Depozit! Raţii de sărbători — eu aveam raţie de categoria a cincea —, şi o felicitare din partea comitetului local...

— Le încurcaţi, le încurcaţi, felicitările erau înainte de Prăpăd! Dar să ne amintim: acum numai patruzeci de ani, prinsul şoarecilor era interzis!

— ...cooperativă în Skoobl... în Sviblovo, zise Teteria împleticindu-şi limba, la numai cinci minute de metrou. Zonă verde, pricepi? Nu eram rabinovici, să locuim în centru... Bine au făcut că v-au închis pe toţi!

— Daţi-mi voie... vorbim de Serghei Sergheici!

— Îşi pun nişte ochelari şi încep să judece! Nu vă dau voie nimic! Ar trebui să fiţi smulşi din rădăcini, neam de buruieni ce sunteţi! Nu-ţi scutura barba la mine! Avraam! Eşti un avraam! Statul îţi asigură un procent, ţine-te de el! Mama mă-sii... Nu da din fund pe lângă străini...

— Dar...

— V-aţi înmulţit ca iepurii! Era ordin să reprezentaţi două procente! Să nu staţi pe spinarea poporului muncitor...! Cine a mâncat toată carnea? Epstein! Ei?! Aţi cumpărat tot zahărul şi noi acuma trebuie să facem rachiu din pastă de tomate, da? Aşa deci! Hitler ce eşti! Unde-i Jirinovski să vă radă pe toţi!

— Dar...

— ...lui fiu-tău i-ai cumpărat costumaş bleu, sută la s... ssută la sută lân-nă! Şi pe urmă te-ai înţeles cu Reagan să-i vinzi Kurilele! Nu ne vindem ţara!

— Terentii Petrovîci!

— Am zis: nu ne vindem ţara...! Nu dăm Kurilele... Iar stâlpii să ţi-i bagi în fund! Aţi tăcut din stat muzeu, paraziţilor! Aş turna benzină pe toţi şi v-aş da foc... cu ppppppparlamentul vostru, cu cărţile şi academicianul Ssssssaharov cu tot! Şi...

— Na, porc ce eşti! îşi luă deodată avânt Lev Lvovici, roşu ca sfecla, şi îl pocni. De Andrei Dmitrici să nu te atingi!

În izbă nu era niciun Andrei Dmitrici: se mai întâmplă când bei prea mult: totul ţi se dublează în faţa ochilor şi de prin colţuri te privesc chipuri nevăzute: clipeşti — şi au dispărut.

— Ticălosule! ţipa şi Fochistul-şef. Ieşi afară!

— să nu mă at-tingi! urla Teteria. scuturându-şi umerii păroşi. Ruşii sunt bătu-uuuţi!

— Tâlharule! Neruşinatule! Leagă-l!

Răsturnară masa şi doniţa se vărsă; Benedikt sări şi el să-i ajute să-l lege cu hamurile pe dobitocul beat: îl legară fedeleş, îl aruncară afară, în zăpadă şi îi dădură câteva să se înveţe minte.

— ...în Sviblovo aveam şi robinet cromat! se auzi prin viscol. Iar vouă nici măcar nu vi se mai scoală, fosilelor...!

Dacă ăsta era paşnic, cum o fi fost Potap?

III - *Şa*

Gânduri luminoase urcă
În sufletul meu tulburat,
Gânduri luminoase cad,
Arse de-un foc întunecat...[27]

— Pe vremea lui Serghei Sergheici era ordine, zise Benedikt.

— I-auzi! răspunse socrul.

— Nu se adunau mai mult de trei persoane.

— În niciun caz.

— Acum, în schimb, s-au deşteptat cu toţii, citesc cărţi, s-au destrăbălat. Fiodor Kuzmici i-a scăpat din mână pe toţi, slăvit fie-i numele.

— Vorbe de aur! se bucură socrul.

— Serghei Sergheici a construit garduri, acuma ce avem?

— Aşa-i!

— Peste tot numai gropi, gardurile de nuiele cad, cărarea de norod bătută e acoperita de buruieni!

— Nu mai spune!

— Iarbă simplă, n-are nici gust, nici miros!

— Nici cel mai mic.

— Îşi atârnă lenjeria pe puşkin, iar puşkinul e totul pentru noi!

— Până la ultima fărâmă.

— Că de fapt el a scris versurile, nu Fiodor Kuzmici!

— În niciun caz.

— El se înalţă mai sus decât columna lui Alexandru-n zare!

— Ei, scumpule, cum să compari columna cu el!

— Iar Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, abia dacă-mi ajunge până la genunchi! Şi cică-i Mârzac Suprem, mulţi ani să trăiască! Se aşază pe genunchii Olenkăi ca la el acasă!

— Da, da...

— Cum adică, da?

— Gândeşte mai departe!

— La ce să mă gândesc?

— Ce-ţi şopteşte inima?

Lui Benedikt inima nu-i şoptea nimic, era întuneric în inima lui ca în izbă iarna, când s-au stins toate lumânările şi umbli pe orbecăite; era pe undeva o lumânare de rezervă, dar unde s-o găseşti în bezna deasă!

Bâjbâi, bâjbâi cu mâinile, dar mâinile sunt oarbe, sperioase: cine ştie ce găseşti, ce atingi fără să vezi şi încremeneşti: ce-o fi asta? Îm? Aşa ceva parcă nu era în izbă! Ce-o fi asta?!

De spaimă, parcă ţi se rup măruntaiele. Arunci cât colo obiectul peste care ai dat... Stai, pierit, ţi-e frică şi să respiri... Ţi-e frică să păşeşti... îţi zici: acuşi mă împiedic şi nimeresc cu piciorul peste AIA...

Cu ma-aaare atenţie... mergi latera-aal... pe ma-aargini... pe lângă pere-eeeţi... pâş, pâş — şi te arunci spre uşă. Tragi de ea s-o scoţi din ţâţâni şi fugi fără să te mai uiţi în urmă!

Te prăbuşeşti sub un pom sau lângă un gard; totul clocoteşte în tine. Acum trebuie să te aduni, să cauţi foc, poate să ceri de la cineva nişte lumânări. Uite, dacă primeşti o lumânare parcă deja e mai uşor, nu mai eşti atât de înspăimântat; te întorci în izbă, te uiţi ce a fost acolo, dar nu vezi nimic.

Nu-i nimic.

Poate vecinii ţi-or fi jucat vreo farsă, poznaşii: în lipsa ta, pun în izbă nu ştiu ce, ca să mori de frică; pe urmă, cât alergi tu de colo-colo, să faci rost de foc, ei scot ce puseseră şi nu mai e nimic, iar tu nici nu ştii ce a fost.

Inima nu-i şoptea nimic, dar capul da, capul îi şoptea, că de aia şi stă raţiunea în cap; îi şoptea că demult, încă înainte de nuntă — ehehe, când fusese asta! —, când Benedikt era încă tânăr şi sălbatic, un ţânc necultivat şi needucat, cu coadă şi fără concepţii, văzuse la Varvara Lukinişna o carte. Acum nici nu-şi mai amintea ce fel de carte era, mare sau mică, şi cum se numea: de frică, neobişnuit fiind, atunci nu înţelesese nimic, nu înţelesese decât că era groaznic de speriat.

Acuma, fireşte, ca om subţire, educat, sofisticat chiar, am putea spune, ar fi preţuit acea comoară: ar fi pipăit-o, ar fi întors-o pe toate părţile, ar fi socotit câte pagini are şi cu ce fel de litere e scrisă — mărunte sau mari — şi cât timp i-

ar fi luat s-o citească şi pe ce raft s-o aşeze, sărutând-o, după ce ar fi citit-o.

Acum, înfiorat, înţelepţit, ştia că o carte — un prieten drag, o pasăre albă, o floare de mac — se teme de apă.

Draga de ea! Se teme de apă, se teme de foc, tremură în bătaia vântului; degete neîndemânatice, grosolane de om îi lasă vânătăi ce nu mai trec! Acolo rămân!

Sunt unii care nu se spală pe mâini înainte...!

Sunt unii care fac sublinieri cu cerneală...!

Sunt unii care rup pagini...!

Şi el fusese cândva aşa de sălbatic şi nepriceput, aşa de cromagnon, încât făcea găuri în pagini cu degetul muiat în salivă — „şi lumânarea la care Anna citea cartea vieţii plină de zbucium şi înşelăciune...“ —, făcuse, imbecilul, o gaură. Doamne iartă-l! Era ca şi cum ai fi găsit ca prin minune o poiană tainică în pădure, toată numai lalele roşii şi copaci aurii, şi ai fi îmbrăţişat-o în sfârşit pe Pasărea-Prinţesă şi, îmbrăţişând-o, ai fi băgat degetul murdar în ochiul ei luminos, cu care se admira necontenit...

Varvara Lukinişna spunea că Nikita Ivanîci îi dăduse cartea — uite cum fusese bătrânul prins cu minciuna! Ai cărţi.

Ai, beţiv bătrân, le ascunzi tu undeva, le păstrezi, nu vrei să le dai la oameni buni... în izbă nu erau, Benedikt cunoştea izba aia, petrecuse mult timp acolo... Nici în hambar nu erau, că în hambar cioplise puşkinul... în cămară nu era decât ruginţ... în baie...?

Benedikt se gândi la baie şi se înfurie; singur simţea cum i se zbat fălcile de mânie: în baie e umed, ar putrezi orice carte. Se dusese, îl rugase frumos, îi propusese şi un schimb, îi adusese un dar de preţ, nu se plânsese, stătuse cu ei, cu Foştii, jumătate de zi, le ascultase trăncăneala şi ei nimic, îl minţiseră, se prefăcuseră, îl duseseră de nas, se

feriseră să-l privească în ochi, dăduseră din mâini negând: noi nu avem cărţi! Nu avem! Nu căuta!

Dar pe dobitocul ăla puturos de Degenerat îl poftiseră la masă: „Terentii Petrovici, dumneavoastră ce părere aveţi, dar nu doriţi puţin ruginţ...“ Îi dăduseră să bea şi să mănânce şi pe urmă se supăraserâ pe el din senin şi îl aruncaseră în zăpadă ca pe un sac de cartofi. Nu-i vorbă, aşa îi trebuia dobitocului.

Dar şi cu Benedikt se purtaseră la fel: râseseră şi îl lăsaseră să plece cu mâna goală.

Bătrânul spusese: pe cer şi în piept este acelaşi lucru, să ţii minte asta. Şi pe cer ce era? Pe cer era întuneric şi viscol, şi vârtejuri furtunoase; iar vara stele: Albia, Strachina, Barba-Ursului, Galbinele, Buricul şi câte altele încă! Şi toate, îi spusese Nikita Ivanîci, erau descrise într-o carte şi cartea asta se afla după şapte porţi şi în cartea asta se spunea cum să trăieşti, numai că avea paginile încurcate... Şi literele nu erau de-ale noastre... Dar caută, îi spusese, puşkin a căutat, caută şi tu...

Păi eu caut, uite ce de lume am scuturat deja: Feofilact, Maliuta, Ziuzia, Nenila-iepuroaica, Mafusail cu Ciurila, gemenii; Osip, Revolt, Eulalia... Avenir, Makkavei, Zoia Gurievna... lanuari, Viperă, Sisoe, Ivan Eldîrin... Toţi au fost agăţaţi cu cârligul, trântiţi la pământ în timp ce se apucau de scaune şi de mese, toţi zbierând până la epuizare, când au fost luaţi să fie trataţi. Nuuuuu! urlau. Adică: nu faceţi asta-aaaa!

Păi cum să nu facem, că doar s-a spus: nu este permisă păstrarea cărţilor în casă; cine are cărţi nu trebuie să le ascundă; cine le ascunde e dus la tratament.

Fiindcă Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, i-a scăpat din mână, asta e. Şi cine a luat cartea cea mai importantă şi a ascuns-o, cartea în care se spune cum trebuie să trăieşti? Ploşniţă Efimîci, de pildă, avea cărţi cu litere altfel decât ale noastre, pe care le ţinea la vedere: vreo două duzini, toate

curate şi uscate. N-o fi acolo înscrisul de diamant? Nu, ăla cică e după şapte porţi, într-o vale întunecată. Gândeşte, Benedikt...

Să se ducă să-l înhame pe Teteria. Ca să nu mai înjure sau să vorbească în plus, Benedikt îi făcuse un căluş, adică o zăbală: iei o cârpă, o răsuceşti, o legi cu o sfoară şi o îndeşi între dinţii flecarului; apoi îi înnozi bine sfoara după urechi. Şi cu Dumnezeu înainte, în galop, dar fără cântec!

— Unde te duci aşa târziu, Benedikt?

— Păi am de... trebuie să... mă duc să vorbesc despre artă...

Frumuseţea ofilită
Din prag las-o să se uite
Că e bună ori urâtă.
Că e rea sau că-i cuminte.

Mâna ei o fi frumoasă,
O avea pat de jăratec,
Dar noi, frate, hai s-o ştergem,
Să fugim cât mai departe![28]

Vremea e urâtă: aerul este greu, încărcat de nelinişti, suflă un viscol turbat, parcă amestecat cu apă, zăpada nu mai străluceşte ca înainte, ci parcă a devenit lipicioasă. Iar pe la colţuri, la răscruci, prin pieţe, oamenii se adună grupuri-grupuri — mai mulţi de trei la un loc. Unii se uită la cer, alţii discută, ori pur şi simplu stau şi îşi fac griji.

De ce este poporul neliniştit? Trecură pe lângă el doi ţipi cu feţe îngrijorate, uitându-se în toate părţile. Alţii trecură în fugă, dând din mâini. Iar ăia de acolo schimbară două vorbe, apoi fugiră în case şi încuiară porţile. Benedikt se ridică în picioare în sanie, uitându-se la cei pe care îi cunoştea. O-Dată-Şi-Jumătate se rostogoli pe lângă el ca o roată şi dispăru: avea trei picioare, nu puteai să-l prinzi.

Trecu o femeie ţinută de braţ: nu poate să meargă singură, se bate cu pumnul în piept şi strigă:

— Vai de mine! Of, vai de mine!

Era gata să se prăbuşească. Ce-o fi asta...

— Konstantin Leontici! strigă Benedikt. Stai, Konstantin Leontici! Ce se petrece?

Konstantin Leontici tulburat, fără căciulă, cu pufoaica încheiată greşit, zise cu vocea schimbată:

— Tocmai s-a anunţat: e an bisect!

— Cum, iar?

— Da, da! Toţi suntem tulburaţi. Ne-au dat drumul mai devreme.

— Dar de ce? se nelinişti şi Benedikt. N-au spus din ce motiv?

— Deocamdată nu ştim nimic. Mă grăbesc, drăguţule, te rog din suflet să mă ierţi. Nevastă-mea încă nu ştie. Animalele noastre sunt încă pe-afară, trebuie închis geamul de la pod, ce să mai vorbim...

Îl strânse pe Benedikt de braţ cu nişte mâini reci ca gheaţa, apoi se îndepărtă în fugă.

Aşa deci, an bisect: să te aştepţi la nenorociri! Stele păroase, recoltă slabă, vite subnutrite... Grânele cresc gata uscate — asta dacă e secetă; dacă, dimpotrivă, sunt inundaţii, furtuni, barba-ursului creşte ca umflată cu apă, se face mai înaltă decât copacii, rădăcinile ei sapă în mâlul pe care se află orăşelul nostru: se produc alunecări de teren şi apar văi noi. Pădurile se umplu de foculeandri falşi; nici nu întorci capul şi cecenii dau năvală şi să te ţii încăierare! Iar dacă vara vine rece, cu furtuni, cu vânturi, atunci chiar că nu poţi să te aştepţi la nimic bun: se trezesc şi harpiile! Să nu dea Dumnezeu!

Dar de ce se întâmplă ca unii ani să fie bisecţi şi alţii simpli, obişnuiţi? Nu se ştie! Ce să-i faci? N-ai ce face, rabzi.

Dar oamenii întotdeauna se tulbură, se înrăiesc, sunt nemulţumiţi — şi de ce? Pentru că un an din ăsta rău nu e niciodată mai scurt, ci

dimpotrivă: înadins îşi bat joc de noi, îl fac mai lung. Îi mai adaugă o zi: na, să vă săturaţi! Iar o zi în plus înseamnă şi muncă în plus şi taxe în plus şi tot felul de poveri pentru oameni. Îţi vine să plângi, nu alta! Şi ziua asta e pusă în februarie, cum spun şi versurile:

Februarie! Să iei cerneală şi să plângi![29]

Ei, asta e despre scribi, dar şi alţi muncitori plâng: şi bucătarii, şi tăietorii de lemne, ca să nu mai vorbim de cei chemaţi să lucreze la drumuri!

Dar sunt şi unii care spun: e drept că e muncă în plus, dar ţi se adaugă o zi şi la viaţă, nu-i aşa? Trăieşti pe lumea asta o zi în plus, mănânci o blinea sau o pirojcă în plus! Ce, e rău? Crezi că e timpul să mori, dar nu, te mai bucuri de un răsărit, mai vezi soarele, iar seara joci şi bei! Doar că ar fi fost mai bine să adauge ziua asta vara, când e vreme frumoasă, nu iarna, când ţi-e cam silă să trăieşti.

Da, da! Aşteaptă! Vreme frumoasă! Dacă ar fi vrut să uşureze viaţa poporului, nu ar fi adăugat ziua asta la anii bisecţi, ci la cei obişnuiţi, şi nu o zi, ci două, sau trei, sau chiar o săptămână şi ar fi declarat-o vacanţă!

Între timp, ajunseră la izba în care locuia Varvara Lukinişna.

— Stai aici.

Teteria mormăi în căluş şi îşi dădu ochii peste cap.

— Stai aici şi taci din gură, am zis.

De unde, iar bombăne şi dă din pâslari.

— Ei, ce-i cu tine? Ce vrei?

Îşi scoase un pâslar, îşi eliberă mâna, îşi dezlegă căluşul şi şuieră, scuipând:

— ...ştiu locul ăsta, zic.

— Şi ce-i cu asta? Şi eu îl ştiu.

— Tu ştii cum să te dai în bărci, dar eu ştiu că aici a fost o staţie de benzină.

— Cui îi pasă ce unde-a fost?

— Unde e o staţie de benzină, acolo este şi combustibil. Sub pământ. Dacă arunci un chibrit, paf! sărim în aer.

Benedikt se gândi o clipă.

— De ce?

— Nu de ce, ci încotro. La dracu'.

Benedikt deschise gura, ca să-i amintească: închide pliscul, locul tău e în ham, dar ştia deja ce o să-i răspundă şi nu voia să se expună la tot felul de insulte grosolane; deja făcuse bătături la picioare de atâtea şuturi câte-i dăduse şi vita nimic, oricât ai lovi-o nu simte, e obişnuită; aşa că nu mai lungi vorba, stătu puţin cu gura deschisă, apoi o închise din nou.

— Benzină, zic. Intra-ţi-ar în fund. Benzină, benzină, *capisci*? Un fel de apă, numai că arde, şi Teteria începu să râdă. Foc, foc, arde tot, să te stingă nu mai pot! Păsările zboară, clopoţeii sună... Lasă-mi şi mie o ţigară până faci tu pe-acolo ce-oi face.

— Şi mai ce?

— Şi mai du-te-n mă-ta. Fascistule.

Sunt mai răi decât câinii Degeneraţii ăştia, dacă înjuri un câine, ăla nu-ţi răspunde. Ham, ham, asta-i tot ce zice; e suportabil. Ăştia însă vorbesc încontinuu, se iau de oameni. Nici nu te urci bine în sanie, că a şi început: ba că nu-i bun drumul, ba că nu-i place poteca, ba că răscrucea e blocată, ba că guvernul nu guvernează bine, ba că mârzacii au nu ştiu ce mutre şi că ce le-ar face el lor, ar vedea ei, ba că unde-s vremurile când bea el cu verii lui, şi ce beau şi cât puteau să înfulece şi ce cumpăra şi unde se odihnea şi cum prindea peşte la ţară, la maică-sa, şi ce curte frumoasă avea ea: laptele ei, ouăle ei, ce-i mai trebuia; şi ce de pisici fugărise şi cum toate trebuie fugărite, ca să ştie de frică, şi cu ce muieri se hârjonise şi cum o generăleasă nu putea trăi fără el, iar el îi spunea: gata, dragostea a trecut, nu mă aştepta, nu spera, şi ea: nu, mi se frânge inima,

cere-mi ce vrei şi cât costă şi când, dar să-l asculţi pe el nu costa nimic, luai ce voiai. Şi se lua de trecători, le striga măscări fetelor şi femeilor, iar în final se dovedea că nici măcar nu putea merge drept, totdeauna o lua pe un drum ocolit.

Acum zice: apă-pinzină, e apă, dar arde. Unde s-a mai văzut ca apa să ardă? Nu s-a întâmplat niciodată, aşa ceva nici să-ţi închipui nu poţi! Apa nu merge cu focul, nu se poate; când oamenii stau şi se uită Ia câte un incendiu, în ochii lor, ca în apă, focul dansează, se reflectă, iar ei stau ca nişte stane de piatră, încremeniţi, ca vrăjiţi — atunci da, dar asta e doar o nălucire, o iluzie! În natură nu există niciun semn că apa ar putea să ardă. Doar dacă nu cumva or fi sosit Ultimele Zile...? Asta nu se poate, nici nu vreau să mă gândesc... Pe de altă parte, e an bisect. A, asta o fi: se ivesc semne rele, viscolul e oarecum lipicios, aerul parcă vuieşte.

Împinse uşa umflată; ea plescăi ca un sărut; după uşa asta, încă una: între uşi era un fel de antreu. Stătu puţin, trăgând cu urechea. Nu-şi pusese roba, deşi aşa s-ar fi cuvenit: îşi îngăduise un pic de gândire personală; era slujbă de stat, fireşte, dar în orice slujbă se poate face o mică derogare pentru un apropiat sau o rudă.

Ezită: să lase cârligul în antreu, sau să-l ia de la început cu el? Lucrurile stau astfel: dacă iei cârligul cu tine, guguştiucul bolnav ghiceşte şi se pune pe urlat; iar unde-s urlete, e şi agitaţie: unii se dau cu capul de masă, alţii de taburet ori de cuptor; locul e strâmt, nu prea te poţi mişca, aşa că mâna n-are acelaşi avânt, aceeaşi libertate. Este mai uşor să capeţi ştiinţă sau, mai bine zis, să te antrenezi în aer liber. Că doar cum învaţă sanitarii? Se coase o păpuşă, un idol mare din cârpe; şi înveţi metodele pe iarba verde: mişcarea din umăr, prinderea cu răsucire, tragerea şi altele. În aer liber merge uşor, dar în izbă, adică în condiţii concrete, nu mai este acelaşi lucru. Nu.

În primul şi-n primul rând, păpuşa: ea nu aleargă prin izbă, nu-i aşa? Nu strigă ca din gură de şarpe, nu? Nu se agaţă de masă ori de taburet, nu? Zvârr! şi zace mută, fără să simtă nimic, ca la carte, respectiv ca în instrucţiuni. Guguştiucul însă e viu, se agită.

Asta e o dificultate. Cealaltă este, firește, faptul că locul e strâmt. Asta, trebuie s-o spunem, este o scăpare. O lipsă.

Aşa că nu întotdeauna există posibilitatea de a respecta toate regulile guvernamentale; de aici şi slăbiciunea; desigur, e discutabil, dar „teoria e seacă, prietene, iar copacul vieţii creşte verde şi des“.

Benedikt se hotărî să lase cârligul în antreu. Întredeschise cea de-a doua uşă şi băgă capul în încăpere:

— Cu-cuuu! Cine-a venit pe la noi...

Niciun sunet.

— Varvara...

— Cine-i acolo? se auzi o şoaptă.

— Lupul cel mare şi rău, glumi Benedikt.

Nicio reacţie, ci doar un foşnet. Benedikt intră în cameră şi se uită în jur: ce-o fi făcând acolo? Stătea întinsă pe laviţă, înfăşurată în cârpe, şi abia dacă-ţi puteai da seama că aia era Varvara Lukinişna: nu i se vedea decât un ochi din cârpe, iar în rest — creste, creste, creste, creste, creste peste tot — pasămite, în timpul acesta, de când n-o mai văzuse Benedikt, i se acoperise tot corpul de creste.

— A, dumneata eşti? Ai venit în vizită? zise. Uite, eu sunt cam bolnavă. Nu mă duc nici la muncă...

— Cum? se neliniști Benedikt. Dar ce aveţi?

— Nu ştiu, drăguţule. Aşa, o slăbiciune... Mi s-au întunecat ochii... Abia merg... Dar stai jos. Ce bine îmi pare! Numai că n-am cu ce să te tratez.

Nici Benedikt nu adusese nimic. Fără cadou nu se vine, e drept, dar nu ştia ce i-ar fi putut dărui. O carte pentru nimic în lume, mai bine murea decât

să se despartă de o carte. Uite, îi dăruise ca prostul *Voinicii* Fochistului şi pe urmă îi păruse atât de rău. atât de rău...! Se tot gândea de atunci ce carte bună era, ce frumos stătea ea pe raft, la loc curat şi cald, iar acuma zăcea, sărăcuţa, în izba neîngrijită, întunecoasă şi afumată a Fochistului; poate căzuse pe jos, iar Fochistul, chior cum era, nu observase; poate nu avusese cu ce să acopere supa sau poate Lev Lvovici, neruşinatul, i-o ceruse, o luase la el pe furiş, stinsese lumânarea şi o xeroxa: vreau să le înmulţesc, zicea. Sunt astfel de indivizi nesătui: nu le mai ajung muierile, se hârjonesc şi cu caprele şi cu câinii, Doamne iartă-mă, ba până şi cu câte un pâslar! Îi părea atât de rău! Se dăduse cu capul de perete, îşi frânsese mâinile, îşi rosese unghiile; nu, nu avea să mai dea niciodată cuiva o carte.

Flori — se obişnuieşte să te duci în vizită la femei cu flori: rupi din grădină unele mai vesele sau mai frumos mirositoare, pui mai multe laolaltă şi iese un buchet; buchetul ăsta se duce la femei: cu alte cuvinte şi dumneata eşti la fel de frumoasă şi miroşi frumos. Ţine-l bine şi hai să ne hârjonim. Dar iarna de unde flori?

Ca să nu-ţi mai baţi capul, e plăcut, când mergi în vizită, să duci ruginţ sau, şi mai bine, bragă făcută din ruginţ. Că o să bei şi tu.

Folosul e dublu: poţi să bei bragă imediat, nu să aştepţi până o fierbe, până o strecoară, până o trece peste cărbuni şi iar o fierbe şi apoi iar o răceşte şi iar o strecoară! Asta e gata, poţi s-o bei imediat.

Iar în al doilea rând, dacă vii în vizită şi iese prost, de pildă te cerţi cu gazda, sau te baţi cu cineva, ori scuipi pe cineva, ori eşti scuipat, ori cine ştie ce, atunci îţi zici că măcar ai reuşit să bei, n-ai venit degeaba.

Benedikt însă de mult nu se mai ocupase de propria gospodărie, nu avea bragă făcută de el, iar la Kudeiarovi, dacă te apucai să faci... nu, mai bine

să nu-ţi pună nimeni întrebări. Aşa că venise cu mâna goală. Până şi cârligul îl lăsase în antreu.

Luă un taburet, se aşeză lângă laviţă şi făcu o faţă plină de compasiune: sprâncenele în sus, gura în jos. Fără zâmbet.

— Ce mai faci? întrebă Varvara cu voce slabă. Am auzit că te-ai căsătorit. Felicitări. Un eveniment minunat.

— O mezalianţă, se lăudă Benedikt.

— Ce frumos trebuie să fie... Mereu am visat.... Spune-mi... spune-mi ceva emoţionant.

— Hm. A, uite: s-a declarat an bisect.

Varvara Lukinişna începu să plângă. E drept, nici nu era prea vesel.

Benedikt se foi, neştiind ce să mai spună. Unde o fi ascunzând cartea? Sub pat? Benedikt întinse un picior ca din întâmplare şi pipăi sub laviţă: ceva era ascuns acolo. Părea o cutie.

— Ştii, citeşti prin cărţi: *fleur d'orange*, feerie... flori prinse în talie... fum de tămâie...

— Da, toate astea încep cu litera „fert", zise Benedikt. Am observat că nu poţi să pricepi aproape niciun cuvânt cu „fert" ăsta.

Prin pâslari se distingea greu ce fel de cutie era şi unde avea capacul. Ce mai: fără cârlig e ca fără mâini.

Varvara Lukinişna plângea cu singurul ei ochi.

— ...altarul... corul... se cunună roaba lui Dumnezeu... policandrul...

— Da, da. Nu pricepi o vorbă!

Benedikt băgă şi al doilea picior sub pat îşi trase pâslarul spre călcâi şi îl scoase. Obiala i se agăţă, probabil nu fusese legată cum trebuie; nu, mai bine să-şi scoată ambii pâslari. Doamne, ce incomod era fără mâini! Ca să-ţi scoţi primul pâslar, trebuie să-l ţii de călcâi cu al doilea, iar ca să-l scoţi pe al doilea, trebuie să-l ţii cu primul; dar dacă pe primul l-ai scos, atunci e scos. Cu ce să-l mai ţii pe al doilea? lată o problemă ştiinţifică şi

până acum nu găsise rezolvare în nicio carte. Iar dacă mergi pe observaţii din natură, trebuie să-ţi freci picioarele ca o muscă; dar atunci picioarele ţi se încurcă: nu mai ştii care-i primul, care-i al doilea, un-doi şi încălţămintea a zburat.

— ...mi-a trecut tinereţea fără dragoste! plângea Varvara Lukinişna.

— Da, da, aprobă Benedikt.

Acum trebuia să-şi desfacă obielele: se încurca în ele şi îl deranjau.

— Ia-mă de mână, prietene!

Benedikt ghici aproximativ unde era mâna Varvarei Lukinişna, o luă şi o ţinu aşa. Acum avea mâinile ocupate, nu mai avea cu ce să-şi ajute picioarele. Aşadar, trebuia să-şi rotească piciorul, ca să desfăşoare obiala şi, pe măsură ce se desfăşura, trebuia s-o ţină cu celălalt picior. Asudă, istovit.

— Nu mai tremura aşa, prietene! E prea târziu! Soarta n-a vrut să ne încrucişăm paşii...

— Da, da, aşa e. Şi eu am observat.

Un picior gol e mult mai agil decât unul încălţat. Parcă ar fi avut ochi în tălpi! Uite peretele cutiei, aspru, dar fără aşchii: coaja de mesteacăn nu are aşchii, nu e fibră de lemn, ci scoarţă! Şi nu se pot face cutii din orice scoarţă: dacă e mai subţire, e luată pentru scris, iar dacă e mai groasă, se fac deja coşuri din ea; ştim şi noi ceva tâmplărie; uite şi capacul, acuma trebuia să ridice capacul cu degetele...

— Şi dumneata eşti emoţionat. Prietene! Oare...?

Benedikt strânse mai tare mâna sau ce-o fi avut acolo Varvara Lukinişna, ca să se sprijine mai bine; îşi răsfiră degetele de la picioare, întinse degetul mare şi ridică capacul. Aaaa-ha! Gata!

...Deodată, ochii i se întunecară, sări în sus şi căzu, apucându-se de ceva: un cârcel, fir-ar al naibii! Uitase că picioarele în niciun caz nu-s mâini!

...A trecut. Ufff!

Varvara Lukinişna zăcea nemişcată, cu ochiul deschis, uitându-se în tavan. Mirat, Benedikt se uită mai de aproape. Ce-o fi asta? O apăsase cu cotul în ceva... nu-şi dădea seama în ce. O lovise oare...?

Stătu şi aşteptă.

— He-eei! o strigă.

Tăcere. Nu cumva a murit? Să ştii că a murit! Doamne! Dar de la ce? Ce neplăcut... Să mori nu-i totuna cu a te juca de-a mortul.

Mai stătu pe taburet, cu capul plecat. Nu era bine... Lucraseră împreună. Îşi scoase căciula. Şi doar nu era femeie bătrână, ar fi putut să mai trăiască. Să copieze cărţi. Să sădească napi.

Rude parcă nu avea — cine o s-o înmormânteze? După ce obicei? După al nostru, sau cum se făcea la Foşti?

Pe mămuca o înmormântaseră după obiceiul Foştilor. Întinsa. După obiceiul nostru, se scot măruntaiele, se îndoaie genunchii, se leagă mâinile şi picioarele împreuna, se fac figurine din lut şi se pun în mormânt. Benedikt nu făcuse niciodată aşa ceva, pentru că întotdeauna se găseau amatori care să dea fuga; el doar stătuse deoparte, la perete, şi privise cu tristeţe.

— Teteria! strigă el spre uşă. Vino-ncoa'.

Degeneratul veni plin de entuziasm: în izbă era cald.

— Teteria... Uite, a murit femeia asta. O colegă. Am venit să vizitez o colegă... şi ea tocmai acuma a murit. Ce trebuie făcut? Îm...?

— Bun, începu Teteria să se agite. Trebuie să-i pui mâinile pe piept, încrucişate. Uite aşa... Nu aşa! Unde îi e pieptul...? Naiba s-o ştie... Trebuie să fie mai jos de cap... mâinile încrucişate, în mâini, fireşte, o iconiţă; închide-i ochii... unde-i sunt ochii...? A, unul este! Spartak - ŢSKA, unu la zero; leagă-i falca; unde-i e falca?! Unde dra... n-are importanţă. O laşi să stea aşa, iar tu chemi lumea,

oferi plăcinte, blinele şi aşa mai departe, şi mai ales ai grijă să fie băutură căcălău.

— Bine, pleacă, mai departe ştiu.

— Important e să fie vinegretă, cât mai multa vinegretă! Roşie, ştii, din aia cu ceapa! Eh!

— Ieşi afară! striga Benedikt.

Îi puse mâinile încrucişate, daca alea erau mâini, îi închise ochiul... o fi nevoie să-i puna şi o pietricică — de unde pietricele iarna? — acum o icoană... Adică din alea care se desenează pe scoarţă? Un idol din ăla?

Lumânarea albăstruie din seu de şoarece tremura pe masă; Varvara însăşi o aprinsese. Deschise uşiţa cuptorului, unde erau vreascurile: focul pâlpâia, dansa. Varvara pusese vreascuri în cuptor; aţâţase focul, iar acum el arde în van şi ea nu mai este. Mai aruncă o aşchie, ca să înteţească focul, să se facă mai multă lumină în izbă.

Pe masă, un teanc de foi din scoarţă de mesteacăn, un condei, o călimară: îşi fierbea singură ruginţ pentru cerneală, îşi ascuţea singură condeiele, îi plăcea să fie totul în ordine... Lucrul făcut în casă, spunea ea, e mai bun decât cel de la stat. Vino pe la mine, să-ţi dau supă, spunea, că nu se compară supa de stat cu cea de casă... Nu venise, se temuse de crestele ei...

Ah, clipa asta, ah, tu, luptă amară...
Fiarbă berea cu malţu-n poloboc;
Viaţa putea fi zbor de aripă uşoară
Dar ceru-a copleşit-o cu ploi şi nenoroc...[30]

Benedikt începu să plângă. Lacrimile îi ardeau ochii, se adunau repede-repede, se revărsau peste margini, curgeau şi i se opreau în barbă. Le şterse cu mâneca. Fusese o femeie bună. Întotdeauna îţi dădea din cerneala ei, dacă ţie ţi se termina. Îţi explica unele cuvinte. Calul, spunea ea, nu este şoarece — vorbe de aur. Un idol în mâini...

Trăgându-şi nasul, Benedikt se aşeză la masă, luă o scoarţă de mesteacăn şi o întoarse. Îi trebuia un idol... Luă condeiul — de mult nu mai ţinuse unul în mână. Un idol. Cum se desenează...

Desena un cap înclinat. În jurul capului, bucle: blam, blam, blam. Cam ca litera C, numită ştiinţific „slovo“. Aşa... Un nas lung. Drept. Faţa. Pe obraji, favoriţi. Îi umplu, ca să pară mai groşi. Două puncte, ochii. Aici un cot. Şase degete. De jur împrejur, fuf, fuf, fuf: ăsta ar fi caftanul.

Semăna.

Îi puse idolul în mâini.

Stătu şi se uită.

Deodată, simţi cum parcă ceva îi plesneşte în piept, cum îi explodează ca un butoi cu cvas: începu să scâncească, să tremure, să ofteze, să urle. Îşi amintea de mămuca? De viaţa Iui? De primăveri trecute? De insule pe mare? De drumuri nebătute? De pasărea albă? De visele nopţii? Întreabă, n-o să-ţi răspundă nimeni!... Îşi suflă nasul şi îşi puse căciula.

Da. Da. De ce am venit, de fapt...? A, cartea...! Unde i-o fi cartea? Benedikt se aşeză în genunchi şi se uită sub laviţă, luminând cu o lumânare. Uite şi cutia. O scoase şi începu să scotocească prin ea: fleacuri muiereşti, nimic de valoare. Nicio carte. Mai lumină — nimic, gunoiul obişnuit. Pipăi adânc cu mâna peste tot — nimic.

Pe cuptor. Nimic.

După cuptor. Nimic.

Sub cuptor. Nimic.

În cămară — lumină — numai ruginţ; cu o mână sigură, apucă cârligul — ce mult mai comod este dacă foloseşti cârligul! — şi împunse peste tot. Nimic.

Poate masa are vreun sertar — nu are; taburetul, vreun fund dublu? Nu. Se opri şi îşi plimbă ochii prin izbă. Magazia! Dădu fuga cu lumânarea în magazie — tot nimic. Baie nu avea, nu avea pentru cine să facă baie. Se întoarse în izbă.

Salteaua! Băgă mâinile pe sub Varvara; îl deranja; pipăi toată salteaua; îl deranja; o trase pe jos, ca să nu-l mai deranjeze; pipăi salteaua, perna, le împunse cu cârligul; controla cu degete grăbite pătura, pernuţa din pene de corb — nimic.

Podul! Unde-o fi chepengul? Uite-l. Se urcă pe taburet şi, în grabă, o lovi uşor pe Varvara, căreia îi căzu idolul din mâini. Se aplecă şi i-l îndesă din nou, undeva pe la mijloc.

În pod nimic. Doar lumina lunii, ca o pânză sfâşiată, pătrunzând prin geamlâc.

Ar trebui să-l închidă: e an bisect, nu se ştie...

Luna strălucea, vântul vuia, norii fugeau pe cer, copacii se mişcau. În aer mirosea a apă. Ce, iar era primăvară? Şi pustiu, şi lipsă de sens, şi un freamăt — cădeau fire de fân din tavan, se usca acoperişul. Nu, mai era ceva.

A! forfoteau şoarecii. Forfotă de şoareci. Avea şoareci în izbă. Viaţă, şoricească alergătură.

Mâna ei o fi frumoasă,
O avea pat de jăratec,
Dar noi, frate, hai s-o ştergem,
Să fugim cât mai departe!

Benedikt se întoarse la sanie; Degeneratul se uită la el întrebător. Benedikt ridică piciorul şi îl lovi, îl lovi, îl lovi pe Terentii Petrovici până nu-şi mai simţi piciorul.

Ъ - *Er*

Există o regulă bună: nu laşi o vită în casă, că se învaţă. Câinelui din curte îi faci o cuşcă, acolo să stea, să păzească gospodăria.

Dacă vreunui guguştiuc i se face milă de el, că îngheaţă, săracul, sau cine ştie ce, şi îl lasă în

casă peste iarnă, în niciun caz câinele n-o să se întoarcă în cuşcă, pentru că i-a plăcut în izbă. Nici nu te întorci bine cu spatele, că se şi strecoară înapoi.

Este o regulă ştiinţifică, aplicabilă la orice animal; la fel e şi cu Degeneraţii. Unde e locul degeneratului? În grajd. Deoarece este o vită, iar vita trebuie să stea în curtea vitelor, după cum o arată şi numele.

Uite, şi Teteria: fusese lăsat în case de oameni de vreo două ori: mai întâi îl nărăvise Nikita Ivanîci, îl aşezase la masă, îi ceruse opinia; pe urmă lui Benedikt îi venise să-l cheme înăuntru atunci, la Varvara — uitase, de prea multă tulburare sufletească — şi acuma prinsese gust şi una-două voia în casă.

La început căuta pretexte: ajuta la ceva, deschidea uşa, îi făcea un compliment soacrei, un compliment Olenkăi, apoi venea să dea sfaturi la bucătărie, vezi Doamne, ştiu eu o reţetă de uscare a ciupearcilor, clasa întâi! Dar noi uscăm ciupearci de pe vremea lui Papura Vodă, le uscăm şi o să le uscăm până în Ziua de Apoi! Se agaţă pe o sfoară şi se usucă! Ştiinţa nu aduce aici nimic nou.

Apoi se făcu că vrea să asculte indicaţiile socrului: cum să-şi pună zurgălăii ca să zornăie mai tare în mers; ce cântece să cânte pe drum, vesele ori de jale; apoi, pe nesimţite, deveni mai-marele grajdului şi începu să strige porunci: Hei, curăţaţi bălegarul acolo! Şi nu peste multă vreme se făcu comod în casă. Auzeai: Terentii Petrovici încolo, Terentii Petrovici încoace.

Benedikt bătu din picior, se rugă, se umili, strigă, ameninţă, îl trase de mâneci pe socru: Nu, Benia, lasă-l, cum să ne descurcăm fără Terentii Petrovici? Duce, aduce, ne distrează, face piure, laudă rumeneala obrajilor şi albeaţa feţei.

O vede pe Olenka cu bigudiuri, cu faţa smântânită, şi murmură ca pentru sine, de parcă nu s-ar putea abţine:

— Măiculiţă, ce femeie frumoasă!

Sania o conduce fluierând şi cântând: a împletit hamurile, a împodobit căpăstrul cu poze din scoarţă de mesteacăn: în mijloc a legat un desen cu un idol — cu mustăţi pe ambele părţi; la un capăt o femeie goală cu ţâţe, la celălalt o inscripţie: Terentii Petrovici Golovatîh, LA DISPOZIŢIA DUMNEAVOASTRĂ. A invitat-o pe Olenka să-i admire opera şi Olenka imediat: gata, Benedikt, sania asta e a mea! Tu ia-ţi alta! A scuipat, dar i-a dat ei sania, cu tot cu Teteria, era deja atât de furios, că nu-i mai venea nici să-l bată.

El s-a procopsit cu un Degenerat care se numea Ioachim, un bătrân care răsufla greu şi tuşea: pieptul îi hârâia şi îi şuiera întruna; picioarele îi tremurau, mergea preţ de vreo două garduri, apoi se oprea:

— Of, Doamne, Dumnezeul nostru... Păcatele noastre... Of, că nu mă mai ia Dumnezeu...

Şi tuşeşte, o tuse hârâitoare, umedă; apoi îşi drege glasul, scuipă; până nu-şi face numărul, nu-l urneşti din loc nici cu biciul.

— Fecioară Preacurată... şi patruzeci de mucenici... m-au uitat... M-a uitat Sfântul Nicolae... păcatele mele...

— Hai, moşule, hai, dă-i drumul! Scuipi acasă!

— Oof, că nu mă mai ia moartea... s-a mâniat Domnul...

— Înainte, cu cântec! Zi-i unul vesel!

— Hristooos a înviaaaat din moooooorţi...

Îi era ruşine: dacă-l vedea vreun cunoscut? Dacă începea să rânjească: uitaţi-vâ, ia uitaţi-vă la Benedikt! Ce mârţoagă are! De unde o fi luat-o? Sau mai rău, îi mai dă şi vreo poreclă!

Şi de ce se temea n-a scăpat: trecea cu Ioachim pe lângă puşkin — i se făcuse dor să-l vadă, cum stătea acolo — şi deodată apăru Nikita Ivanîci: se căţărase pe „totul pentru noi“ şi îi lua de pe ceafă o frânghie cu rufe, ca întotdeauna. Văzu

ruşinea lui Benedikt şi, după cum era de aşteptat, începu să strige:

— Da' cum de nu ţi-e ruşine, Benedikt! Să mâni un biet bătrân! Adu-ţi aminte al cui fiu eşti! Al Polinei Mihailovna! Unde s-a mai văzut aşa ceva?! Ajungeai mai repede pe jos!

Era atât de umilitor, că Benedikt se întoarse şi se făcu că nu-l vede, nu-l aude, iar acasă i se plânse socrului: uite. până şi Foştii mă arată cu degetul, îmi trebuie unul mai sprinten, o fac de râs pe mama! Daţi-mi-l înapoi pe Teteria, lua-l-ar naiba! Nu se poate, Teteria are alte treburi: a fost avansat ajutor de bucătar, curăţă napi, jumuleşte păsări, face vinegretă.

Şi i s-a dat cei mai simplu şi mai obişnuit Degenerat: nu avea nimic extraordinar şi se numea Nikolai.

Olenka umplea pernele cu puf alb; erau mai moi şi stăteai mai bine pe ele. Treabă nu era de făcut: nici de tăiat lemne, nici de cioplit. Nici să meargă pe jos nu avea nevoie, mai bine cu sania; de mâncat, încontinuu, poftiţi, aşa că Benedikt se rotunji sau, mai bine zis, se umflă. Deveni mai greoi. Şi asta nu atât din pricina mâncării, cât din cauza gândurilor grele. Parcă sufletul i-ar fi fost plin cu haine vechi, cârpe şi scame: îi era cald, îl mânca şi se sufoca. Fie că stătea întins sau în picioare, nu-şi găsea liniştea.

Trebuia să fie pe undeva nişte cărţi. Trebuia.

Ieşi în curte, pe iarba care abia de se zărea prin zăpadă, ca să-şi dezmorţească mâinile. Dacă se întâmpla să aibă ceva de rechiziţionat, mâinile aveau să-i fie astfel uşoare, agile şi îndemânatice, ca să nu i se înţepenească cârligul, ci să zboare şi să nu se vadă unde se termina mâna şi unde începea cârligul.

Socrul însă tot îi mai făcea reproşuri că era neîndemânatic, că a omorât un guguştiuc. Îl întâlnea pe coridor şi clătina din cap cu dojană, cu regret: ai-iai-iai-iai-iai...

— Căci de ce e cârligul cârlig? Este cârlig pentru că nu este o lance! Şi linia lui, dragul meu, vezi? E curbată! De ce? Pentru că omenia este, în profesia noastră, mai presus de orice. Înainte, fireşte, înainte regimul era dur: la cea mai mica discuţie hârşti! Şi gata. Atunci, se-nţelege, lancea era mai comod de folosit. Acum însă ni s-a trasat o altă linie: mai curbă, mai încovoiată, pentru că nu trebuie să-i omorâm, ci să-i tratăm. E multă înapoiere în societate, ţi-am explicat doar, şi arta piere. Dacă nu tu şi cu mine, cine să mai apere arta? Ei, vezi?

— Dar, tăticule, arta cere sacrificii, zicea Olenka luându-i apărarea lui Benedikt.

— Prima clătită întotdeauna iese ruptă, îl consola şi soacra.

— Iar îi dai cu clătitele! Tu altceva nu ştii: clătite şi iar clătite!...

Benedikt nu asculta, ci pleca, măcinat de un gând greu; îl fluiera pe Nikolai şi se trântea în sanie ca un sac de cartofi:

— La târg!

Nu-şi scotea roba, ci doar îşi lăsa gluga pe spinare. Roşu, impunător, mohorât, rătăcea pe lângă tarabele la care micii mârzaci îşi expuneau broşurile din scoarţă de mesteacăn, făcăturile lor neglijente. Oamenii amuţeau, se speriau când Benedikt trecea cu pas greu, împovărat de gânduri, cu priviri întunecate de nopţi nedormite, cu fălci îmbuibate şi ceafă groasă — îl strângea gulerul. Ştia că e înspăimântător. Las' să fie. Lua o broşură, o răsfoia dispreţuitor, mârzacul bălmăjea că trebuia să plătească întâi... Îi arunca o asemenea privire, că mârzacul nu mai bălmăjea nimic.

Pe asta o citise. Şi pe asta o citise. Asta ce-i? O citise, şi pe toată, nu doar fragmente, ca aici.

— Unde e textul complet? Trebuia să fie textul complet, hoţilor! urla, bătând cu degetul în scoarţa de mesteacăn, la mârzacul care stătea ca o vrabie zgribulită. Şi aici furaţi, ce popor nenorocit!

Aici sar un capitol, dincolo se opresc la jumătatea cuvântului, mai încolo încurcă versurile!

— Statul nu are destulă scoarţă, murmura un mârzac înfricoşat, nu are cine să muncească...

— Gurrra!!!

Uneori mai dădea peste ceva ce nu citise: rânduri cu aspect de ruginţ, strâmbe, cu greşeli pe fiecare pagină. A citi aşa ceva era totuna cu a mânca pământ cu pietre. O lua. Îi făcea greaţă să se uite la ea, dar o lua.

Seara, aplecat, plimbându-şi degetul peste găurile şi asperităţile scoarţei, mişcând din buze, încerca să descifreze cuvintele; se dezobişnuise de scrisul de mână, se încurca; ochii îi tânjeau după paginile egale, uşoare, scrise negru pe alb, clar şi curat, ale cărţilor arhetipărite; iar scribul, se pare, copiase neglijent — erau pete şi ştersături. Dacă ar afla cine era, l-ar băga cu capul într-un butoi!

Privirile ne stau lipite de tribune
Şi-n liniştea respectului de stat
Noi auzim discursul care spune
Că toţi suntem egali în veacul luminat!

(Pată) (pată) (pată)
(Pată) ...în suflet ce simţim noi arătăm
Iar inima, ca şi carnetul de partid,
Forţă ne dau, cu hotărâre să votăm![31] (pată)

Ei? Poezia făcea cel mult un şoarece-jumate şi ei luau doisprezece. Şi asta e tot hoţie. Benedikt, ce-i drept, nu plătise nimic: i-o dăduseră pe gratis.

Încercă să recitească din cărţile vechi, dar nu mai era acelaşi lucru. Nu mai simţea nicio emoţie, niciun freamăt, nicio anticipare. Ştii întotdeauna ce se întâmplă mai departe; dacă e o carte nouă, necitită, te trec şapte ape de emoţie: îl prinde sau nu-l prinde?! Şi ea ce-o să-i răspundă?! Găseşte comoara? Sau ajung hoţii înaintea lui?! Dar aşa, ochii îţi alunecă pe pagină şi ştii: o găseşte; îl

prinde; se căsătoresc; o sugrumă; şi aşa mai departe.

Noaptea, foindu-se fără somn în aşternutul moale, se gândea. Îşi imagina orăşelul, străzile, izbele, guguştiucii, trecea în revistă feţele cunoscute. Ivan Viţelîci — o avea vreo carte? Dar el nici nu ştia literele. Cum aşa: nu ştie să citească, dar are o carte? Se întâmplă? Se întâmplă. În loc de capac pentru supă... Sau pentru presat ciupearcile în butoiul cu sare... I se urcă sângele la cap, avea gânduri rele cu Ivan Viţelîci. Să încerce o rechiziţionare? Ivan Viţelîci nu are picioare, tălpile îi ies direct de la subraţ. E nevoie de un cârlig scurt, cu mâner gros. În schimb, are mâini puternice. Deci nu merge cu unul scurt...

Iaroslav — să-l verifice pe Iaroslav? Învăţaseră să citească şi să socotească împreună. El, dacă ascunde ceva, nu recunoaşte. Se gândi la Iaroslav. Îl vedea cum intră în izbă şi zăvorăşte uşa. Se uită în jur. Se duce la fereastră pe vârfuri, dând uşor prapurele deoparte: nu cumva trage careva cu ochiul? Acum la cuptor... Bagă o lumânare înăuntru, să lumineze... Acum Ia laviţă... Iar se întoarce, de parcă ar simţi ceva. Se opreşte... Se apleacă să scoată o cutie de sub laviţă... Scotoceşte în cutie, scotoceşte... mută dintr-o mână într-alta... Benedikt se încordă şi văzu parcă aievea, doar că oarecum ca prin ceaţă, imaterial. Lumânarea licăreşte, tremură: Iaroslav atârnă în aerul crepuscular ca o umbră în vis şi scotoceşte, scotoceşte... I se vede spinarea imaterială prin cămaşa ţesută în casă, omoplaţii imateriali i se mişcă, el caută ceva; vertebrele i se mişcă de-a lungul şirei spinării ca nişte gogoloaie de umbră...

Benedikt privea prin întuneric cu ochii larg deschişi; era doar întuneric, nu era nimic în el, nu-i aşa? Şi totuşi, uite-l pe Iaroslav, care i se lipise atât de tare de ochi, încât nu-l mai putea dezlipi! Oricât s-ar fi sucit pe perne, oricât s-ar fi sculat să fumeze ori să se ducă la latrină sau în altă parte — peste

tot, Iaroslav, Iaroslav... Îţi spui: nu mă mai gândesc la Iaroslav. Nici nu ştiu cine e! Dar nu, cum să nu ştiu, uite, aia e spinarea lui, uite cum scotoceşte... Îţi petreci toată noaptea fără să închizi un ochi, te scoli, întunecat ca un nor de furtună, la masă nimic nu ţi se pare gustos, nimic nu e cum trebuie, guşti o bucăţică şi o arunci: nu, nu... Izbucneşti: ce-ar fi să-l verificăm pe Iaroslav, îi spui socrului, iar el e nemulţumit, zgreapţănă podeaua, te priveşte cu reproş: mereu cu mărunţişuri, ginere, mereu eviţi ce-i mai important...

Către vară, cârligul îi zbura ca pasărea; Iaroslav fusese verificat — nu se găsise nimic, Rudolf, Mîmria, Cecilia Albertovna, Trofim, Şalva — nimic; Iakov, Vampirul, Mihail, celălalt Mihail, Lealea-şchioapa, Evstaki — nimic. Cumpără de la târg *Tabelele lui Brandis* — numai cifre. Dacă-l prinde pe Brandis ăsta, îl bagă cu capul într-un butoi.

Nimeni în jur. Nimic. Doar un viscol bisect în suflet: alunecă şi se lipeşte, se lipeşte şi alunecă, şi vuietul surd al viscolului e asemeni unor glasuri îndepărtate, nefericite, ce se văietă încet, se plâng, dar nu ştiu niciun cuvânt. Sau ca în stepă — auzi? — bâjbâie în toate direcţiile, cu mâinile întinse, depravate; bâjbâie în toate direcţiile, dar pentru ele nu există direcţie; s-au rătăcit şi nu au cui să spună şi chiar de-ar spune, chiar de-ar întâlni o fiinţă vie, nimănui nu i-ar fi milă de ele, nimeni n-ar avea nevoie de ele. Şi nici nu ar recunoaşte această fiinţă, căci ele nu se pot recunoaşte nici pe ele însele.

— Nikolai! La puşkin!

Viscolul crud aruncase un val de zăpadă pe capul înclinat, pe mâna îndoită a puşkinului, de parcă s-ar fi târât prin izbe străine şi ar fi scotocit prin cămări, luând tot ce găsea — dar ce găsea nu erau decât vechituri, zdrenţe — şi apoi s-ar fi târât afară, strângând zdrenţele astea la piept; din cap îi cădea fân mucegăit, îi tot cădea...!

Ce-i, frate puşkin? Şi tu, pesemne, ai păţit la fel? Şi tu te-ai sucit şi răsucit noaptea, mergând cu paşi grei pe podele scrijelite, împovărat de gânduri?

Şi tu ai înhămat la sanie cel mai rapid armăsar şi ai pornit măcinat de dor, fără ţintă, pe câmpiile înzăpezite, ascultând zornăitul clopoţeilor abătuţi şi cântecul sfâşietor al vizitiului?

Ai ghicit trecutul, te-ai temut de viitor?

Te-ai înălţat mai sus decât columna? Şi în timp ce te înălţai, în timp ce te vedeai şi slab, şi feroce, şi jalnic, şi triumfător, în timp ce căutai ceea ce căutăm toţi — o pasăre albă, o carte importantă, un drum pe mare — nu se dădea căcăciosul, nenorocitul, lingăul, zeflemistul, viermele folositor de Terentii Petrovici la nevastă-ta? Nu i se auzea pălăvrăgeala seacă, obscenă, prin toate încăperile? Nu o ispitea el cu tot felul de minuni interesante? „Ştiu eu un loc, Olga Kudeiarovna... O apă-pinzină sub pământ... Arunci un chibrit şi paf! sărim în aer... Aţi vrea?" Hai, frate, s-o ştergem!

Spune-mi, puşkin! Cum să trăiesc? Te-am cioplit dintr-un buştean cu mâna mea, ţi-am înclinat capul, ţi-am îndoit braţul, ca să-l aşezi pe piept şi să-ţi asculţi inima: ce a fost? Ce va urma? Fără mine ai fi un trunchi fără ochi, un simplu buştean, un lemn oarecare în pădure; ai trosni în vânt primăvara, ţi-ar cădea ghindele toamna, ai scrâşni iarna şi nimeni nu ar şti nimic despre tine! Dacă n-aş fi fost eu, nici tu n-ai fi fost! Cine cu puteri supreme m-a chemat din neagra zare? Eu te-am chemat! EU!

E drept, mi-ai ieşit cam strâmb, ai creştetul cam plat şi cu degetele e ceva în neregula şi nici picioare n-ai, văd şi eu asta, că mă pricep la tâmplărie.

Dar cum eşti, eşti, rabdă, copile, cum suntem noi, aşa eşti şi tu, nu altfel!

Tu eşti totul pentru noi, iar noi pentru tine, alţii n-ai! Nu ai alţii! Aşa că ajută-mă!

Ы - *Erî*

— Daţi-mi cartea, scânci Benedikt. Nu mâ păcăliţi, daţi-mi cartea!

Nikita Ivanîci se uită la Lev Lvovici, de la Disidenţi, iar Lev Lvovici, de la Disidenţi, se uită pe fereastră. Era o seară de vară, luaseră prapurele din geam si prin fereastră se vedea departe.

— E încă devreme.

— Cum devreme? Deja apune soarele.

— Pentru tine e devreme. Tu încă nici alfabetul nu ţi l-ai însutit. Eşti un sălbatic.

— Stepă peste tot..., zise Lev Lvovici printre dinţi, pentru sine.

— Eu nu mi l-am însuşit?! se revoltă Benedikt. Eu?! Păi cu... Eu... Pai ştiţi câte cărţi am citit eu? Câte am copiat?!

— Pot să fie şi o mie...

— Mai multe!

— ... şi o mie, tot aia e. Nu ştii să citeşti cu adevărat, cartea nu-ţi e de niciun folos, nu e decât un freamăt, o culegere de litere. Alfabetul vieţii, pe ăsta nu ţi l-ai însuşit!

Benedikt înlemni. Nu ştia ce să spună. Să i se spună o asemenea minciună gogonată chiar aşa, în faţă: tu nu eşti tu, nu eşti Benedikt, nu trăieşti pe lumea asta şi... nu mai ştiu ce.

— Pai cum aţi spus... Cum aşa? Alfabetul... Avem „az“... „slovo“, „mîslite“... şi „fert“...

— Este şi „fert“, dar mai sunt şi „theta“, „iat“, „ijiţa", există sensuri inaccesibile pentru tine: sensibilitate, compasiune, mărinimie...

— Drepturile individului, grăi Lev Lvovici, de la Disidenţi.

— Cinste, dreptate, agerime a spiritului...

— Libertatea cuvântului, libertatea tiparului, libertatea de asociere, zise Lev Lvovici.

— Întrajutorarea, respectul faţă de alţi oameni... Sacrificiul de sine...

— Aici se simte deja un iz! strigă Lev Lvovici, ameninţând cu degetul. Un iz! Nu este prima dată când observ încotro vă îndreptaţi, cu toată povestea asta cu păstrarea monumentelor! Chestia asta deja pute!

În izbă, ce-i drept, cam puţea. Era o observaţie justă.

— Nu există „theta“, obiectă Benedikt.

Îşi recapitulă în minte tot alfabetul, speriat că poate sărise ceva, dar nu, nu sărise, ştia alfabetul perfect, pe dinafară, iar cu memoria stătuse întotdeauna foarte bine.

— Nu există „theta“, după „fert“ vine direct „her“ şi aici ne oprim. Nu-i.

— Şi nici n-o să fie, nu mai aştepta, se răţoi din nou Lev Lvovici. Iar dumneata, Nikita Ivanovici, zadarnic semeni obscurantism şi superstiţii. Acum, ca de altfel întotdeauna, este nevoie de un protest social, nu de tolstoisme. Nu este prima dată când remarc asta la dumneata. Eşti un tolstoian.

— Eu...

— Tolstoian, tolstoian! Nu mă contrazice!

— Dar...

— Noi doi, bătrâne, suntem de o parte şi de alta a baricadei. Dumneata tragi societatea înapoi. „În chilie sub un brad.“ Eşti dăunător societăţii. Se simte un iz! Iar acum important este să protestăm, important este să spunem nu! Îţi aminteşti — când a fost asta? — îţi aminteşti când m-au chemat să muncesc la drumuri?

— Ei?

— Am spus nu! Trebuie să-ţi aminteşti, erai de faţă.

— Şi nu te-ai dus?

— Ba da, cum să nu mă duc, m-am dus. M-au obligat. Dar am spus nu!

— Cui i-ai spus?

— Dumitale, dumitale ţi-am spus. Trebuie să-ţi aminteşti. Eu consider că asta e foarte important, să spui, la momentul potrivit: Nu! Protestez!

— Dumneata protestezi, dar de dus, te-ai dus?

— Ai văzut dumneata pe vreunul să nu se ducă?

— Iartă-mă, dar ce rost are... dacă nu te aude nimeni...

— Dar, dacă-mi îngădui, activitatea dumitale ce rost are? Stâlpii ăia?

— Cum adică? Păstrarea memoriei!

— În legătură cu ce? A cui? Nu e decât un sunet! O vibraţie a aerului! Uite, avem aici un tânăr, zise Lev Lvovici strâmbându-se la Benedikt. Să ne răspundă tânărul acesta, care cunoaşte literele atât de strălucit: ce scrie pe stâlpul ridicat lângă izbuşoara noastră, printre brusturi şi urzici, şi de ce?

— E apucătoare, îl corectă Benedikt.

— N-are importanţă, eu sunt obişnuit s-o numesc urzică.

— N-ai decât s-o numeşti şi oală. E apucătoare!

— Ce contează?

— Bagă mâna în ea şi o să afli.

— Lev Lvovici, interveni Nikita Ivanîci, poate că tânărul are dreptate. Cei de astăzi fac diferenţa între urzică şi apucătoare; noi doi n-o facem, dar ei da.

— Nu, să am iertare, se stropşi Lev Lvovici, n-am orbit încă, hai să lăsăm mistica: eu văd urzică şi voi afirma că este urzică.

— Păi bine, Lev Lvovici, urzica-i urzică! Iar apucătoarea este apucătoare, dacă vă apucă, o să vedeţi că e apucătoare. Din urzici se poate face ciorbă, o ciorbă cam proastă, dar se face. Ia încercaţi să faceţi din apucătoare! Nu faci ciorbă din aşa ceva! Nu-uuu, râse Benedikt, niciodată n-o

să iasă supă din apucătoare. Auzi, urzică! Nici vorbă să fie urzică. De unde şi până unde. E apucătoare. Asta-i tot. Nimic altceva decât apucătoare.

— Bine, bine, îl opri Lev Lvovici, şi ce scrie pe stâlp?

Benedikt scoase capul pe fereastră, îşi miji ochii şi le citi Foştilor tot ce era pe stâlp: „Porţile lui Nikita“, şapte cuvinte obscene, un desen obscen, Gleb plus Klava, alte cinci cuvinte obscene, „Aici a fost Vitea“, „Nu ieste fericire în vieaţă“, trei măscări, „Zahar este un câine“ şi încă un desen obscen. Le citi pe toate.

— Poftiţi, întreaga inscripţie, cu alte cuvinte întregul text, exact aşa cum e. Şi nu e niciun „theta“ acolo. „Her“ câte vreţi, unu, doi... opt. Ba nu, nouă, al nouălea e în „Zahar“. Dar niciun „theta“.

— Nu există acolo „theta“ al dumitale, întări şi Lev Lvovici.

— Ba da! strigă Fochistul scos din minţi. „Porţile lui Nikita“ sunt „theta“ al meu către voi, către toată lumea! Ca să amintească de trecutul slăvit! Cu speranţă pentru viitor! Toate, toate o să le restaurăm, să începem cu lucrurile mărunte! E un întreg strat al istoriei noastre! Aici a fost Puşkin! Aici s-a cununat!

— A fost puşkinul, confirmă Benedikt. Chiar aici, în hambar, l-am început. I-am cioplit capul, braţul, totul era bine şi frumos. Dumneavoastră înşivă ne-aţi ajutat să-l transportăm, Lev Lvovici, ce, aţi uitat? Aveţi memorie proastă! Şi Vitea a fost aici.

— Care Vitea?

— Nu ştiu care, o fi fost Vitea-căzătorul, din Bulboaca de Sus, ori poate Vitiok al Ciucinilor, flăcău voinic, ceva mai tânăr ca mine; ori poate Vitea-şchiopul. Dar nu, ăsta nu cred că ajunge până aici. Nu, nu ajunge. El are picioarele răsucite, parcă are tălpile pe dinăuntru...

— Ce tot spui, care Vitea, ce-i cu Vitea...

— Păi uite, scrie pe stâlp, acolo, pe stâlp! „Pe aici a trecut Vitea! “ Că doar tocmai v-am citit!

— Dar asta nu are absolut nicio importanţă, a fost, a fost şi ce-i cu asta? Eu vorbesc despre amintirea...

— Păi da, a lăsat şi o amintire! De-aia a şi scrijelit pe stâlp! Ca să ştie toată lumea care trece pe aici, să ţină minte: a fost aici!

— Când o să înveţi să faci distincţia?! începu să urle Nikita Ivanîci, înroşindu-se ca focul şi lovind aerul cu pumnii. E un jalon, un jalon istoric! Aici s-au aflat Porţile lui Nikita, pricepi?! Neanderthal! Aici a fost un mare oraş! Aici a fost Puşkin!

— Aici a fost Vitea! strigă şi Benedikt, aprinzându-se şi el. Aici au fost Gleb şi Klava! Pe Klava n-o cunosc, Klava o fi stat poate acasă, dar Gleb a fost aici! A scrijelit o amintire! Şi gata... A! M-am prins! Ştiu care Vitea! E Viktor Ivanîci, cel care a îngropat-o pe bătrâna voastră. Organizatorul. Sigur el şi nimeni altul! Victor Ivanîci.

— Viktor Ivanîci n-o să se apuce niciodată să scrijelească prostii pe stâlpi, protestară Foştii, este absolut exclus... E greu şi să-ţi imaginezi aşa ceva...

— De ce să nu se apuce? De unde ştiţi dumneavoastră? Ce, el e mai prost ca dumneavoastră, sau ce? Dumneavoastră să scrijeliţi şi el nu? Despre porţi poţi să scrijeleşti orice, dar despre oameni în niciun caz, aşa-i?

Toţi trei tăcură o vreme, respirând pe nas.

— Gata, zise Nikita Ivanîci, ridicând palmele. Să ne liniştim. Acum, ai răbdare, acum mă adun şi-ţi explic. Bun. Într-o anumită privinţă, tu ai dreptate. Ceea ce contează este omul. Dar ce înseamnă asta? (Nikita Ivanîci îşi adună degetele la un loc.) Asta înseamnă că aceasta amintire — urmăreşte-mă cu atenţie, Benedikt! — poate să existe la diferite niveluri...

Benedikt scuipă.

— Mă luaţi drept prost! Parcă aţi vorbi cu un copil mic. Dacă e ditamai lunganul, normal că e la alt nivel. Ajunge să scrijelească până în vârf! Dacă-i mai scund, nu ajunge, comunică mai jos! Iar aici, la mijloc, este tocmai la înălţimea lui Viktor Ivanîci. El a făcut asta şi nu trebuie să existe aici niciun fel de îndoială.

— Stepă peste toooooot... , cântă fără niciun rost Lev Lvovici.

— Drumu-i nesfârşiiiiit! se bucură Benedikt, care ştia cântecul ăsta şi mereu îl cânta la drum sau poruncea Degeneraţilor să i-l cânte. În al stepei hăăăăău...

— Birjarul a muriiiiit!

Începură să cânte toţi trei, Benedikt bas, Nikita Ivanîci cam răguşit, iar Lev Lvovici cu glas înalt, din tot sufletul, impresionant până la lacrimi. Până şi Nikolai în curte fu atât de surprins, încât încetă să mai rumege iarbă şi râmase uitându-se la cântăreţi.

Frate drag, de răăăăău,
Nu mă pomeniiiiiiiii,
Şi-n al stepei hăăăău,
Să mă-ngropi, de-o fiiii![32]

Cântecul era atât de frumos, atât de duios, atât de uşor, într-un asemenea acord, atât de înaripat, încât izba afumată nu mai era o izbă, ci o poiană, parcă natura întreagă ridicase capul, se uita în jur, se minuna, asculta cu gura căscată şi îi curgeau lacrimile şiroaie! Parcă Pasărea-Prinţesă îşi întorsese ochii adoratori de la ea însăşi, încetînd să se mai admire, şi îi îndreptase spre ei, surprinsă! De parcă nu s-ar fi certat, înfierbântaţi, până mai adineauri, parcă nu şi-ar fi aruncat priviri furioase, nu şi-ar fi adresat grimase pline de dispreţ, parcă nu le-ar fi venit să-şi ardă reciproc pumni în gură, ca să nu se mai strâmbe, să nu mai bombăne printre dinţi, să nu se mai privească de sus! Dar n-ai cum

să rămâi supărat când cânţi: trebuie să deschizi gura egal, dacă te strâmbi, strici cântecul: pierzi ritmul, rămâi în urmă, ca şi cum ţi-ar fi scăpat ceva din mână şi s-ar fi prăpădit! Iar dacă strici cântecul, tu eşti prostul, tu eşti vinovat şi nimeni altul! Ceilalţi continuă, cântă egal, fără să se tulbure, şi tu le simţi de parcă te-ai fi îmbătat şi fi căzut cu faţa în noroi şi mori de ruşine!

Iar celorlalţi le spu-neeee,
Că-n step-am îngheţa-aaat!...

Lev Lvovici se opri din cântat şi începu să se dea cu capul de masă şi să plângă, de parcă ar fi lătrat. Benedikt se sperie, se întrerupse şi el şi rămase holbându-se la Fost, uitând şi să închidă gura; rămăsese deschisă la litera „on“, unde se oprise.

— Lev Lvovici! Liovuşka! începu să se agite Nikita Ivanîci, alergînd de colo-colo, trăgându-l pe plângăreţ de mâneci, luând cana, lăsând cana, luând prosopul, lăsând prosopul. Ei, ce-i cu dumneata! Liovuşka! Gata, ajunge! O să ne descurcăm cumva! La urma urmei, trăim, nu?

Lev Lvovici dădu din cap, apoi se lovi cu el de masă, în semn de împotrivire; nu voia să înceteze.

— Benia! Adu nişte apă! N-are voie să se enerveze, e bolnav de inimă!

ÎI dădură Fostului să bea, îl şterseră cu prosopul, îi făcură vânt la faţă cu mîinile.

— Cânţi frumos! îl consolă Nikita Ivanîci. Ai studiat sau aşa, pur şi simplu? E din familie?

— Probabil... Tata era dentist, suspină Lev Lvovici pentru ultima oară. Iar după mamă, mă trag din Kuban.

Ь - *Eri*

Se zice că un corp de femeie nu e niciodată prea mult; e cât se poate de adevărat. Olenka se lăţise pe toate părţile şi nimic nu putea fi mai frumos. Acolo unde fusese bărbia cu gropiţă, acum erau şapte bărbii. Avea şase rânduri de sâni. Stătea pe cinci taburete odată, trei nu-i ajungeau. Nu demult, lărgiseră uşa, dar se pare că se zgârciseră: trebuia lărgită din nou. Orice soţ ar fi fost mândru de ea. Benedikt privea însă toată această splendoare fără nici cea mai mică emoţie. Nu-i venea nici să se joace de-a ţapul cu ea, nici s-o gâdile ori s-o ciupească.

— Benedikt, tu nu înţelegi nimic din frumuseţea feminină; uite, Terentii Petrovici o preţuieşte... Du-te să dormi în altă cameră.

Ei, naiba s-o ia. La urma urmei, putea să-l strivească în somn. Benedikt îşi făcu un culcuş în bibliotecă. De acolo aproape că nu-i auzea sforăitul. Şi semnalul avea să vină mai repede.

Dormea îmbrăcat, renunţase să se mai spele: era plictisitor. După urechi i se adunase praf, mizerie, tot felul de gunoaie; creaturi încete, cu multe picioare, se plimbau de colo-colo noaptea, neliniştite, îşi făceau cuib; ce fel de creaturi nu se putea vedea, că erau după urechi. Şi picioarele îi erau transpirate şi lipicioase. Nu avea importanţă. Stai întins, ca un cadavru cald: urechile nu aud, ochii nu văd. E drept, pe mâini se spăla; era o cerinţă a slujbei.

...Şi unde-i focul ăsta clar,
de ce nu arde?

Te scoli, te duci la bucătărie, scoţi cu două degete o pârşoală din castron, iar cu al treilea iei untura de pe fundul vasului. Mănânci. Fără nicio emoţie. Ai mâncat-o — ai mâncat-o. Şi ce dacă? Ce să faci, să te apuci să joci de bucurie?

Dai la o parte prapurele de la fereastră — o ploaie măruntă şi deasă cade în băltoace; norii sunt

joşi, au acoperit tot cerul, ziua e întuneric, parcă nici n-ar fi răsărit soarele. Prin curte trece un rob. Şi-a acoperit capul să nu-l plouă şi ocoleşte băltoacele, ducând un sac cu făn Degeneraţilor, înainte — demult, ah, tare demult, într-o viaţă anterioară — înainte ai fi încercat să ghiceşti: o să alunece sau nu? O să cadă? Acum te uiţi plictisit: da, a alunecat robul. Da, a căzut. Dar nu mai ai bucuria dinainte.

Lampagiul trebuia să le aprindă, dar lampagiul doarme,
Lampagiul doarme, draga mea, dar eu nu-s vinovat...[33]

Din camera de dormit se auzeau pocnete şi bufnituri: Olenka şi Terentii Petrovici jucau domino şi râdeau. Altădată ar fi năvălit în cameră ca o furtună, i-ar fi învineţit mutra lui Terentii, i-ar fi scos câţiva dinţi şi l-ar fi dat afară din locuinţa familiei; şi Olenka ar fi primit ce merita: ar fi apucat-o de păr, de bigudiurile alea ale ei, şi ar fi izbit-o cu faţa aia smântânită de perete! O dată şi încă o dată! Şi încă! Ar fi călcat-o în picioare şi i-ar fi ars câteva în coaste, da, în coaste!

Acum însă nu-i păsa: n-aveau decât să se joace.

Stai culcat. Culcat. Culcat. N-ai nimic sfânt, n-ai inspiraţie. Nici viaţă, lacrimi sau iubire. O lună, jumătate de an şi deodată: puf! Parcă adie ceva. Ăsta e un semnal.

Te trezeşti brusc şi ciuleşti urechile. A venit, ori ţi s-a părut? Poate ţi s-a părut... Nu! Se aude iar! Mai limpede. Te ridici într-un cot şi stai cu urechea într-o parte, ascultând.

Şi parcă ţi se aprinde o luminiţă slabă în cap, ca o lumânare în spatele unei uşi întredeschise... Să n-o sperii...

Luminiţa s-a înteţit uşor, înc;8epe să se vadă în încăpere. În mijlocul încăperii nimic, iar în

nimicul ăsta, o carte. Paginile se întorc singure... Parcă ţi s-a apropiat de ochi, deja distingi scrisul...

Ţi se usucă gura, îţi bate inima, ţi se înceţoşează ochii: nu vezi decât cartea şi paginile ei se întorc, se întorc întruna! Ce se întâmplă în jurul tău nu vezi, iar dacă vezi, oricum nu are niciun sens! Sensul este acolo, în carte; numai ea e adevărată, vie, iar laviţa, taburetul, camera, socrul şi soacra, nevasta, ibovnicul său — ei nu sunt vii, sunt desenaţi! Sunt nişte umbre fugare! Asemeni umbrei unui nor ce fuge pe deasupra pământului şi dispare!

Ce fel de carte e aceea, pe ce stă, de ce se răsfoieşte, o fi răsfoind-o cineva? Îşi întoarce singură paginile? Nu se ştie.

O dată simţise impulsul şi se repezise să-l verifice pe Konstantin Leontici. Trecea pe lângă el şi simţise impulsul: dacă are...? Nu avea nimic, doar nişte viermoloi pe o vergea. Fusese un semnal fals.

Sunt semnale autentice şi semnale false: dacă semnalul e autentic, vedenia care îţi apare în minte devine mai puternică, mai densă, ca să spunem aşa; cartea devine mai grea, tot mai grea: la început este transparentă, apoasă, apoi se îngroaşă, hârtia ei este albă sau îngălbenită, aspră, se vede fiecare pistrui, pată ori zgârietură, ca atunci când te uiţi de aproape la piele. Priveşti şi râzi de bucurie, ca şi când te-ai pregăti să faci dragoste.

Şi literele la fel: la început alunecă, saltă ca nişte furnicuţe, apoi se aşază în rânduri egale, negre. Unele sunt deschise larg, desfăcute, parcă te invită: intră!

Uite, litera O - „on“, de pildă, este o lucarnă rotundă, priveşti prin ea pădurea răsunătoare de primăvară. Se vede până departe, vezi pâraie şi poieni, iar dacă ai noroc şi mijeşti ochii, vezi şi Pasărea Albă, mică, îndepărtată, ca o pată albă de lumină, П -„pokoi“, de pildă, e chiar o uşă, un prag de uşă! Şi ce e după uşa asta? Nu se ştie, poate o

viaţă nouă, nemaiauzită! Care nu a mai fost nicicând!

Sau Х - „her“, ori Ж - „jivete“ — astea, dimpotrivă, blochează drumul, nu te lasă să treci, barează şi închid trecerea: pe aici e interzis. Nu se poate!

Ц - „ţi“ şi Щ - „şcea“ au cozi, ca Benedikt înainte de nuntă.

Ч - „cerv“ e ca un scaun cu fundul în sus.

Г - „glagol“ e ca un cârlig.

Dacă semnalul e autentic, toate astea la un loc: şi hârtia, şi literele, şi pozele care se văd prin l…itere, şi şoaptele fugare, şi vuietul, şi adierea care se iscă la răsfoirea paginilor — prăfoasă, caldă — toate astea la un loc se îngroaşă în faţa ochilor tăi, te inundă, se revarsă asupra ta ca un val de aer şi atunci ştii: da! Asta e! Mă duc!

Şi într-o clipă cade, te părăseşte, rămâne pe pat toată greutatea, toată nepăsarea tulbure, balansarea grea, corpolentă, cărnoasă dintr-o parte în alta; nu mai există nici confuzie, nici lene, nici mlaştină sufletească lipicioasă, mâloasă; te ridici deodată, dintr-un salt, ca o sfoară întinsă, uşor şi sonor; ai un ţel în minte: ştii ce să faci, eşti adunat, eşti vesel!

Cade, cum spuneam, toată greutatea şi rămâne doar avântul! Doar sufletul!

Roba ţi se înfăşoară singură în jurul umerilor, ca o piele fermecată; gluga, apărător de nădejde, sare pe faţă: nu trebuie să fiu văzut, eu însă îi văd pe toţi! O armă puternică, ageră ţi-a crescut în mână: cârligul credincios, încovoiat, ca litera Г - „glagol“! Cu verbul arzi inimi de oameni! Cu un strigăt modulat, ca de pasăre, cu un gest al mâinii, îmi chem tovarăşii; sunt mereu pregătiţi!

Tovarăşi fermecaţi, regiment zburător! Îi chemi din curte, ori din galerie şi iată-i! Nu dorm, nu mănâncă, fiecare grupă ca un singur om! Gata, înainte! Războinici gravi, luminoşi, ne ridicăm şi zburăm, nici vânt, nici ploaie, nici zăpadă nu ne

împiedică, iar oamenii se dau la o parte din faţa noastră!

Îi înhăţâm şi îi luăm cu noi; îi salvăm. Dacă semnalul a fost autentic, îi luăm şi îi salvăm, pentru că se află acolo cu adevărat: Cartea. Ne-a chemat, ne-a ademenit, ne-a strigat, ne-a apărut într-o vedenie.

Iar dacă semnalul a fost fals, atunci nu găsim nimic. Cum a fost cu Konstantin Leontici. Nimic altceva decât gunoi.

Dar a ieşit prost cu Konstantin Leontici. De ce? Pentru că s-a dus Benedikt cu sania, întunecat, pierdut în gânduri, şi gândurile îi erau negre şi încărcate de lacrimi ca norii de toamnă, nori pe cer, nori în suflet, acelaşi lucru, cum ne învaţă şi felozofia. Ştia, fără să vadă, că ochii îi erau plini de sânge, că sub ochi avea cearcăne negre, adânci, că buclele i se întunecaseră şi i se lipiseră, încurcate, nespălate pe capul ce îi devenise plat, ca o lingură. Gâtul îi era şi el lipicios de atâta fumat, de parcă ar fi înghiţit noroi. Dădu colţul şi deodată simţi impulsul: acolo. În izba aia.

Pesemne că se lăsase în voia gândirii personale, cu alte cuvinte în voia distrugerii tehnicii: nu se gândise şi plecase singur, fără tovarăşi. Stai! îi strigă lui Nikolai; trase de hăţuri, oprindu-l: aşteaptă aici; îşi puse gluga şi împinse portiţa cu piciorul.

Instrucţiunile spun: a merge singur la rechiziţionare înseamnă gândire personală. Şi e o indicaţie corectă, că doar după foculeandri nu te duci singur! Foculeandrul ghiceşte că vine un om şi prinde glas şi se aprinde, prevenindu-i şi pe ceilalţi, nu? Şi dacă se dovedeşte a fi fals? Şi în meseria noastră e la fel: ştiinţa e una singură.

A urlat Konstantin Leontici şi s-a împotrivit şi l-a lovit îngrozitor de tare pe Benedikt la mână. În termeni ştiinţifici, a complicat rechiziţionarea.

Şi-a strigat vecinii — ei n-au venit, se ascunseseră. A rupt gluga şi l-a recunoscut pe

Benedikt şi, recunoscându-l, a ţipat şi l-a lovit peste faţă.

L-a zgâriat cumplit, de mai multe ori; ba chiar l-a dat jos. S-a agăţat zdravăn cu mâinile de cârlig: cârligul are două tăişuri, nu trebuie să îl apuci cu mâinile.

Nu pentru asta e făcut.

Cârligul e făcut ca să prinzi cartea, s-o agăţi, s-o tragi spre tine; nu e o lance. De ce e atât de ascuţit? Ca să fie periculos pentru guguştiuc, să ţină de carte când este rechiziţionată, dar toţi trag cu putere de carte, astfel încât cârligul se ascute. Dacă îţi pierzi capul şi nu îl ţii bine, într-o clipă poţi să-ţi retezi mâinile şi toate degetele, până la unul!

Este ascuţit cu multă putere şi pe dinafară şi pe dinăuntru, de aceea şi ai nevoie de practică pentru a apuca şi întoarce cu el; de aceea pe fiecare carte este câte o tăietură de cârlig, ca o rană. Un sanitar neîndemânatic poate să taie chiar o bucată din carte, iar acest lucru în niciun caz nu este permis, nu este permis să ucizi arta. Dacă lucrezi bine, curat, se poate trage cartea dintr-o singură mişcare, astfel încât abia dacă îi rămâne un semn discret.

De aceea se lucrează în grupe, sau în brigăzi: un tovarăş rechiziţionează cartea, iar ceilalţi îşi folosesc cârligele ca să îi prindă de haine ori de guler pe guguştiucii din izbă şi să-i imobilizeze în cârpe.

Şi mai e bun la ceva cârligul: dacă guguştiucul e recalcitrant, atunci îi tragi una peste picioare cu el, ca să se prăbuşească dintr-odată, iar pentru acest caz există întotdeauna la îndemână un set de coarne. Şi acesta este un instrument profesional, dar mai simplu, seamănă cu litera У - „uk“, sau cu o furcă. Când cineva cade, îl ţintuieşti imediat la pământ ţinându-i furca la gât, ca să fii sigur că nu se ridică.

Înainte, sanitarilor li se dădea şi o lance. O împunsătură şi gata cu guguştiucul; dar acum nu,

acum suntem umani.

Sanitarul este obligat să fie îngrijit, trebuie să aibă întotdeauna mâinile curate. Pe cârlig rămâne mereu murdărie de la guguştiuc: ba puroi, ba vomă, ba cine ştie ce; mâinile trebuie să fie curate. De aceea, Benedikt se spăla întotdeauna pe mâini.

Pentru că, după rechiziţionare, vei ţine cartea în mîini. În sanie, pe drumul de întoarcere.

În general şi în ansamblu, cam aceasta este tehnologia, sau metodologia, sau organizarea ştiinţifică a muncii; pare simplu, dar nu este deloc. În izbă e strâmt şi întuneric, vă împiedicaţi unii de alţii — mulţi se plâng de asta.

Aşa că gândirea personală nu-şi are locul aici, iar Benedikt, ca întotdeauna, se lăsase în voia ei. Şi fusese rănit de Konstantin Leontici; şi pe mâini, şi pe faţă, şi pe piept; îşi scrântise şi un picior. Şi, ce era mai rău, în zadar: fusese un semnal fals, nu avea cărţi.

Era Sărbătoarea de Octombrie, Konstantin Leontici se pregătea să se ducă Ia numărătoarea anuală, îşi spăla nişte zdrenţe în albie — pantaloni, o cămaşă. Ei, ce-o să fie, n-o să-l numere mârzacii pe Konstantin Leontici, un guguştiuc mai puţin. O să menţioneze în scriptele oficiale: luat la tratament.

La urma urmei, nu-i poţi număra pe toţi, mârzace.

În luna decembrie, în cel mai întunecat moment al anului, Olenka născu tripleţi. Soacra se duse să-l cheme pe Benedikt să se uite la plozi, îl felicită. El stătea întins, pustiit şi încordat, aşteptând semnalul; acesta nu venea. Bine, atunci se va duce să se uite.

Trei copii: unul părea a fi fată, plăpândă, scâncea. Altul parcă ar fi fost băiat, dar nu puteai să-ţi dai seama de la început. Al treilea, ei bine, nu te puteai lămuri ce era. Arăta ca un ghem păros, cumplit la vedere. Rotund. Dar cu ochi. Îl luară în braţe să-l legene şi îi cântară „nani, nani, puiul

mamii“ dar el se smulse, sări pe jos, se rostogoli şi dispăru într-o crăpătură din podea. Toţi se repeziră cu mâinile întinse să-l prindă, mutară taburete, laviţe — nimic.

Benedikt stătu, privi ca prin ceaţă, o felicită pe Olenka pentru naşterea reuşită. Se duse la el în cameră. Soacra dădu fuga să-l cheme pe Terentii Petrovici, ca să se poată lăuda cu nepoţii ei.

Se întinse pe patul care văzuse atâtea suspine şi oftaturi. Făcuse o groapă zdravănă în el în atâţia ani pustii, în nenumăratele nopţi lipsite de bucurie. Se încruntă, gândindu-se: s-a dus sub podea, asta nu-i nimic, dar dacă iese şi începe să ronţăie cărţile? Poate ar trebui să astupe crăpăturile? Scândurile se cam subţiaseră. Familia zgreapţănă câte o grămadă mare într-o singură zi. Uneori intri, te uiţi şi vezi o întreagă claie pe jos! Nu ştii când iese ăla căzut sub podea şi se duce direct în camera cu cărţi. Osă mănânce cotoarele cărţilor... Acolo e clei. Uneori piele.

De parcă n-ar fi avut destule griji... O să le mănânce, sigur o să le mănânce! Trebuie să mănânce, nu? Arta este ameninţată din toate părţile: de oameni, de rozătoare, de umezeală! Şi ce prost fusese Benedikt, ce orb, ca orbii de la târg: cântă de se rup, dar trăiesc în întuneric, pentru ei e întuneric în plină zi! Nu înţelegea nimic, era ca un viermoloi! Punea întrebări prosteşti, se încrunta şi stătea cu gura căscată ca să gândească mai cu spor şi tot nu pricepea.

De ce nu avem şoareci? De ce nu avem nevoie de ei? Nu avem nevoie de ei pentru că avem viaţă spirituală: cărţile, arta la noi sunt ocrotite, iar şoarecele ar veni şi ne-ar roade comoara! Cranţ-cranţ-cranţ, ar ronţăi cu dinţişorii lui mici, ascuţiţi, le-ar mesteca, le-ar strica!

Viaţa guguştiucilor e altfel, ei trebuie să se sprijine pe şoareci. Fără şoareci nu se poate. Au nevoie de ei pentru supă, fireşte, sau pentru friptură, să-şi facă pufoaice din ei, să-i dea la

schimb la târg, să plătească impozit, adică dijmă — pe casă, pe perne, pe cuptor — pentru toate aveau nevoie de şoareci. Aşadar, în niciun caz nu trebuia să ţină cărţi în casă! Ori una, ori alta. De ce se mai numeşte viaţa spirituala şi viaţă superioară? Deoarece cărţile se pun cât mai sus, la etajul superior, pe raft, astfel încât dacă se întâmplă nenorocirea să-ţi intre vreo fiară în casă, comoara e în siguranţă, lată de ce!

Şi de ce au socrul, soacra şi Olenka gheare la picioare? Din acelaşi motiv, bineînţeles! Ca să apere spiritualitatea! Să o apere de şoareci! Nu te poţi strecura pe lângă ei! De-aia au şi trei garduri în jurul foişorului! De-aia sunt paznicii atât de severi! De-aia te percheziţionează la intrare! Pentru că oi fi tu cine oi fi, chiar şi logodnic sau vreun alt vizitator de seamă, dar poţi să aduci cu tine un şoarece şi să nici nu-ţi dai seama.

Dacă ai părul încâlcit, şoarecele ar putea să-şi facă cuib în el.

Ţi s-ar putea ascunde în buzunare.

Ori în pâslari.

Era cât se poate de limpede, dar el nu pricepuse. Nici Boala n-o pricepuse, Dumnezeu ştie ce crezuse; Boala este în cap, Boala este ignoranţa omenească, prostia, gândirea personală, întunericul — când oamenii îşi zic liniştiţi că nu-i nimic dacă laşi în aceeaşi izbă şi un şoarece şi o carte. Poftim! Cartea în aceeaşi izbă cu şoarecele! Ţi-e frică şi să-ţi închipui!

Şi sunt încăpăţânaţi, netrebnicii: ai zice că nu sunt lăsaţi să citească, că li se iau versurile sau eseurile! De ce a angajat statul scribi, de ce a înfiinţat Izbe de Lucru, i-a învăţat literele, le-a dat condeie, le-a făcut scoarţe de mesteacăn, le-a cusut broşuri din ele? Că el, statul, nu are decât griji şi bătaie de cap de aici! Totul e pentru popor, pentru el e totul! N-ai decât să-ţi prinzi şoareci, pentru numele lui Dumnezeu, şi să-i schimbi la târg pe broşuri şi să citeşti cât vrei!...

Strângea pumnii de furie, se sucea şi se învârtea în pat şi în minte lucrurile îi deveneau tot mai limpezi, parcă i se deschideau noi spaţii! Doamne! Dar aşa fusese întotdeauna: şi în vechime, tot aşa! „Nu-i oare lumea neschimbată, de veacuri, astăzi ca şi ieri?“ E neschimbată, neschimbată!

Căci pe pământ, în joase lunci.
La umbra crestelor fetide.
Păianjeni ţes pânze pe stânci,
Şoarecii-şi fac cuiburi stupide.

Oamenii-n luncă se-mbulzesc.
Sunt mulţi, dar singur, fiecare,
Ascunde cu un gest hoţesc
Un bulgăr rece, nu prea mare.[34]

Poftim! Şi oamenii din vechime tot aşa făceau: se purtau ca nişte huligani, aveau gândire personală, ascundeau cărţi: pe frig, pe umezeală, bulgăre îngheţat! E limpede!

Din dalele de piatră se iţesc
Feţe de şoricei turtite,
Triunghiuri albe ce privesc
În jur, speriate, hărţuite.[35]

Păi da, şoarecele n-ai cum să-l împiedici! Poate să treacă prin orice crăpătură!

Viaţă, şoriceasc-alergătură.
De ce mă tulburi în aşa măsură?[36]

Oof, frate puşkin! Aha! Şi tu ţi-ai ferit operele de rozătoare! El scria şi ei ronţăiau, el scria şi ei ronţăiau! Nu-i de mirare că era tulburat! Nu-i de mirare că mergea de colo-colo prin zăpadă, prin pustiul îngheţat! Clopoţelul, cling-cling-cling! Înhăma un Degenerat şi o pornea prin stepă! Îşi

ascundea operele, căuta un loc unde să le adăpostească!

Nicăieri lumini, nici sate,
Doar pustiu, zăpezi, pădure,
Verste lungi, pe câmp trasate
Ies în cale-mi albe, pure.[37]

Căuta un loc în care să îngroape... Brusc, totul deveni atât de clar încât Benedikt se ridică, lăsând picioarele jos de pe pat. Cum de nu-şi dăduse seama până acum... Cum de-i scăpase o asemenea indicaţie... De atâta vreme! Ce cântase el cu Lev Lvovici?

Stepă peste tot,
Drumu-i nesfârşit!
În al stepei hău,
Birjarul a murit!

Ei? De ce s-ar fi dus în stepă, dacă nu să ascundă o carte? „Ascunde cu un gest hoţesc un bulgăr rece, nu prea mare."

Iar nevestei spune-i
Că-n step-am îngheţat,
Dar că iubirea-i pură
Cu mine am luat!

Care „iubire"? Cartea, bineînţeles! Ce să iubeşti, dacă nu cartea?! Îm...?! „Cu mine am luat." Cere să i se comunice nevestei, ca să nu mai caute... Altfel se nelinişteşte că lipseşte... Ce ţi-e şi cu poeziile astea! Asta nu-i poezie, ci parabolă! O indicaţie a conducerii, într-o formă simplificată, pentru uzul poporului!

De-aia plângea Lev Lvovici! Pesemne că şi el ascunsese ceva şi acum nu mai găsea! Era de plâns, într-adevăr! Dar a început să cânte şi şi-a amintit!

Dar cum ajunseseră să-i facă această aluzie lui Benedikt? Benedikt le spusese: nu aveţi pe aici cărţi de citit? Şi ei: tu nu ştii carte. Dar el de colo: cum să nu ştiu, sigur că ştiu! Şi ei: stepă peste tot. O aluzie. O parabolă. Adică, acolo sunt ascunse cărţile. Nu le ţinem în casă.

Aşa. Unde e stepa? Stepă la sud... Atunci de ce tot îi dă cu „o să ne ajute occidentul"? Şi Nikita Ivanîci zicea: ba n-o să ne ajute cu nimic, trebuie să ne ajutăm singuri. Atunci cum rămâne? Unde sunt?

Soacra bătu la uşă:

— Le facem baie copiilor! Vii să te uiţi?

— Nu mă deranjaţi! răcni Benedikt, dând din mâini. Închideţi uşa!

— Da' nu le facem baie?

— Uşa!!!

ÎI făcuse să-şi piardă şirul, fîr-ar a naibii!... Benedikt se îmbrăcă grăbit — pufoaică, robă, glugă —, coborî scara în fugă şi îl fluieră pe Nikolai cel placid să se înhame.

Îl mână nerăbdător, bătând cu pâslarii în sanie. Trebuia să cerceteze orizontul. Neapărat trebuia să cerceteze orizontul. Până nu se stingea lumina slabă de iarnă, trebuia să cerceteze orizontul în toate cele patru zări.

Benedikt se îndrepta spre turnul de veghe. Nu se urcase niciodată în turnul de veghe, dar cine lasă un guguştiuc să intre acolo? Era un obiectiv interzis, proprietate de stat — numai paznicii şi mârzacii aveau voie în turn. Dar de ce? Pentru că de acolo se vedea departe, iar asta este treaba statului, nu e pentru oricine! Guguştiucul de rând nu are de ce să se uite în depărtare, nu e de nasul lui! Poate acolo, în depărtare, se văd apropiindu-se nişte trupe! Poate un duşman feroce vrea să se înfrupte din patria noakstră luminoasă, şi-a ascuţit armele şi acum mărşăluieşte spre noi! Asta e treabă de stat! Nu se poate! Dar pe Benedikt nu-l va opri nimeni niciodată, pentru că e sanitar.

Şi nu-l opriră. Normal.

Turnul de veghe era mai înalt decât cel mai înalt foişor, mai înalt decât copacii, mai înalt decât columna lui Alexandru. În vârf era o încăpere. Pe pereţii încăperii, patru ferestre, patru fante spre cele patru părţi ale lumii. Deasupra, un acoperiş înclinat cu patru laturi, ca o căciulă. Din alea cum poartă mârzacii. Dacă te uiţi de jos, sus, sus, sub nori, se văd funcţionarii de stat şi paznicii, agitându-se ca nişte furnicuţe — se târăsc dintr-un loc într-altul, sunt ocupaţi cu ceva. Jos, la sol, paznicii au halebarde. Benedikt se dădu jos din sanie greoi, cu mişcări fragmentate, privi cu ochi crunţi prin fantele purpurii, săltă cârligul şi paznicii căzură la pământ, în zăpada tare, îngheţată. Intră în turn. Mirosea a câine de la pufoaicele nespălate, mirosul greu al ruginţului ieftin: fumau ruginţ umed, necurăţat, cu ţepi şi paie. Scândurile de lemn gemeau sub paşi. Scara în spirală era acoperită de gheaţă îngălbenită — aici se uşurau şi îşi stingeau mucurile de ţigară; pe pereţii strălucind de gheaţă, fuseseră scrijelite înjurăturile obişnuite. Niciun pic de spiritualitate... Urcă încet, sprijinindu-se în cârlig şi odihnindu-se la fiecare palier. Din gură îi ieşeau aburi, care apoi rămâneau atârnaţi în aerul stătut, îngheţat.

La etajul cel mai de sus paznicii se traseră speriaţi înapoi văzând roba roşie de funcţionar de stat.

— Afară! porunci Benedikt.

Muncitorii porniră îmbulzindu-se pe scări în jos, tropăind din toate cele opt picioare.

Din turn se vedea până departe. Departe...! Nici nu exista în limbă un cuvânt care să exprime până unde se vedea din turn! Dar şi de-ar fi existat un astfel de cuvânt, ţi-ar fi fost frică să-l rosteşti! Oho-hooo, până unde! Până în depărtarea depărtării, sfârşitul sfârşitului, graniţa graniţei, până la moarte! Întreaga clătită a pământului, întregul acoperiş al cerului, întregul decembrie rece, întregul oraş, cu toate aşezările sale, cu

acoperişurile întunecate ale izbelor pustii şi răsfirate, trecute prin grebla deasă a cârligelor de sanitari şi încă locuite, încă mustind de viaţă înfricoşată, lipsită de sens, încăpăţânată...

O, lume, fii doar un cartier.
Un trotuar spart, denivelat.
Hambar oribil şi mizer,
Ori cuib de şoareci îngălat...[38]

Crepusculul galben, înfiorător, îngust, intra prin ferestruica dinspre vest, iar steaua de scară Alatîr strălucea în apus. Puşkinul stătea la răscruce ca un beţişor mic şi negru, iar de la înălţimea aceea frânghia cu rufe care înconjura gâtul poetului părea o aţă subţire.

Răsăritul zăcea ascuns într-o pătură de un albastru dens în cealaltă ferestruică, acoperind păduri şi râuri, şi iar păduri şi poieni tainice, unde sub zăpadă dorm lalele frumoase, unde hibernează, învăluită în dantelă de gheaţă, într-un ou de gheaţă, decorat, cu un surâs pe faţa luminoasă, eterna mea logodnică, iubirea mea negăsită, Pasărea-Prinţesă, şi visează săruturi, visează iarbă mătăsoasă, musculiţe de aur, ape ca oglinda, în care se reflecta frumuseţea ei nespusă — se reflecta, sclipeşte, unduieşte, se înmulţeşte — şi oftează în somn Pasărea-Prinţesă, cu un oftat fericit, şi se visează pe ea însăşi, în toată frumuseţea ei.

Iar spre sud, luminat înfricoşător de o lumină dublă — galbenă spre apus şi albastră spre răsărit —, spre sud, umbrind stepa de netrecut, acoperită de zăpadă, cu vârtejuri şuierătoare şi coloane de viscol, spre sudul care fuge, fuge întruna, fuge de toate, către albastra Mare-Ocean, spre sud, dincolo de râpă, dincolo de şanţul triplu, pe toată lărgimea ferestrei se întindea foişorul roşu, împodobit, pictat, ornat, desenat, cu multe cupole, cu multe etaje al lui Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, Mârzac Suprem, mulţi ani să trăiască.

— Ha! râse Benedikt.

Bucuria ţâşnea din el precum cvasul spumos, scânteietor.

Tu, bucurie de pe alt tărâm,
Supusă fiic-a zeilor!!![39]

Totul în jur deveni limpede, transparent, ca un pârâu de primăvară. Totul se dezvălui ca în plină zi. Uite! Uite! Chiar acolo, în faţa lui, un cufăr neatins, plin până la refuz, o grădină fermecată cu flori şi fructe într-o fierbere alb-roză, mustind de sucul cel mai dulce, ca un miliard de foculeandri copţi! Ticsit din pivniţele lui sonore până în podurile aromate, palatul plăcerilor! Peştera lui Ali-Baba! Taj Mahalul şi mai multe nu!

Ei, da! La sud, desigur! Aşadar, Vestul a dat ajutor! Lumina, steaua călăuzitoare venise dinspre vest. Luminase totul! Ghicise, socotise, pricepuse aluzia, pricepuse parabola şi totul se legase!

Îşi miji ochii de fericire, strânse tare pleoapele şi scutură din cap. Scoase capul prin despicătura ferestrei, să simtă mai bine; inhală aroma gerului şi a lemnului, a fumului dulce care ieşea ondulându-se din coşurile Foişorului Roşu; cu pleoapele închise parcă vedea mai bine, auzea mai bine, simţea mai bine; acolo, chiar alături, aproape, după râpă, după şanţ, după zidul triplu, după gardul înalt de şipci — dar peste zid poţi sări, pe sub gard te poţi strecura. Dacă acum ar sări lin, lin, pe nevăzute şi pe neauzite, din turn, şi ar fi purtat de viscol, ca un fir de praf, peste şanţ, şi ar intra pe fereastra podului ca un fulg de zăpadă! Târându-se şi sărind, lung şi mlădios, dar cu grijă, să nu piardă urma; mai aproape, tot mai aproape de foişor, fără să lase niciun semn pe zăpadă, ori să trezească dulăul de la poartă, ori să deranjeze vreo creatură din casă!

Şi apoi să se îmbete, să se îmbete, să se îmbete cu litere, cu cuvinte, cu pagini, cu mirosul

lor prăfos, înţepător, irepetabil... O, maci purpurii! O, aur nepieritor, veşnic strălucitor!

— Îîîîîî-îîîîîîî-îîîîî... !!! strigă Benedikt cuprins de beatitudine.

— Ei, fiule, te-ai copt? se auzi un râs molcom în spatele lui.

Benedikt tresări şi deschise ochii.

— Doamne păzeşte, tăticule! M-aţi speriat!

Socrul se apropiase pe furiş, scândurile podelei mei nu se clintiseră. Pesemne că-şi retrăsese ghearele. Şi el era îmbrăcat cu roba roşie, cu gluga pe cap, numai după voce şi după duhoare îţi puteai da seama ca era el, Kudeiar Kudeiarîci.

— Ei, ce zici? Rasturnăm un pic?

— Nu înţeleg...

— Nu simţi c-ai răsturnă ceva? Nu eşti gata să-l răstorni pe Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele? Pe torţionarul înrăit? Pe piticul blestemat?

— Sunt gata, şopti hotărât şi Benedikt. Tăticule! Cu mâinile mele l-aş...!

— Ai o inimă de aur! se bucura socrul. Ei?! În sfârşit! În sfârşit! Vino să te îmbrăţişez!

Benedikt şi Kudeiar Kudeiarîci statură îmbrăţişaţi, privind oraşul de sus. În izbă se încălzeau focuri albăstrui, apusul se stingea, apăreau stelele.

— Hai să facem un jurământ, zise Kudeiar Kudeiarîci.

— Un jurământ?

— Da. De prietenie pe veci.

— A... bine.

— Eu ţi-am dat totul. Ţi-am dat şi fiica, dacă vrei îţi dau şi nevasta.

— N-nu, nu n-n-eapărat. Avem nevoie de kantul din noi şi cerul înstelat deasupra noastră. E o lege, îşi aminti Benedikt.

— Aşa-i. Împreună, împotriva tiranilor! De acord?

— Sigur.

— Vom distruge cuibul asupritorului, da?

— Of, tăticule, acolo sunt cărţi câtă zăpadă!

— Ehe-he, dragul meu, chiar mai multe. Şi el rupe pozele din ele.

— Tăceţi, tăceţi, zise Benedikt scrâşnind din dinţi.

— Nu pot să tac! Piere arta! rosti sever socrul. Nu există duşman mai rău decât indiferenţa! Pe acordul tăcut al indiferenţilor se clădeşte răul! Ai citit *Mumu*? Ai înţeles parabola? Cum el a tăcut, a tăcut şi până la urmă câinele a murit.

— Tăticule, dar cum...

— N-avea grijă, m-am gândit la toate. Facem revoluţie. Numai pe tine te mai aşteptam. Ne strecurăm noaptea; el nu doarme noaptea, dar gărzile sunt obosite. S-a făcut?

— Păi cum noaptea, noaptea e întuneric!

— Da' eu ce sunt? Nu sunt eu luminător?

Socrul aruncă din ochi o rază şi râse mulţumit.

Simplu şi clar. Sufletul era limpede ca gheaţa. Fără nevroze.

Ђ – Iat

În Foişorul Roşu era un miros de mucegai cunoscut, tulburător... Inconfundabil. Hârtie veche, coperte antice, din piele, urme de pulbere aurie, de clei dulce. Lui Benedikt i se muiară puţin picioarele, de parcă s-ar fi dus la prima întâlnire cu o femeie. Cu o femeie... La ce-i mai trebuia lui o femeie oarecare, fie ea Marfuşka ori Olenka, acum când toate femeile imaginabile din toate timpurile, Isolde, Rosamunde, Juliete, cu mătăsurile şi pieptenii lor, cu capriciile şi pumnalele lor, vor fi ale lui imediat, acum şi pururi şi în vecii vecilor... Când el acum, chiar acum, va deveni proprietarul inimaginabilului, nemaiauzitului... Şahinşah, emir, sultan, Rege-Soare, şef al Agenţiei Naţionale pentru

Locuinţe, preşedinte al Globului Pământesc, chirurg de bătături, secretar, arhimandrit, papă roman, diac al Dumei, asesor de colegiu, împărat Solomon — toate astea va fi el, el...

Socrul lumina drumul cu ochii. Două raze puternice, albe ca lumina lunii, cercetau coridoarele şi praful se aprindea şi plutea în coloane de lumină, dispărând câte o secundă, când socrul clipea. Lui Benedikt i se învârtea capul din cauza atâtor raze luminoase, din cauza mirosului de coperte de cărţi, din apropiere, şi a duhorii dulcege care venea din gura socrului; acesta tot dădea din cap, parcă l-ar fi strâns gulerul. Umbre ca nişte litere gigantice dansau pe pereţi: Г — *glagol*, cârligul, Л — *liudi*, gluga ascuţită a lui Benedikt, Ж —*jivete*, degetele răsfirate, pipăind precaut pereţii în căutarea uşilor secrete. Socrul îi poruncise să păşească încet şi să nu-şi târâie picioarele.

— Ascultă glasul revoluţiei, fir-ar să fie!

Revoluţionarii se furişară pe coridoare, ba la dreapta, ba la stânga, oprindu-se, privind în jur, ascultând. Undeva, lângă intrare, zăceau prăbuşite gărzile jalnice, râmase fără suflare: ce poate să facă o secure sau o halebardă împotriva unui cârlig ascuţit, cu două tăişuri, rapid ca o pasăre?

Străbătură două etaje, urcând pe scară, alergând în vârful picioarelor prin galeriile suspendate în care luna strălucea, puternic şi înfricoşător, prin prapurii de la ferestre; pâslarii lor negri călcau în linişte pe scândurile luminate de lună; deschiseră uşile interioare înalte, ornamentate, lângă care sforăiau paznicii beţi, cu picioarele crăcănate şi cu caschetele pe piept. Socrul înjură în şoaptă: nu mai e niciun fel de ordine în stat. Îi scăpase pe toţi din mână Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele! Repede, cu o împunsătură puternică, gărzile fură anihilate.

După aceste uşi porneau noi coridoare, mirosul dulceag se apropia şi, privind în sus, Benedikt bătu din palme: cărţi! Rafturile erau pline

de cărţi! Doamne! Doamne Dumnezeule sfânt! I se muiară genunchii, începu să tremure şi scânci încet: nu-ţi ajungea o viaţă de om să le citeşti pe toate! Pădure cu frunze, viscol nesfârşit, grămezi fără număr! A...! Aaa...!!! Aaaaaa!!! Dar poate... a...! poate acolo unde... poate pe acolo, pe undeva, era şi cartea sacră... În care se spune cum să trăieşti... Încotro să te îndrepţi... Încotro să-ţi întorci inima... Dar poate că Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, deja a găsit cartea asta, a descoperit-o şi acum o citeşte: a sărit pe pat şi citeşte, citeşte întruna! A găsit-o, bruta, şi acum citeşte! Tiranul naibii!

— Fii atent! îi suflă socrul în faţă.

Coridoarele se ramificau, coteau, duceau în cotloanele nevăzute ale foişorului. Socrul roti ochii: peste tot licăreau cotoare de cărţi.

— Trebuie să fie şi o intrare simplă, mormăi socrul. Undeva trebuie să fie o intrare simplă. Nu se poate... Probabil la un moment dat am luat-o greşit....

— Vestitorul Nordului! Numărul ooopt! strigă Benedikt.

Se repezi, îmbrâncindu-l pe Kudeiar Kudeiarîci; acesta se împiedică şi se lovi de perete; în cădere, întinse mâna; peretele se răsuci şi se transformă în raft, iar raftul se prăbuşi, sfărâmându-se în bucăţi. Deodată, li se înfăţişă o sală imensă, plină de rafturi şi dulapuri pe toţi pereţii, iar în sala asta erau nenumărate mese, ticsite de cărţi, iar lângă masa principală, într-un semicerc format din mii de lumânări, era un taburet înalt şi pe taburet însuşi Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, cu un condei în mâna dreaptă; întoarse faţa spre ei şi deschise gura larg: era mirat.

— De ce aţi venit neanunţaţi? se încruntă el.

— Dă-te jos, răstoarnă-te singur, tiran blestemat ce sugi sângele poporului! strigă solemn socrul. Am venit să te înlăturăm!

— Cine a venit? Cum de v-au dat drumul? se nelinişti Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele.

— Cine a venit, cine a venit! Cine a trebuit a venit!

— Tirani ai lumii, tremuraţi, iar voi aminte toţi să luaţi! răcni şi Benedikt pe după umărul socrului.

— De ce „tremuraţi"? zise Fiodor Kuzmici, apoi înţelese, îşi acoperi faţa şi începu să plângă. Ce vreţi să faceţi?

— S-a sfârşit stăpânirea ta nedreaptă! Ai chinuit poporul, dar ajunge! Acum vei simţi cârligul pe spinarea ta!

— Nu, nu mă luaţi cu cârligul! Cârligul doareee!

— Nu mai spune! Acuşi o să încerce să ne înduioşeze! strigă socrul. Pocneşte-l!

Şi dădu să-l lovească el însuşi. Dar Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, se rostogoli ca un bob de mazăre de pe taburet şi o luă la fugă, aşa că socrul nimeri o carte şi o despică.

— De ce, de ce mă răsturnaaaaaţi!?

— Pentru că guvernezi prost statul! strigă socrul cu voce cruntă.

Se repezi cu cârligul asupra Mârzacului Suprem, mulţi ani să trăiască, dar Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, alunecă din nou sub taburet, de acolo sub masă şi fugi în capătul celălalt al încăperii.

— Conduc aşa cum mă pricep! se miorlăi Fiodor Kuzmici din colţ.

— Ai distrus toată ţara! Rupi pagini din cărţi! Prinde-l, Benedikt!

— A furat versurile puşkinului! răcni şi Benedikt, ambalându-se. Puşkin e totul pentru noi! Şi el l-a furat!

— Am inventat roata!

— Ba puşkinul a inventat roata!

— Şi cobiliţa!

— Ba puşkinul a inventat cobiliţa!

— Torţa!

— Uite la el! Se mai şi încăpăţânează...

Benedikt se repezi să-l lovească pe Fiodor Kuzmici dintr-o parte a mesei, socrul se repezi din cealaltă parte, iar Mârzacul Suprem, mulţi ani să trăiască, se băgă iar sub masă şi o luă la fugă de-a-ndăratelea.

— Nu mă atingeţi, eu sunt bun şi drept!

— Păduche şiret ce eşti! răcni socrul.

Se sprijini cu mâna de masă şi sări peste ea dintr-o singură mişcare. Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, schelălăi, fugi sub un dulap şi dispăru.

— Prinde-l! strigă socrul cu glas răguşit, scotocind şi împungând cu cârligul pe sub rafturi. Fuge! Fuge! Are pasaje subterane peste tot!

Benedikt îi sări în ajutor. Împreună, împiedicându-se unul de altul, împunseră cu cârligele şi scotociră, pufnind.

— Am dat de ceva aici, cred că l-am prins... Tu eşti mai tânăr, ia apleacă-te şi uită-te... Nu pot să înfig cârligul... El e, nu?

Benedikt se aşeză în patru labe, băgă capul sub dulap — era întuneric şi se zăreau tot felul de zdrenţe.

— Nu văd nimic... Kudeiar Kudeiarîci, dacă aţi lumina un pic?!

— Mă tem să-i dau drumul... Ia, ţine-mi cârligul... La n-naiba, nu pricep...

Benedikt apucă de cârlig; socrul se aşeză şi el în patru labe şi lumină sub dulap, icnind.

— Ce de praf... Nu văd nimic... S-au făcut ghemotoace de praf...

Ceva trase de cârlig şi auziră un sunet ca de haine care se rup; Benedikt împunse şi răsuci, dar prea târziu: tuc, tuc, tuc — paşi mărunţi alergau de-a lungul peretelui, pe după rafturi, undeva, prin cine ştie ce cotloane ale sălii.

— A scăpat, lua-l-ar dracu'! strigă socrul înciudat. Şi doar te-am învăţat, te-am învăţat!

— Da, mereu e vina mea! Dumneavoastră l-aţi agăţat de haine!

— Trebuia să-l striveşti! Acuma unde o fi... Ieşi afară, Fiodor Kuzmici! Ieşi de bună voie!

— Nu-i cinstit, nu-i cinstit! strigă Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, de sub rafturi.

— Acolo e! Hai!

Dar Fiodor Kuzmici fugi din nou.

— Nu trebuie să mă prindeţi, sunt aşa de mic...

— Înţeapă-l! Înţeapă aici, fir-ar să fie!

— De ce insistaţi? Plecaţi de aici! chiţăi Fiodor Kuzmici dintr-un al treilea loc... Oameni răi! strigă el din al patrulea.

Socrul privi în jur, privi şi Benedikt, întinzându-şi gâtul, aplecând capul — se auzea un foşnet sub un dulap mai îndepărtat; întoarse capul spre dulapul cel îndepărtat; ceva forfotea sub rafturi; Benedikt făcu un salt moale, lung, până la rafturi; dacă închizi ochii, sunetele se aud mai bine; închise ochii, răsuci capul dintr-o parte într-alta; dacă ar putea să-şi dea mai tare urechile pe spate, tare bine ar fi; nările îi fremătau — se poate şi după miros... Unde fuge, de acolo i se simte mirosul... iată-l!

— Iată-l! strigă Benedikt, sărind, împungând şi răsucind cârligul; de sub cârlig se auzea un chiţăit ascuţit. ÎI ţiiiin!

Ceva plesni; se auzi un sunet încet, dar distinct; ceva se zbătu, apoi râmase inert în cârlig. Benedikt întoarse cârligul şi îl trase de sub raft pe Mârzacul Suprem, mulţi ani să trăiască.

Ce trup pipernicit şi cât tămbălău! Benedikt îşi dădu jos gluga şi îşi şterse nasul cu mâneca. Se uită: pesemne i se rupsese şira spinării: căpşorul îi atârna într-o parte şi ochii îi erau daţi peste cap.

Socrul se apropie să se uite şi el. Clătină din cap.

— S-a murdărit cârligul. O să trebuiască să-l fierbem.

— Şi acum?

— Îl scoatem de acolo şi îl aruncăm într-o cutie, ceva.

— Cu mâinile?!

— De ce cu mâinile? Doamne fereşte! Dă-mi o bucată de hârtie. Aici e plin de hârtii.

— Ei, ei, nu rupeţi cărţile! Mai am de citit...!

— Asta e fără litere. E doar o poză.

Socrul smulse un portret dintr-o carte, îl împături, întinse mâna şi curăţă cârligul de Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele. Apoi îl şterse.

— Gata, mormăi el. Nimeni nu mai are dreptul să fie tiran! Că devenise o modă!

Benedikt se simţi brusc obosit. I se zbăteau tâmplele. Nu era obişnuit să se aplece. Se aşeză pe taburet să-şi tragă sufletul. Pe masă era un teanc de cărţi. Ei, asta era. Acum toate erau ale lui. Deschise cu grijă una.

Clocot de viaţă, rase, veacuri pline,
Azi, mâine şi mereu trăiesc în tine.[40]

Versuri. Închise cartea cu zgomot şi răsfoi alta.

Cel care soartă neagră are
La horă nu va fi văzut.
El ca o stea din cer dispare
O alta-n loc lăsând, tăcut.[41]

Iar versuri. Doamne! Doamne Dumnezeule. Câte mai sunt de citit! Deschise a treia carte:

În care răsărit ai vrea să fii:
În al lui Xerxes, în al lui Christ?[42]

A patra:

E oare lumea liniştită?
Nu, l-au ucis pe împărat.
De-o libertate neştiuta

Vorbeşte cineva prin sat.[43]

Parcă toate sunt pe aceeaşi temă. Pesemne tiranul îşi pregătea o colecţie. Deschise a cincea carte, cea din care fusese rupt portretul stricat pe Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele:

Căci omul este, sub stihii.
Tiran, trădător, prizonier.[44]

Socrul îi smulse cartea din mână şi o aruncă.

— Te ocupi de fleacuri! Acum trebuie să ne gândim la stat!

— A, la stat...? Păi de ce?

— De ce!? Am realizat o lovitură de stat şi el mă întreabă de ce! Trebuie să stabilim o ordine.

Benedikt se uită în jur: într-adevăr, totul era întors cu fundul în sus, taburete răsturnate, mese mişcate din loc, cărţi în toate părţile, aşa cum căzuseră de pe rafturi în timp ce îl fugăreau pe Mârzacul Suprem, mulţi ani să trăiască. Se ridicase şi praful.

— Şi ce? Trimitem nişte robi şi fac ordine.

— Aoleu, că tont mai eşti! E nevoie de o ordine spirituală, spirituală, pricepi? Şi tu tot îi dai cu chestii pământeşti! Trebuie să scriem un decret. Când se dă o lovitura de stat, se scrie întotdeauna un decret. Ia gaseşte-mi nişte scoarţă curată. Trebuie să fie pe-aici.

Benedikt căută pe masa, mutând cărţile din loc. Găsi o bucată de scoarţa aproape curăţică. Pesemne că Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele, abia începuse să scrie.

DECRET

Eu, Fiodor Kuzmici Kablukov, slăvit fie-mi numele, Mârzac Suprem, mulţi ani să trăiesc,

Secletar, Academist şi Erou, Navigator şi Tâmplar, în grija mea neîntreruptă faţă de popor, decretez:

— Acum am o clipă liberă, dar am lucrat toată ziua fără încetare.

— Iată la ce m-am mai gândit, pentru binele po...

Mai departe erau doar nişte linii şi pete: pesemne că aici îl speriaseră.

— Aşa. Ei, dă-o încoa', ce-i acolo? Taie toate astea. Scrie tu, ai un scris mai citeţ: decretul numărul unu.

DECRETUL NUMĂRUL UNU

1. De acum încolo şef voi fi eu.

2. Voi avea titlul de Sanitar General.

3. Voi locui în Foişorul Roşu, cu o gardă dublă.

4. Nu vă apropiaţi la mai puţin de o sută de arşini, cine se apropie va fi luat în cârlig fără nicio discuţie.

K
u
d
e
i
a
r
o
v

PS:

De astăzi înainte şi în vecii vecilor, oraşul se va numi Kudeiar-Kudeiarinsk. A se învăţa pe dinafară.

K
u
d
e
i

Benedikt scrise.

— Aşa. Ia arată-mi ce-a ieşit. „Kudeiarov" trebuie scris mai îngroşat şi cu înfloriturі. Taie. Scrie din nou, numele de familie să fîe cu litere mai mari, cel puţin cât unghia. După fă aşa, nişte cerculeţe, la dreapta şi la stânga, ca nişte laţuri. Îmhm. Aha.

Socrul suflă peste scoarţa de mesteacăn, ca să se usuce; apoi o admiră.

— Aşa. Ce mai avem de făcut? Scrie: Decretul numărul doi.

— Kudeiar Kudeiarici! Porunciţi să fie mai multe sărbători.

— Ei, poftim! Ai o abordare total neguvernamentală! se supăra socrul. A fost semnat decretul? A fost! A intrat în vigoare? A intrat! Atunci spune-mi „Sanitar General". Adresează-mi-te cum trebuie. Îţi permiţi cam multe.

— Şi mai departe? Atributele?

— Ei, mai departe... mai departe... Păi zi aşa: „viaţă, sănătate, putere". Sanitar General, viaţă, sănătate, putere. Scrie acolo.. Aşa... Trebuie să-ţi găsim şi ţie un titlu... Vrei să fii Adjunct al Apărării?

— Vreau să fiu Adjunct General al Apărării.

— Ce-i asta, deja vrei să mă răstorni?! începu să urle socrul. Vrei să mă răstorni, da?

— De unde şi până unde? Dumneavoastră sunteţi veşnic, ca nu ştiu cine! Nu vreau să răstorn nimic, pur şi simplu sună bine: General!

— Şi încă ce bine! Numai că nu se poate doi deodată! General este întotdeauna unul singur! Iar tu, dacă vrei, poţi să fii Adjunct al Apărării şi al Afacerilor Marine.

— Marine şi oceanice.

— Cum doreşti. Mai departe. Decretul numărul doi.

— Sărbători, sărbători mai multe.

— Din nou o abordare neguvemamentală! Înainte de toate, libertăţi civile, nu sărbători.

— De ce? Ce importanţă are?

— De-aia! Pentru că aşa se face întotdeauna revoluţia: mai întâi e răsturnat tiranul, apoi e numit noul şef peste toate, apoi vin libertăţile civile.

Se aşezară să scrie, foşnind din scoarţa de mesteacăn. Dincolo de ferestre, începea să se lumineze. În spatele uşilor se auzeau mişcări, şoapte, gălăgie. O bătaie în uşă.

— Cine e? Ce vreţi?!

Intră un rob, ploconindu-se.

— Este o... delegaţie a reprezentanţilor, întreabă: cum e?

— Ce fel de reprezentanţi?

— Ce fel de reprezentanţi? strigă robul, întorcându-se spre uşă.

— Ai poporului! i se strigă tare de după perete.

Parcă era strigătul lui Lev Lvovici. Nici nu răsturnaseră bine tiranul şi deja îi asaltau delegaţii. Pesemne că auziseră zvonurile. Of, nicio clipă de linişte!

— Ai nu ştiu cărui popor.

— Spune-le: revoluţia a învins, tiranul a fost înlăturat, lucrăm la un decret privind libertăţile civile, nu ne deranjaţi, duceţi-vă la casele voastre.

— Să nu uitaţi de xeroxuri! se auzi un strigăt de după uşă.

— Îmi porunceşte el mie! Cine-i eliberatorul? Eu! Daţi-i una peste ceafă, se supără socrul. Închide uşa şi nu lăsa pe nimeni să intre. Noi, aici, înţelegi, elaborăm hârtii de importanţă capitală şi el se bagă. Haide, Adjunctule. Scrie: decretul numărul doi.

— Am scris.

— Aşa... Libertăţi... Aici la mine scrie... am o notiţă... dar nu înţeleg scrisul. Ai ochi mai tineri, ia citeşte.

— Ă-ăă... Ce scris neciteţ... Al cui e?

— Ei, al cui, al cui! Al meu e. Am copiat din cărţi. Pe care le-am consultat, ca să facem totul ştiinţific. Hai, citeşte.

— Ă-ăă... libertatea stângii... sau a stânii... nu înţeleg...

— Lasă, citeşte mai departe.

— Libertatea... adunărilor, parcă?

— Ia arată-mi. Cam aşa... Da, da. Adică, atunci când se adună, să circule liberi. Altfel se adună o duzină într-o singură încăpere, fumează şi pe urmă îi doare capul şi muncesc prost. Scrie: este interzisă adunarea în grupuri mai mari de trei persoane.

— Şi dacă-i sărbătoare?

— La fel.

— Şi dacă într-o familie sunt şase oameni? Sau şapte?

Socrul scuipă.

— Ce mă tot baţi la cap cu dialectica asta? Atunci completează un formular, plătesc o taxă şi primesc aprobare. Scrie!

Benedikt scrise: „Doamne fereşte să nu se adune mai mult de trei persoane la un loc“.

— Mai departe: libertatea tiparului.

— Asta pentru ce e?

— Păi trebuie, ca să se poată citi cărţi arhetipărite.

Socrul cugetă.

— Bine. Să-i ia naiba. Acum nu mai contează. N-au decât să citească.

Benedikt scrise: „Se permite citirea cărţilor arhetipărite". Se mai gândi şi adăugă: „dar cu măsură". Aşa poruncea întotdeauna şi Fiodor Kuzmici, slăvit fie-i numele. Se mai gândi încă un pic. Nu, aşa parcă nu merge: să ia oricine cărţi şi să citească? Să le scoată liberi din dulap şi să le pună

pe masă? Dar poate s-a vărsat ceva pe ea sau e murdară. Când este interzisă citirea cărţilor, toţi au grijă de ele, le înfăşoară în cârpe curate, se tem şi să respire deasupra lor. Dar dacă este permis, sunt în stare să le strice cotoarele sau să rupă pagini din ele! O să le treacă prin cap să le şi arunce. Nu! Nu poţi să ai încredere în oameni. Ce mare lucru? Le confişti şi gata. Treci oraşul prin furcă, aşezare după aşezare, casă după casă, îi scuturi bine pe toţi, le iei cărţile şi le închizi cu şapte lacăte. Şi ai terminat!

Deodată simţi: înţeleg abordarea guvernamentală! Singur, fără nicio indicaţie, înţeleg! Ura! Uite ce înseamnă să stai în Foişorul Roşu! Benedikt îşi îndrepta umerii, începu să râdă, îşi puse vârful limbii între dinţi şi scrise cu grijă, înainte de „se permite", un „nu".

— Aşa... Libertatea rile... reli... religiei.

Socrul căscă.

— M-am cam plictisit. Ajunge cu libertăţile.

— Dar mai e puţin.

— Ajunge. Mai bine câte puţin. Să trecem la apărare. Scrie: decretul numărul trei.

Lucrară Ia apărare până la prânz. Soacra trimise pe cineva să întrebe când binevoiesc să vină acasă: se răcea mâncarea. Se dădu poruncă să fie trimise în Foişorul Roşu blinele şi piroşti, un butoi de cvas, lumânări. Benedikt, ca Adjunct al Apărării şi Afacerilor Marine şi Oceanice, începuse să prindă gust: era interesant. Hotărârâ să înconjoare oraşul cu trei garduri, ca să fie mai uşor să se apere de ceceni. Deasupra fiecărui gard, în toate cele douăzeci şi patru de colţuri, să se pună gherete în care să stea paznici care să vegheze cu ochi ager în ambele direcţii, zi şi noapte. În toate cele patru ziduri, să se facă porţi de scânduri. Dacă cineva are nevoie să iasă în câmp — să sădească napi sau să lege snopi — trebuie să obţină un permis de ieşire. Ieşi dimineaţa cu permis, seara vii şi îl predai. Robii fac o gaură în permis sau, după cum a

formulat socrul, îl compostează şi scriu numele: cutare a primit permis şi a plătit zece fiţuici. Iar acest gard, îşi dădu seama Benedikt, avea să-i apere şi de zât. Dacă era construit înalt, înalt de tot, el nu putea trece. Iar în interiorul gardului oricine putea merge încotro voia, se putea bucura de libertate. Linişte şi independenţă. Cum a compus şi puşkinul.

Da! Apoi trebuia apărat puşkinul de popor, ca să nu-şi mai atârne rufele pe el. Trebuia înconjurat cu lanţuri de piatră, prinse de patru stâlpi. Deasupra capului o copertină, ca să nu se mai uşureze pasărea-năpastă pe el. Şi în fiecare colţ câte un rob, o gardă de noapte şi mai ales o gardă de zi. De adăugat pe lista de lucrări la drumuri: plivirea potecii de norod bătute. lama poteca trebuia curăţată, vara se puteau sădi clopoţei. A se interzice cultivarea mărarului în sat, ca să nu miroasă.

Mai stătu, se mai gândi şi se înfurie: puşkinul e totul pentru noi! Iar el, Benedikt, era Adjunct al Afacerilor Marine şi Oceanice. Iată ce trebuia făcut: să se construiască o luntre mare, din beţe încrucişate — o corabie. Să i se dea drumul pe râu. Şi să fie pus puşkinul pe ea, chiar în vârful catargului. Cu o carte în mînă. Ca să se înalţe mai sus decât columna lui Alexandru-n zare, mult mai sus.

Să stea acolo, puternic şi sigur, cu picioarele în lanţuri, cu capul în nori, cu faţa spre sud, spre stepe nesfârşite, spre îndepărtate mări albastre.

— Eu îmi iubesc puşkinul de nu mai pot, oftă Benedikt.

— Mai mult decât pe mine, se încruntă socrul. Uită-te la mine! Scrie: decretul douăzeci şi opt. Măsuri de securitate împotriva incendiilor.

Θ – *Theta*

— Tăticu’ se plânge că mereu te îndepărtezi de el la masă. ÎI superi pe tăticu’...

— Miroase urât, de-aia mă îndepărtez.

— Miroase! Aiurea! Ce ţi-o fi mirosind?

— Miroase-a mort.

— Da’ a ce voiai? Că doar nu a lalele!

— Mi-e scârbă.

— Ei, şi ce? Asta e meseria lui!

— Dar eu nu vreau. Să nu mai miroasă.

— Ca să vezi, ce delicat e!

Benedikt răspunse distrat, ca de obicei, fără să ridice ochii. Stătea la masa întinsă într-o sală luminoasă din Foişorul Roşu. Pe tavan — îşi amintea fără să se mai uite — era o pictură ondulată, cu flori şi frunze. Cele desenate cu ruginţ erau maronii, cele desenate cu scoici pisate erau verzui, iar cele desenate cu piatră albastră erau, fireşte, albastre. Superbe! Lumina intra larg pe ferestrele cu gratii, afară era vară, cu iarbă şi flori, iar pe tavan era mereu vară. Benedikt mânca prăjituri cu gem şi citea revista *Creşterea cailor*. Citea liniştit, cu plăcere: avea un întreg coridor cu reviste din astea, îi ajungeau pe o sută de ani. Citea din revistă, apoi un pic din *Odiseea*, apoi nişte Yamamoto, sau *Corespondenţă din două colţuri*, sau versuri, sau *Îngrijirea încălţămintei din piele*, sau Sartre — ce voia, aia citea, avea de toate aici, la îndemână. În vecii vecilor, amin!

De afaceri de stat nu avea niciun chef să se ocupe: îl plictiseau. Le dăduseră guguştiucilor libertate, le dăduseră Decrete, ce altceva îi mai trebuia poporului? Le dăduseră până şi Instrucţiuni, ce mai voiau? Cui îi ardea de muncă?

De întărit Apărarea, o întăriseră: garduri peste garduri de jur-împrejur; reparaseră totul cât putuseră de bine, cârpiseră, acoperiseră găurile cu cârpe, cu vechituri, cu ce găsiseră. Duşmanul nu avea să treacă, decât poate doar prin Mlaştina Ekimanski, dar de-aia e mlaştină, să nu poţi trece

prin ea. Ce om cu mintea întreagă ar trece printr-o mlaştină?

La început, avuseseră intenţia să izoleze aşezarea kohinorenilor de oraş cu un gard, ca să nu vină să ne deranjeze, dar s-au răzgândit şi au decretat: Nooo, nu dăm niciun petic de pământ.

O săptămână au stat în şedinţă ca să rezolve problema: dacă declanşăm un conflict armat cu un alt stat — în cazul în care exista vreun alt stat, că nu se ştia — şi câştigăm, cum să luăm birul de la guguştiucii învinşi: zilnic, săptămânal sau trimestrial?

Anul bisect, bineînţeles, l-au desfiinţat pentru vecie.

Au decretat în mod special ca vrăjitorii, spiritiştii, vracii, magicienii, tălmăcitorii de vise, clarvăzătorii, cititorii în stele, vindecătoarele şi cei care ghicesc în cărţi, în niciun caz, Doamne fereşte, să nu se ocupe de vrăjitorii de capul lor. Toţi vrăjitorii — şi mai ales vânătorii de nori — să fie consideraţi oameni de stat şi să doarmă întotdeauna îmbrăcaţi, pentru cazul în care ar fi chemaţi de urgenţă.

La titlul lung, somptuos al socrului au lucrat din greu: în hârtiile oficiale se prevedea să fie numit Kudeiar-Paşa, Sanitar General şi Conducător iubit, viaţă, sănătate, putere, Teofrast Bombast, Paracelsus-şi-Maria, Sanchez-y-Himenes Wolfgang Amadeus Avicenna Keops von Guggenheim.

Teteria a vrut să se numească Petrovici-san, Ministru al Transporturilor şi Industriei pentru Extragerea şi Prelucrarea Petrolului. Ce înseamnă asta? Asta înseamnă că a poruncit să se scoată apă-pinzină de sub pământ şi să fie pusă în găleţi şi hârdaie şi depozitată în pivniţă. Apa era frumoasă, nimic de spus, arăta parcă ar fi fost acoperită cu un curcubeu. Dar la gust nu era bună şi mirosea cam urât. Şi Teteria mai era şi Şef peste toate forţele de tracţiune, peste toţi Degeneraţii.

Olenka şi Fevronia nu au vrut să se numească în niciun fel, ci doar şi-au făcut o mulţime de veşminte noi, ca să apară întotdeauna cu altă rochie la schingiuirile oficiale: trageri pe roată, tăierea limbii şi altele.

Plictisitor.

— Tăticul se supără, zice că strâmbi din nas la el. Benedikt! Nu strâmba din nas!

— Ieşi afară. Citesc.

Benedikt aşteptă până când Olenka ieşi toată, fără să mai rămână nimic în urmă, pe uşile largi. Îl făcuse să-şi piardă şirul, căţeaua.

— Văd că strâmbi din nas la mine, zise socrul.

— Prostii.

— Dar noi suntem prieteni pe veci. Am făcut jurământ.

— Îmhm.

— Unde eşti tu, sunt şi eu. Lasă cărţile!

— Ei, ce-i, ce-i?

Familia stătea la masă, mânca grătar de canari şi se uita nemulţumită la Benedikt — toţi, până şi Petrovici-san. Copiii, Vezică şi Concordia, se târau pe sub masă, zgrepţănând podeaua cu ghearele.

— Mă gândesc să reorganizez structurile puterii, dragul meu.

— Să vă fie de bine.

— Petrovici-san şi cu mine ne-am gândit să punem la punct un motor cu combustie internă. Pinzină este, scântei fac eu cu ochii, restul vine de la sine.

— Dumnezeu să vă ajute. Şi ce-are asta cu mine?

— Este nevoie de o oarecare consolidare, se băgă în vorbă Petrovici-san.

— Eu n-am aşa ceva.

— Ei... Ajutor, avem nevoie de ajutor!

— Vreau să-l înlătur pe Fochistul-şef, zise socrul.

Benedikt crezu că nu auzise bine. Puse un deget în carte şi întinse gâtul.

— Cum să-l înlăturaţi?

— Cum adică, cum? Să-l trimit la cazne! Curăţă-te în urechi! se stropşi socrul. Nu face decât să citească, s-a îngropat în hârtii, a uitat de trebile statului şi mai zice cv-i adjunct! Vreau să-l schingiuiesc ca pe un element dăunător, ca pe un pericol de incendiu ce este! În conformitate cu Decretul de Stat care a intrat în vigoare de nu ştiu când! Este dăunător şi pentru economie: poporul s-a delăsat, arde cuptoarele gratis, nimeni nu mai plăteşte taxa!

— Acum, că avem benzină, nu putem tolera în niciun caz focuri aprinse, confirmă şi Teteria. Asta declar eu, ca Ministru al Extragerii şi Prelucrării Petrolului. Acum suntem o ţară OPEC. Trebuie să ne gândim la export, nu la extravaganţe din astea.

— Şi mai face şi excavaţii periculoase, subminează statul. Într-o dimineaţă o să ne trezim şi o să constatăm că s-a prăbuşit ţara.

— Şi pune stâlpi, deranjând libera trecere, asta o spun eu, ca Ministru al Transporturilor.

— Revoluţia continuă, nu avem ce discuta, zise socrul supărat. Trebuie să păstrăm puritatea poporului? Trebuie. Doar sunt cadru medical, nu uita. Noi, cadrele medicale, ştii ce jurământ depunem? Să nu facem rău. Iar el face rău. Ei?! Aşa că hai mai repede, du-te şi leagă-l fedeleş. Priponeşte-l de un stâlp, ceva, dar zdravăn. Aş trimite nişte oameni, dar o să sufle şi o să dispară. La tine nu suflă.

— Nu vă permit să-l condamnaţi pe Nikita Ivanîci, ce-i asta?! strigă Benedikt. E un prieten vechi... Mi-a făcut plăcinţele, am cioplit puşkinul împreună şi... asta... Oricum!

Despre coadă hotărî să nu pomenească.

— Vă permit, nu vă permit, nu-ţi cere nimeni părerea! strigă şi socrul. Tu eşti Adjunct al

Afacerilor Marine şi Oceanice, iar astea sunt afaceri de uscat! O să construim un motor, ca să mergem pe drumuri! Treaba ta e să-l prinzi, ca să nu fugă!

— Să mă pupaţi în fund!

— A, aşa deci?! Cosmopolitule! răcni Teteria, lovind în masă.

— Cosmetolog eşti tu! Sperietoare patrupedă!

— Cum vorbeşti cu un ministru?!

Socrul se aplecă, îi smulse cartea din mână lui Benedikt, o azvârli pe podea şi paginile se împrăştiară.

— La naiba...! Iar dumneavoastră, tăticule, puţiţi!

— A, aşa?! Bine!

Socrul sări peste masă dintr-o singură mişcare, răsturnând vesela, şi îl apucă de gât pe Benedikt cu mâinile lui reci şi puternice.

— Ia repetă! Repetă, am spus! Stai că-ţi arăt eu ţie...

Şi, mijindu-şi ochii, începu să-l ardă pe Benedikt cu o flacără galbenă, rece, tăioasă.

— Terminaţi cu scandalul! În faţa copiilor? ţipă soacra.

— Controlează-te, tăticule!

— Ştiţi ce sunteţi de fapt? De fapt sunteţi... sunteţi... sunteţi zâtul, asta sunteţi! răcni Benedikt speriindu-se singur (îţi zboară vorba din gură şi nu-ţi dai seama); se sperie, dar urlă: Zâtul! Zâtul!

— Eu? Eu? începu să râdă socrul şi deodată îşi desfăcu degetele şi îi dădu drumul. Ţi-a ieşit porumbelul pe gură. Tu eşti zâtul.

— Eu??

— Da’ cine? Puşkin, cine? Tu! Chiar tu eşti..., şi socrul râse, clătină din cap, îşi trosni degetele înţepenite şi îşi stinse lumina din ochi — doar câteva puncte roşii îi mai licăreau în albul ochilor. Ia uită-te în apă... în apă... He, he, he... Eşti chiar zâtul... N-ai de ce să te temi... N-ai de ce să te temi... Eşti între ai tăi...

Soacra începu şi ea să râdă, Olenka chicoti, Terentii Petrovici-san rânji. Şi copiii încetară să mai zgrepţăne podeaua, îşi ridicară căpşoarele plate şi scoaseră nişte ţipete.

— Uită-te în apă...

Ţâşni afară din încăpere, urmărit de râsetele întregii familii.

Ce spun ei! Ce vor să spună! Iată hambarul, aici e un butoi cu apă; punând mîinile în jurul feţei, ca să nu bată lumina, privi în apa întunecată, mirosind a nămol. Nu-i adevărat! Au minţit! Se vedea prost, dar se vedea: capul îi era rotund, deşi părul i se mai rărise; urechile erau la locul lor, barba, nasul, ochii. Nu, sunt om! Sunt om! Da! Să vă ia naiba...!

Îşi spălă faţa cu apă: îi ardea pielea, îl ustura acolo unde socrul o arsese cu razele lui şi o simţea aspră la pipăit, ca şi cum ar fi avut nişte băşicuţe sau o urticarie. Deodată i se făcu greaţă, de parcă ar fi mâncat brânză. Fugi la uşă şi vomită ceva galben. Probabil era de la canari. Mâncase prea mulţi canari. Pfuuu, ce slăbit se simţea!

Ar trebui să se plimbe puţin, nu? Să respire aer curat. Nu mai mersese pe jos de o sută de ani. De la porţile oraşului. Stropşindu-se la gărzi. Pe sub deal. Spre râu. Peste pod în pădure şi mai departe, mai departe, până la genunchi, până la brâu, până la umeri în iarbă, acolo unde sunt flori şi muşte, şi poiana tainică, şi vântul dulce, şi dalba Pasăre... Da, aşteaptă...

Păşea, târându-şi picioarele slăbite, bolnave, încălţate în opinci şi deodată ştiu cu precizie: în zadar. Nu era nicio poiană, nicio pasăre. Poiana era călcată în picioare, lalelele erau rupte, iar Pasărea-Prinţesă — ei bine, Pasărea-Prinţesă fusese de mult prinsă în laţ, de mult transformată în pârşoale. El însuşi le mâncase. El însuşi dormise pe perne făcute din penele dantelate, albe ca zăpada.

Ştia şi totuşi mergea, mergea aproape indiferent, ca înainte de moarte, când totul s-a

întâmplat şi nu mai poţi îndrepta nimic, mergea pe câmpii semănate cu napi albăstrui, prin văi cu movile de pământ roşiatic, peste canale şi bălţi cu viermoloi, urca cu greu dealurile, alunecând pe ciupearcile uriaşe. De pe dealuri se vedea până departe: câmpii şi iar câmpii, cu napi pliviţi şi nepliviţi, şi iarăşi văi şi păduri întunecate, în care se ascunde mincinorbul, şi crânguri de stejari incredibil de îndepărtate, cu foculeandri, şi iar câmpii, cât vedeai cu ochii. Vântul patriei bătea puternic şi cald, nori cenuşii tulburau bolta cerească, iar la orizont stăteau nori întunecaţi, ca un zid albastru, gata să plângă cu ploi de toamnă.

Între tufişurile de barba-ursului scorojite de apropierea toamnei, găsi un ochi de apă şi îşi privi încă o dată atent reflexia. Îşi pipăi urechile. Normale. Familia vorbea prostii. Prostii. Se bătu pe obraji — palmele i se acoperiră de puroi de la băşicuţele sparte. Şi palmele erau tot normale, aspre; pe toată palma, cu degete cu tot, era o bătătură mare, de la cârlig. Îşi scoase opinca şi îşi studie piciorul: şi piciorul era normal, deasupra alb, dedesubt întunecat de la murdărie, că de-aia e picior. Burta. Fundul. Nici coadă, nici...

Aşa. O clipă. Coada. Coadă a avut. A avut coadă, fir-ar să fie. Şi se pare că oamenii nu trebuie să aibă... Atunci...?

Iar i se făcu greaţă, iar vomă canari. Nu, nu sunt zât. Nu!!!

Ba da, eşti zât.

Nu!

Ia gândeşte-te.

Nu! Nu vreau! Aşa ceva nu se poate! Acum mă duc, fug acasă, în pat, în căldura lui şifonată, la cărţile mele nepreţuite, la cărticelele cu drumuri, cai, insule, discuţii, copii cu sănii, verande cu geamuri colorate, frumoase cu păr curat, păsări cu ochi curaţi!

Ah, de ce, Benedikt, de ce ai mâncat pârşoale din trupul meu alb?

N-am vrut, nu, nu, nu, n-am vrut, mi-au dat alţii, eu voiam numai hrană spirituala — m-au hrănit, m-au prins, m-au încurcat, mi s-au uitat în ceafă! El, numai el nu-şi găseşte liniştea... S-a furişat în urma mea cu urechile lipite de cap şi plânge şi-şi boţeşte faţa palidă şi îmi linge ceafa cu buzele lui reci şi pipăie cu gheara, să mă înţepe în măduvă... Da, el este! M-a distrus, aaaah, m-a distrus! Poate doar mi se pare, poate că de fapt stau culcat în izba mea chinuit de febra, în izba mămucii; poate mămuca s-a aplecat deasupra mea şi mă scutură de umăr: trezeşte-te, trezeşte-te, ai ţipat în somn, Doamne, eşti ud leoarcă, trezeşte-te, fiule!

Eu am vrut doar cartea, nimic altceva, doar cartea, doar cuvântul, mereu doar cuvântul — daţi-mi cuvântul, nu-l am...! Uite, stau în faţa ta dezbrăcat, desculţ, nici în obială nu e dosit, nici sub cămaşă nu-l tăinuiesc! Nu l-am ascuns la subraţ! Nu mi s-a încurcat în barbă! Înăuntru, uită-te, nici înăuntru nu e, deja am întors totul pe dos, nu e nimic acolo! Doar măruntaiele! Mi-e foame! Sunt chinuit!...

Cum să nu? Ce tot spui, de ce plângi, cu ce cuvinte te temi, ce cuvinte strigi în somn? Nu te bântuie urlete de noapte, murmure surde de seară, ţipete proaspete de dimineaţă? Uite cuvântul — nu l-ai recunoscut? — uite-l cum se zbate în tine, se chinuie să iasă! El este! E al tău! Din lemn, piatră, rădăcini, prinzând putere, un vaier şi un bocet din rărunchi încearcă să se elibereze; o bucată de limbă se răsuceşte, nările rupte se umflă sub tortură. Aşa fornăie într-un vaier jalnic cei vrăjiţi, cei bătuţi, cei luaţi în cârlig, cu ochii lor albi, fierţi, închişi în cămări, cu măduva sfâşiată, cu şira spinării muşcată; tot aşa s-a zbătut şi puşkinul tău, sau kukuşkinul — ce e numele meu pentru tine? —, puşkin-kukuşkin, înălţându-se ca un idol negru şi pletos peste colină, strivit pe veci de garduri, îngropat până la urechi în mărar, puşkinul-buturugă,

fără picioare, cu şase degete, muşcându-şi limba, cu nasul în piept — fără să poată să-şi ridice capul! — puşkinul, smulgându-şi de pe el cămaşa otrăvită, sforile, lanţurile, caftanul, laţul, greutatea aceea de lemn. Daţi-mi drumul! Daţi-mi drumul! Ce, ce e numele meu pentru tine? De ce se-nvârtejeşte vântul în râpă? Ce-ţi trebuie, ce-ţi trebuie, bătrâne? De ce te uiţi atât de avid în lungul drumului? De ce mă tulburi în aşa măsură? Mă plictisesc, Nina! Să iei cerneală şi să plângi! Deschideţi-mi uşa temniţei! Sau nevolnicul invalid îmi trânteşte bariera în faţă? Sunt aici! Sunt nevinovat! Sunt cu voi! Sunt cu voi!

...Ud leoarcă, din cap până în opincile ponosite, Benedikt bătea în poarta Foişorului Roşu ştiind că nu aveau să-i dea drumul, într-adins nu aveau să-i dea drumul, trăseseră zăvoarele, ştiau cum să-l ia. Turna, cum numai în august toarnă, într-un torent furtunos, acuzator, care curăţa curţile de gunoaie, de surcele, de resturi. Spuma tulbure învârtejea zdrenţele şi le scotea pe sub porţi, afară din aşezare. Sus de tot, Olenka deschise o fereastră, strigă o înjurătură, azvârli vreo duzină de cărţi — na, citeşte! — şi trânti obloanele. Benedikt se repezi cu pieptul înainte să le salveze, să le adune, să le şteargă — îi venea s-o omoare pe căţea —, dar se deschise un alt geam şi Terentii Petrovici, Ministrul Exploatării Petrolului, aruncă şi el la rândul lui nişte cărţi albe ca zăpada, cu poze acoperite fiecare de câte o foiţă subţire de hârtie, din cele mai rare... Nu reuşi să le prindă, comorile căzură cu un plescăit în noroi şi o luară la vale, plutind şi învârtindu-se... şi însuşi Kudeiar Kudeiarîci începu să trimită la moarte exemplare fără pereche, de la ultimul etaj; Benedikt nu mai stătu să aştepte sfârşitul, sfârşitul nu se întrevedea; mutrele aplatizate ale lui Vezică şi Concordia deja apăruseră la ferestre; copiii ţineau teancuri de reviste în mîini; soacra se profila în spatele lor,

ţinându-i de curele. Pricepu. Pricepu. Era o alegere. Pe cine salvăm din casa în flăcări? Alese pe loc.

V – *Ijiţa*

Mărarul fusese plivit peste tot, piaţa fusese curăţată cu greblele, piedestalul puşkinului era înconjurat de vreascuri şi ruginţ, alături erau buşteni, iar deasupra fusese legat cu sfori Nikita Ivanîci, spate în spate cu „totul pentru noi“. Aerul se curăţase după ploaie şi era mai uşor de respirat, adică ar fi fost mai uşor, dacă n-ar fi fost lacrimile.

Benedikt stătea în faţa mulţimii, cu căciula în mână; o adiere de vânt se juca cu ce mai rămăsese din părul lui şi îi zvânta umezeala din ochi. Îi era milă de amândoi: şi de Nikita Ivanîci, şi de puşkin. Bătrânul însă, trebuie s-o spunem, şi-o făcuse cu mâna lui. Aproape numai cu mâna lui. Dădea dovadă de o înţelegere a momentului. E drept că şi Benedikt îi explicase clar şi răspicat: trebuie. Trebuie, Nikita Ivanîci. Arta piere vertiginos. Dumneavoastră, Nikita Ivanîci, vă revine cinstea de a vă jertfi. Că doar dumneavoastră întotdeauna aţi vrut să ocrotiţi trecutul cu toate aspectele sale, nu? Ei bine, fiţi înţelept şi arătaţi-le tuturor cum se face acest lucru.

Fireşte, nimeni nu vă obligă, poftiţi, nu aveţi decât să nu vă duceţi. Dar atunci va fi semnat şi va intra în vigoare Decretul şi, dacă Decretul este semnat, nu mai ai cum să-l ocoleşti. Şi va fi un alineat privitor la artă.

Fusese o discuţie neplăcută. Neplăcută. Desigur, Nikita Ivanîci putea să-şi continue viaţa — cât mai avea de trăit? Nu se ştia —, dar viaţa cere alegeri. Eşti pentru artă sau împotriva ei? întreabă viaţa şi a sosit clipa răspunsului. Aşa-s piroştile.

După ce a plâns până n-a mai putut pe deal, printre tufele de barba-ursului, după ce a vorbit cu

el însuşi — ca şi cum ar mai fi fost cineva acolo, dar asta nu era decât o eternă iluzie —, Benedikt şi-a limpezit mintea şi şi-a întărit sufletul. Sau raţiunea. A început să privească lucrurile cu mai multă linişte, iar asta, după cum scrie în cărţi, este semn de maturitate, înainte voia totul singur! Singur! Totul singur! Voia să se înalţe mai sus decât columna lui Alexandru-n zare! Să fie al doilea om în stat! Să semneze decrete! Decrete peste decrete — dar undeva, în umbra mesei sau a patului, crescuse pe nesimţite Petrovici-san, ticălosul murdar, animalul împuţit; nici nu întorseseră bine capul şi el deja acaparase totul. Cum se întâmplase asta? De ce? Înainte, între Benedikt şi tata-socru fusese o legătură strânsă, făceau totul împreună, şi muncă şi odihnă. Făcuseră şi un jurământ. Acum şi cheile sunt toate la Petrovici-san şi fiţuicile şi pinzina, iar acum arta. Şi se uită cu priviri îmbâcsite şi rânjeşte cu dinţi galbeni, strălucitori, neomeneşti; el se mândreşte cu dinţii aceia şi spune:

— De când am dat cu ruginţ şi încă-s galbeni!

Şi îl împinge, câinele, să facă o alegere. Ca acum: Nikita Ivanîci fusese de acord să ardă pe stâlpul „Porţile lui Nikita“, dar familia nici nu a vrut să audă. Să ardă pe puşkin. Era limpede ca lumina zilei că astea erau uneltirile sau, ca să ne exprimăm ştiinţific, intrigile lui Terentii Petrovici. Asta ca Benedikt să aleagă: vrei să ocroteşti arta, atunci ia-ţi rămas-bun de la puşkin. Ori, ori.

Dar Benedikt îşi limpezise mintea, îşi întărise sufletul şi începuse să privească totul cu mai multă linişte, aşa încât făcuse această alegere pe Ioc, fără să şovăie: arta e mai preţioasă.

Numai că lacrimilor nu le poţi porunci, ele curgeau singure.

Nikita Ivanîci stătea pe buşteni rău ca un câine, strigând filipice şi blestemând pe toată

lumea. Se tulburase, era de înţeles. O mulţime de oameni se adunaseră să vadă execuţia.

Erau şi cunoscuţi, dar puţini, acum toţi erau în general la tratament. Lev Lvovici făcea feţe-feţe. O-Dată-Şi-Jumătate îmbrâncea alţi guguştiuci cu al treilea picior. Pe Ivan Viţelîci îl aduseseră în cârcă nişte prieteni. Olenka şi Fevronia stăteau sub umbreluţe din dantelă, în teleguţe de vară, gătite, grăsane de se îndoiseră osiile sub ele, iar roţile deveniseră pătrate.

Kudeiar Kudeiarîci însuşi puse ruginţ sub vreascuri şi îndreptă buştenii.

— Asta e! Feriţi elicea!

— Ce are elicea cu toate astea, răcni înfuriat Nikita Ivanîci, nici n-aţi inventat încă elicea, mutanţi nenorociţi...! I-auzi... Ignoranţă, automulţumire, stagnare!

— Taci, bătrâne Fost! îl întrerupse socrul. Te asistă însuşi Sanitarul General, viaţă, sănătate, putere, uite, cu mâinile astea! Şi puteam să stau acasă, la căldurică! Ar trebui să-mi mulţumeşti!

— Fochist Nikita, ştii ce ai de făcut, arzi! strigă cu voce slabă, apărut nu se ştie de unde, bătrânul veteran Şakal Demianîci.

— Uite ce-i, Şakal, ţi-am repetat de o sută de ori, pe mine să nu mă tutuieşti! spuse Nikita Ivanîci, bătând din picior. Şi să nu-mi spui dumneata mie ce să fac! Merg pe a patra sută de ani! M-am săturat de mitocănia dumitale încă din Viaţa Dinainte! Fă bine şi respectă personalitatea umană!

— De ce îl pârlesc? întreba cineva din mulţime.

— Fiindcă a trăit cu o rusalcă.

Socrul făcu un semn cu mâna, aruncă raze din ochi şi strânse din dinţi.

— Tăticule, tăticule, fii atent, o să te surmenezi, se nelinişti Olenka.

Socrul îşi încrucişă ochii spre nas, dirijă razele spre un singur punct, pe ruginţ, şi îşi încordă

gâtul. Se ridică puţin fum alb, înţepător, dar fără foc: lemnele umede după ploaie nu se aprinseră.

— Să stropim cu un pic de pinzină, zise cineva din mulţime, e nevoie de pinzină...

— Benzină! urlă de sus Nikita Ivanîci, furios. De câte ori să vă repet ca să învăţaţi: ben, ben, benzină!!! Tâmpiţilor!

Benedikt, ştergându-şi ochii cu pumnul, tresări de parcă l-ar fi strigat pe nume.

— Nu mai are importanţă, Nikita Ivanîci... Ce mai contează...

— Ba are importanţă! Are importanţă! E chiar atât de greu să vă însuşiţi ortoepia?!

Terentii Petrovici rostogoli un butoiaş de benzină.

— Vă arătăm noi acuşi... Acuşi face bum! Cu complimentele Companiei a Şasea de taxiuri...

Mulţimea înainta strigând, călcându-se în picioare, îmbrâncindu-se. Întinzând gâtul, Benedikt văzu cum Ministrul rupe cu o rangă dopul umflat. O să toarne apă peste lemne, ghici el. Dar cum? Cum să meargă apa cu focul? Trăise o viaţă întreagă şi tot nu pricepea. Şi încă ceva nu pricepea. Era ceva important...

— Da, Nikita Ivanîci! sări în sus Benedikt. Uitasem complet! Era să pierd momentul! Ce spuneţi, ce cap găurit am! Unde să caut cartea?

— Care carte?

— Aia! în care se spune totul!

— Feriţi eliceaaaa! strigă din nou socrul.

— Cartea aia despre care spuneaţi! Unde-i ascunsă? Ce mai contează acum, mărturisiţi! Aia în care se spune cum să trăieşti!

Apa în culorile curcubeului ţâşni, stropind lemnele şi curgând sub ele. Începu să miroasă urât. Lumea fugi în toate direcţiile, împrăştiind benzina cu opincile. Mulţimea de guguştiuci îl trase pe Benedikt împotriva voinţei lui în stradă, departe de puşkin.

— Nikita Ivanîîîîci! Tăicuţule! Unde-i carteaaaa? Spuneţi-mi repedeeee!

— Învaţă alfabetul! Alfabetul! Ţi-am repetat de o sută de ori! Fără alfabet n-o vei putea citi! Rămâi cu bine! Ai grijă de tineeee!

Întinzând gâtul, Benedikt văzu cum Nikita Ivanîci trage aer în piept şi deschide gura; văzu cum Terentii Petrovici sare de lângă stâlp, dar prea târziu: hîîî-îîîh! Un rotocol de foc asemeni Copacului Blestemat când înfloreşte primăvara, acoperi şi puşkinul, şi mulţimea, şi teleguţa cu Olenka, şi îi suflă dogoarea drept în faţă lui Benedikt, întinzând o aripă roşie peste lumea care fugea ţipând, ca o pasăre a răzbunării, ca o harpie.

Bum! Buuum! Sunetul lovi în spate şi, întorcându-se în timp ce alerga, Benedikt văzu cum rotocolul de foc se ridică şi se rostogoleşte în lungul străzilor, făcând să explodeze alte butoaie cu benzină, înghiţind o izbă dintr-o îmbucătură, aruncându-se ca un arc din casă în casă, prelingându-se pe lângă palănci şi garduri într-o singură direcţie, ca pe sârmă, spre Foişorul Roşu.

Atunci căzu într-un şanţ, în iarbă, îşi acoperi faţa cu căciula şi nu se mai uită.

Către seară, Benedikt îşi luă căciula de pe faţă şi privi cu ochi goi: câmpul încă mai fumega albăstrui, dar focul îşi săturase foamea şi se potolise. Ici-colo se vedea câte un acoperiş de izbă carbonizat, ici-colo câte o stradă întreagă neatinsă, în mijlocul ierbii îngălbenite şi încreţite de pârjol, dar acolo, în depărtare, unde se înălţau şi se vedeau de peste tot cupolele roşii cu sculpturi dantelate şi ornamente desenate, acolo nu se vedea nimic, nu se înălţa nimic.

E arsă stepa-mi, iarba e culcată,
Nici foc, nici stele, nici alei,
Nu-i vina mea că fost-ai sărutată,
Iubito, iartă-mă de vrei...[45]

Pe câmpul galben, ars, stătea ca un furuncul negru ceea ce fusese cândva puşkinul. Troţka e un lemn tare, atâta tâmplărie ştim şi noi. Benedikt se apropie de rămăşiţele poetului şi privi în sus spre fostele trăsături ale feţei, acum carbonizate, şterse de dogoarea focului. Favoriţii şi faţa se topiseră într-o singură formă. La îndoitura cotului era o grămadă de cenuşă albă, în care mai mocneau scântei, dar toate cele şase degete îi căzuseră.

Lângă piedestal era ghemuit un cadavru carbonizat. Benedikt se uită, îl atinse cu piciorul. Terenti. Da, erau dinţii lui.

Mirosea a ars. Viaţa se sfârşise. În spatele idolului, cineva scuipă şi se mişcă.

— Dă-mi o mână, să cobor. E cam sus aici, zise Nikita Ivanîci cu glas răguşit.

Negru precum puşkinul, doar cu albul ochilor roşu din cauza fumului, fără păr şi barbă, gemând şi încă fumegând, Nikita Ivanîci se sprijini de mâna flască a lui Benedikt şi coborî de pe suportul ars, gata să se prăbuşească. Scuipă nişte cărbuni.

— S-a sfârşit viaţa, Nikita Ivanîci, zise Benedikt cu glas schimbat.

Cuvintele îi răsunau în cap ca într-o găleată goală de piatră, ca într-o fântână.

— S-a sfârşit, începem alta, mormăi bătrânul. Rupe-mi o bucăţică din cămaşa ta, să-mi acopăr ruşinea. Nu vezi că sunt gol? Ce ţi-e şi cu tineretul ăsta.

Prin cenuşă, ţinându-se cu amândouă mâinile de plete, se apropia Lev Lvovici, de la Disidenţi, căutând în iarbă ceva ce nu era acolo.

— Liovuşka! Vino-ncoa'. Aşa, şi unde am rămas? întrebă Nikita Ivanîci şi îşi înfăşură în jurul corpului o bucată din vesta lui Benedikt. Dacă aş avea un cârlig de rufe... Ce popor leneş... Nu inventează un cârlig de rufe...

— Un ac de siguranţă! zise Lev Lvovici cu reproş. Eu mereu am spus: un ac de siguranţă! O

invenţie civilizată, minunată.

— N-are cine să-l inventeze, drăguţule. Trebuie să-l facem singuri. Un ac de siguranţă neaoş, din lemn de tei.

— Uite, ăsta-i un iz! strigă Lev Lvovici. Pute a gazeta *Mâine*! Un iz! Nu e prima dată când observ! Pute!

— Ascultă, Liovuşka, lasă asta, mai bine hai să hotărâm: ne evaporăm?

— Hai!

Foştii îndoiră genunchii şi începură să se ridice în aer. Amândoi râdeau — Lev Lvovici chicotea, ca atunci când ţi-e frică să înoţi în apă rece, iar Nikita Ivanîci râdea gros: ho, ho, ho. Nikita Ivanîci îşi scutură scrumul de pe picioare, frecându-şi-le repede-repede şi îi dădu puţin în ochi lui Benedikt.

— Heeei, ce faceţi?! strigă Benedikt ştergându-se.

— Nimic! i se răspunse de sus.

— Voi de ce n-aţi ars?

— Că n-am avut chef! N-am avut che-eef...

— Atunci n-aţi murit, sau cum? Ei? Sau aţi murit...?

— Pricepe cum oi putea...!

O, clipă tristă, neîndurerată,
Zboară un duh sărac, plin de lumină
Şi vântul bate peste lumea toată.
Lăsând în urmă doar scrum rece şi ruină.[46]

Moscova - Princeton - Oxford - insula Tyree - Atena — Panormo - Fiodor-Kuzmitisk - Moscova
1986-2000

Notes

[←1]
Versuri de Goethe (în original, în traducerea lui Mihail Lermontov).

[←2]

Fragment din Insomnia, de Osip Mandelştam.

[←3]

Versuri de Aleksandr Puşkin.

[←4]
Versuri de Aleksandr Blok.

[←5]

Incantaţie din folclorul rus.

[←6]
Versuri de Marina Ţvetaeva.

[←7]

Versuri de Aleksandr Puşkin.

[←8]

Versuri de Aleksandr Blok.

[←9]

Versuri de Boris Pasternak

[←10]

Versuri de Iakov Polanski.

[←11]

Versuri de Fiodor Tintcev.

[←12]

Fragment din „La donna e mobile", din opera *Rigoletto* de Verdi.

[←13]

Versuri de Innokentii Annenaki.

[←14]

Versuri de Bulat Okudjava.

[←15]

Versuri de Konstantin Balmont.

[←16]

Versuri de Aleksandr Puşkin.

[←17]

Natalia Krandievskaia.

[←18]

Belîi, în limba rusă, înseamnă „alb“. (N.tr.)

[←19]

Ciornîi, în limba rusă, înseamnă „negru”. (N.tr.)

[←20]

Toate numele din acest paragraf sunt derivate din substantive comune din limba rusă. (N.tr.)

[←21]

Noghi, în limba rusa, înseamnă „picioare". (N.tr.)

[←22]

Versuri Natalia Krandievskaia.

[←23]

Versuri de Aleksandr Blok.

[←24]

Versuri de Natalia Krandievskaia.

[←25]

Alexandr Mihailovici Opekuşin (1838-1923), important sculptor rus. A sculptat, printre altele, monumente ale unor personalităţi istorice şi culturale ale Rusiei: Ekaterina a II-a, Petru cel Mare. Puşkin, Lermontov etc. (N.tr.)

[←26]

Cod al relaţiilor de familie, sociale şi economice ale orăşeanului rus înstărit, datând din secolul al XVI-lea. La baza lui stă principiul puterii nelimitate a capului familiei asupra tuturor membrilor ei. (N.tr.)

[←27]
Versuri de Aleksandr Blok.

[←28]

Versuri de Bulat Okudjava.

[←29]

Versuri de Boris Pasternak.

[←30]

Versuri de Alexei Hvostenko.

[←31]

Poem sovietic anonim, din anii ’70.

[←32]

Cântec popular rusesc.

[←33]

Versuri de Bulat Okudjava.

[←34]

Versuri de Natalia Krandievskaia.

[←35]

Versuri de Nikolai Zaboloţki.

[←36]

Versuri de Aleksandr Puşkin.

[←37]

Versuri de Aleksandr Puşkin.

[←38]

Versuri de Nikolai Zaboloţki.

[←39]

Versuri de Friedrich Schiller.

[←40]

Versuri de Maximilian Voloşin.

[←41]

Versuri de Aleksandr Blok.

[←42]

Versuri de Vladimir Soloviov.

[←43]

Versuri de Aleksandr Blok.

[←44]

Versuri de Aleksandr Puşkin.

[←45]

Versuri de Aleksandr Blok.

[←46]

Versuri de Natalia Krandievskaia.

Table of Contents

Notes

Table of Contents

Notes 299